

T.C
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

LOZAN'DAN GÜNÜMÜZE BATI TRAKYA TÜRKLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Prof. Dr. İlker ALP

HAZIRLAYAN
Nuray ÜNAL

Edirne - 2007

Jüri Üyelerinin İmza Sayfası

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Bu çalışma, jürimiz tarafından Yakınçağ Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak Oybirliği/Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

(imza)

Başkan -----

Akademik Ünvanı, Adı-Soyadı

(imza)

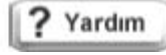
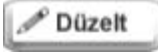
Üye-----

Akademik Ünvanı, Adı-Soyadı

(imza)

Üye -----

Akademik Ünvanı, Adı-Soyadı

T.C YÜKSEKÖĞRETİM KURULU TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

(Tez yazarı tarafından bilgisayarda doldurularak kaydedilmeli
Referans Numarası alındıktan sonra basılarak imzalanmalıdır.)

Ref No: 33028
Tez No:
(Tez Merkezi tarafından
doldurulacaktır.)

Yazar Adı / Soyadı : NURAY ÜNAL

(Tezde kullandığınız tüm adlarınızı açık olarak yazınız.Kısaltma kullanmayınız.)

Uyruğu : T.C. T.C. Kimlik No : 26905599364

Telefon No : 3123239004 GSM No : 5052007580 E-Posta Adresi :
nurayunal@gmail.com Tezin Özgün Dili : Türkçe

LOZAN'DAN GÜNÜMÜZE BATI TRAKYA TÜRKLERİ

(Tezin özgün dildeki adı.
Yandaki alana en fazla
200 karakter yazılabilir.)

Tezin Türkçe Adı : LOZAN'DAN GÜNÜMÜZE BATI TRAKYA TÜRKLERİ

(Tezin özgün dili Türkçe
değilse burayı doldurunuz. Yandaki alana en fazla
200 karakter yazılabilir.)

Tezin İngilizce Adı : WEST-THRACE TURKS SINCE TREATY OF LAUSANNE

(Tezin özgün dili Türkçe ise
ingilizce adını buraya yazınız.
Yandaki alana en fazla 200
karakter yazılabilir.)

Tezin Konu Başlığı : 1. Tarih
2.
3

Tezin Yapıldığı Yer :

Üniversite Trakya Üniversitesi Enstitü / Hastane Sosyal Bilimler Enstitüsü Fakülte
Anabilim Dalı/Bölüm TARİH ANABİLİM DALI YAKINÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

Tez Türü : Yüksek Lisans

Tez Yılı : 2007 (yyyy)

Sayfa Sayıları : 256 (Toplam)

Giriş Sayfaları : 11 Ana Bölüm : 88 Ekler: 156

(Romen rakamlarıyla numaralandırılmış bölüm)
(Ana bölümden farklı numaralandırılmış ise)

Tez Danışmanları : Ünvanı Adı Soyadı 1.Danışman : Prof. Dr. İLKER ALP
2.Danışman : 3.Danışman

Türkçe Dizin Terimleri

Azınlıklar

Yunan mezalimi

Batı Trakya

İngilizce Dizin Terimleri

Minorities

Greece

Minorities

Batı Trakya Minorities

Türk azınlığı

Turkish-Greek relationships

Türk-Yunan Savaşı

Önerilen Dizin Terimleri:(YÖK Dizin terimleri listelerinde bulamayıp önerdiğiniz terimler)

Türkçe İngilizce

WEST-THRACE

Tezin Metin Formatı Dışındaki Ekleri : (Aynı türden 1'den çok dosyanız varsa ilgili kutuda dosya adlarını noktalı virgül (;) ile ayırınız

Resim: -Dosya adı:

Harita: -Dosya adı:

Görüntü: -Dosya adı:

Ses: -Dosya adı:

Program: -Dosya adı:

Diğer: -Lütfen Belirtiniz:

Dosya

adı: Kısıtlama :**Var** Kısıtlama Bitiş Tarihi: 30/03/2009 (gg/aa/yyyy) Proje

desteği aldıysa Proje no:

Tarih:

İmza

Bu belgenin İnternet Adresi : <http://www.yok.gov.tr/YokTezForm>

ÖZET

LOZAN'DAN GÜNÜMÜZE BATI TRAKYA TÜRKLERİ

Nuray ÜNAL

Yunanistan ile Türkiye Cumhuriyeti siyasî platformda sık sık birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Bu sorunlardan birisi de Batı Trakya'daki Müslüman-Türk azınlığı ve onlara uygulanan baskılardır. Dolayısıyla Batı Trakya günümüzde de tüm Türk kamuoyunu ilgilendiren hale gelmiş bir konudur.

Bu bağlamda, tez üç bölümden oluşmaktadır:

İlk bölümde; Batı Trakya'nın coğrafi yapısı ve bu bölgenin sosyal ve siyasî durumu tarihî süreç içinde ele alınmıştır.

İkinci bölümde; Batı Trakya sorunun ne zaman başladığı, geliştiği, Lozan Barış Antlaşması'nda azınlıkların statüsünün nasıl ele alındığı işlenmiştir. Ayrıca Lozan Barış Antlaşması'nda, Yunanistan ve Batı Trakya Türklerinin hukukî statüsü ve bunun ne şekilde işlediği; Türk-Yunan ilişkilerine değinilmiştir. Uluslararası alanda da Batı Trakya Türklerine ne gibi düzenlemeler getirildiği ve bunların uygulanıp uygulanmadığı tespit edilmiştir.

Üçüncü bölümde; Lozan Barış Antlaşması ve çeşitli uluslar arası antlaşmalarla görünürde hakları güvence altına alınan Batı Trakya Türklerinin günümüze kadar gelen süreçleri değerlendirilmiş ve Türk vatandaşlarımıza karşı yapılan baskılar, burada mevcut olan Türk kimlik ve tarihini silme politikaları ile her yönden uzun yıllar geri kalmaya mahkûm edilişleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmada işlenen konulara bakıldığında üzerinde özenle durulması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu konular özellikle: Batı Trakya'nın coğrafi konumunu tespit edebilme, burada yaşayan Türklerin 1913 yılından itibaren yaşam şekillerini anlatabilme, azınlık olarak verdikleri mücadeleler ve kendilerine antlaşmalarla sağlanan hakların neler olduğunu aktarabilme, Yunan Megali İdeanın yayılımcı politikası ve bunun Türkiye ile olan ilişkilerindeki etkilerini belirtebilme, iki ülke arasındaki ilişkilerin nasıl bir yapısal özellik gösterdiğini saptayabilme ve gerçekçi çözümler getirebilme ile Batı Trakya'nın nüfusu hakkında bilgi verebilme, Türk azınlıklarına antlaşmalarla sağlanan hakların ve bunların uygulanıp uygulanmadığını açıklayabilmedir.

Türkiye'nin Lozan Antlaşması ile azınlık olarak tanıdığı Türkler, Batı Trakya Türkleridir. Azınlık statüsünün getirdiği haklarını kullanmaya çalışan Batı Trakya Türkleri, geçmişten günümüze kadar çok uğraşmış, ancak bu çabalarının çoğundan ne yazık ki bir sonuç elde edememiştir. Bu süreç içerisinde yaşananları tezde ortaya koymak amacıyla basılmış bilimsel kitap, makale, tez, sunu, gazete, dergi ve internet sitelerine ulaşılmaya çalışılmıştır. Edirne'deki Trakya Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, Ankara'daki YÖK Tez Merkezi, Hacettepe, Ankara, ODTÜ ve Gazi Üniversiteleri Kütüphaneleri ile Batı Trakya Derneği Ankara Şubesi, İstanbul'da yer alan Marmara Üniversitesi Kütüphanesi'nden faydalanılmıştır.

ABSTRACT

WEST-THRACE TURKS SINCE TREATY OF LAUSANNE

Nuray ÜNAL

Turkish Republic and Greece often meet many problems in political platform. One of these problems is Muslim-Turk minority West-Thrace and the pressures they were exposed to. So, West-Thrace is a subject-matter which involves whole Turkish public nowadays.

In this connection, the thesis consists of three sections:

In the first section, the geographical conditions and social and political situation of this region are taken into consideration within historical process.

In the second section, when west-Thrace problem began and developed and how statue of minority in Treaty of Lausanne was taken into consideration are worked on. Also, in Treaty of Lausanne, legal statue of Turks from Greece and West-Thrace and how this matter Works and also Turkish-Greek relationships are emphasized. It is fixed that what kinds of regulations are brought for West-Thrace Turks in international area and whether these regulations are carried out or not.

In the third section, the process of the rights of West-Thrace Turks; which seem as if they were under security, is evaluated. And it is also tried to explore the pressures which Turkish people exposed to, the politics based on removing Turkish identity and history off and their condemnation to regression in many ways for a long time.

When considering the subject worked in the study, the necessity of emphasizing on this matter carefully appears. These subjects are especially:: being able to fix geographical position of West- Thrace, to Express life-styles of Turkish people here since 1913, to narrate their struggles as a minority and what kind of rights they had by treaties, to indicate the imperialist policy of Greek Great Idea and its effects on the relationship with Turkey, to fix what kind of qualities the relationship between these two countries have , to give information about West-Thrace population by bringing realistic solutions and to explain whether the rights given to Turkish minority by treaties are carried out or not.

Turkish people; who are known as minority by Turkey with Lausanne Treaty, are West- Thrace Turks. West-Thrace Turks; who try to use of the rights that are brought by the statue of minority, has struggled much from the past to present, but unfortunately they got no solution. In this process, it has tried to reach the scientific books, essays, thesis, newspapers, magazines and net sites in order to explore the experiences they had. It has been made use of the central libraries in Trakya University, YOK Thesis Centre in Ankara, libraries in Hacettepe, Ankara, ODTU and Gazi Universities, Ankara Department of West-Thrace Assembly and library of Marmara University in İstanbul.

İÇİNDEKİLER

TABLolar LİSTESİ	İV
ÖN SÖZ	İ
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BATI TRAKYA’NIN TARİHİ VE TARİHSEL SÜREÇ İÇERİSİNDE YAPILAN ANTLAŞMALAR

A. BATI TRAKYA’NIN TARİHİ VE COĞRAFİ KONUMU	6
1. Batı Trakya’nın Coğrafi Sınırları	6
2. Batı Trakya’nın Tarihsel Süreci	7
3. Batı Trakya’da Türk Hâkimiyeti’nin Sonu Bölgenin Yunanistan’a İlhakı	9
B. LOZAN ANTLAŞMASINA KADAR YUNANİSTAN’DAKİ TÜRK AZINLIĞI KORUMA ANTLAŞMALARI	11
1. 1830 Londra Protokolü	11
2. 1881 İstanbul Milletlerarası Sözleşmesi	12
3. 1913 Atina Antlaşması ve 3 Numaralı Protokol	15
4. 10 Ağustos 1920 Yunan Sevri	16
C. LOZAN ANTLAŞMASI İLE BATI TRAKYA TÜRKLERİ’NİN HUKUKİ DURUMLARI	18
1. Lozan Konferansı	18
2. Lozan Antlaşması ve Azınlık Hakları	20
3. Etabli (Mukim-Yerleşik) Sorunu 1930 ve 1933 Ankara Antlaşmaları	23

İKİNCİ BÖLÜM

YUNANİSTAN AÇISINDAN BATI TRAKYA TÜRK AZINLIĞI

A. YUNANİSTAN’IN COĞRAFİ SINIRLARI	27
------------------------------------	----

1- Yunanistan'ın Bağımsızlığındaki Tarihsel Süreç	27
2. Yunanistan'ın Nüfusu ve Sosyal Hayatı	29
3. Yunanistan'ın Ekonomisi ve Batı Trakya Türklerinin Bölge Ekonomisindeki Yeri	31
B. TARİHSEL SÜREÇ İÇERİSİNDE TÜRK YUNAN İLİŞKİLERİNİN BATI TRAKYA MÜSLÜMAN-TÜRK AZINLIĞI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	32
1. Megali İdea (Büyük Ülkü)	34
2. 1923- 1963 Yıllarında Batı Trakya'nın Durumu	35
3. 1963- 1982 Yıllarında Batı Trakya'nın Durumu	37
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
BATI TRAKYA TÜRKLERİ'NİN DÜNDEN BUGÜNE YAŞADIĞI SORUNLAR	
A. BATI TRAKYA TÜRK AZINLIĞINA TOPLUMSAL ALANDA YAPILAN BASKILAR	40
1. Vatandaşlıktan Çıkarma	40
2. Yasak Bölge Uygulaması	43
3. Ekonomik Alanda Yaşanan Zorluklar	44
B. EĞİTİM ALANINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR	50
1. 1954 Yılı Mareşal Papagos Kanunu ve Bu Kanunun Bir Kısım Maddelerini Değiştiren 1109/1972 Sayılı Kanun	54
2. Selanik Özel Pedagoji Akademisi ve Gümülcine'deki Eğitim Konferansı	55
C. SOSYAL ALANDA YAPILAN BASKILAR	58
1. Helsinki Nihâi Zirvesinde Çıkan Rapor	58
2. Batı Trakya Türk Azınlık Kuruluşları (Türk Kimliğinin İnkârı)	59
3. Batı Trakya'da Müftülükler Sorunu	64
4. Cemaat ve Vakıfların Durumu	67
5. Siyasî Alanda Yapılan Baskılar	69
SONUÇ	73

KAYNAKÇA	81
EKLER	89
EK-1 BATI TRAKYA TÜRKLERİNİN YAŞADIĞI YERLERE İLİŞKİN HARİTALAR	90
EK-2 TÜRK-RUM AHALİNİN DEĞİŞİMİNE İLİŞKİN SÖZLEŞME VE PROTOKOL	92
EK-3 HELSİNKİ NİHAİ ZİRVESİNİN TAM METNİ	99
EK-4 TBMM'NİN 47. BİRLEŞİMİNDE ELE ALINAN İKİNCİ OTURUM: BATI TRAKYA TÜRK AZINLIĞININ İÇİNDE BULUNDUĞU DURUM	178
EK-5 BATI TRAKYA TÜRK AZINLIĞINA TÜRK DEDİĞİ İÇİN HAKKINDA DAVA AÇILAN SADIK AHMET'E GÖNDERİLEN MAHKEME GÜNÜNÜ BELİRTEN TEBLİGAT	242
EK-6 TÜRKİYE CUMHURİYETİ İLE YUNANİSTAN ARASINDA İMZALANAN MİLLETLERARASI ANTLAŞMALAR	243

TABLÖLÄR LİSTESİ

TABLO 1 BALKAN SAVAŞLARINDAN SONRA BULGARLARIN MESTA İLE MERİÇ NEHİRLERİ ARASINDAKİ BÖLGENİN NÜFUSUNA İLİŞKİN İSTATİSTİKLERİ	9
TABLO 2 BATI TRAKYA, BULGARİSTAN BATI TRAKYA'SI VE YUNANİSTAN BATI TRAKYA'SINA İLİŞKİN NÜFUS SAYILARI	10
TABLO 3 DÖRT KAZANIN NÜFUS DEĞERLERİ	19
TABLO 4 M. VENİZELOS'UN BATI TRAKYA'YA İLİŞKİN OLARAK MÜTTEFİKLERE VERMİŞ OLDUĞU NÜFUS İSTATİSTİKLERİ	20

ÖN SÖZ

Yunanistan ile Türkiye Cumhuriyeti siyasî platformda sık sık birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Bu sorunlardan birisi de Batı Trakya'daki Müslüman-Türk azınlığı ve onlara uygulanan baskılardır. Dolayısıyla Batı Trakya günümüzde de tüm Türk kamuoyunu ilgilendiren hale gelmiş bir konudur.

Bu bağlamda, tez üç bölümden oluşmaktadır:

İlk bölümde; Batı Trakya'nın coğrafi yapısı ve bu bölgenin sosyal ve siyasî durumu tarihî süreç içinde ele alınmıştır.

İkinci bölümde; Batı Trakya sorununun ne zaman başladığı, geliştiği, Lozan Barış Antlaşması'nda azınlıkların statüsünün nasıl ele alındığı işlenmiştir. Ayrıca Lozan Barış Antlaşması'nda, Yunanistan ve Batı Trakya Türklerinin hukukî statüsü ve bunun ne şekilde işlediği; Türk-Yunan ilişkilerine değinilmiştir. Uluslararası alanda da Batı Trakya Türklerine ne gibi düzenlemeler getirildiği ve bunların uygulanıp uygulanmadığı tespit edilmiştir.

Üçüncü bölümde; Lozan Barış Antlaşması ve çeşitli uluslar arası antlaşmalarla görünürde hakları güvence altına alınan Batı Trakya Türklerinin günümüze kadar gelen süreçleri değerlendirilmiş ve Türk vatandaşlarımıza karşı yapılan baskılar, burada mevcut olan Türk kimlik ve tarihini silme politikaları ile her yönden uzun yıllar geri kalmaya mahkûm edilişleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmada işlenen konulara bakıldığında üzerinde özenle durulması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu konular özellikle: Batı Trakya'nın coğrafi konumunu tespit edebilme, burada yaşayan Türklerin 1913 yılından itibaren yaşam şekillerini anlatabilme, azınlık olarak verdikleri mücadeleler ve kendilerine anlaşmalarla sağlanan hakların neler olduğunu aktarabilme, Yunan Megali İdeanın yayılımcı politikası ve bunun Türkiye ile olan ilişkilerindeki etkilerini belirtebilme, iki ülke arasındaki ilişkilerin nasıl bir yapısal özellik gösterdiğini saptayabilme ve gerçekçi çözümler getirebilme ile Batı Trakya'nın nüfusu hakkında bilgi verebilme, Türk azınlıklarına

antlaşmalarla sağlanan hakların ve bunların uygulanıp uygulanmadığını açıklayabilmedir.

Türkiye'nin Lozan Antlaşması ile azınlık olarak tanıdığı Türkler, Batı Trakya Türkleridir. Azınlık statüsünün getirdiği haklarını kullanmaya çalışan Batı Trakya Türkleri, geçmişten günümüze kadar çok uğraşmış, ancak bu çabalarının çoğundan ne yazık ki bir sonuç elde edememiştir. Bu süreç içerisinde yaşananları tezde ortaya koymak amacıyla basılmış bilimsel kitap, makale, tez, sunu, gazete, dergi ve internet sitelerine ulaşılmaya çalışılmıştır. Edirne'deki Trakya Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, Ankara'daki YÖK Tez Merkezi, Hacettepe, Ankara, ODTÜ ve Gazi Üniversiteleri Kütüphaneleri ile Batı Trakya Derneği Ankara Şubesi, İstanbul'da yer alan Marmara Üniversitesi Kütüphanesi'nden faydalanılmıştır.

Bu tezde pek çok kişinin emeği söz konusudur. Öncelikli olarak tezin oluşturulmasında; yardımları ile yol gösteren danışmanım Prof. Dr. İlker ALP ve Yrd. Doç. Dr. Bülent ATALAY hocalarıma ve desteğini esirgemeyen Arş. Gör. Ülkü ÇALIŞKAN'a şükranlarımı sunarım. Hocalarımla yanı sıra eşim ve ailem ile birlikte burada adlarımı zikredemediğim arkadaşlarıma ayrıca Batı Trakya Derneğinin Ankara şubesine teşekkürü bir borç bilirim.

Edirne - 2007

GİRİŞ

Günümüzde Batı Trakya ismi geçtiğinde Yunanistan'ın hâkimiyeti altında olan yerler anlaşılmaktadır. Fakat tarihe baktığımızda Batı Trakya'nın sadece Yunanistan'ın hâkimiyeti altında kalan kısımlardan ibaret olmadığını görmek mümkündür. Balkan Yarımadası'nın güneyinde bulunan bölge, Balkan Dağları Karasu (Mesta) Nehri, Ege Denizi ve Karadeniz arasında kalan topraklara Trakya denilmektedir. Trakya'nın Meriç Nehrinin batısında kalan kısımlara Batı Trakya, Meriç'in doğusunda Marmara'nın kuzeyi ile Karadeniz'in güneyinde bulunan topraklara da Doğu Trakya denilmektedir ¹.

Batı Trakya'da tarihsel süreç içerisinde kurulan devletler, yaşayan halklar ve Batı Trakya'nın topraklarımıza katılması ve elimizden çıkması hakkında bilgileri detaylı verebilmek amacıyla Batı Trakya'da yaşayan Türkler hakkında yapılan bu çalışmada öncelikli olarak Batı Trakya'nın kronolojisine yer vermek gerekmektedir.

Milattan önce 2. yüzyılda bölgede ilk Türk yerleşimi, Orta Asya'dan Balkanlara göç eden İskit Türkleri'nin bölgeye gelmesi ile başlamıştır. Bu yerleşimi sırasıyla Milattan sonra 4. yüzyılda Hunlar'ın, 5. yüzyılda Avarlar'ın, 9. yüzyılda Peçenekler'in, 11. yüzyılda Kuman Türkleri'nin bölgeye yerleşmesi takip etmektedir ².

1363 yılında Lala Şahin Paşa tarafından Edirne'nin fethi gerçekleştirilmiş ve Batı Trakya'ya Osmanlı Türklerin yerleşmeye başlamıştır. Bu dönemde Dimetoka şehri I. Murat tarafından Osmanlı Devleti'nin geçici başkenti yapılmıştır. 1364 yılında Gazi Evrenos Bey Gümölcine'yi fethetmiştir. 1368 yılında Edirne Osmanlı Devletinin başkenti olmuştur. 26 Eylül 1371'de Sırp'lara karşı Çirmen Zaferi ile İskeçe, Kavala, Drama, Serez bölgelerinin ele geçirilmiş ve Batı Trakya fethinin tamamlanmıştır. 1363 – 1912 yılları arasında Batı Trakya 549 yıl boyunca Türk hâkimiyetinde kalmış ve bölgenin Türkleşmesi sağlanmıştır ³.

¹ *Ana Britannica Ansiklopedisi*, (1993): Ana Yayıncılık, İstanbul: s. 83.

² İNAF, (1992): *Uluslararası İlişkiler Dosyası, Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Türkleri Sorunu*, İnaf yayını, İstanbul: s. 10-11.

³ T.Yılmaz ÖZTUNA, (1966): *Türkiye Tarihi, Hayat Kitapları*. Cilt 3, İstanbul: s. 46.

1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı ile Edirne'nin Ruslar tarafından işgal edilmiş ve 14 Eylül 1829 tarihinde Edirne Antlaşması ile Yunanistan'a bağımsızlık verilmiştir. Bu dönemde Grek İmparatorluğu projesinin ilk adımı atılmış ve Yunanistan'ın Megali İdea yolunda ilerlemeye başlaması ile Batı Trakya sorununun temeli atılmıştır. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı (93 Harbi) ile 22 Ekim 1877 yılında Edirne Ruslar tarafından ikinci defa işgal edilmiş ve Ruslar Batı Trakya'nın Ustruma Nehri'ne kadar, Doğu Trakya'nın Terkos-Küçük Çekmece'ye kadar olan bölgeyi işgal etmişlerdir. 3 Mart 1878 Ayastefanos (Yeşilköy) Antlaşması ile Bulgaristan Devleti kurulmasının kabul edilmiştir. Bu antlaşma ile Batı Trakya'nın ve ayrıca Batı Trakya'nın batısındaki Üsküp, Manastır, Debre ve Ohri Gölü ile Doğu Trakya'nın önemli bölümünün (Edirne, Kırklareli) Bulgaristan'a verilmiştir. 13 Temmuz 1878 yılında Berlin Antlaşması ile Bulgaristan Prensliği kurulmuş; böylece Yunanistan'dan sonra Batı Trakya'ya göz diken ikinci bir devleti tarih sahnesine çıkmıştır.

1912-1913 yılları arasında Osmanlı İmparatorluğu'na karşı Bulgaristan, Yunanistan, Sırbistan ve Karadağ genişleme amacıyla Balkan Savaşı gerçekleşmiştir. Osmanlı Devleti'nin Avrupa'daki topraklarından Makedonya ve Arnavutluk'un 40 günde, Edirne hariç Doğu Trakya 23 günde, Batı Trakya'nın elden çıkması 11 günde gerçekleşmiştir. 16 Ekim 1912 tarihinde Osmanlı Devleti Bulgaristan'a savaş ilan etmiş ve hemen akabinde 18 Ekim 1912 tarihinde de Bulgaristan da Osmanlı Devletine savaş ilan etmiştir. Ekim - Kasım 1912 tarihinde Batı Trakya Bulgarlar tarafından işgal edilmiştir (21 Ekim Kırcaali'nin işgali, 27 Ekim Ferecik'in işgali, 29 Ekim Karaağaç'ın işgali, 05 Kasım Drama ve Kavala'nın işgali, 06 Kasım Serez'in işgali, 19 Kasım Dedeağaç'ın işgali, 20 Kasım İskeçe'nin işgali, 21 Kasım Gümülcine'nin işgali, 24 Kasım Ferecik'in geri alınması). 26 Kasım 1912 tarihinde Batı Trakya'yı savunmakla görevli Osmanlı Kırcaali Müfrezesi Meriç Nehrini geçerek Doğu Trakya'ya çekilme girişiminde bulunmuştur. 27 Kasım 1912 tarihinde de Kırcaali Müfrezesi Bulgarlara teslim olmuştur. Bu olayla birlikte Batı Trakya'da Türk hakimiyeti sona ermiştir. 30 Mayıs 1913 tarihinde Londra Antlaşması imzalanmış ve Osmanlı Devleti, Midye (Kıyıköy) - Enez çizgisinin batısını Balkan devletlerine, Edirne, Kırklareli illeri de Bulgaristan'a verilmiştir.

29 Haziran 1913 tarihinde Osmanlı mirasını paylaşamamak yüzünden Bulgarların, Sırp ve Yunanlılara saldırması, sonrasında Romanya'nın Bulgaristan'a saldırması ile İkinci Balkan Savaşı başlamıştır. 11 Temmuz 1913 tarihinde Serez Bulgar işgalinden Yunan işgaline geçmiştir. 13 Temmuz 1913 tarihinde Doğu Trakya'daki Türk kuvvetleri, Balkan devletlerinin birbiriyle savaş içinde olmasından yararlanarak topraklarını kurtarmak amacıyla, Çatalca hattından ileri harekâta geçmiştir. 21 Temmuz 1913 tarihinde Edirne, 22 Temmuz 1913 tarihinde Dimetoka'nın 27 Temmuz 1913 tarihinde Sofulu kurtarılmıştır. 10 Ağustos 1913 tarihinde Bükreş Antlaşması imzalanmış ve Balkan devletleri arasında savaşın son bulmuştur. Antlaşma ile Mesta-Karasu Nehri batısı (Kavala, Drama, Serez) Yunanistan'a; Mesta ile Meriç Nehri arası Bulgaristan'a bırakılmıştır. 15 Ağustos 1913 tarihinde Yarbay Enver (Paşa) Batı Trakya Türklerini Bulgar mezalimine karşı korumak amacıyla, 116 kişilik bir gönüllü müfrezesinin Kuşçubaşı Eşref'in komutasında Batı Trakya'ya göndermiştir. 16 Ağustos 1913 tarihinde Türk müfrezesi ile Bulgarlarla Koşukovak çarpışması gerçekleşmiştir. 18 Ağustos 1913 tarihinde Mestanlı savaşmadan alınmıştır. 19 Ağustos 1913 tarihinde de Kırcaali, 31 Ağustos 1913 tarihinde Gümülcine, 1 Eylül 1913 tarihinde İskeçe kurtarılmış ve Meriç boyu Bulgarlardan temizlenmiştir. Eylül 1913'de Tüm Batı Trakya Yunanlılardan (Dedeâğaç hariç) kısa sürede kurtarılmıştır. 25 Eylül 1913 tarihinde Osmanlı Devleti, Batı Trakya idarecilerine dönün emri vermiştir ve buradaki yöneticiler dönmeyerek bağımsızlıklarını ilan etmişler ve "Garbi Trakya Hükümeti Muvakkatesi" ismi "Garbi Trakya Hükümeti Müstakilesi"ne dönüştürülmüş, böylece yeni bir Türk Devleti'nin daha tarih sahnesine çıkmıştır. 25 Ekim 1913 tarihinde Batı Trakya Bağımsız Hükümeti kendini feshetmiş ve bölgede Bulgar devri başlamıştır. 30 Ekim 1913 tarihinde Bulgar işgalinin tamamlanmıştır⁴.

Bölge 1912–1913 Balkan Savaşları ile önce Bulgaristan sonra da Yunanistan tarafından işgal edilmiştir. Balkan Savaşları sonrasında yapılan düzenlemelerle bu savaştan yenik çıkan Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki toprakları büyük ölçüde paylaşılmış ve bunun sonucunda, Yunanlılar Selanik ve Yanya'yı, Ege denizinde ise 12 Adalar dışında kalan adaları kendi topraklarına katarken, Osmanlı Devleti, Girit üzerindeki Yunan egemenliğini tanımak zorunda kalmıştır. Balkan Savaşları ile büyük toprak kaybedilmiş olması ve askeri yenilgilerin yanı sıra ekonomik ve siyasi

⁴ <http://www.westtrakien.com/batitrakya/kronoloji/index.html> (21.12.2006 tarihinde indirilmiştir.).

dengelesizliklerin yaratmış olduğu toplumsal huzursuzluklar, yeni yönetimsel düzenlemelere gidilmesini gerektirirken, kaybedilen topraklar üzerinde kalan soydaşlarımız “azınlık” durumuna düşmüştür.

Bu hususta azınlığın tanımının yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Azınlık kelimesinin uluslararası ilişkilerde kullanıldığı ilk belge, 1919 yılında imzalanan Versailles Barış Antlaşması’dır. Antlaşmanın kendisi azınlığın tanımını yapmamakla birlikte, etnik, dinsel ve dilsel azınlıklardan bahsetmektedir. O tarihten günümüze kadar geçen süre içerisinde, uluslararası insan hakları hukukunda azınlık kavramına ilişkin genel kabul gören bir tanıma ulaşılamamıştır. Bunun sebepleri; devletlerin kendilerini belli bir azınlık tanımı ile bağlamayarak kendi azınlık tanımlamalarını yapabilmeye serbestisine sahip olmak istemeleri, ülke sınırları içerisinde bir gruba azınlık statüsü tanımının ayrılıkçı hareketlere sebep olacağına ve sonuç olarak ülkenin parçalanacağına inanılması ve her azınlık grubunun birbirinden farklı özelliklere sahip olmasıdır. Her ülkenin sosyal ve politik yapısının farklı olması, bu korkuyla birleşince azınlık kavramında ortak bir tanımda buluşmak mümkün olamamaktadır⁵.

Bu konuda en kabul gören tanım Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu’nun Ayrımcılığın Önlenmesi ve Azınlıkların Korunması Alt Komisyonu raportörü Francesco Capotorti’ye aittir. Capotorti’ye göre azınlık: *“Başat olmayan bir durumda olup, bir devletin geri kalan nüfusundan sayısal olarak daha az olan, bu devletin uyruğu olan üyeleri etnik, dinsel ve dilsel nitelikler bakımından nüfusun geri kalan bölümünden farklılık gösteren ve açık olarak olmasa bile kendi kültürünü, geleneklerini ve dilini korumaya yönelik bir dayanışma duygusu taşıyan gruptur”*. Azınlığın tanımı incelendiğinde, Batı Trakya’da kalan soydaşlarımızın bu statü içerisinde olduğu görülmektedir⁶.

Batı Trakya’da azınlık olarak kalan soydaşlarımızın haklarının garanti altına alınması gereği ortaya çıkmıştır. Nitekim bazı protokol ve antlaşmalarla azınlık hakları garanti altına alınmaya çalışılmıştır. Özellikle 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanan

⁵ Numan DALYANCI, (2006): *Avrupa Birliği’nin Azınlık Politikaları ve Türkiye’ye Etkileri*. Gazi Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: s.6.

⁶ Murat SARAÇLI, (2006): *Türkiye ve Avrupa Birliğinde Azınlıklar*, Gazi Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: s.3.

Lozan Antlaşması ile Batı Trakya Türkleri'nin durumları kısmen de olsa önemli bir statü kazanmıştır. Lozan Antlaşması'na kadar Yunanistan'daki Batı Trakya Türk azınlığının hakları Osmanlı İmparatorluğu tarafından antlaşma ve protokollerle garanti altına alınmaya çalışılmış, fakat bu antlaşmalar ya geçersiz kalmış ya da tam olarak Batı Trakya'yı içermediği için geçerli olmamıştır.

Yunanistan'ın takip ettiği "Megali İdea" (Büyük Ülkü) politikası çerçevesinde sürekli yayılmacı bir politika takip etmekte ve günümüzde de görüldüğü üzere Türkiye ile birçok problemler yaşamaktadır. Bu anlaşmazlıklar arasında Kıbrıs, karasuları, kıta sahanlığı, hava sahası, FIR hattı, Ege adalarının silahsızlandırması, Batı Trakya ve Türk azınlığı meseleleri önemli olanlardır.

Yunanistan ile olan en önemli sorunların başında Batı Trakya ve Türk azınlığı meseleleridir. Türk azınlığına karşı takip edilen tutum, her iki ülkenin ilişkilerini doğrudan etkilemekte, orada bulunan soydaşlarımızı yok etmek, göç ettirmek, eritme amacıyla sosyo-kültürel, siyasi, hukuki, iktisadi vs. alanlarda çeşitli baskılar uygulanması günümüzde de olan ilişkilerini de belirlemektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

BATI TRAKYA'NIN TARİHİ VE TARİHSEL SÜREÇ İÇERİSİNDE YAPILAN ANTLAŞMALAR

A. BATI TRAKYA'NIN TARİHİ VE COĞRAFİ KONUMU

1. Batı Trakya'nın Coğrafi Sınırları

Balkan Yarımadası'nın güneyinde Balkan Dağları, Karasu (Mesta) Nehri, Ege Denizi ve Karadeniz arasında kalan topraklara Trakya denilmektedir. Trakya'nın Meriç Nehri'nin batısında kalan yerleri Batı Trakya, Meriç Nehri'nin doğusunda Marmara'nın kuzeyi ile Karadeniz'in güneyinde bulunan toprakları ise Doğu Trakya adı ile anılmaktadır (Bkz. Ek - 1).

Trakya topraklarının, 24.000 kilometrekaresi Türkiye'de yani Doğu Trakya'dadır. 62.000 kilometrekarelik bölümü Bulgaristan, 8.500 kilometrekarelik bölümü de Yunanistan'dadır⁷.

Batı Trakya Yunanistan'da Ferecik, Dedeoğaç, Gümülcine, İskeçe; Bulgaristan'da Kırcaali, Mestanlı, Koşukavak, Ortaköy gibi şehirler ve bunlara bağlı köy ve kasabaları içine alır. Batı Trakya'nın Yunanistan ve Bulgaristan topraklarını, Rodop Dağları birbirinden ayırır⁸.

⁷ *Ana Brittanica Ansiklopedisi*, (1993): Ana Yayıncılık, İstanbul: s. 83.

⁸ Nadir YAZ, (1986): *Ağlayan Batı Trakya*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul: s. 69.

Batı Trakya bölgesi, 1923 Lozan Antlaşması ile sınırları belirlenerek günümüzde Yunanistan'ın idaresinde bulunmaktadır. Türk-Yunan ilişkilerindeki en önemli konulardan biri, Batı Trakya ve burada yaşayan Türk azınlığının durumudur.

2. Batı Trakya'nın Tarihsel Süreci

Batı Trakya, M.Ö.2000 yıllarından beri üzerinde yaşanan bir bölgedir. Bölgenin en eski halkı, Hint-Avrupa kökenli bir halk olan Trak'lardır. M.Ö. 335 yılına kadar Trakya Krallığı hüküm sürmüştür. Daha sonra sırasıyla İskitler (Sakalar), Persler, Galiler, Draklar, Alanlar, Makedonlar, Atinalılar ve Doğu Romalılar hâkimiyet kurmuşlardır. M.S. 4. yüzyılda Hun ve Avarlar, 9. yüzyılda Peçenek, 11. yüzyılda Kuman Türkleri bölgeye yerleşmiş ve hâkimiyet kurmuşlardır⁹. Daha sonra Batı Trakya, Roma ve Bizans İmparatorluklarının egemenliği altında yaşamışlardır. Osmanlı İmparatorluğu bölgeyi 1354 yılında fethetmiş ve burada 559 yıl hüküm sürmüştür.

Batı Trakya'ya yerleşen Türk kavimleri (Hun, Avar, Peçenek, Kumanlar) Osmanlıların Balkanları fethi sırasında faydalı olmuşlardır. Hatta Balkanlarda konuşulan Slav dilinde “yardımcı” anlamına gelen “Pomaga” veya “Pomagadiç” kelimelerinden gelişen Pomak ismi, Balkanların fethi sırasında Osmanlı Türkleri tarafından Kuman Türklerine verilen isim olmuştur¹⁰. XI. asırda anayurtları Orta Asya'yı terk ederek, Ukrayna ve Romanya üzerinden Bulgaristan'a gelen Kuman Türkleri'nin torunları olan Pomak Türklerinin kökeni ve tarihî geçmişi ile ilgili olarak bugüne kadar İngiliz arşiv belgeleri de dahil olmak üzere yapılan incelemeler; Pomakların gerçekte XI. yüzyılda Balkanlara geldiklerini, daha sonra dinlerini terk ederek, Müslümanlığı benimsediklerini ve zaman içerisinde Osmanlılarla kaynaştıklarını ortaya koymaktadır. Osmanlı İmparatorluğu'nun Rodop ve Pirine yönelik fetih seferleri sırasında Pomak Türkleri “öncü”, “aracı” ve “ileri keşif kolları”nda aktif görev almışlardır. Kuman Türklerine, Pomak adı da yarımada gelen Osmanlılara yardım etmelerinden dolayı Slavlar tarafından takılmış bir isimdir. “Pomak” kelimesi Yunanlılar ve Bulgarlar tarafından iddia edildiği gibi bir kavmin adı

⁹ İNAF, (1992): *Uluslararası İlişkiler Dosyası, Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Türkleri Sorunu*, İnaf yayını, İstanbul: s. 10-11.

¹⁰ Halit EREN, (1995): *Batı Trakya Türkleri*, Marmara Üniv. Yayınlanmamış Doktora Tezi İstanbul: s. 1-2.

değil, Kuman Türklerine Slavlarca verilmiş bir sıfattır. Görüldüğü gibi daha ilk aşamada Yunan ve Bulgar tezlerinin geçersizliği ortaya çıkmaktadır ¹¹.

Batı Trakya Bölgesi Türk soyundan olan Bulgarlar ve Macarların istilalarına da maruz kalmıştır. Bulgarlar XX. yüzyılda da batıda Morova suyuna, Sırbistan'a; güneyde ise Makedonya'ya kadar uzanan topraklarda siyasî varlık göstermişlerdir. Macarlar M.S. 896'dan itibaren Peçenek Türklerinin gitmesiyle Tuna ve Tisan'ın suladığı ovalara yerleşerek, Bizanslılarla, diğer Türk boylarına karşı ittifak halinde yaşamışlardır¹². Ancak bu dönem Bizans hizmetinde paralı bir görev niteliğinde olduğu için fetih anlamı taşımamaktadır. Bu sebeptendir ki Batı Trakya'daki Türk varlık ve hâkimiyeti'nin başlangıç tarihi 1363 kabul edilmektedir. Sultan Birinci Murad Rumeli Fütuhatına devam ederken kumandanlarından Gazi Evrenos Paşa'yı Batı Trakya, Lala Şahin Paşa'yı da Bulgaristan dolaylarını fetihle görevlendirmiştir. Her iki kumandan da görevlerini kısa süre içinde büyük bir başarı ile yerine getirmişlerdir ¹³. Ferecik'ten başlayarak, Gümülcine, İskece, Drama, Kavala, Serez ve Karaferya kasabalarını da eline geçirerek Batı Trakya'nın tamamı fethedilmiştir (1363–1374) ¹⁴.

Osmanlılar Batı Trakya'ya girer girmez, derhal imar faaliyetine girişmişlerdir. Çok geçmeden bölge han, hamam, camii, medrese, imaret, köprü gibi sayısız mimarî eserlerle süslenmiş güzelleşmiştir. Böylelikle Batı Trakya, 1363 yılından 1913 yılına kadar aralıksız 550 sene Türk hakimiyetinde kalmış, üzerinde taşıdığı sayısız tarihi eseri ile, altında sakladığı binlerce şehidi ile Türkler için gerçek bir vatan olmuştur.

Batı Trakya'nın fethinden sonraki nüfus durumu hakkında fazla bilgi bulunmamaktadır. Batı Trakya'daki Türk nüfusu, en yüksek seviyeye, 93 Harbi diye anılan 1877 Türk-Rus savaşı ile onun ardından patlak veren Balkan Savaşı yıllarında ulaşmıştır ¹⁵.

¹¹ Rafet MURAT, (2007): *Bulgaristan'da Pomak Türkleri*, Türkçü Dergi, 111. Sayı Mayıs 2007. http://www.orkun.com.tr/asp/yazi.asp?Makale_nu=BB*FB%2CALUISUQOY%2F%21*YNYP%2CWVJDWIFTB8*YNYP%2CWVJDWIFTB8&B1=Makaleye+Bak (21.04.2006 tarihinde indirildi.).

¹² Osman Nuri PEREMECİ, (1942): *Tuna Boyu Tarihi*, İstanbul: s. 15-29, 46.

¹³ T.Yılmaz ÖZTUNA, (1966): *Türkiye Tarihi, Hayat Kitapları*. Cilt 3, İstanbul: s. 46.

¹⁴ İsmail Hakkı UZUNÇARŞILI, (1982): *Osmanlı Tarihi*, Türk Tarih Kurumu, Cilt. 1, Ankara: s. 171-177.

¹⁵ Adil ÖZGÜÇ, (1974): *Batı Trakya Türkleri*, Kutluğ Yayınları, İstanbul: s. 18.

3. Batı Trakya’da Türk Hâkimiyeti’nin Sonu Bölgenin Yunanistan’a İlhakı

Osmanlı Devleti 30 Mayıs 1913 Londra, 10 Ağustos 1913 Bükreş ve nihayet 29 Eylül 1913 İstanbul Antlaşmaları ile Batı Trakya’yı Bulgaristan’a bırakmıştır. Bu durum 1918 yılına kadar devam etmiştir. I. Dünya Savaşı sonunda Bulgaristan yenik çıkmış, bölge iki yıl kadar Fransız hâkimiyetine girmiştir.

Bulgarlar, 1912–1913 Balkan Savaşları’nda sonra, Mesta ile Meriç nehirleri arasındaki bölgenin nüfusunu belirlemek için 1916 da yapılan istatistik sonuçlarına göre şu şekilde açıklamışlardır ¹⁶:

Tablo 1 Balkan Savaşlarından Sonra Bulgarların Mesta ile Meriç Nehirleri Arasındaki Bölgenin Nüfusuna İlişkin İstatistikleri

Fener Patrikhanesi’ne mensup Bulgarlar	30.374
Eksarhlık hizbine mensup Bulgarlar	127.736
İslâm hizbine mensup Bulgarlar	72.846
Bulgarların Toplamı	230.956
Türk-Müslim	136.772
Rum	9.600
Yahudi, Gagavuz, Ermeni, Çingene, Arnavut	30.810
Toplam	408.138

Bulgarların verdikleri bu sayım neticesi gerçekleri yansıtmamaktadır. Çünkü Pomak Türkleri “İslam hizbine mensup Bulgarlar”, Rumların da bir kısmı “Fener Patrikhanesi’ne mensup Bulgarlar” olarak gösterilmiştir. Bunlar hariç tutulduğunda bölgedeki Bulgar sayısı 230.956’dan 127.736’ya azalmaktadır. Ancak bu da abartılan

¹⁶ Tefvik BIYIKLIOĞLU, (1992): *Trakya’da Milli Mücadele*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Cilt:2, Ankara: s. 29.

bir rakamdır. Bununla birlikte, Türklerin Yunanlılara oranla mukayese edilemeyecek tarzda fazla gösterilmesi dikkat çekici bir husustur ¹⁷.

Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasından sonra 1918'de İstanbul'da bulunan Batı Trakyalıların düzenlediği bir kongre kararıyla Batı Trakya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kurulmuştur. Batı Trakya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti, Batı Trakya'yı üç ana bölgeye ayırmıştır. Bunlardan Yunanistan Batı Trakya'sı Drama, Kavala, Sarışaban, Pravişte, Serez, Zelava ve Demirhisar kazalarından; Bulgaristan Batı Trakya'sı Kırcaali, Koşukavak, Ortaköy, Gümülcine Platosu, Darıdere, Paşmaklı, Robçoz, Nevkekop ve Razlık kazalarından; bunların dışında kalan ve Batı Trakya olarak nitelenen kısım ise Dedeğaç, Sofulu ve İskeçe kazalarından meydana gelmekteydi. Bu bölgelerde mevcut toplam nüfus aşağıdaki tabloda görüldüğü şekildeydi:

Tablo 2 Batı Trakya, Bulgaristan Batı Trakya'sı ve Yunanistan Batı Trakya'sına İlişkin Nüfus Sayıları

Batı Trakya		Bulgaristan Batı Trakyası	Yunanistan Batı Trakyası	TOPLAM
TÜRK	129.120	333.321	285.187	747.628
YUNAN	33.910	10.720	65.411	110.047
BULGAR	26.266	50.967	33.508	110.741
YAHUDİ	1480	134	3581	5195
ERMENİ	923	966	1889

Fransız kuvvetlerinin bölgeden çekilmesinden sonra Batı Trakya Yunanistan'ın eline geçmiştir. 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Antlaşmasıyla Batı Trakya Türklerinin statüleri yeniden belirlenmiştir ¹⁸.

¹⁷ İlker ALP, (1995): "Batı Trakya Türkleri", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt:X,sayı:33'den ayrı basım, Ankara: s. 617.

¹⁸ Yusuf HALAÇOĞLU, Halit EREN, (1992) "Batı Trakya", (Mart 1992) *Batı Trakya'nın Sesi Dergisi*, Sayı:40, Dernek Yayınları, s. 9-10.

B. LOZAN ANTLAŞMASINA KADAR YUNANİSTAN'DAKİ TÜRK AZINLIĞI KORUMA ANTLAŞMALARI

Osmanlı Devleti XVII. yüzyıldan itibaren zayıflamaya başlamış ve XIX. yüzyıl ile XX. yüzyıl da Batılı Devletlerin Osmanlı toprakları üzerinde siyasî emelleri çakışmaya başlamıştır. Batılı Devletlerin Osmanlı Devleti'nin topraklarını parçalamada kullandıkları en büyük koz elbette ki ülkede yaşayan azınlıkları koruma bahaneleri olmuştur. Bu durumun en belirgin örneği de Yunanistan'dır. Elbette ki Yunanistan da bağımsızlığının ardından önce toprak genişletme hırsına düşmüş ancak Osmanlı Devleti ile burada yaşayan azınlıkların haklarına yönelik anlaşmalar yapmak durumunda kalmıştır.

Batı Trakya, Balkan Savaşları sonucunda 1912–1913 önce Bulgaristan, sonra da Yunanistan'ın eline geçmiştir. Batı Trakya'da kalan soydaşlarının bütün azınlık haklarını önce Osmanlı Devleti daha sonra da Türkiye Cumhuriyeti sürekli olarak savunmuştur. Bu çerçevede dâhilinde 1830 Londra Protokolü, 1881 İstanbul Milletlerarası Sözleşmesi, 1913 Atina Antlaşması, 1920 Yunan Sevri ve 1923 Lozan Antlaşması imzalanmıştır.

Aslında Yunanistan'a göre ülkesinde hiçbir etnik azınlık yoktur. Bunların hepsi Slavlaştırılmış Yunan vatandaşlarıdır. Batı Trakya Türkleri de Müslümanlaştırılmış Yunan vatandaşlarıdır. Tarihte 400 yıl kendisine hükmetmiş Türkler dahi Yunan'dır diyebilen zihniyetin, Makedonlar için de ayrı bir etnik ve kültürel grup demesi ve bunların çiğnenen haklarını iade etmesini beklemek Yunanistan'ı ve Yunanlıları hiç tanımamak demektir¹⁹.

1. 1830 Londra Protokolü

Küçük Kaynarca Antlaşması'ndan (1774) sonra imzalanmış şartları en ağır antlaşmalardan biri olan “Edirne Antlaşması (1819)” ile Osmanlı Devleti, Yunanistan Devleti'nin kurulmasını kabul etmiştir. Edirne Antlaşması'nın 10. maddesine göre Osmanlı Devleti; Rusya, İngiltere ve Fransa'nın Londra'da 22 Mart 1829'da aralarında

¹⁹ Erdoğan ÖZNAL, (1993): *Makedonya Yunan Değildir*, T.C. Genel Kurmay Başkanlığı Yayınları, Ankara: s. 70.

yaptıkları, Yunanistan Devleti'nin kurulmasını ve bağımsızlığını öngören anlaşma ve protokolü kabul edilmiştir.

Edirne Antlaşması'ndan beş ay sonra, 3 Şubat 1830 tarihinde İngiltere, Fransa ve Rusya arasında imzalanan yeni bir "Londra Protokolü" ile bağımsız Yunanistan Devleti'nin kurulduğu ilan edildi. Osmanlı Devleti de 24 Nisan 1830'da Yunanistan'ın bağımsızlığını kabul etmek zorunda kalmıştır²⁰.

Yeni Yunanistan devletinin toprakları içinde kalan Müslüman azınlıklar 1830 Londra Protokolü ile bir takım güvencelere sahip olmaktadır. Protokolün 5. maddesine göre Yunan hükümeti, aynen Osmanlı Hükümeti gibi, derhal genel bir af ilan edecek ve kendisine karşı ayaklanmış olanların mal mülklerinden yoksun bırakılmamasını ve bu kişilere hiçbir nedenle ilişilmemesini sağlayacaktır. Yunanistan'a bırakılmış olan toprak ve adalarda yaşayan Müslümanlardan yerlerinde kalmak isteyenler mülkiyetlerini koruyacaklar ve aileleriyle birlikte tam bir güvenlikten yararlanarak yaşayacaklardır. Protokolün son maddesi, protokol hükümlerinin üç ülke temsilcileri tarafından Osmanlı Hükümetine ve Yunanistan'a tebliğ edileceğini karara bağlamaktadır. Bu tebliğ Yunan Hükümeti'ne resmen 8 Nisan 1830'da yapılmış, Yunanlıların Protokol'deki sınırlar konusunda büyük hoşnutsuzluk göstermesi üzerine üç ülke temsilcileri mevcut hükümlerin tartışılmayacağını bildirmiş ve Protokol 16 Nisan 1830 tarihinde Yunan meclisince seçilmiş Yunanistan Valisi Kapodistrias tarafından Yunan Hükümeti adına resmen kabul edilmiştir²¹.

2. 1881 İstanbul Milletlerarası Sözleşmesi

Yunanistan'ın 1878 yılında Berlin Antlaşması ile Tesalya'yı topraklarına katacak biçimde genişlemesi üzerine, kendisine bir takım yükümlülükler getirecek olan 24 Mayıs 1881 İstanbul Milletlerarası sözleşmesi imzalandı. Bir tarafta Fransa, Almanya, Avusturya, Macaristan, İngiltere, İtalya, Rusya, diğer tarafta Osmanlı Devleti arasında imzalanan bu sözleşme, 1878 Berlin Antlaşmasınının 24. maddesince öngörülen arabuluculuğu yerine getirmekte ve Yunanistan Krallığı ile Osmanlı

²⁰ <http://www.devletarsivleri.gov.tr/yayin/osmanli/yunan/II-5-DisMudahalelerveYunanistan.htm> (05.02.2005 tarihinde indirildi.).

²¹ Halit EREN, (1997): *Batı Trakya Türkleri*, Rehber Yayınları, İstanbul: s. 46.

İmparatorluğu arasındaki yeni sınırları tespitten sonra, Yunanistan'a terk edilen topraklar üzerindeki Müslümanların haklarını güvence altına almaktadır.

Bu sözleşmedeki önemli maddeler şunlardır:

“3. Madde Müslümanların hayat, mal, onur, din ve geleneklerinin saygı göreceğini, bu kişilerin Yunan kökenli yurttaşlarla aynı medeni ve siyasî haklara sahip olacaklarını belirtmektedir.

4. Madde'sine göre Müslümanların çiftlikleri, otlakları, meraları, kışlakları, ormanları, her türlü toprak ve diğer taşınmaz malları üzerindeki mülkiyet hakları, ister özel kişilere ister cemaatlere ait olsun, Osmanlı hukukuna dayanan ferman, tapu vb. belgeler geçerli sayılmak suretiyle korunacaktır. Gelirleri cami, okul vb. gibi kuruluşlara giden vakıf mallarının mülkiyeti de aynı madde ile korunmaktadır.

5. Madde ile Sultan ve ailesinin malları aynı güvence altına alınmaktadır.

6. Madde, hiç kimsenin yasayla kararlaştırılmış kamu yararı nedeni dışında ve tazminatsız mülkiyetinden yoksun bırakılamayacağı hükmünü getirmekte, hiçbir mal sahibinin toprağını köylülere satmaya zorlanamayacağını ve bütün Krallığa uygulanacak bir yasa çıkarılmadıkça toprak sahibi - toprağı işleyen ilişkilerine bir değişiklik getirilemeyeceğini, ayrıca Krallık dışında oturan toprak sahiplerinin taşınmaz mallarını üçüncü kişilere yönettirebileceklerini karara bağlamaktadır.

7. Madde, Yunanistan'a bırakılan topraklara komşu olan bölgelerde oturanların bu topraklarda bulunan otlaklara vb. eskiden beri göndermekte oldukları sürülerini göndermeye devam edebileceklerini söylemektedir. Bu son iki maddede Müslüman deyimi geçmemekle birlikte, söz konusu hakların Müslümanlara yarayacak nitelikte olduğu açıktır.

8. Madde, Müslümanların dinlerini özgürce uygulayabilmeleriyle ilgilidir. Daha önemlisi, mevcut veya bundan sonra oluşacak Müslüman cemaatlerinin özerkliği ve hiyerarşik örgütlenmesi tanınmakta, bunlara ait fonlara ve gayrimenkullere ilişilemeyeceği belirtilmektedir. Bu cemaatlerin din konularında

manevi önderleriyle olan ilişkilerine hiçbir biçimde dokunulamayacak, yerel şariat mahkemeleri sırf dinî konularda yetkilerini sürdürecektir.

11. Maddeye göre, Müslümanları özellikle ve istisnai olarak hedef alan hiçbir silâhtan arındırma önlemine başvurulmayacaktır.

13. Madde, gerek XIX yüzyıl ve gerekse Milletler Cemiyeti dönemi antlaşmalarında mutlaka rastlanan bir yurttaşlık hükmü getirmektedir. Bu antlaşmalarda, oturdukları topraklar el değiştiren kişilerin vatandaşlık durumu ele alınmış ve gerek bunların özgür iradelerini kullanabilmeleri için, gerekse vatansızlık durumunun ortaya çıkmaması için tedbir alınmıştır. Bu madde hükmüne göre de, terk edilen topraklarda doğan veya halen oturan ve Osmanlı vatandaşlığını korumak isteyenlere, ikametgâhlarını Osmanlı İmparatorluğu'na taşımak için üç yıllık bir süre tanınmakta, bu kişilerin taşındıktan sonra 6. madde hükmünden yararlanacağı belirtilmekte, ayrıca bu süre içinde bu kişilere askerlik yükümlülüğü getirilemeyeceği karar altına alınmaktadır. Bu hükmün benzeri sonraki birçok antlaşmada tekrar görülecektir. Aynı biçimde, benzeri antlaşmalarda yinelenen bir hüküm de, 17. Madde ile getirilen bir karşılıklı genel af güvencesi ile ilgilidir.”

Bu sözleşme, 18. Maddesi hükmünce, Yunanistan Krallığı ve Osmanlı İmparatorluğu arasında İstanbul'da 2 Temmuz 1881'de yapılan bir sözleşmeyle her iki ülke tarafından onaylanmış ve yürürlüğe konmuştur²².

1830 Londra Protokolü ve 1881 İstanbul Milletlerarası Sözleşmesi'nin geçerlilik yönüne bakılacak olursa; 19.yüzyıl azınlıkları koruma sisteminin bu tipik örnekleri, Büyük Devletler arasında yapılmış antlaşmalara bağlı olup, buna uygun olarak Yunanistan'a bu devletlerce onaylatılmış belgelerdir. Ortak özellikleri açısından Yunanistan üzerinde yaşayan Müslümanların haklarıyla sınırlı oluşlarıdır. Birinci metin, Yunanistan'ın bağımsız olduğu andaki topraklarla, yani Mora ve Attik Yarımada ile civar adalarla, ikincisi de Teselya'yla ve Epirle ilgilidir. Yani bu iki metin Batı Trakya için geçerli değildir. Geçerli oldukları yerlerde de 1923 nüfus değişimi sonucu

²² http://www.diplomatikgozlem.com/haber_oku.asp?id=1360 (5 Şubat 2005 tarihinde indirildi.).

Müslüman kalmadığından, konusu ortadan kalkmış her antlaşma gibi ölü birer metin niteliği göstermektedirler²³.

3. 1913 Atina Antlaşması ve 3 Numaralı Protokol

1. Balkan Savaşı sonrasında Osmanlı-Yunan Barışı 14 Kasım 1913'te imzalanan Atina Antlaşması ile gerçekleştirildi. Bununla Osmanlı İmparatorluğu, Yunanistan'ın Balkanlar' da ele geçirdiği topraklar ile Girit'in bu devlete ait olduğunu resmen kabul etti. Asıl önemlisi bu antlaşma ile Yunanistan' da kalan Türklerin sahip olacakları haklar ve durumları saptandı. Önceki azınlık haklarını düzenleyen diğer antlaşmalar da teyit edildi²⁴.

Bu antlaşmanın önemli maddeleri 2, 5, 6, 7, 11 ve 12. maddelerdir. Ama antlaşmanın 2.maddesine göre, alınan kararlar bütün Yunanistan için geçerli olacaktır. Yunanistan'a Batı Trakya konusunda yükümlülükler getiren bu antlaşma hükümlerine göre: Yunanistan'daki Türkler isterlerse dört yıl içinde Türkiye'ye göç edebileceklerdir. Orada kalanlar her türlü din ve mezhep hürriyetinden faydalanacak, ibadetlerini serbestçe yapabileceklerdir. Müftü ve baş müftüler Türkler tarafından seçilecek, bunların aylıklarını Yunan Hükümeti ödeyecektir. Müftüler evlenme, boşanma, vasiyet, miras, nafaka vb. konularda mutlak karar yetkisine sahip olacaklar, resmi makamlar ise bu kararı uygulayacaklardır. Türk çocukları ilk ve ortaokullarda Türkçe eğitim-öğretim yapacaklar, ama zorunlu ders olarak Yunancayı okuyacaklardır. Türkler satma, satın alma ve bütün mülkiyet haklarına sahip olacaklardır²⁵. Ayrıca 11. madde de bırakılan topraklarda oturanların hayat, mal, şeref, din ve gelenekleri güvence altına alınmakta, bunların Yunan yurttaşlarla aynı medenî ve siyasî haklara sahip olacakları, dinlerini açıkça uygulayabilecekleri belirtilmektedir²⁶.

²³ Baskın ORAN, (1991): *Türk – Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu*, Bilgi Yayınevi, Ankara:s. 101.

²⁴ Sevin TOLUNER, (2000): *Milletlerarası Hukuk Açısından Türkiye' nin Bazı Dış Politika Sorunları*, İstanbul; s. 213.

²⁵ Fahir ARMAOĞLU, (1975): *Siyasi Tarih 1789–1960*, A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, Ankara: s. 346–348.

²⁶ EREN, 1997: s. 48.

Atina Antlaşması ve 3 numaralı protokol azınlık hakları açısından önemli bir antlaşmadır Ancak Yunan yetkililer bu antlaşmayı geçerli saymamaktadırlar. Yunan yetkililer bu antlaşmanın genel bir nitelik taşımadığını, Girit Adası dahil olmak üzere Teselya'dan Batı Trakya'nın batı sınırına kadar kapsadığını ileri sürmektedirler. Zaten bugün Yunanistan'ı Türk kökenli azınlıklar konusunda bağlayıcı tek antlaşma Lozan Antlaşması'dır. Ayrıca antlaşmaya eklenen 3 adet protokolden 3 numaralı protokol "Yunanistan'ın bütün toprakları" için geçerli kılınmıştır. Devletlerin antlaşmalar konusundaki halefiyeti ilkelerine göre, bir toprak parçasına yeni sahip olan devletin daha önce yapmış olduğu antlaşmalar, halefiyet tarihinden başlayarak o toprak parçası için de geçerli olmaktadır. Lozan Konferansı görüşmeleri de, bu Konferans'ta imzalanan Barış Antlaşması'nın, 1913 Atina Antlaşması'nı (dolayısıyla, 3 numaralı Protokol'u) yürürlükten kaldırmadığının delilidir ²⁷.

4. 10 Ağustos 1920 Yunan Sevri

10 Ağustos 1920 yılında Yunanistan ile İngiltere, Fransa, İtalya ve Japonya arasında "Yunanistan'daki Azınlıkların Korunmasına İlişkin Antlaşma" başlığını taşıyan "Yunan Sevri" imzalanmıştır. İki bölümden oluşan Antlaşmanın "Başlangıç" kısmı, Yunanistan Krallığının 1913 yılından beri topraklarını çok genişlettiğini, bu ülkede yaşayanlara eşit muamele yapılmasının sağlanmasını ve sağlanacak bu eşit hakların Krallığa eklenecek topraklarda da geçerli olacağını hükme bağlamıştır ²⁸.

Bu antlaşma diğer antlaşmalara göre farklıdır görüleceği üzere Azınlıkların statüsü genel olarak burada tespit edilmiştir. Ayrıca Yunan Krallığı'na katılacak yeni topraklarda da bu antlaşmanın geçerli olacağını taahhüt etmiştir.

Antlaşmanın 1. maddesi, Milletler Cemiyeti sisteminde sık sık yinelenen bir hüküm getirmekte ve 1. bölümün 2. - 8. maddeler arasının temel yasa sayılacağını ve bunlarla çatışacak hiçbir millî yasanın vb. çıkarılamayacağını söylemektedir. Antlaşmanın 2. maddesi yalnız vatandaşlara değil, ülkede bütün yaşayanlara doğum,

²⁷ Fatih Ender PINARBAŞI, "Batı Trakya Sorunu", http://sks.kou.edu.tr/kouli/akademik/aka2.asp#_ftn58 (22.05.2006 tarihinde indirildi)

²⁸ Ercan TAY, Batı Trakya Türkleri, www.tasam.org (22.11.2006 tarihinde indirildi.)

vatandaşlık, dil, soy veya din farkı gözetmeden yaşam ve özgürlük koruması getirmektedir. Bu insanlar, dinlerini özgürce uygulayabileceklerdir.

3–6. maddeler ise vatandaşlık ile ilgilidir. Bu maddelere göre, antlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihte ülkede oturanlar ve bunların Yunanistan’da doğan çocukları (oturmasalar bile) Yunan vatandaşlığına kabul edilmekte, başka bir uyruğu seçenler, taşınmaz malları üzerindeki hakları saklı kalmak koşuluyla seçtikleri ülkeye göç edebilme hakkına sahip olmaktadır.

7. maddeye göre, bütün Yunan vatandaşları yasa karşısında eşit olup aynı medeni ve siyasi haklardan ayırım yapılmaksızın yararlanırlar. Din ve inanç farkı, işe alınma, memur olma vb. hakları kullanılmasında etkili olmayacaktır. Vatandaşlar özel işlerinde ve yayınlarda istedikleri dili kullanabilecek, mahkemelerde bu konuda kendilerine gerekli kolaylıklar sağlanacaktır.

8. madde, soy, din ve dil azınlıklarına, harcamaları kendilerine ait olmak üzere, dini ve içtimai müesseseler ve okullar kurma, işletme ve denetleme hakkını vermekte, burada kendi dillerini kullanma imkânı sağlamaktadır.

9. madde yalnızca 1 Ocak 1913’ten sonra Yunanistan’a katılan topraklarda geçerli olmak üzere, farklı dil konuşan vatandaşların önemli oranda buldukları yerlerde bu toplumlara devlet ve belediye gibi kamu bütçelerinden eğitim, dinî ve insanî amaçlarla adil bir miktarın ayrılacağını öngörmektedir ²⁹.

Bu antlaşmanın maddeleri, Yunanistan’da bulunan azınlıklara sağladığı haklarla dikkat çekmektedir. Antlaşmanın maddelerine göre bölgede yaşayan azınlıklar da tüm haklardan yararlanabileceklerdir.

²⁹ Halit EREN, 1995: s. 50-51.

C. LOZAN ANTLAŞMASI İLE BATI TRAKYA TÜRKLERİ'NİN HUKUKİ DURUMLARI

1. Lozan Konferansı

20 Kasım 1922'de toplanan konferans, 4 Şubatta çıkan anlaşmazlık nedeniyle yarıda kesilmiş, 23 Nisan 1923'te tekrar toplanarak 24 Temmuz 1923 tarihimizde Lozan Barış Antlaşması olarak anılan antlaşma imzalanmıştır.

Lozan Barış Antlaşması, Yeni Türk Devleti'nin bağımsızlığını tüm dünyaya kabul ettiren uluslar arası bir yapıt ve Türk tarihinde özel bir yeri olan çok yönlü bir bağıttır³⁰.

Bir başka açıdan bakıldığında da; Atatürk'ün 1927'de Büyük Nutuk'ta belirttiği gibi, Lozan Antlaşması; “... *Bu Antlaşma Türk Ulusu'na karşı yüzyıllardan beri hazırlanmış ve Sevr Antlaşması ile tamamlandığı sanılmış, büyük bir ölünün yıkılışını bildirir bir belgedir. Osmanlı tarihinde benzeri görülmemiş bir siyasal utku yapıtıdır*”

³¹

Bu antlaşma ikili bir antlaşmadan ibaret olup 37–45 maddeleri “Azınlıkların Korunması” başlığını kapsamaktadır. Batı Trakya'daki azınlık hakları, Türkiye ile Yunanistan arasında imzalanan 1926 yılı Atina, 1930 ve 1933 yılı Ankara, 1951 yılı Türk–Yunan Kültür, 1968 yılı Türk-Yunan Kültür Protokolü antlaşmaları ile pekiştirilmiştir. Böylece, Batı Trakya Türkleri konusunda son derece hassas davranan Türkiye, Yunanistan sınırları içinde kalan soydaşlarının haklarını hukuken temin etmeye çalışmıştır³².

Konferans görüşmelerinde Türk Heyeti, kendisine önerilen, Doğu Trakya için Meriç nehri sınırının kabul edilmesi hususunun kendileri için kabul edilebilir

³⁰ İsmail SOYSAL, (1989): *Tarihçeleri ve Açıklamalarıyla, Türkiye'nin Siyasal Antlaşmaları*, TTK, Ankara: s.67.

³¹ SÖYLEV, Ankara: s. 561.

³² İlker ALP, 1995: s. 623.

olmadığını, 1913 Antlaşması ile belirlenen sınırların kabulüne ilişkin tekliflerinin kabul edilmesinin daha doğru olacağını belirtmiştir. Ayrıca Batı Trakya’da plebisite (halk oylaması) başvurulması ve bu oylamanın neticesinde gerekli şartların oluşturulması komisyona sunulmuştur.

Lozan Barış Antlaşması ile birlikte Türk-Rum Ahalinin Değişimine İlişkin Sözleşme ve Protokol, Lozan’da 30 Ocak 1923’te üç nüsha olarak düzenlenmiş olup biri Yunanistan ve biri TBMM Hükümetine ve üçüncüsü, Türkiye ile yapılan barış antlaşmasına imza koyan öbür devletlere birer onaylı örneği verilmek üzere, Fransa Hükümeti arşivine verilmiştir. Protokol’e göre Türkiye temsilcileri Türkiye Hükümetinin, Rum ve Türk ahalinin değişimine ilişkin Yunanistan’la yapılan bugünkü tarihli sözleşmenin yürürlüğe girmesini beklemeksizin ve işbu sözleşmenin 1. maddesi hükümlerini gözetmeksizin barış antlaşması imza olunur olunmaz bu sözleşmenin 4. maddesinde sözü geçen sağlığı yerinde kişileri tahliye ve bunların gidişlerini temin edeceğini bildirirler³³ (Bkz. Ek-2).

Tablo 3 Dört Kazanın Nüfus Değerleri

	Türkler	Rumlar	Bulgarlar	Yahudiler	Ermeniler
Gümülcine	59.967	8.834	9.997	1.007	360
Dedeğaç	11.744	4.800	10.277	253	449
Sofulu	14.736	11.542	5.490	-	-
İskeçe	42.671	9.728	552	220	114
Toplam	129.120	33.910	26.266	1.480	923
Genel Toplam: 191.665					

İsmet Paşa başkanlığındaki heyet, hazırladığı sunumda dört kazanın nüfus değerlerini ortaya çıkartarak plebisit ile kendi geleceklerini belirlemelerini istemiştir³⁴. Eğer halk oylamasına gidilseydi Türklerin çoğunluğu oluşturacağı da kesindi.

³³ Reha PARLA, 1985: s. 72-77.

³⁴ Seha L. MERAY, (1969): *Lozan Barış Konferansı Tutanaklar- Belgeler*, Ankara Ü.SBF. Yayınları, Takım 1, Cilt 1, Ankara: s. 55.

M. Venizelos'un Batı Trakya'ya ilişkin olarak Müttefiklere 30 Aralık 1918 tarihinde vermiş olduğu istatistikler şöyledir:

Tablo 4 M. Venizelos'un Batı Trakya'ya İlişkin Olarak Müttefiklere Vermiş Olduğu Nüfus İstatistikleri

	Türkler	Rumlar	Bulgarlar
Dedeoğaç	10.670	7.371	11.358
Sofulu	32.140	17.880	5.380
Gümülcine	50.000	9.160	10.550
İskeçe	22.000	10.275	1.695
Genel Toplam	113.810	44.686	28.983

Her iki tablodaki farklılıklarda göze çarpmaktadır. Daha sonra 25 Kasım 1922 tarihinde yapılan oturumda Lord Curzon Türkleri Batı Trakya'da plebisitten vazgeçirmek için, Türkiye'nin bazı bölgelerinde de plebisit yapılması tehdidinde bulunmaktadır. Sonunda Batı Trakya'da plebisit yapılması sağlanamamış ve bu bölgenin sınırı olarak Mesta Karasu ile Meriç nehri arasındaki bölge kabul edilmiştir.

Türk heyeti çabalarını Batı Trakya'daki Türkleri Türk-Yunan Mübadele Antlaşması'nın dışında tutma yönünde geliştirmiş ve bu çabasında başarılı olabilmıştır³⁵.

2. Lozan Antlaşması ve Azınlık Hakları

Azınlık kelimesinin uluslararası ilişkilerde kullanıldığı ilk belge, 1919 yılında imzalanan Versailles Barış Antlaşması'dır. Antlaşmanın kendisi azınlığın tanımını yapmamakla birlikte, etnik, dinsel ve dilsel azınlıklardan bahsetmektedir. O tarihten günümüze kadar geçen süre içerisinde, uluslararası insan hakları hukukunda azınlık kavramına ilişkin genel kabul gören bir tanıma ulaşamamıştır. Bunun sebepleri; devletlerin kendilerini belli bir azınlık tanımı ile bağlamayarak kendi azınlık

³⁵ Ümit KURTULUŞ, (1979): *Batı Trakya'nın Dünü Bugünü*, Sincan Matbaası, Ankara: s. 36.

tanımlamalarını yapabilme serbestisine sahip olmak istemeleri, ülke sınırları içerisinde bir gruba azınlık statüsü tanımanın ayrılıkçı hareketlere sebep olacağına ve sonuç olarak ülkenin parçalanacağına inanılması ve her azınlık grubunun birbirinden farklı özelliklere sahip olmasıdır. Her ülkenin sosyal ve politik yapısının farklı olması, bu korkuyla birleşince azınlık kavramında ortak bir tanımda buluşmak mümkün olamamaktadır³⁶.

Köken olarak Latince’de küçük, az anlamına gelen “minor” kelimesine dayanan azınlık kavramı geniş (sosyolojik) ve dar (hukuksal) olmak üzere iki açıdan ele alınabilir. Geniş (sosyolojik) açıdan azınlık, bir toplulukta sayısal bakımdan azınlık oluşturan, başat olmayan, çoğunluktan farklı niteliklere sahip olan gruba denir. Bu konuda en kabul gören tanım Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu’nun Ayrımcılığın Önlenmesi ve Azınlıkların Korunması Alt Komisyonu raportörü Francesco Capotorti’ye aittir. Capotorti’ye göre azınlık: *“Başat olmayan bir durumda olup, bir devletin geri kalan nüfusundan sayısal olarak daha az olan, bu devletin uyruğu olan üyeleri etnik, dinsel ve dilsel nitelikler bakımından nüfusun geri kalan bölümünden farklılık gösteren ve açık olarak olmasa bile kendi kültürünü, geleneklerini ve dilini korumaya yönelik bir dayanışma duygusu taşıyan gruptur”*³⁷.

“Hak” bir hürriyetin sağlanması için kişiye anayasa ve kanunlar ile tanınmış yetkililerdir. Eğer bir kişinin, bir konuda hakkı var ise, devletten veya diğer kişilerden onun yerine getirilmesini “isteme yetkisi” ne sahiptir demektir. Hukukun genel teorisinde hak kavramı çok değişik şekillerde tanımlanmakta ise de, bu tanımlardan en eskisi ve yaygınına göre hak, kişilere hukuk düzeni tarafından verilen bir irade kudreti, bir isteme yetkisidir³⁸. “İmtiyaz/ ayrıcalık” ise başkalarına tanınmayan özel, kişisel haktır³⁹. Osmanlı Devletinde ilk olarak ayrıcalıkların, imtiyazların Fatih Sultan Mehmet’in İstanbul’un fethi ile verildiği iddia edilmektedir⁴⁰.

³⁶ Numan DALYANCI, (2006): *Avrupa Birliği’nin Azınlık Politikaları ve Türkiye’ye Etkileri*. Gazi Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: s.6.

³⁷ Murat SARAÇLI, (2006): *Türkiye ve Avrupa Birliğinde Azınlıklar*, Gazi Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: s.3.

³⁸ http://www.anayasa.gen.tr/temelhaklar.htm#_fn7

³⁹ <http://www.tdk.gov.tr>

⁴⁰ Bülent ATALAY, (2002): Rum Ortodoks (Fener Rum Patrikhanesi’ne Verildiği Varsayılan İmtiyazlar ve Bugünkü Statüsü, *XIV. Türk Tarih Kongresi*; Ankara 9-13 Eylül 2002; cilt 2, kısım 2, Ankara: s.1420.

1923 tarihli Lozan Antlaşması'nın "temel hukuk" olarak tanımlanan 37-45. maddeleri Yunan ve Türk Hükümetleri'nin ülkelerindeki Türk ve Rum azınlıkları korumalarına ilişkin yükümlülüklerini belirtmektedir⁴¹. Bu yükümlülükler şunlardır:

"37. madde, Azınlıkların korunması bölümünde geçen hükümlerin Yunanistan tarafından temel yasa olarak tanınacağını, hiçbir yasa, yönetmelik ve resmi işlemlerin sözü geçen hükümlere üstün tutulamayacağını taahhüt eder.

38. maddeye göre, hiçbir ayırım yapılmaksızın herkesin hayat ve hürriyeti korunacak, herkes dinini özgürce uygulayabilecek, dolaşım ve göç etme özgürlüğüne sahip olacaktır.

39. madde, "Müslümanlar tüm medeni ve siyasal haklardan yararlanacaklar, yasa önünde eşit olacaklar, din ayrılığı bu haklardan yararlanmada, özellikle kamu hizmetine girmede ve yükselmede engel oluşturmayacaktır." hükmünü taşır. Aynı maddenin son paragrafı özel ya da ticarî ilişkilerde din, basın veya her türlü yayında istediği dili kullanma olanağı tanıdığı gibi Müslümanların mahkemede de kendi dillerini kullanabilmeleri için gerekli kolaylıkların sağlanması hükmünü getirmektedir⁴².

40. maddeye göre, azınlıklar her türlü hayır, dini, içtimai ve eğitim-öğretim kurumu kurmak, yönetmek, denetlemek, buralarda kendi dillerini serbestçe kullanmak ve dini törenlerini serbestçe yürütmek hususlarında asli unsur ile eşit haklara sahip olacaklardır.

41. maddeye göre, azınlık çocuklarının ilkokullarda kendi dilleriyle öğrenim görebilmeleri için uygun kolaylıklar sağlanacaktır.

42. maddeye göre, azınlıklara ait ibadet yerleri, mezarlıklar ve dini kurumlar devlet tarafından korunacaktır. Azınlık vakıflarının, dini ve hayri kurumlarının çalışmasında veya yenilerinin kurulmasında her türlü kolaylık gösterilecektir.

⁴¹ İnaf, 1992: s. 85.

⁴² ORAN, 1991: s. 79.

43. maddeye göre, azınlıklar dini inanışlarına aykırı veya dini törenlerini bozacak herhangi bir davranışa zorlanmayacaktır.

44. maddeye göre, yukarıda kaydedilen hükümler devletlerarası nitelikte sayılarak Milletler Cemiyeti'nin güvencesi altına alınmıştır.

45. maddeye göre ise, Yunanistan 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43 ve 44. maddelerdeki hükümleri kendi topraklarında bulunan Müslüman azınlığa uygulayacağını taahhüt etmektedir⁴³.”

3. Etabli (Mukim-Yerleşik) Sorunu 1930 ve 1933 Ankara Antlaşmaları

Lozan Konferansında, Türkiye'de kalan Rumlarla, Yunanistan'da kalan Müslümanların değişimi meselesi ele alınmış ve bu konuda 30 Ocak 1923'de bir sözleşme ve protokol hazırlanmıştı. Buna göre, Türkiye'de kalan Rumlarla, Yunanistan'da kalan Müslüman-Türklerin değişimi yapılacak, ancak; 30 Ekim 1918'den önce İstanbul Belediye sınırları içinde yerleşmiş (étaibli) bulunan Rumlarla, Batı Trakya Türkleri bu değişimin dışında tutulacak, yani bunlar yerlerinde kalacaklardı. Bu sözleşmeyi uygulamak üzere de Türk ve Yunan temsilcilerinden oluşan bir komisyon kurulacaktı. Ancak komisyonun faaliyete geçmesinden sonra “Yerleşmiş” (étaibli) deyiminin kapsamı konusunda Türk ve Yunan temsilcileri arasında anlaşmazlık çıktı. Türkiye'ye göre deyimnin manası Türk kanunlarına göre tayin edilecekti. Yunanistan ise buna karşı çıkarak İstanbul'da olabildiğince fazla Rum bırakabilmek için 30 Ekim 1918'den önce herhangi bir şekilde İstanbul'da bulunan her Rum'un “yerleşmiş” sayılacağını ileri sürdü. Milletlerarası Adalet Divanı'nın yaptığı yorum da anlaşmayı sağlayamayınca Türk-Yunan ilişkileri gerginleşti⁴⁴. Komisyondaki Türk üyelerine göre; İstanbul'da 30 Ekim 1918 tarihinden önce yerleşmiş bulunan kişilerin Türk kanunlarına göre tespit edilmesini öngörmüşlerdir. Nitekim bunu da M. Montagna'nın Rıza Nur Bey'den isteği olan 30 Ekim 1918 yerine, 1920 tarihinin geçerli

⁴³ Reha PARLA, (1985). *Türkiye Cumhuriyeti'nin Uluslar arası Temelleri, Lozan Montrö, Lefkoşa*; s. 10-13.

⁴⁴ www.ait.hacettepe.edu.tr/egitim/ait203204/II7.pdf (04.06.2005 tarihinde indirildi.)

olmasını isteği üzerine Rıza Nur Bey bu isteği yerine getiremeyeceğini belirterek “30 Ekim 1918 tarihinden önce yerleşmiş (établis) bulunan bütün Rumlar, İstanbul’da oturan Rumlar (İstanbul’un Rum ahalisi) sayılacaktır.”⁴⁵ şeklinde belirtmiştir.

Türk Heyetine göre; Etabli kelimesi Türk kanunlarıyla tayin olunmalıdır. Türk nüfusuna göre, iki kısım ahali vardır. Biri, bir yerde doğan ve orada oturan kimselerdir. Bunlara yerli denir. İkincisi, bir memlekette doğmayıp, yalnız o memlekete gelip yerleşenlerdir. Yunanlılar tarafından etabli sınıfına dahil edilen Rumların çoğu kayıtlarını yaptırmamışlardır. Bu nedenle kanunen yerleşmiş sayılmazlardı⁴⁶. Lozan Antlaşması’nda İstanbul’da mümkün olduğu kadar çok sayı da Rum bırakmak isteyen Yunanistan, ne koşulda olursa olsun 30 Ekim 1918 den önce İstanbul’da bulunan her Rum’un “yerleşmiş” sayılması gerekeceğini ileri sürmüştür⁴⁷.

Sorun Karma Mübadele Komisyonu’nda çözülemeyince 19 Kasım 1924’te Etabli anlaşmazlığı çözümlenmek üzere Milletler Cemiyeti’ne götürülmüştür. Konu daha sonra Uluslararası Adalet Divanına sevk edilmiş, ancak Adalet Divanı da Etabli sorununa çözüm getirememiştir⁴⁸.

Tüm bu olaylardan da anlaşılacağı üzere etabli “yerleşmiş” tabiri sorun olmuştur. Yunanlılar ise etablilerin belirli bir kanuna bağlanmamalarını istemekteydiler. Nitekim Lozan’da Alt Komisyonca kabul edilen Sözleşme Tasarısına göre;

“Madde 1:

Türk topraklarında yerleşmiş Rum Ortodoks dininden Türk uyruklarıyla, Yunan topraklarında yerleşmiş Müslüman dininden Yunan uyruklarının, 1 Mayıs 1923 tarihinden başlayarak, zorunlu mübadelesine girişilecektir.

⁴⁵ Seha L MERAY, 1969: s. 346.

⁴⁶ M.Cemil BİLSEL, (1933): *Lozan*, C: II, Ahmet İhsan Matb, İstanbul: s. 435.

⁴⁷ Fahir ARMAOĞLU, (1997): *20.yy Siyasi Tarihi*; Alkım Yayınevi, Ankara: s. 325.

⁴⁸ Şükrü S. GÜREL, (1993). *Tarihsel Boyut İçinde Türk-Yunan İlişkileri (1821-1993)*, Ümit Yayıncılık, Ankara: s. 37.

Bu kimselerden hiç biri Türk Hükümetinin izni olmadıkça Türkiye'ye, ya da Yunan Hükümetinin izni olmadıkça Yunanistan'a yeniden dönerek orada yerleşemeyecektir.

Madde 2:

Birinci maddede öngörülen mübadele:

(a) İstanbul'da oturan Rumları (İstanbul'un Rum ahalisi);

(b) Batı Trakya'da oturan Müslümanları (Batı Trakya'nın Müslüman ahalisini) kapsamayacaktır."

Lozan'da 30 Ocak 1923'te imzalanan "Rum Ve Türk Ahalinin Mübadelesine Dair Mukavelename ve Protokol" gereğince Türkiye'deki Rumlarla, Yunanistan'daki Türkler mübadele edilecek, ancak 1912 kanunu mucibince belirlenen İstanbul Belediyesi sınırları içinde, 30 Kasım 1918 tarihinden önce yerleşmiş bulunan Rumlarla, 1913 Bükreş Antlaşması ile sınırları çizilen Batı Trakya'nın Batı sınırının doğusunda yaşayan Türkler mübadele dışı bırakıldılar⁴⁹. 1912 kanunu ile sınırlandırıldığı biçimde, İstanbul Şehremaneti daireleri içinde, 30 Ekim 1918 tarihinden önce yerleşmiş (établis) bulunan bütün Rumlar, İstanbul'da oturan Rumlar (İstanbul'un Rum ahalisi) sayılacaklardır.

1913 tarihli Bükreş antlaşmasının koymuş olduğu sınır çizgisinin Doğusundaki bölgeye yerleşmiş (établis) bulunan Müslümanlar, "Batı Trakya'da Müslümanlar (Batı Trakya'nın Müslüman ahalisi) sayılacaklardır"⁵⁰ denilerek iki taraf arasında belirli bir süre için Etabli sorunu yumuşamıştır.

Türkiye ile Yunanistan arasında uzun yıllar huzursuzluk kaynağı olan "etabli" sorununun kesin çözümü ile ilgili son antlaşma, Karma Komisyon'un kaldırılmasına dair 9 Aralık 1933 tarihinde Ankara'da yapılmıştır. Bu antlaşmanın Batı Trakya için en önemli hükmü, 2. maddededir. Bu madde hükmüne göre, mübadeleye giren ya da dönüş

⁴⁹ <http://www.bttdd.com/main/> (23.02.2005 tarihinde indirildi.).

⁵⁰ MERAY, 1969: s. 375.

hakkından mahrum olan kişilere ait oldukları tespit edilse bile, Karma Komisyonun dağılmasından sonra, Yunanistan'da oturan kişilerin (Batı Trakya Türklerinin) 10 Haziran 1930 tarihinden önce Yunan Hükümeti tarafından fiilen işgal edilmemiş olan malları hakkında hiçbir önlem ya da sınırlayıcı işlem getirilmeyecektir ⁵¹.

Karma Komisyon görevde bulunduğu süre içinde “etabli” olanların tamamını tespit etmek suretiyle “établi” belgeleri vermişlerdir. Ayrıca nüfus kütüğü mahiyetinde defterlere de kaydetmişlerdir. Bugün, Batı Trakya'da, “etabli” olduğunu belgelemek isteyenler, Gümülcine'deki Türk Konsolosluğundan bu belgeleri alabilmektedirler. Bu belgeler zaman zaman Türkiye'deki bazı muamelelerde aranmaktadır ⁵². Yapılan Ankara Antlaşması için şunu da ekleyebiliriz ki azınlık haklarını belirli ölçüde korumaya yöneliktir.

⁵¹ Hülya EMİN, (1999): “Anlaşmalarla Batı Trakya Türkleri”, *Çukurova Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi*, (Hazırlayan; Hülya Emin, GÜNDEM GAZETESİ SAHİBİ 1999) adres. <http://strateji.cu.edu.tr/BALKANLAR/06.asp> (12.12.2005 tarihinde indirildi.)

⁵² <http://westtrakien.com/batitrakya/sorunlari/statuesue.html> (18.02.2006 tarihinde indirildi.)

İKİNCİ BÖLÜM

YUNANİSTAN AÇISINDAN BATI TRAKYA TÜRK AZINLIĞI

A. YUNANİSTAN'IN COĞRAFİ SINIRLARI

Günümüzdeki Türk –Yunan sorunlarından biri olan Batı Trakya’da ki Türklerin durumunu daha iyi anlamak için Yunanistan’ın coğrafi konumu ve sınırlarına bakmak gerekmektedir. Yunanistan Güneydoğu Avrupa’da bir ülkedir. Avrupa Birliği ve NATO üyesi Yunanistan, Türkiye’nin batı komşusudur⁵³. Yunanistan, Balkan Yarımadası’nın güney ucunda yaklaşık olarak 131.944 km²’lik küçük bir ülkedir. Üç kenarı denizle çevrilidir. Doğu ve Güneydoğusunda Ege Denizi, güneyinde Akdeniz ve batısında Yunan Denizi bulunur. Küçük bir ülke olmasına rağmen kritik bir mevkidedir. Avrupa ve Afrika kıtalarının en çok birbirine yaklaştığı yerlerden birinde bulunur. “Avrupa-Kıbrıs-Ortadoğu”, “Avrupa-Süveyş-Hint Okyanusu” ve “Rusya-Boğazlar-Ege Denizi-Akdeniz” su yollarını kontrol edebilecek coğrafi özelliğe sahiptir. Yunanistan genel olarak beş bölgeye ayrılır: Makedonya, Trakya, Epirus, Teselya ve Mora. Yunanistan topraklarının hemen hemen beşte dördü dağlık, çok az bir bölümü de ovalıktır⁵⁴.

1- Yunanistan’ın Bağımsızlığındaki Tarihsel Süreç

Fatih’in İstanbul’u fethetmesi, dünya tarihinin olduğu gibi Yunan tarihinin de dönüm noktasıdır. Artık Yunan Devleti kalmamış ve Yunanistan toprakları bir Osmanlı eyaleti olmuştu. Atina 1458 sonbaharında Osmanlı topraklarına katıldı. Yunanlılar 400

⁵³ <http://tr.wikipedia.org/wiki/Yunanistan#Co.C4.9Frafya> (01.05.2006 tarihinde indirildi.)

⁵⁴ <http://www.turkcebilgi.com/Yunanistan> (02.09.2006 tarihinde indirildi.)

yıl kadar rahat ve huzur içinde Osmanlı tebaası olarak yaşadı. 1821 yılında, Osmanlı Devleti'nin gerilemeye başladığı dönemlerde, Avrupalıların kışkırtmalarıyla Yunan isyanı çıktı. Rumlar daha Boğdan İsyanı'nın devam ettiği sırada, 6 Nisan 1821'de, Patras Patriği Yermanos öncülüğünde, esas hedef bölge olan Mora'da isyan başlatmışlardı. Rumlar, 5 Ekim 1821'de Mora'nın idari merkezi olan Tripoliçe'yi ele geçirerek önemli bir başarı elde etmişlerdir ⁵⁵. Yunanistan'ın bağımsızlığı ile sonuçlanan Mora isyanı (1821) kısa zamanda adalara da sıçradı. Mora yarımadasından adalara gelen ihtilâlciler halkı teşkilâtlandırarak korsanlığa başladılar. Müslüman halkı da çeşitli baskılarla yerlerinden eden isyancılar üzerine asker sevk edilerek bastırılmaya çalışıldı ⁵⁶.

İsyandan sekiz yıl sonra Yunanistan Krallığı kuruldu. 1832–1913 yılına kadar Danimarka asıllı krallar tarafından idare edildi. Yunanistan, bundan sonra 1923 yılına kadar Balkan Savaşları, Birinci Dünya Harbi ve iç karışıklıklarla uğraştı. Müttefiklerin yardımıyla Yunanlılar “Megali İdea” hülyası ile “Helen İmparatorluğu”nu yeniden kurmak üzere 15 Mayıs 1919'da İzmir'i Batı Anadolu topraklarını işgal ettiler. 22 Nisan 1920'de Osmanlı Devleti de Paris Barış Konferansına çağırıldı. Eski Sadrazam Tevfik Paşa başkanlığında, Dâhiliye Nâzırı Reşit (Rey) Bey, Maârif Nâzırı Fahrettin (Rum Beyoğlu) Bey ve Nâfia Nâzırı Operatör Cemil (Topuzlu) Paşadan meydana gelen Osmanlı heyetine, Paris Barış Antlaşmasının ön şartları bildirildi (10 Mayıs 1920). Buna göre; Trakya ve Ege bölgesi (Kırkağaç, Akhisar, İzmir, Ödemiş, Tire, Söke, Afyonkarahisar, Kütahya, Balıkesir) Yunanistan'a bırakılmıştı. Bildirilen şartları çok ağır bulan ve hafifletilmesini isteyen Türk heyeti, bu isteğin kabul edilmemesi üzerine, şartları reddederek, 11 Temmuz 1920'de İstanbul'a döndü. Paris Barış Konferansında hazırlanan antlaşma şartları imzalanmadıysa da, daha sonra aynı şartları ihtiva eden Sevr Antlaşması, imzalanmıştır ⁵⁷.

Çok geçmeden, Türk Ordusu karşısında tutunamayarak 1922'de Başkomutanlık meydan muharebesi ile yenilgiye uğradılar. Bu yenilgiyle birlikte Yunanistan'da iç

⁵⁵ Vahit Cemil URHAN, (2006): *1908-1913 Tarihlerinde Girit Olayları*, Gazi Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: s.35.

⁵⁶ Mübahat S.KÜTÜKOĞLU, (1986): “Yunan İsyanı Sırasında Anadolu ve Adalar Rumlarının Tutumları ve Sonuçları”, *Üçüncü Askeri Tarih Semineri*, Bildiriler, Tarih Boyunca Türk-Yunan İlişkileri (20 Temmuz 1974'e Kadar), Ankara 1986, s. 133-161.

⁵⁷ <http://www.dallog.com/antlasmalar/antlasmalar.htm> (22.01.2006 tarihinde indirildi.)

karışıklıklar baş gösterdi. 1923 yılında yapılan halk oylamasıyla Yunanistan Cumhuriyeti ilan edildi. Fakat 1926'da General Theodoros Pangalos diktatörlüğünü ilan etti. Ülkede tekrar iç karışıklıklar baş gösterdi. 1924-1935 yılları arasında Yunanistan cumhuriyet rejimi ile yönetildi. Karışıklıkların giderilememesi üzerine 1935 yılında bir plebisit (halk oylaması) yapıldı ve Yunanistan'da yeniden anayasal monarşi kuruldu. 1936 yılında Yunan Kralı, İoannis Metaxas'ı başbakanlığa getirdi. Metaxas başbakanlığa gelir gelmez parlamentoyu feshetti ve 1938'de ömür boyu başbakan ilan edildi. Metaxas 1941'deki ölümüne kadar ülkeyi faşist özellikler gösteren bir diktatörlükle yönetti. Metaxas kendi yönetimine (Klasik Yunan ve Bizans'tan sonra) "Üçüncü Uygarlık" adını vermiş; koyu bir kralcı olarak basını susturmuş, muhalifleri sürgüne göndermiş ve tam bir baskı yönetimi kurmuşsa da belli bazı reform hareketleri de gerçekleştirmiş ve ülkenin savunmasını güçlendirmiştir⁵⁸.

Yunanistan, 1952 yılında NATO'ya katılmış, 1974 yılında da referandumla yeniden Cumhuriyet olmuştur. 1981'de Avrupa Ekonomik Topluluğuna katılmıştır. 1981 ve 1985 seçimlerini PASOK (Panhelenik Sosyalist Hareket) partisi kazanmıştır. Haziran 1989'da yapılan seçimlerde PASOK ikinci parti durumuna düştü. Seçim sonuçları hiçbir partiye hükümet kurma imkânı vermemiştir. Geçici hükümet altında Kasım 1989'da yapılan erken seçimlerde de hiçbir parti hükümet kuramayınca, Nisan 1990'da yeniden ikinci kez erken seçime gidilmiş, meclisteki sandalye sayısının bir fazlasını kazanan Yeni Demokrasi Partisi hükümet kurmuştur. Hükümetin kurulmasından sonra yapılan seçim neticesinde Karamanlis ikinci kez cumhurbaşkanı olmuştur⁵⁹.

2. Yunanistan'ın Nüfusu ve Sosyal Hayatı

Yunanistan nüfusu Temmuz 2002 yılı itibarıyla, yaklaşık olarak 10.645.343'tür⁶⁰. Nüfus yoğunluğu 77'dir. Nüfusun % 98.5'i Yunanlı olup, bunun % 60'ı şehirlerde yaşar. Bugünkü Yunanlıların eski Yunanlılarla alakaları kalmamıştır.

⁵⁸ http://tr.wikipedia.org/wiki/Yunan_Ä°ÄŒ_SavaÄ± (03.03.2007 tarihinde indirildi.)

⁵⁹ <http://www.turkcebilgi.com/Yunanistan> (02.09.2006 tarihinde indirildi.)

⁶⁰ <http://www.balkanlar.org/?p=71>

Yıllarca çeşitli egemenlikler altında çeşitli milletlerle karışmış ve başka bir topluluk haline gelmişlerdir.

Nüfusun üçte birine yakın bir bölümü başşehir Atina ve çevresinde yaşar. Bu bölgedeki nüfus yoğunluğu km²'ye 100 kişinin üzerindedir. Bundan başka diğer önemli bölgeler şunlardır: Selanik, Pire, Patras, Kandiye, Tirhala, Serez, Yanya, Kırkira, Levkadas, Ahayas, Attiki, Iraklia ve Kavala'dır. Ülkede en kalabalık azınlık grup Türklerdir. Nüfusun yaklaşık % 2'sini meydana getirirler. Ayrıca bir miktar Bulgar, Rum ve Ermeni de yaşar.

Ülkenin resmi dili Yunancadır. Yunanistan'da yaşayan Türkler, her türlü baskılara rağmen Türkçe konuşurlar ve Yunanca da bilirler. Yunan hükümetleri Türklere çeşitli konularda zorluklar çıkarmaktadır. Halkın % 97'si Ortodokstur. Geri kalanların çoğunluğu Müslümandır. Çok az da olsa Katolik, Protestan ve Yahudi de vardır. Yunanlılar küçük yaşlardan itibaren "Türk düşmanlığı" ile yetişirler. Okullarında küçük çocuklara bu düşmanlığı öğretirler. Gayeleri eski Bizansa kavuşmaktır. Kendilerini halen Helen Medeniyetinin devamı sayarlar.

Yunanistan 1830'da Osmanlı Devletinden Hıristiyan batı ülkelerince koparılıp bağımsız olduğunda Mora Yarımadasında yaşayan 700.000 kişi kendisinin hangi millete ait olduğunu bilmiyordu. Çoğunluğu çobanlık yapan muhtelif millet ve ırkların karışımından olan, Rumca konuşan bu topluluğu Avrupalı ülkeler Osmanlı Devleti aleyhine kullanarak, sizler eski Yunanlıların nesillerisiniz dediler. Nitekim A.J. Toynbee, 13 ciltlik İngilizce A Study of History isimli eserinde; "Eski Yunan fikrinin Akdeniz'i ele geçirmek isteyen sömürgeci emperyalist Avrupalı devletlerin, devlet adamlarının ortaya attığı bir yalan olduğunu" açıkça ifade eder⁶¹.

Bulgar, İskit, Hunlar, Avarlar, Kumanlar, Peçenekler, Hazarlar, Sırpalar, Slavlar, Arnavut, Türkmen, Tatar ve İlliryalılar karışımı olan bu topluluğa Batılı tarihçi ve siyasetçiler tarafından eski Yunan şuuru verilmiştir. Osmanlı Devleti'nin Akdeniz hakimiyetine son verilmesi ve Mora Yarımadasının elinden alınmasında kullanılmıştır.

⁶¹ <http://www.onlinebilgiler.com/ulkeler-rehberi/yunanistan/> (26.04.2006 tarihinde indirildi.)

Böylece Batı emperyalizmi hem İslâm ülkeleri, hem de diğer dünya devletlerinde kendine daha rahat ve kolay yerleşme yolu bulmuştur.

On dokuzuncu asırda Avrupa ülkelerinde Grek şenlikleri yapılırken, Alman tarihçi Profesör Fall Merayere, Mora Yarımadası'nın Ortaçağlardaki Tarihi isimli eserinde; *“Avrupa’da Hellen ırkı tamamen yok olmuştur. Bugünkü Hıristiyan Yunanlıların damarlarında bir damla Hellen kanı yoktur.”* demiştir. Konstantin Porfirogeret ise 8. asırda İtalya’dan gelen veba ile Hellenlerin son kalıntılarının da kaybolduğunu ifade etmiştir ⁶².

3. Yunanistan’ın Ekonomisi ve Batı Trakya Türklerinin Bölge Ekonomisindeki Yeri

Yunan ekonomisi 126,2 milyar dolar civarındaki millî geliri, yıllık %3 enflasyon oranı, %3,8 büyüme oranı (2000 yılı verilerine göre 1990-2000 ortalaması %2,4), kişi başına 12 bin dolara ulaşan geliri ile pozitif bir tablo sergilemekle birlikte işsizlik oranı %11,3’tür. Bu oran Batı Trakya’da daha yüksektir. Son yıllardaki sanayileşme çabalarına rağmen ekonominin dışa bağımlılığı sürmekte olup sanayileşme hareketleri genellikle Atina, Selanik, Patra gibi büyük şehirlerde yoğunlaşmakta, bunun sonucunda kırsal kesimden şehirlere hızlı bir işgücü akımının meydana gelmesine yol açmıştır. Bütün gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi bu durum Yunanistan’ın AB üyeliği öncesinde çarpıcı bir şekilde kendini göstermiştir.

Şehirlerde yaşayanlar 1951’de %36,8 iken 1981’de %61

Köyde yaşayanlar 1951’de %47,6 iken 1981’de %27,9 olmuştur. Ancak son yıllarda büyük şehirlerden kırsala doğru bir kaçış olduğu göze çarpmaktadır. 2001 yılı verilerine göre Yunanistan genelinde göç oranı bin kişide 1,97’dir ⁶³.

⁶² <http://ansiklopedi.turkcebilgi.com/Yunanistan> (15.07.2006 tarihinde indirildi.)

⁶³ Ahmet SERDAR, (2002). *Batı Trakya Türklerinin Ekonomik Durumu ve Sorunları*. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bursa: s. 13.

Yunanistan'daki bölgeler arası gelişmişlik farkı (1990'lı yılların başına kadar) çok çarpıcı olmasa da çok yakın bir geçmişe kadar Batı Trakya için "Yunanistan'ın gelişmemiş bölgesi" tabirini kullanmak çok da yanlış olmaz. Türklerin yoğun olarak yaşadığı yerlerde, Türk köylerinde ve Türk mahallelerinde bu durum açık bir şekilde göze çarpmaktadır. Bölge tütün ve tahıl gibi tarımsal malların kaynağı olarak görülmektedir. Batı Trakya, Yunanistan genelinde emeğin ucuz olduğu bölgelerin başında gelmektedir. 1950'li ve 60'lı yıllarda kişi başına düşen milli gelir sıralamasında alt sıraları paylaşıyordu. Çalışan nüfusun büyük çoğunluğunun tarım sektöründe istihdam edilmesi bölgenin bir tarım bölgesi olduğunu göstermesi açısından önemlidir⁶⁴.

Son yıllarda ulusal yatırımcılar da düşük faizli ve uzun vadeli kamu kesimi kredilerinden yararlanarak özellikle Gümülcine Organize Sanayi Bölgesi'ndeki yatırımlarını arttırmışlardır.(Genelde pamuklu iplik imalatı, kumaş örme ve dokuma tesisleriyle, kumaş böya ve apre konularındaki yatırımlar göze çarpmaktadır)⁶⁵.

Bölgede iş gücünün ucuzluğu da dikkate alınırsa son dönemlerde Yunanistan içinde bölge ekonomisinin yeri ve önemi artmaktadır.

B. TARİHSEL SÜREÇ İÇERİSİNDE TÜRK YUNAN İLİŞKİLERİNİN BATI TRAKYA MÜSLÜMAN-TÜRK AZINLIĞI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Yunanistan, Türk Devleti'nin zayıf olduğu dönemlerde devleti zayıflatmak için sürekli saldırı politikalarına girmiş çeşitli oyunlara başvurmayı ihmal etmemiştir.

Türkiye'nin sınır komşuları arasında yer alan Yunanistan ile çeşitli siyasi platformlarda karşı karşıya kalan Türkiye pek çok problemler yaşamıştır. Bu durumdan en çok etkilenenler ise hiç şüphesiz ki Batı Trakya Türkleridir. Bilindiği üzere ulu

⁶⁴ Aydın ÖMEROĞLU, (1998): *Batı Trakya Türklerinin Bölge Ekonomisindeki Yeri ve Geleceği*. Diyalog Yayınları. İstanbul: s. 14.

⁶⁵ Ahmet SERDAR, 2002: s. 3.

liderimiz Mustafa Kemal Atatürk, Balkanlar konusuna ayrıca bir önem vermiş, Balkan komşularıyla güvenliklerini karşılıklı olarak koruduklarını güvence eden Balkan Antantı'nı imzalamıştır. Bugünde Türkiye Atatürk'ün politikası doğrultusunda, Balkan ülkeleriyle dostluk ve iş birliğine önem vererek çok yönlü olarak ilişkileri geliştirme ve sürdürmektedir.

Batı Trakya Türkleri, Yunanistan Yönetimi altında kaldıkları süre içinde vatandaşlık görevlerini tam olarak yerine getirmişlerdir. İkinci Dünya savaşında İtalyan ve Almanlara karşı savaşta ve iç savaş sırasında da çeteci güçlere karşı devlet güçlerinin yanında yer aldılar. Yüzlerce Batı Trakya Türkü çeteci güçler tarafından öldürüldü. Türkiye Hükümeti, 4 Eylül 1947 tarihinde komünist çetecilerin Batı Trakya Türklerine karşı faaliyetlerinin önlenmesi için Yunanistan Hükümetini uyarmıştır.

Batı Trakya Türklerinin bu bağlılığına rağmen Yunanistan yönetimi burada yaşayan Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı'nın vatandaşlık haklarını vermemiş, halkı ekonomik, siyasal ve eğitimsel kısıtlamalara tabi tutmuştur. Hatta Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı göç etmek zorunda bırakılmışlardır. Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı'na ait toprakların çeşitli yollardan, kamulaştırma, satın almanın özendirilmesi ve anasdasmos (arazi birleştirilmesi) yollarıyla Yunanlılar'ın eline geçmesiyle Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı'nın göç etmesini kolaylaştırmıştır. Ayrıca Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığına yapılan eğitimsel ve ekonomik baskılar sonucunda Avrupa Birliği üyesi olan Yunanistan'ın bir parçası olan Batı Trakya Avrupa'nın gelişmişlik düzeyi en az olan bölgesi konumuna itilmiştir.

Yunanistan'ın uyguladığı yanlış politikalar ve öngörülen ırkçı tutumun bir sonucu olarak Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı yok edilmek istenmektedir. Bu sistemli projenin de günümüzde hemen hemen başarıya ulaştığını söylemek mümkündür. Yunanistan'ın Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı'na karşı tutumunda Türkiye ile Yunanistan arasında yaşanan en ufak bir gerginliğin bile etkisinin olduğunu rahatça söyleyebiliriz. Ancak Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı da artık örgütlenerek ve uluslararası platformda sesini duyurmaya çalışmaktadır.

1. Megali İdea (Büyük Ülkü)

Yunanistan'ın Megali İdea ülküsünün temelinde yayılcı ve emperyalist bir emelin bulunduğu bir gerçektir. Yunanlılar İstanbul'u başkentleri yapıp, İzmir'i, Ege Bölgesi'ni, Pontus * adını verdikleri Karadeniz bölgesinin büyük bir kısmını, Kıbrıs da dahil Mısır bölgesine kadar uzanan toprakları alarak eski Bizans İmparatorluğunu yeniden kurma hayaliyle yaşamaktadırlar ⁶⁶. Megali İdea, Rigas Pheraios adlı bir Yunanlı tarafından ilk defa 1791 yılında gündeme getirildi. Yunanistan, Girit, Rodos, Kıbrıs, Anadolu, Rumeli, Balkanlar, Yakın Doğu ve Ortadoğu'yu, kısacası Türk topraklarının büyük bölümünü kapsayan ve başkenti İstanbul olan yeni bir "Büyük Bizans İmparatorluğu" kurma planıdır. Osmanlı İmparatorluğu'nu yıkmak ve topraklarını paylaşmak isteyen Rusya, İngiltere ve Fransa tarafından da desteklendi. Dikkat çekici olan diğer bir nokta, Ortodoks Kilisesi'nin bazı unsurlarının da bu ütopyanın sözcülüğünü yapması; insanlar arasında barışı, hoşgörüyü ve dostluğu oluşturmak için çaba göstermek yerine düşmanlık ve çatışmayı körüklemesiydi ⁶⁷. Yunan başbakanı, Şark Meselesi'nin bir parçası durumuna gelen Megali İdea hayali uğruna, başta İngiltere olmak üzere, İtilâf Devletleri'nin siyasî ve askerî mekanizmalarının hizmetine girmiştir. Böylece "Megali İdea" kavramı, ortaya çıktığı günden beri ilk defa soyut ve hissî yaklaşımlardan sıyrılıp, bölgesel ve milletlerarası antlaşmalara dayalı, somut bir hedef durumuna gelmiştir ⁶⁸.

Bu çerçevede Yunanlıların bu hedeflerine varmak için şu aşamalardan geçmişlerdir;

* Pontus veya Pont Euxim, eski Yunanlıların Karadeniz'e verdikleri bir isimdir. Kelime en eski dönemlerde daha çok Pont Euxinos şeklinde kullanılmıştır. Euxinos sözcüğü karanlık, uğursuz demek olan İranî ahsaena kelimesinden gelmektedir. Karadeniz'in fırtınalı, nispeten karanlık sularından dolayı verilen bu isim X. Yüzyıla kadar yaşamıştır. Grekler, deniz ilahlarını teskin etmek için bu kelimeyi misafirperver anlamına gelen Euxinos'a çevirerek kullanmışlardır. Ahseana, Farsçada konuk sever anlamı taşımaktadır. Bu nedenle, konuksever deniz- Rumca Pontos Eukseinus – terminolojisi Greklere ait değildir (Ahmet GÜZEL, (2006): Yunanistan'ın Pontus Hedefi ve Türkiye'nin Üniter Devlet Yapısı Açısından Stratejik Yaklaşımları. Gebze İleri teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gebze: s.4).

⁶⁶ Muhittin SOYUTÜRK,; Feyyaz SAĞLAM (1996): *Uluslararası Batı Trakya Paneli*. 31 Ağustos 1995; İzmir 1996; Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği İzmir Şubesi Yayınları, İzmir: s. 27.

⁶⁷ <http://www.bilimarastirmavakfi.org/kibris/Kibris02.html> (19.02.2006 tarihinde indirildi.)

⁶⁸ Murat HATIPOĞLU, (1986): "Elefterios Venizelos'un 1910 Yılında İktidara Gelmesiyle Megali İdea'nın Kazandığı Yeni Karakter", *Tarih Boyunca Türk-Yunan İlişkileri (20 Temmuz 1974'de Kadar)*, Üçüncü Askeri Tarih Semineri-Bildiriler, Ankara., s 57.

“MEGALİ İDEA” MERDİVENİ	
TABANIN OLUŞMASI	03 Şubat 1930 Londra Protokolü 47.516 km ²
I. BASAMAK	1864'te İngiltere'nin “Yedi Adalar Cumhuriyeti”ni Yunanistan'a vermesi 50.211 km ²
II. BASAMAK	1881 Teselya, Epir, Limova, Yenişehir, Lamy'a'nın ve Girit'in Yunanistan'a verilmesi 63.606 km ²
III. BASAMAK	Balkan Harpleri sonucu, Londra, Bükreş, Atina Antlaşmalarına göre; Makedonya, Serez, Selanik, Kavala, Yanya, Narda'nın verilmesi, Mesta Nehrine kadar 120.063 km ²
IV. BASAMAK	Sevr Antlaşması'na göre, Batı Trakya Doğu Trakya, İzmir'in işgali ve buraların terkinden soma, Lozan Konferansı ile Meriç sınırının 129.880 km ²
V. BASAMAK	Paris antlaşmasıyla Oniki ada'mn katılımıyla birlikte Yunanistan'ın durumu 132.562 km ²

XVIII. yüzyıldan beri Yunanlıların Megali İdea'yı gerçekleştirmek için her çareye başvurdukları, her türlü mücadeleyi yaptıkları görülmüştür. Çökmekte olan Osmanlı İmparatorluğu'ndan en büyük ve en kıymetli ülkeleri koparmayı, Ege'yi bir Yunan Denizi haline getirmeyi, bu suretle bir ayağı Asya'da, bir ayağı Avrupa'da olan büyük Yunanistan'ı eski Bizans İmparatorluğu'nu yeniden kurmayı amaç edinmiştir⁶⁹. Yunanlılar; Megali İdea fikrini her daim gerçekleştirme fırsatı kollamaktadırlar.

2. 1923- 1963 Yıllarında Batı Trakya'nın Durumu

Bu döneme Atatürk ve Venizelos dostluğunun damgasını vurduğu görülür. Atatürk, Mîsâk-ı Milli sınırları içinde, “Tam bağımsızlık”, “Ulusal egemenlik” ve “Batılılaşma” ilkeleri ile yeni Türkiye'nin temel hedeflerini belirlerken, diğer taraftan da “Yurtta barış, dünyada barış” ilkesine bağlı olarak tamamen barışçı bir politika izlemiştir. Böylece dışarıda barışı ve statükoyu korumaya yönelik bir dış politika yürüten Türkiye, içeride ülkeyi çağdaş uygarlık düzeyine çıkaracak köklü reformları gerçekleştirmek için zaman bulmuştur⁷⁰.

⁶⁹ Zerrin BALKAÇ, (1996): 2. Dünya Savaşı'ndan günümüze Batı Trakya Türkleri'nin (Yunanistan Türkleri) sosyal ve siyasi durumları, İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: s. 89.

⁷⁰ Oral SANDER, (2000): *Türkiye'nin Dış Politikası*,. İmge Yayınları, Ankara: s. 17.

1930 yılından itibaren Türk-Yunan ilişkilerinde bir yakınlaşma başlamıştır. Bu yakınlaşmada Atatürk ve Venizelos'un güçlü siyasi kişilikleri yanında Bulgaristan'ın Balkanlardaki tutumu etkili olmuştur. Bu ülke, Balkanlarda revizyonist tutum içine girmiş, Yunanistan ile Makedonya ve Batı Trakya sorununu gündeme getirmiştir. Bulgaristan'ın saldırgan davranış içine girmesi, Yunanistan'ı Türkiye'ye yaklaştırmıştır. Türk-Yunan yakınlaşması, Venizelos'un başbakan olarak Türkiye'ye gelmesi ile gerçekleşmiştir ⁷¹.

1943'lerde ise şehirlerde teşkilatlanan Yunan çeteleri ile Bulgarlar arasında kalan Batı Trakya Türkleri, her iki tarafın baskısına maruz kalmışlardır. Yaptıkları tüm zulümlere rağmen Türkler, çeteleri Bulgar hükümetine şikâyet etmeye cesaret edememişlerdir. Bulgarlar, Türk köylülerini, "Siz çeteleri besliyorsunuz" diye dövmüş ve hakaret etmişlerdir. Zamanla aç ve sefil hale gelen Batı Trakya Türklerinden on binlercesi her şeyini bırakarak Türkiye'ye göç etmişlerdir ⁷².

Türkiye Cumhurbaşkanı'nın Yunanistan'ı (27 Kasım–2 Aralık 1952) ziyaretleri ile sanki İkinci Dünya Savaşı öncesindeki Balkan Antantı'nın dostluk havası geri gelmiştir. Gerçekten de Türkiye'nin büyük çaptaki girişimleri sonunda Ankara'da Türkiye, Yunanistan ve Yugoslavya arasındaki bir "Dostluk ve İşbirliği Antlaşması" imza edilmiştir (28 Şubat 1953). Türkiye'nin bütün bu iyi niyetli gayretlerine rağmen Yunanistan'ın İkinci Dünya Savaşı hemen sonrasında gözle görülür hale gelen Kıbrıs'ı ilhak (Enosis) faaliyetleri ise gittikçe yoğunluk kazanmıştır. Çünkü İkinci Dünya Savaşı'ndan yenik çıkan İtalya'nın 1911-1912 Trablusgarp Savaşı sonunda Osmanlı Devleti'nden ele geçirdiği Oniki Ada'yı 10 Şubat 1947 Paris Antlaşması uyarınca Yunanistan'a devretmesi bu ülkenin Megali İdea hayallerini yeniden kamçılama ve Kıbrıs Adası'nı da aynı kolaylıkla ilhak hevesine yöneltmiştir ⁷³.

Yunanistan'ın Kıbrıs'taki Enosis amacına yönelik girişimlerine paralel olarak Ege Denizi konusunda da bazı uzlaşmaz tutumları olmuştur. Bunlardan ilki Boğazönü

⁷¹ Hasan Berke DİLAN, (1998): *Atatürk Dönemi Türkiye'nin Dış Politikası*, Sistem Yayınları, İstanbul: s. 23.

⁷² Yusuf SARINAY, (1990): "Batı Trakya Türkleri", *Kök Araştırmalar Dergisi*, Cilt II, Sayı:1, İstanbul: s. 289.

⁷³ Güncel Konular, (1998): *TC. Genel Kurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüd Başkanlığı Yayınları*, Güncel Konular Serisi: 10, Ankara: s. 75.

Adaları'ndan Limni ve Semadirek'i, Doğu Ege Adaları ile Oniki Ada'yı, 1923 Lozan ve 1947 Paris Antlaşmaları ile belirlenmiş statüyü ihlal ederek, 1964 yılından itibaren silahlandırmaya başlamasıdır. “ Türkiye'nin bu durumu kabul etmeyerek yaptığı haklı girişimler, iki ülke ilişkilerinde bir güven bunalımına neden olmuştur. Bilindiği gibi Kıbrıs, üzerinde 120 bin Türkün yaşaması ve stratejik konumu dolayısıyla Türkiye için hayati bir önem taşımaktadır. Yunanistan'ın 1947 yılından itibaren Kıbrıs ile gittikçe artan bir tempoda ilgilenmesi, Türk kamuoyunun dikkatini çekmeye başlamış ve tedhişçiliği kışkırtıp desteklemesi ise Ada'daki olayları buhrana dönüştürmüştür. Kıbrıs'ta tedhişçiliğin iç savaşa dönüşmesine ve Ada'nın geleceği ile ilgili üç NATO üyesi devlet (İngiltere Türkiye ve Yunanistan) arasındaki sürtüşmelerin artmasına neden olmuştur ⁷⁴.

Türkiye Hükümeti, 4 Eylül 1947 tarihinde komünist çetecilerin Batı Trakya Türklerine karşı faaliyetlerinin önlenmesi için Yunanistan Hükümetini uyarmıştır. 1950-1963 döneminde Türk- Yunan ilişkilerindeki nispi düzelmenin de etkisiyle çok sorun yaşanılmayan bir dönem olmuştur. Fakat 1963 yılında Yorgo Papandreu'nun iktidara gelmesiyle ve Kıbrıs'taki olaylar üzerine Türklere karşı Yunan Hükümeti pek çok kısıtlamayı yürürlüğe koymuştur ⁷⁵.

3. 1963- 1982 Yıllarında Batı Trakya'nın Durumu

Türk - Yunan ilişkilerinin olumlu seyri sonucu 1952 yılında Gümülcine'de ilk kez bir Türk lisesi (Celal Bayar Lisesi) açılmıştır. 3065/1954 sayılı yasa sonucu “Müslüman” değil, “Türk” yazılı levhalar okula asılmıştır. 1951 tarihli Kültür Antlaşması'yla Türkiye'den kontenjan öğretmenleri gönderilmiştir. O kadar ki Türk

⁷⁴ Stratejik Etütler Bülteni, (1990): *TC. Genel Kurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı*, Yıl: 24- Sayı: 85, Ankara: s. 9.

⁷⁵ Mehmet TOMSU, (1998): “Batı Trakya Meselesinin Analizi”; *Batı Trakya'nın Sesi Dergisi*; Sayı: 2, İstanbul: s. 24.

yakın tarihinin üzücü sayfası olan 6-7 Eylül 1955 olayları * bile azınlığın düzeninin bozulmasına yol açmamıştır ⁷⁶.

Ancak 1963 yılı sonunda Kıbrıs'ta başlayan kanlı Noel olayları 1974 yılında Türkiye'nin olaya müdahale etmesine kadar devam etmiştir. Bu durum, Batı Trakya Türklerini olumsuz yönde etkilemiş, Türkiye, 1930 tarihli "İkamet, Ticaret ve Seyr-u Sefain Mukavelenamesi" adlı sözleşmeyi fes etmiştir. 1967'de Albaylar Darbesi ile Batı Trakya Türk azınlığı için tarihinin en sıkıntılı dönemi başlamıştır. Nitekim 1963 tarihinde Kıbrıs'taki Türkler aleyhine yapılan katliama karşılık Türkiye İstanbul'da oturan Yunan asıllıları göçe zorladı. Yıllardır tecrübe edilen Yunan politikasında ilk önemli sapma böyle meydana geldi. Hükümetin bu beklenmedik tepkisi Türkiye aleyhindeki Yunan tavırlarından usanmış olan Türk halkını memnun etmiş olsa dahi hükümet duygusal yanı ağır basan bu tepki ile neleri tehlikeye attığını bilmesi ve tercihini o yönde yapması gerekirdi. Neticede Yunanistan, Batı Trakya Türklerine karşı dilediği eziyeti yapmakta daha serbest kaldı ⁷⁷.

Kıbrıs Barış Harekâtı ile Batı Trakya Müslüman Türk azınlığı üzerindeki baskılar doruğa ulaşmış, cami ve mezarlıklara saldırılar ile azınlığı "temizleme" politikası uygulanmıştır.

Yunanistan'da azınlığın "Türk" kimliğini reddetmek anlamına geldiğini iddia eden birliklerin davaları 1980'ler boyunca sürmüş, Kasım 1987'de Yargıtay kesin kapatma kararı almıştır. Buna azınlık, 1987, 1988 ve 1989 yıllarında yürüttüğü imza kampanyasıyla karşılık vermiştir. Yunan makamları bunun üzerine kampanyayı yürütenleri mahkemeye vererek mahkûm etmiştir. Bu duruma azınlık, 24.6.1988'deki duruşmayı 100, 20.12.1988'dekini 800, 29.11.1989'daki karar oturumunu da 3000 kişiyle izleyerek tepki göstermiştir. Sadık Ahmet'le, İbrahim Şerif'in Seçim Duyurusu davalarının karar oturumunda Müslüman-Türk dinleyici sayısı 5000'e çıkmış,

* 6-7 Eylül 1955'te "Atatürk'ün evine bomba atıldı." yalanıyla kışkırtılanlar, İstanbul'da azınlıkların ev, işyeri ve ibadethanelerini yağmalamıştır. Olaydan sonra binlerce gayrimüslim göç etmek zorunda kalmıştır (Radikal Gazetesi 6 Eylül 2005).

⁷⁶ ORAN, 1991: s. 280.

⁷⁷ Nazmi AKIMAN, (1997): *Çağdaş Türk Diplomasisi, 200 yıllık Süreç*. TTK 1997. Ankara: s. 582.

duruşmalara artık Türkiye’den ve Avrupa’dan gözlemcilerle TV ekipleri de gelmeye başlamıştır.

Mayıs 1991’de Başbakan Mitsotakis “azınlık sorunlarını ilk elden dinlemek ve öğrenmek fırsatını elde etmek” için Batı Trakya’yı ziyaret etmiş ve bölgenin kalkınmasını öngören hükümet programını açıklamıştır. İskeçe Belediye Sarayında yaptığı konuşmada ilk kez “geçmişte yapılan bazı hatalardan” söz eden Başbakan, “*Müslüman ve Hıristiyanların yasalar karşısında eşit olmaları gerektiği halde maalesef bazı hatalar ve haksızlıklar gözlenmiştir*” diye konuşmuştur ⁷⁸.

⁷⁸ ORAN, 1991: s. 283-284.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BATI TRAKYA TÜRKLERİ'NİN DÜNDEN BUGÜNE YAŞADIĞI SORUNLAR

A. BATI TRAKYA TÜRK AZINLIĞINA TOPLUMSAL ALANDA YAPILAN BASKILAR

Batı Trakya toplumunun yaşama hakları tehdit edilmektedir. Nitekim Yunanistan her zaman savunduğu Megali İdea prensiplerinden şaşmadan genişlemeye ve kendisine tarih boyunca en büyük engel olarak gördüğü Türkleri ortadan kaldırmak için her türlü yöntemlere başvurduğu da bir gerçektir. Yunanistan, bu uygulamalarını devam ettirdiği sürece de insan haklarının sahiplenildiği 20.yüzyıl son çeyreğinde hem Türkiye'yi hem de insan haklarına değer veren dünya ülkelerini karşısında bulacaktır.

Batı Trakya Türk gazete ve dergileri de yapılan baskıları dile getirmişlerdir. Midilli Adası'ndaki bir askeri garnizonda görevli komutanlar, radyodan Türkçe müzik dinleyen bir eri on gün hapis cezasıyla cezalandırmıştır⁷⁹. Bu olay Yunan Hükümeti'nin Türkçe'ye bile tahammül edemediğinin göstergesidir.

1. Vatandaşlıktan Çıkarma

Lozan Barış Antlaşması'na, Yunanistan'ın imzaladığı birçok başka uluslararası belgelere ve Yunan anayasasına rağmen Batı Trakya Türk azınlığı çeşitli alanlarda baskı ve ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Bunlardan biri de Yunan Vatandaşlık Yasası'nın 19. Maddesi ile ilgili uygulamalar olmuştur; yasanın bu maddesi 1998 yılında, kaldırılmış olmakla beraber, o yıla kadarki uygulamalar sonucunda yaklaşık 60.000 Batı Trakya Türk azınlık mensubu Yunanistan vatandaşlığından çıkarılmıştır. 1955 yılında yürürlüğe giren 3370 sayılı bu yasanın B VI ya 19. maddesinde, “... kökeni Yunan olmayan bir Yunanistan vatandaşı, geri dönme niyeti olmaksızın ülke dışına çıktığında, Yunanistan

⁷⁹ Batı Trakya'nın Sesi Dergisi; “Türkçeye Ceza”, yıl:4-sayı 6, Eylül Ekim 1988, s. 47.

vatandaşlığını kaybettiğine hükmedilebilir... Ana babasından her ikisi birden veya hayatta olanı da vatandaşlığını kaybetmişse, bunların reşid olmayan çocuklardan ülke dışında yaşayanları da vatandaşlıklarını kaybetmiş ilân edilebilirler.” denmektedir. Yani, Yunan makamları yurtdışına giden bir azınlık mensubu hakkında vardıkları *kanaate* göre, kendisini re’sen vatandaşlıktan atabilmişlerdir; burada amaç, özellikle Batı Trakya Türklerinin sayısını olabildiğince azaltmak olmuştur ⁸⁰. Bu yasanın ve taktik uygulamaların ırkçı bir zihniyetle yapıldığı açıktır. Ama öte yandan 1975 tarihli Yunan Anayasası’nın 4/1. Maddesi “*bütün Yunanlılar’ın yasa önünde eşit*” olduğunu söylemekte, 4/3. maddesi ise “*Yunan vatandaşlığı sıfatının geri alınması, [kişinin vatandaşlıktan çıkartılması], ancak, başka bir vatandaşlığın isteyerek kabul edilmesi veya yabancı bir ülke için çıkarlara aykırı faaliyette bulunulması durumlarında mümkün olabilir*” hükmünü getirmektedir. Bu madde, Yunan Anayasası’nın bütün Yunan vatandaşlarının etnik köken, din ve dil ayrımı yapılmaksızın yasalar önünde eşit olduğunu ve seyahat özgürlüğüne sahip olduklarını bildiren 4, 5 ve 14. maddelerine aykırıdır. “Yunan kökenli” Yunanistan yurttaşları, yıllarca dışarıda kalsalar bile vatandaşlıklarını kaybetmemektedirler. Yunan devletinin 1998’e kadarki uygulamaları ve vatandaşlıktan çıkarmalar ABD yıllık insan hakları raporlarında (1990, 1994, 1996, 1997) “*sürgün cezası*” olarak nitelenmiştir; bunun sadece Batı Trakya Türkleri’ne karşı uygulandığı görüşü konuyla ilgilenen hemen hemen bütün çevrelerce paylaşılmaktadır⁸¹. Nitekim ABD Dışişleri Bakanlığı’nın 1991 İnsan Hakları Raporu’na göre, 1988’de en az 122, 1990’ın Haziran ayı itibarıyla da 66 Batı Trakya Türkü vatandaşlıktan çıkarılmıştır. Son olarak Şubat 1991’de 544 Batı Trakya Türkü vatandaşlıktan atılmıştır ⁸².

Bu yasanın 11 Haziran 1998’de iptal edilmesine rağmen “vatansız” azınlık mensuplarının Yunanistan’a girmesine izin verilmemiştir. Yunanistan, AİHM ve kendi anayasasının 4/1 maddesinde belirten, “Bütün Yunanlıların yasada önünde eşit olduğu”

⁸⁰ ORAN, 1991: s. 213.

⁸¹ M. Murat HATİPOĞLU (1999): *Yunanistan’da Etnik Gruplar Ve Azınlıklar, Araştırma Projeleri Dizisi*: s. 35.

⁸² İNAF, 1992: s. 20; Batı Trakya’nın Sesi Dergisi. Yıl: 7. Sayı: 50. Mart 1994, İstanbul: s. 6-7; Uluslararası ilişkiler Ajansı, s. 20. 30, 93: Batı Trakya Sorunu, Batı Trakyalıların Sorunları ve Çözüm Yolları; (21 Mart 1994 tarihinde İstanbul’da düzenlenen panel),

hükümüne ve AİHM'in, "kimse yurttaşı olduğu devletin ülkesine girme hakkından mahrum bırakılamaz" hükümlerine aykırı davranmaktadır⁸³.

Gerçekte Batı Trakya Türkleri'nin vatandaşlıktan atılmaları, 19. maddeye bile uygun olarak yapılmamaktadır. Türk azınlığı mensupları, Yunanistan sınırını terk edip başka bir ülkeye gittiklerinde, sınırdaki Yunan polisi bir teleksle ayrılan Türkün adını Atina'daki Emniyet Müdürlüğü'nün ilgili bölümüne göndermektedir. Hazırlanan listeler, daha sonra İçişleri Bakanlığı'na gönderilmekte, İçişleri Bakanlığı da hiç bir araştırma yapmadan belli aralıklarla bu listelerden bazı kişileri seçerek vatandaşlıktan atıldıklarını ilan etmektedir.

Görüldüğü gibi, Yunanistan Vatandaşlık Kanunu 19. maddesi, "*Grek asıllı olan*" ve "*Grek asıllı olmayan*" tarzında ırk ayırımına dayanmaktadır. Yurttaşlığı bir kez yitirdikten sonra geri kazanmak, hemen hemen olanaksızdır. Yunan yurttaşlığından çıkarılma işlemlerinde, Yunan konsoloslukları 19. maddeyi zikretmemeye özen göstermişlerdir. Fazla açık bir biçimde dinci-ırkçı ölçüt kullanan ve Yunanistan'ı savunulamaz bir duruma düşüren bu maddeyi Yunan hükümetinin kaldırmaya niyetlendiği ilk kez *ABD'nin 1990 Yunanistan Raporunda* (Kısım 2/D) açıklanmış, bunun arkasından Başbakan Mitsotakis, hükümetinin "bir başka devrin anlayışını yansıtan bu maddeyi iptal etmeye kararlı" olduğunu belirten bir demeç vermiştir.

Yunan yetkililerinin insan haklarına aykırı bir biçimde kendi yurttaşlarını haymatlos (vatansız) durumuna düşürmelerinin yanı sıra, Yunanistan'daki baskılardan bunalan azınlık mensupları da kendilerini bu duruma düşürerek Türk yurttaşı olmanın yollarını zorlamışlardır. 1972 yılında alınan bir Bakanlar Kurulu kararıyla, yurtdışındaki "soydaşların" Türkiye'de devamlı oturma ve çalışma izni alması önlenmiş, fakat belirli birtakım durumlarda bu hükme istisna tanınmıştır. Bu istisnaya göre, özetle, geldikleri ülke ile "maddi ve manevi ilişkileri kalmamış" kimseler Türk yurttaşlığına alınabileceklerdir.

Gizli nitelikte olan bu karar zamanla azınlık üyeleri tarafından öğrenilmiş ve bazı kişiler Yunanistan'dan pasaportsuz çıkarak veya normal bir pasaportla gelip bir

⁸³ Yusuf SARINAY, (1990): "Batı Trakya Türkleri", *Kök Araştırmalar Dergisi*, Cilt II, Sayı:1, İstanbul: s. 297

daha Yunanistan'a dönmeyeceklerine ilişkin olarak Yunanistan temsilciliklerine dilekçe vererek "haymatlos" durumuna düşmeye başlamışlardır. Aile fertlerini de getiren ve Batı Trakya'daki taşınmaz mallarını Yunanlılara satan bu kişiler, böylece "maddi ve manevi bağlarını" kopardıklarını ileri sürerek Türk yurttaşlığını almaya çalışmışlardır⁸⁴.

2. Yasak Bölge Uygulaması

Yasak Bölge Kanunu 1936 yılında çıkarılmıştır. Bu bölge, Batı Trakya'da Bulgaristan sınırına 8 km kala başlamakta, Türkiye'ye doğru uzanmaktadır.(Bkz. Ek-1) Bu bölgede yaşayan Türklerin seyahat ve sosyal faaliyetleri ve bu 133 Türk köyünde yaşayanlar Yunan makamlarınca kontrol altına alınmışlardır. Bölge sürekli denetim altındadır. Bölgeye tek bir yabancı diplomat giremediği gibi, dünya basını da girememiştir. Bölgede doktor, eczane ve hastane yoktur. Yasak bölgede yaşayanların bölge dışındaki şehir ve köylere göç edip yerleşmeleri yasaklanmıştır. Azınlığın anadilini konuşması ve Türkçe radyo dinlemesi, Türkçe dergi ve gazetelerin bölgeye girmesi de yasaklanarak bölge halkının bugünkü dünya ile irtibatı tamamen kesilmiştir.

Bu bölge insanları "MAY" isimli milis teşkilatının içinde bedava köle gibi ve ölünceye kadar hudutları beklemeye mecbur tutulmuştur⁸⁵. Bu bölge o yıllarda geri kalmışlığa itilmiştir.

Yasak bölgeye girişler özel pasaportla yapılmaktaydı. Yalnız yabancılar değil, Batı Trakya Türk azınlığı Yunan vatandaşlarının da girmesi de yasak olan bu bölgede, ABD'nin 1990 Yunanistan Raporu'nun Kısım 2/D'ye göre yabancı diplomatların da seyahat etmesi özel izne tabiydi. Yasak Bölge, saat 24.00 ile 08.00 arasında tamamen kapalı tutulmaktaydı. Yasak Bölge'ye dışarıdan girişler de içeride yaşayanların çıkması da özel pasoya tabi idi.

⁸⁴ ORAN, 1991: s. 216-217; HATİPOĞLU, 1999: s. 35.

⁸⁵ Batı Trakya Azınlığı İnsan Hakları ve Belgeler (1987): Batı Trakyalılar Derneği, 1987, Şafak Matbaası, Ankara: s. 8-9.

İş olanakları çok sınırlı, işlenecek toprağın verimsiz olduğu bölgedeki Türk okulları, Türkiye’den gelen kontenjan öğretmenleriyle Batı Trakyalı formasyon öğretmenlere izin verilmediğinden ve Türkiye’den gelen kitaplar da sokulmadığından eğitim de son derece yetersizdi. Yunanistan’ın “Yasak Bölge” uygulaması 1995 yılında kaldırılmış olmakla birlikte, Yunan politikalarının sınırlarını göstermesi bakımından önemli bir örnek oluşturmaktadır. Uygulandığı dönemdeki asıl işlevi, dağlık Balkan kolunda yaşayan Pomak Türklerini, Yaka ve Ova’da yaşayan Türk azınlıktan ayırmak, daha doğrusu Pomak Türklerini göç ettirilmek istenen Türklere soyutlayarak asimile etmektir. Yunan makamları bu bölgeye girişleri kontrol altında bulundurarak, yerli yabancı şahısların girişlerini hala sınırlandırabilmektedir⁸⁶.

40 bin Türk’ün yıllarca dolaşım hakkından mahrum kaldığı “Yasak Bölge” uygulamasının sona erdirilmesi, Batı Trakya’daki Türklerin sayısının azaltılması amacıyla, Türklerin Yunan vatandaşlığından atılmasını sağlayan Yunanistan vatandaşlık yasasının “19. madde”sinin kaldırılması, Türkleri fakirleştirme amacı güden ekonomik baskıların hafifletilmesi ve Yunan üniversitelerinde azınlıklara sabit bir giriş kontenjanının sağlanmış olması arasında sayılabilir⁸⁷.

3. Ekonomik Alanda Yaşanan Zorluklar

Yunanistan tarafından Batı Trakya’daki Türk azınlığı ekonomik yönden çökertme politikası uygulamakta ve bu amaçla da çeşitli yollarla ekonomik yönden baskı altına alınmaktadırlar. Bu yollara baktığımızda;

a.- Batı Trakya azınlığına ait araziler, yol geçirme, askeri saha, üniversite yapımı vb. bahanelerle kamulaştırmakta veya Rumlar tarafından ele geçirilmektedir.

b- Batı Trakya’daki azınlıklar birbirine gayrimenkul satamadıkları gibi, bir baba gayrimenkulünü çocuklarına devredememekte ve bu tür devir teslim işleri yasaklanmaktadır. Buna karşılık olarak, Batı Trakya Türklerinin bir Yunanlıya

⁸⁶ <http://www.batitrakya.info/btt/Content.aspx?mID=28&l=tr-TR> (14.05.2006 tarihinde indirildi.)

⁸⁷ <http://www.asam.org.tr/tr/yazigoster.asp?ID=1149&kat1=23&kat2=> (01.08.2006 tarihinde indirildi.)

gayrimenkul satışlarında kolaylık sağlanmakta ve ayrıca azınlıklardan gayrimenkul alacak olan bir Yunanlıya uzun süreli ve düşük faizli veya faizsiz kredi verilmektedir.

c- Yunanistan Hükümeti tarafından, Yunan asıllı vatandaşlara verilen kredilerden, Batı Trakya Türk azınlığı faydalandırılmamaktadır.

d- Batı Trakya azınlığının % 95'i tarım ve hayvancılıkla uğraşmaya mecbur edilmekte ve bu azınlığın mahsûlü zamanında alınmayarak bekletilmektedir. Ekonomik sıkıntı içinde bırakılan bu azınlık ürünü değerinin çok altında satmak zorunda bırakılmaktadır.

e- Ticaretle uğraşan azınlık mensuplarına ait işyerleri sebepsiz olarak kapatılmakta ya da yağma edilmektedir. Bunlardan başka, işyerlerinin kiralari sürekli olarak arttırılmaktadır. Ayrıca ödenemeyecek miktarda vergi konarak ve çalışma ruhsatları ellerinden alınarak çalışmalarını engellenmektedir.

f- Batı Trakya azınlığının ticaret veya tarım amacıyla traktör veya araba almalarına zorluklar çıkarılmakta, hatta hiç alamamaktadırlar. Bu azınlık, topraklarını ilkel yöntemlerle işletmektedirler,

g- Batı Trakya Türkünün devlet memuru olmaları kanunla yasaklanmıştır⁸⁸.

Batı Trakya'da Türk nüfusun büyük bölümü köylerde yaşamakta, dolayısıyla tarımla uğraşmaktadır. Yunan Yönetimi, toprağa bağımlı Türk azınlığın ekonomik açıdan güçlü bir duruma gelmesini engellemek amacıyla, zamana ve koşullara göre değişiklik gösteren baskılar uygulamaktadır. Türk azınlığın kamu kurumlarında görev almaları engellenmekte, kamulaştırma, arazi birleştirmeleri, tapu ve zilyetliği (bir malı kullanmakta olma durumu) tanımama gibi yollarla azınlığın sahip olduğu topraklar ellerinden alınmakta ve yeni gayrimenkul edinmelerine çeşitli kısıtlamalar getirilmektedir. Bu hususta, "Trakya Müslümanlarına ait arazileri, zirai yapıları, Yunan vatandaşı ve Hristiyan dinine mensup Elenlerin satın almaları için" Yunanistan Merkez Bankası ile Ziraat Bankası arasında kolay kredi temini amacıyla 22 Kasım 1966

⁸⁸ Batı Trakyalılar Derneği (1987): Batı Trakya Azınlığı İnsan Hakları ve Belgeler. Ankara: s. 61-62.

tarihinde imzalanan anlaşma en göze çarpan örnek olarak verilebilir. Bu anlaşma sonraki yıllarda da yenilenmiş olup halen yürürlüktedir⁸⁹.

Batı Trakya Türklerinin 1923'te sahip olduğu Batı Trakya topraklarının %84'üne ulaşan mülkiyet durumunun günümüzde % 35'e inmesi sonucu sürekli arazi yitirme durumunu incelemek gerekmektedir. Türklerin şikâyetlerinde Türklerden toprak satın alırken Rumlara Yunan bankalarının verdikleri özel kredilerde bulunmaktadır.

22 Kasım 1966 tarihli bu anlaşmaya göre, bir Müslüman'dan arazi veya etrafında arazi olan ev satın alan Hıristiyan bir Yunan vatandaşına, bu arazi için ödediği paranın tamamı kredi olarak verildiği gibi, intikal vergisi ve diğer harcamalar da kredi kapsamına alınmaktadır.

Topraktan geçinen Batı Trakya Türklerinin elindeki arazileri yasal yoldan mümkün olduğu kadar azaltmak amacını güden bu uygulamanın yanı sıra, Hıristiyan dininden olan başka azınlıkların Batı Trakya'ya yerleşmesi de özendirilmektedir. Türk topraklarının elden çıkmasındaki en büyük rolü (tahminlere göre % 50) kamulaştırma oynamaktadır. Türkler arasında yaygın kanaat, kamulaştırmaların haklı bir sebebe veya ihtiyaca dayanmaksızın sırf Türk topraklarını azaltmak maksadıyla yapıldığı yolundadır. Kamulaştırmalar için kullanılan birinci hukuki dayanak, topraksız çiftçi ve hayvan yetiştiricisinin yerleştirilmesi için yapılan kamulaştırmaya ilişkin 2185/1952 sayılı kanundur. Kanun, sahibi tarafından işlenen arazinin 500 dönümünden, sahibi tarafından işletilmeyen arazinin de 250 dönümünden fazlasının kamulaştırılmasını ve mahkeme tarafından belirlenen kamulaştırma bedelinin üçte birinin 20 senede ödenmesini ve bunun da % 6 faizli devlet bonusu biçiminde ödenmesini öngörmektedir.

Batı Trakya Türk köylüleri daha çok orta ve küçük mülkiyet sahibi olduklarından, asıl önemli gözüken, kamulaştırmanın kamu ihtiyacı nedeniyle yapılmasıdır. Genellikle ileri sürülen sebep, Türk toprakları üzerinde askeri tesis, sanayi sitesi ve üniversite yapılacak olmasıdır⁹⁰.

⁸⁹ http://www.bttdd.com/as_ekonomik_baskilar.html (05.01.2006 tarihinde indirildi.)

⁹⁰ EREN, 1995: s. 102-103.

1952 yılında 2185 sayılı İstimlâk Kanunu ile sahibi tarafından işletilmeyen arazinin 250, işletilen arazinin 500 dönümden fazlası istimlâk edilmiştir. Bu Kanunla, Türk'lere ait 15 çiftlik değerinin 1/9'u bir fiyatla istimlâk edilmiştir. Bununla birlikte ancak, bedellerinin 1/3'i verilmiştir. Geri kalan kısmı da yirmi senelik vadeli bonolara bağlanmıştır⁹¹. 1953 tarih ve 2536 sayılı “Sınır Bölgelerindeki Halkın Kalkındırılması” adlı Kanunla da, yasa dışı olarak Yunanistan'dan göç ettikleri gerekçesi ile birçok sınır arazisine el konulmuş ve Rumlara verilmiştir⁹². 2002 yılına gelindiğinde “Vatandaşlık Hakları” başlığı altında verilen Batı Trakya Türk Azınlığına yönelik uygulamalar birkaç istisnai durum haricinde ortadan kalkmış olması Batı Trakya'daki Türk nüfusun tekrar artmaya başlamasını açıklayan en önemli etkidir⁹³.

Batı Trakya Türkleri için ayrı bir problemlili konuyu teşkil eden anasdasmos (Türk topraklarının kamulaştırılması, arazilerin birleştirilmesi), verimli toprakların değerini artırmak ve kullanılmayan arazinin de ekilmesini sağlamak amacıyla zaman içinde miras ya da başka nedenlerle bölünerek küçülmüş ve ekonomik verimliliğini kaybetmiş toprakların kendi aralarında ya da başka toprak parçalarıyla birleştirilerek, yeniden dağıtımını uygulamasına verilen addır. Türkler genelde topraklarının en verimli parçasını anasdasmosa katmaya zorlanmakta fakat karşılığında daha büyük ancak çok daha verimsiz toprak parçaları kendilerine verilmektedir. 1974 yılında İskeçe'nin İnhanlı Nahiyesi'ndeki 1.800 hektar arazi, Yunan Devlet Malları Konseyi tarafından kamulaştırılmıştır. Gerekçe ise toprak üzerindeki iyeliğin 1872 tarihli Osmanlı tapusu dışında başka bir belgeye dayanmamış olmasıdır. 1938 yılına ait 1366 sayılı kanun Batı Trakya'yı sınır bölgesi olarak nitelendirmiş ve bu bölgedeki toprakların Yunan asıllı olmayanlara satılmasını yasaklamıştır.

Yakın bir tarihe kadar Türklerin toprakları çeşitli nedenlerle ellerinden alınırken, yeni gayrimenkul almalarına da izin verilmemiştir. Azınlığın mülk edinememe meselesi de Kıbrıs Meselesi yüzünden Türk Yunan ilişkilerinin iyice bozulduğu 1965 yılından sonra başlamış, çok az istisna dışında bu tarihten sonra azınlığın taşınmaz mal edinmesine izin verilmemiştir. Bu uygulamanın dayanağı “Sınır Ve Kıyı Bölgelerinde Alım Satım Hakkının Kullanılmasının Yasaklanması Hakkında 1366/1938 Sayılı

⁹¹ Tahsin ÜNAL, (1965): “Batı Trakya Türkleri”, T.K., C.IV, S. 40, Ankara: s. 282.

⁹² Tahsin ÜNAL, 1965: s. 230-231.

⁹³ Ahmet SERDAR, *a.g.e.*, s. 70.

İhtiyaca Mebni Kanun'dur." Bu yasaya göre sınır bölgelerinde, kıyılarda, her türlü taşınmaz mal alım satımı ve hatta zilyetlik (bir malı kullanmakta olma durumu) hakkının kullanımı kamu yetkililerinden kurulu bir komisyonun iznine bağlıdır. Bu komisyonlar Türk Azınlığın kendilerine yaptıkları başvuruları genellikle reddetmişler veya sürüncemede bırakmışlardır. Buna karşılık Türk Azınlıktan mal almak isteyen bir Yunanlının izni hızla çıkartılmakta ve daha önce belirtildiği gibi kendisine kredi verilmektedir. Yani azınlık mensubu ancak bir Hristiyana mal satabilmekte Yunanlıların da Türklere mal satmalarına izin verilmemektedir ⁹⁴.

Avrupa Konseyi, bu konudaki haksız uygulamalarla ilgileninceye kadar bu durum devam eder. Konsey, bu uygulamaların Avrupa Birliği'nin insanların, hizmetlerin ve sermayenin hareket özgürlüğü ve aynı zamanda mülkiyet hakkı ile ilgili normlarına aykırı olduğu yönünde karar alarak, Lüksemburg Mahkemesi'nde Yunan Hükümeti'ne dava açar. Açılan davada mahkeme bu uygulamayı Roma Anlaşması'nın 52. maddesine aykırı bulur. Bunun üzerine Yunanistan 31 Ağustos 1990'da 1892 sayılı yeni bir kanunu yürürlüğe koyar. Ancak bölgede toprak alımı için eskisi gibi devlet izni gerekmektedir ⁹⁵.

Batı Trakya Azınlık Türklerinin karşılaştığı sorunların büyük bir kısmı da ekonomik sorunlardır. Hayat standartları günden güne daha kötü bir hal almaya başlamıştır.

Batı Trakyada'ki Türk azınlığın ekonomik hakları bazı anlaşma ve sözleşmelerle güvence altına alınmış fakat bunlara bakıldığında uygulanmadığı görülmektedir.

Yunan yurttaşı olmaktan doğan hakları engellenmektedir.

a. Lozan Antlaşması'nın 40. ve 42. maddeleri,

b. "... mübadele dışı bırakılacak bölgelerde oturanların mülkiyet haklarından serbestçe yararlanmalarına hiç bir engel çıkartılmayacaktır." taahhüdünü getiren 30 Ocak 1923 Tarihli Mübadele Sözleşmesinin 16. maddesi,

⁹⁴ ORAN, 1991: s. 260

⁹⁵ <http://www.batitrakya.info/btt/Content.aspx?mID=28&l=tr-TR>

d. Batı Trakya'ya yerleştirilen Rumların buradaki azınlık topraklarını ve evlerini zorla işgal etmelerini engelleyip, Batı Trakya'da Türk azınlıklarının mülkiyet haklarını koruyan 1926, 1930, 1933 tarihli antlaşmalarından doğan yükümlülüklerini yerine getirmemektedir. Ayrıca Ocak 1933 Anlaşmasıyla azınlığın mülkiyet hakları son durum göze alınarak dondurulmuş ve bundan sonra bu mallara, genel hükümler dışında hiç bir el koyma, işgal ve kısıtlayıcı önlem uygulanamayacağı karar altına alınmıştır.

Birleşmiş milletler insan hakları evrensel beyannamesi kararlarını, Yunan anayasasını, 1913 Atina muahedenamesi ve 3 numaralı protokolünü, 10 ağustos 1920 tarihli Yunan Sevr'i Antlaşması'nı, yani taraf olduğu bütün uluslararası antlaşma, bildiri ve ikili anlaşmaları ihlâl etmektedir ⁹⁶.

Nitekim Gümölcine'nin Yahyabeyli (Amaranda), Makut (Vakos) Kafkas (Triorion) ve Ambarköy (Pamforon) köylerinde 4000 dönüm ekim alanı Mayıs 1978'de sanayi sitesi yapmak için, 1980 yılında gene Gümölcine'nin kuzeybatı kesiminde Yaka bölgesinde 3200 dönüm tarla Trakya Dimokritos Üniversitesi için, gene aynı civardan 4300 dönüm de askeri bölge için kamulaştırılmıştır ⁹⁷.

Son zamanlarda soydaşlarımız kamulaştırılan topraklarını tekrar alabilmek için Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine sıklıkla başvurmaktadır. Aşağıdaki ulusal gazetelerimizden birinde bu doğrultuda oluşan haber metni yer almaktadır:

“Yunanistan, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) kararı gereği, topraklarını zorla kamulaştırdığı 10 Batı Trakya Türkü'ne toplam 1 milyon 660 bin Euro tazminat ödeyecek. Dava, başvuru yapan diğer Türkler için örnek teşkil edecek.

Yunanistan'ın 1925 yılında Anadolu'dan gelen Türk göçmenleri Halkidiki bölgesinde yerleştirmek için önce bu toprakları işgal ettiği sonra da kamulaştırdığı belirtilen açıklamada, mağdur durumdaki Türkler'in Yunanistan'da yaptıkları başvuruların da sonuçsuz kaldığı bildirildi. AİHM, 6 Aralık 2001'de, başvuruya ilgili olarak Yunanistan'ın, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 'adil yargılanma hakkı' ile ilgili 6. maddesi ve 'özel mülkiyet hakkıyla' ilgili 1. maddesini ihlal ettiği

⁹⁶ Batı Trakyalılar Derneği (1987): *Batı Trakya Azınlığı İnsan Hakları ve Belgeler*. Ankara s. 84.

⁹⁷ ORAN, 1991: s. 241.

görüşüne varmıştı. AİHM, verdiği ihlal kararından sonra, tarafların maddi tazminat konusunda kendi aralarında anlaşmaları çağrısında bulunmuştu. Diplomatik kaynaklar, tarafların maddi tazminat konusunda anlaşamaması üzerine, AİHM'nin, AİHS'nin 41. maddesi uyarınca, Yunanistan'ın belirlenen miktarı başvuru sahiplerine ödemesine karar verdiğini bildirdiler. AİHM kararı gereği, Yunanistan'ın maddi tazminat ödeyeceği Türkler şunlar: Fatma Ayten Yağcılar, Mustafa Aykut Yağcılar, Yakut Yağcılar, Nermin Baykal, Bahadır Atik, Feriha Neriman Atik, Alan Osman, Mukaddes Saraçoğlu, Rikkat Karaoğlu, Kenan Hacıosmanoğlu”⁹⁸.

Görüldüğü üzere Batı Trakya Türk köylülerinin çeşitli yollarla ekonomik alanları daraltılmaya çalışılmıştır.

B. EĞİTİM ALANINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR

Batı Trakya'daki soydaşlarımız pek çok alanda olduğu gibi eğitim alanında da sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Türk Hükümeti tarafından karşılıklı iyi niyet içerisinde azınlıklara bu konuda olanak sağlarken Yunan Hükümeti bu konuda iyi niyetin karşılığını gösterememiştir.

Lozan Antlaşmasınının 41. maddesine göre; “ *Genel öğretim ve eğitim konusunda Yunanistan, azınlıkların topluca buldukları şehir ve kasabalardaki Türk asıllıların çocuklarının ilkokullarda kendi dilleri ile eğitim yapmalarını sağlama konusunda mümkün olan kolaylığı gösterecektir.*” ifadesi bulunmaktadır⁹⁹.

Batı Trakya Türk toplumunun eğitimi Yunanistan tarafından sistemli bir şekilde baltalanmaktadır. Bu amaçla Yunanistan, şu politikaları uygulamaktadır:

⁹⁸ Akşam Gazetesi 16.01.2004 tarih.

⁹⁹ http://www.teori.org/index2.php?option=com_content&task=view&id=102&pop=1&page=0&Itemid=42 (04.02.2007 tarihinde indirildi.)

1- Öncelikle Türk toplumunu yazı dilinde ikiye ayırmıştır. Türkiye’de 1928’den beri Latin harfleri kullanılmasına rağmen, bu yörede Arap yazısını ve medrese eğitimi desteklemektedir. İkili antlaşmalar gereği okutulması gereken kitapların okutulmaması sağlanmakta, antlaşmalarla da taahhüt edildiği halde okutulması gereken, Latin harfleri kullanılan yeni Türk alfabesi okullara sokulmamaya çalışılmaktadır.

2- Batı Trakya azınlığının eğitim ve öğretim işlerini düzenleyen yasalar işletilmemekte, aleyhte yasalar çıkartılarak, azınlığın çağdaş eğitim ve öğretimden yoksun, dünyadan habersiz, geri bırakılmış insanlar haline gelmelerine çalışılmaktadır.

3- Gerçek anlamda bir kargaşa ve düzensizlik içinde olan Batı Trakya’daki eğitim ve öğretimde azınlık dilindeki eğitim felç edilmiştir. Azınlık okulları ile normal okulların müfredatları arasında çok büyük bir fark bulunmaktadır.

4- Türkçe kitaplar 1960’lı yıllardan kalma olup, Türk çocuklarının gelişmesi engellenmek istenmektedir. İlkokuldan ortaokula geçişte, Türk çocukları sınava tabi tutulmaktadırlar. Hâlbuki bu sınav Yunanlı çocuklar için söz konusu değildir.

5- Batı Trakya Türk azınlığının eğitim alanındaki bir diğer sorununda okul sorunudur. Burada sadece 241 ilkokul, 2 ortaokul ve 2 lise mevcuttur. Ancak, bu iki liseden 1952 yılında açılan “Celâl Bayar Lisesi” 1988 yılında kapanmıştır. Ayrıca Türk azınlığının üniversitede okutulmasına ya zorluk çıkartılmakta ya da izin verilmemektedir.

6- Mesleki eğitim gören yüz kadar Türk asıllı öğretmene 1960’lı yıllardan beri görev verilmemiştir. Görevde olan azınlık mensubu öğretmenlere ise resmi makamlar aracılığı ile baskı yapılmaktadır. Bu öğretmenler, çeşitli bahanelerle işten alınmaktadırlar.

7- Türk azınlığın çocuklarına ilgisiz kaldığı iddia edilerek okul çağına gelmemiş çocuklar, özel olarak açılmış anaokulları ve çocuk istasyonlarına devama zorlamakta, bu çocuklara Yunan dili ve kültürü aşılacaktır.

8- Dernek ve okul isimlerinde Türk isimlerinin ve Türkçe kelimelerin kullanılması 1970 yılından sonra yasaklanmıştır¹⁰⁰.

İlk olarak 1920 yılında imzalanan Yunan Sevr'inin 8. ve 9. maddeleri Türk azınlıklığın eğitimi ile ilgili hükümler getirmektedir. 8'inci madde; ırk, din ve dil bakımından farklı olan azınlıklara, harcamaları kendilerine ait olmak üzere, dinî ve toplumsal kurumlar ve okullar kurma, işletme, denetleme hakkını vermekte, burada kendi dillerini kullanma olanağı sağlamaktadır. 9'uncu maddeye göre, yalnızca 1 Ocak 1913 tarihinden sonra Yunanistan'a katılan topraklarda geçerli olmak üzere, farklı dil konuşan yurttaşların önemli oranda buldukları bölgelerdeki resmi okullarda o dilde eğitim yapılacağını, azınlıkların toplu buldukları yerlerde bu toplumlara devlet ve belediye gibi kamu bütçelerinden eğitsel, dinsel ve insansal amaçlarla adil bir miktarın ayrılacağını öngörmektedir¹⁰¹.

694/1977 sayılı yasanın 7. maddesi, öğretmen kadroları, sözleşmeleri, dersliklerin sayısı ve Türkçe okutulan derslerin haftada kaç saat yapılacağı gibi hususları eğitim bakanının yetkisine bıraktığından, dersliklerin sayıca azalması Türkçe ders saatlerinin azaltılmasına, bu azaltma da öğretmen kadrolarının iptaline gerekece oluşturmaktadır. Anadilleri olduğu için Türkçe, resmi dilleri olduğu için Yunanca öğrenmek zorunda olan azınlık öğrencilerinin, yeterli öğretmen bulunamayan bu okullarda sonunda ikisini de yeterince öğrenememeleri ve azınlık eğitiminin kalitesinin düşük oluşu sonucu, azınlık gençlerinin Yunanistan'da yüksek öğrenim şansları da kalmamaktadır. Avrupa Konseyi'nin uyarıları sonucu Yunanistan, 1999 yılında finansmanı Avrupa Birliği tarafından karşılanacak bir program dahilinde, Türk öğrencilerin üniversiteye giriş ve diğer kamu ve özel sektör sınavlarında başarısız olmalarında çok büyük bir rol oynayan dil sorununu gidermeye yönelmiştir. Avrupa Birliği'nin azınlıklara verilen eğitim konusundaki baskılarının diğer bir sonucu olarak da 2341/1995 sayılı Yüksek Öğrenim Yasası'nda değişiklik yapılarak, 1996-97 öğretim döneminde üniversite seçme sınavına katılacak Türk azınlığa Yunan üniversitelerine girişte % 0.5 oranında kontenjan ayrılmıştır. Ancak, bu uygulamanın da

¹⁰⁰ Batı Trakyalılar Derneği: Batı Trakya Azınlığı İnsan Hakları Belgeler, 1987, Ankara: s. 45-46.

¹⁰¹ ORAN, 1991: s. 118.

Yunan radikal çevrelerinde, azınlığın Yunan çoğunluk arasında eritilme politikasının bir parçası olduğu şeklinde yorumlandığı ifade edilmektedir ¹⁰².

- 1913 Atina Muahedenamesi 3 Numaralı Protokolünün 15. maddesi ile azınlık özel okullarını tanıyan, bunların gelir kaynaklarına saygı gösterileceğini ve buralarda eğitimin azınlık dilinde yapılacağı hükümlerini,

- 8 ve 9. maddeleri ile azınlıkların kendi dilini serbestçe kullanabileceği okulları kurmak, yönetmek ve denetlemek hakkına sahip olduğunu; buldukları yerlerden kendi dillerinde eğitim görmek için devletten gerekli kolaylıkları sağlayacaklarını ve pay ayrılacağını taahhüt eden 1920 Yunan Sevri Antlaşması,

-12. maddesi ile çeşitli eğitim harcamalarının vakıf gelirlerinden karşılanacağını, cemaate ait azınlık okullarının yönetilmesi ile buralarda görev alacak öğretmenlerin atanması ve görevden alınması yetkisinin cemaat yönetim kurulunca üstlenildiğini ihtiva eden 1920/2345 Sayılı Müftüler Ve Başmüftü Seçimiyle İslâm Cemaatlerine Ait Evkaf Gelirlerinin Yönetilmesine İlişkin Yunan Yasasını,

- 7. maddesi ile “cemaat yönetim kurulları, hükümleri altındaki şehir azınlık okullarını yönetecekler ve buralarda görev alacak olanların atanması veya görevden alınması yetkisine sahip olacaklardır, maddelerini içermektedir.

Yunanistan;

16 Haziran Ve 28 Eylül 1949 Tarihli Kral İradelerini,

- Türkiye ve Yunanistan'ın birbirine çeşitli burslar vb. vermelerini, ilişkilerini arttırmalarını, okul kitaplarındaki yanlışlıkları düzeltmelerini v.s. karara bağlayan 20 Nisan 1951 Tarihli Kültür Anlaşmasını Ve Diğer Kültür Anlaşmalarını,

- Yunanistan'da ilk kez Türk ilkokulları deyimi kullanan 1954/3065 sayılı mareşal Papagos kanunu adıyla da anılan Yunan Yasasını,

¹⁰² <http://www.trakya-net.com/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=22> (14.09.2006 tarihinde indirildi.)

- 15-17 mayıs 1961,21 ekim-9 kasım 1968 ve 11-20 aralık 1968 Tarihli Karma Komisyon Protokollerini,

- 1 Haziran 1968’de iki ülke Dışişleri Bakanlığı temsilcilerinin hazırladığı VIYANA RAPORU ve aynı temsilcilerin hazırladığı 26-27 Haziran 1963 Tarihli Londra Mutabakatını,

- 40. ve 41. maddeleri ile Lozan Antlaşmasını,

- Yunan Anayasasını,

- İnsan Hakları Evrensel Beyannamesini ve altına imza koyduğu tüm uluslararası ve ikili antlaşma, bildiri, sözleşme ve kararları ihlâl etmektedir ¹⁰³.

1. 1954 Yılı Mareşal Papagos Kanunu ve Bu Kanunun Bir Kısım Maddelerini Değiştiren 1109/1972 Sayılı Kanun

Batı Trakyalılar tarafından Mareşal Papagos Kanunu olarak bilinen 3065/1954 sayılı olan yasadır. Bu yasa Yunanistan’da ilk kez olarak “Türk Okulları” deyimini kullanmıştır. Fakat 1972 tarihinde çıkarılan ve 1954 Mareşal Papagos Kanunun bazı maddelerini değiştiren 1109/1972 sayılı kanun ile “Türk okulları” adının artık resmen bırakılarak “Azınlık Okulu” deyiminin benimsendiği öngörülmektedir. Ayrıca madde 4’e göre devlet ilkokullarında geçerli usullerle yapılan ilkokul bitirme sınavları bundan böyle bir komisyon huzurunda yapılacaktır. Eski yasaya göre Türkçe öğretmenleri okul encümenlerinin önerisi üzerine genel müfettişin onayından geçtikten sonra vali tarafından atanırken, yeni yasa bu atamayı müfettişin önerisiyle başlatmaktadır.(Mad. 6/2). Atanacak olan öğretmenlerden de Yunanca sınavından geçmeleri (Mad.6/3) ve eskiden 3 yıl için yapılan atamaların artık 1 ila 3 yıl için yapılacağı öngörülmektedir (Mad.6/2) ¹⁰⁴.

¹⁰³ Batı Trakyalılar Derneği: Batı Trakya Azınlığı İnsan Hakları Belgeler, 1987, Ankara: s. 49,57-58.

¹⁰⁴ ORAN, 1991: s. 123-124.

2. Selanik Özel Pedagoji Akademisi ve Gümülcine'deki Eğitim Konferansı

SÖPA 1966 yılında Yunan makamları tarafından üç yıl Yunanca eğitim vermek üzere Selanik'te açılan bir öğretmen okuludur. Resmi adı “Selanik Özel Pedagoji Akademisi” olan okulun amacı, Türkiye'ye gidip eğitim kursu görmüş veya Türkiye'deki öğretmen okullarında okumuş olan Batı Trakyalıları devreden çıkaracak adam yetiştirmektir. Bu okula yalnızca Yasak Bölgede doğmuş Pomak kökenli azınlık gençleri alınmaktadır. Bunlar ilkokuldan sonra beş yıl “medrese”de eğitim görmüşlerdir Türkçeleri ve okuma-yazmaları oldukça zayıftır. Bu gençler akademide yalnız Yunanlı öğretmenlerden ders görmekte ve Türkçeden çok Yunanca öğrenmektedirler. Bu okulda parasız yatılı olarak okumakta, ayrıca (1986 rakamlarıyla) ayda 2000 drahmi de burs almaktadırlar. Tabii, okuldan mezun olduktan sonra otomatik olarak Türk azınlık okullarına atanmaları, yani doğdukları dağlık (Yasak) bölgedeki yaygın işsizlik ve fakirlik ortamıyla ilgisi olmayan bir iş güvencesi, bu gençlerin her şeye rağmen SÖPA'ya girmelerine yol açmaktadır¹⁰⁵.

Merkezi Selanik'te bulunan Azınlıklar Grubu Araştırma Merkezi (KEMO) ile Türkiye'deki Lozan Mübadilleri Vakfı'nın Gümülcine'de düzenlediği “En Önemli Sorun Eğitim” adlı konferansta azınlık eğitimi masaya yatırılmıştır. 4 Aralık 2004 Cumartesi günü düzenlenen Batı Trakya Türk azınlığı eğitimi ile İstanbul Rum azınlığı eğitiminin sorunları tartışılmıştır.

Türkiye ve Yunanistan'dan akademisyenlerin katıldığı konferansta Batı Trakya Türk azınlık temsilcileriyle, İstanbul Rum azınlığı temsilcileri görüşlerini dile getirdiler. Gümülcine Belediyesi meclis salonunda gerçekleşen konferansa Batı Trakya Türk azınlık üyeleri katılmıştır.

¹⁰⁵ ORAN, 1991: s. 131.

Batı Trakya Türk azınlık eğitimini ayakta tutmaya çalışan öğretmenler camiasının görüşlerini dile getireceğini söyleyen Tevfik Hüseyinoğlu *, “1951 yılında Türkiye ile Yunanistan arasında yapılan kültür anlaşması uyarınca bu tarihten sonra öğretmen okullarında yetişen öğretmenlerin 60’lı yıllarda okullarda göreve başladığını ifade ederek, “Bu sayede azınlık eğitimi çağdaş eğitime ilk adımlarını atmıştır. Ancak azınlık eğitimini altüst eden gelişmeler 68 yılında Selanik Özel Pedagoji Akademisi’nin açılmasıyla başlamıştır. 1977 yılında ise azınlık okullarına ve SÖPA’ya yönelik yasalar çıkarılmıştır. Bu yasalar azınlık okullarında encümenlerin sözleşmeli öğretmen tutma yetkilerini ortadan kaldırmıştır. 1989 yılında azınlık milletvekili İsmail Molla’nın (Rodoplu) eğitimle ilgili verdiği soru önergesine yanıt veren dönemin Millî Eğitim Bakanı Kontoyanopulos, azınlık eğitimimizin Lozan’da belirlendiğini ve diğer eğitimden farklı hükümlere sahip olduğunu ve kendine özgü olduğunu söylemiştir.” dedi. 1950 yılına kadar Batı Trakya Türk azınlık eğitiminde ortaöğretim olmadığını belirten Tevfik Hüseyinoğlu, 1952 yılında Gümülcine Celal Bayar Azınlık Ortaokul - Lisesi’nin açıldığını, 1964 yılında da İskeçe Muzaffer Salihoglu Azınlık Ortaokul - Lisesi’nin faaliyete geçtiğini ifade ederek, bu iki kurumun ortaöğretimdeki ihtiyacı karşılamakta yetersiz kaldığını”¹⁰⁶ konferansta belirtmiştir.

“En Önemli Sorun Eğitim” başlığı altında da yapılan konferansta;

* 1936 yılında Gümülcine'nin Kirazlı köyünde doğdu. Gümülcine'de Medrese-i Hayriye'yi ve Celâl Bayar Lisesi'ni bitirdikten sonra Türkiye'ye geldi. Ankara İlahiyat Fakültesi'ni 1967 yılında bitirdi. Bu tarihten itibaren, İskeçe Azınlık Lisesi Öğretmenliği ve Batı Trakya Türkleri Yüksek Tahsilliler Derneği yöneticiliği görevlerini sürdürmektedir. Şiir, hikâye, çeviri türleriyle uğraşan Tevfik Hüseyinoğlu, Batı Trakya Türk Edebiyatı'ndan "dinî çizgi"nin temsilcilerindendir. Hakka Davet, Gerçek, Şafak gibi yayın organlarında çalışmaları yer alan Tevfik Hüseyinoğlu 1985 yılında Yunan yazar Antonis Samarakis'ten 'Tehlike İşareti' adlı romanı Türkçe'ye çevirmiş ve Gümülcine'de yayınlamıştır (www.kultur.gov.tr/TR/dosyagoster.aspx?DIL=1&BELGEANAH=109877&DOSYASIM=tevfikhuseyinoglu.pdf, 08.01.2007 tarihinde indirildi.).

¹⁰⁶ Mihenk Dergisi; Yıl:5; Sayı:26;Aralık 2004- Ocak 2005; Batı Trakya Türk Azınlığı Dayanışma Kurulu Açıklama, 14 Aralık 2004, s. 69.

Sosyolog İlknur Halil de Batı Trakya Türk azınlık eğitiminin karşı karşıya kaldığı sıkıntıları belirtmiş sözlerine şu şekilde devam etmiştir; “*Şu anda formasyonlu eğitici sıkıntısı vardır. Azınlığımız kendi eğitim kurumlarını kuramamaktadır. Azınlığın rızası olmadan S.Ö.P.A kurulmuştur. Ve formasyonlu öğretmenlerin yerine SOPA mezunları okullarımıza atanmaktadır. SÖPA’lıların eğitim seviyelerinin yükseltilmesi için yönetime yaptıkları çağrılar hep yanıtız kalmıştır. Başlangıçtan bu yana azınlık okullarında Türkçe ders saatleri sürekli biçimde azaltılmıştır. Bizim okullarımızda öğretmenlik yapacak kişilerin anadilimiz Türkçe’yi çok iyi derecede bilmeli, Türk kültürünü de çok iyi tanımalıdır.*”¹⁰⁷ dedi.

Merkezi Viyana’da bulunan ve 1982 yılından beri faaliyet gösteren Uluslararası Helsinki İnsan Hakları Federasyonu 2002 yılı raporunda Batı Trakya Türk azınlığının eğitim sorunlarının ciddi boyutlarda bulunduğu hatırlatılarak, Türk çocuklarının azınlık okullarındaki kötü eğitim dolayısıyla hayata yetersiz hazırlandığı aktarılan raporda, azınlık okullarındaki Türk öğrenciler ile ilgili 2000-2001 öğrenim yılında ortaokul birinci sınıfa başlayan öğrencilerden sadece yüzde 26’sının bu yılı başarı ile tamamlayabildiği, yüzde 30’unun sınıfı geçemeyerek yeniden yıl sonu sınavına girmek zorunda kaldığı belirtilmiştir¹⁰⁸.

15-17 Eylül 2006 tarihleri arasında, Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği tarafından düzenlenen 5. Uluslararası Batı Trakya Türkleri Kurultayı’nın önemli sonuçları biri olan

“1-Eğitimle ilgili olarak veli ve öğretmenlerin Türk kültürü ve değerler çerçevesinde eğitime tabi tutulmasını, toplumun kendilerine ait okullarına encümen kurulları vasıtası ile öğretmen atama hakkına sahip olmasını, özellikle balkan kolunda açılmış olan gimnasiumların kapatulmasını, eğitimcilerin Türkiye başta olmak üzere yurt dışında yüksek lisans ve doktora eğitimine tabi tutulmasını, başta İskeçe’de mimari yaşam ömrünü tamamlamış olan İskeçe Muzaffer Salihoglu ortaokul ve lisesinin binasının bir an önce yenilenmesi için gerekli izin derhal verilmesini ve öğrenci

¹⁰⁷ Mihenk Dergisi; Yıl:5; Sayı:26;Aralık 2004- Ocak 2005; Batı Trakya Türk Azınlığı Dayanışma Kurulu Açıklama, 14Aralık 2004, s. 70.

¹⁰⁸ T.C. Dışişleri Bakanlığı Agık Yayınları No:1 16 Ekim 2000
http://www.belgenet.com/arsiv/sozlesme/hns1975_01.html (19-02-2006 tarihinde indirildi.)

kapasitesinin arttırılacak şekilde büyütülmesine, düzenli olarak her yıl Türkiye'den eğitim araç ve gereçlerinin gönderilmesini” belirtir ¹⁰⁹.

Tüm bu konulardan da anlaşılacağı üzere Batı Trakya Türk Azınlığının eğitim sorunları günümüzde de hala devam etmektedir.

C. SOSYAL ALANDA YAPILAN BASKILAR

Batı Trakya Türk azınlığı dayanışma ve ortak hareket amacıyla dinî, meslekî, kültürel nitelikte çeşitli dernekler ve birlikler kurmuştur. Azınlığın bilinçlenmesinde büyük önem taşıyan bu sosyal örgütlenmeler Yunanistan tarafından sürekli bir tehdit olarak algılanmış ve kapatılmaları için her türlü yola başvurulmuştur.

1. Helsinki Nihâî Zirvesinde Çıkan Rapor

3 Temmuz 1973 tarihinde, Helsinki’de açılan ve 18 Eylül 1973’ten 21 Temmuz 1975’e kadar Cenevre’de çalışmalarını sürdüren Avrupa’da Güvenlik ve İşbirliği Konferansı, Helsinki’de 1 Ağustos 1975 gününde Türkiye ve Yunanistan’ın da katılımıyla gerçekleşmiştir (tam metin için Bkz. Ek-3) .

Uluslararası Helsinki İnsan Hakları Federasyonu’nun Yunanistan Hakkındaki Raporu Mayıs ayı sonunda yayınlanmıştır. Bu raporda Yunanistan’a 10 sayfa ayıran Uluslararası Helsinki İnsan Hakları Federasyonu (IHF) Türk ve Makedon azınlıklarının varlıklarının inkârının devam ettiğini bildirmiştir. Ayrıca raporda Yunanistan’da uluslararası kuruluşların uyarılarına rağmen insan hakları ihlallerinde yeterli düzelmenin olmadığı da kaydedilmiştir ¹¹⁰.

Ağustos 1990 tarihinde, Batı dünyasında Batı Trakya azınlığının sorunları konusunda şimdiye kadar çıkmış olan *Helsinki Watch Raporu* (“*Etnik Kimliği Yok Etmek - Yunanistan’ın Türkleri*”) yayımlanmıştır. 1 Şubat 1991 tarihinde, ABD

¹⁰⁹ http://www.batitrakyalilar.com/dev/det_haber.asp?id=1400

¹¹⁰ T.C. Dışişleri Bakanlığı Ağık Yayınları No:1 16 Ekim 2000

http://www.belgenet.com/arsiv/sozlesme/hns1975_01.html (19-02-2006 tarihinde indirildi)

Dışişleri Bakanlığı'nın 1990 *İnsan Hakları- Yunanistan* raporu yayımlanmış, Batı Trakya azınlığı konusunda şimdiye dek bu raporlarda yer alan noktalar son derece suda olduğu halde, bu 1990 raporu (gene eksik olmakla birlikte) eskiye oranla çok önemli noktalara değinmiştir. Rapor, bir “sürgün” biçimi saydığı 19. maddenin değışebileceğini ilk kez ortaya atan kaynaktır ¹¹¹.

Her ne kadar Helsinki Nihai Zirvesi'nde çıkan sonuç Batı Trakya'daki soydaşlarımız adına olumlu bir karar olarak görülse de Batı Trakya Türklerine yarım asrı aşan bir zamandan beri yapılan baskılar çok fazladır. Batı Trakya Türkleri her türlü insan hak ve hürriyetinden mahrumdur ¹¹².

2. Batı Trakya Türk Azınlık Kuruluşları (Türk Kimliğinin İnkârı)

Batı Trakya Türkleri tarafından, Lozan Antlaşması'nı hemen takip eden yıllarda, 1928'de *Gümülcine Türk Birliği* ve 1936' da *Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği* kuruldu. Bu derneklerin kapatılması için 1983'de dava açıldı. 1987'de kapatma kararı alındı. *Yunan Yargıtayı* da, 1988'de “*Türk kelimesinin ancak Türk uyruklular için kullanılabileceği*” şeklinde bir karar almıştı. Ancak kapatma kararın, 1991 Nisanı'na kadar derneklere bildirilmedi.

Batı Trakya Türkleri tarafından kurulmuş ve faaliyet gösteren diğer dernekler şunlardır:

- 1- İskeçe Türk Birliği (1927)
- 2- Gümülcine Türk Birliği (1928)
- 3- Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği (1936)
- 4- Batı Trakya Azınlığı Yüksek Tahsilliler Derneği (1982)

¹¹¹ ORAN, 1991: s. 286.

¹¹² Mustafa Necati AHMETOĞLU, (1982): “ Yunan Zulmü Altında İnenen Batı Trakya Türkleri”, *Türk Basınında Batı Trakya Türkleri Dergisi*, Dernek Yayınları, İstanbul: s. 9.

5- Trakyalı Gençler Kültür Derneği (1985)

İsimlerinde “*Türk*” kelimesi yer alan derneklerin faaliyeti, Yunan Hükümetleri’nin baskısı yüzünden son yıllarda büyük ölçüde azalmıştır. 1983’de isimlerinde “*Türk*” kelimesi bulunan üç derneğin (İskeçe Türk Birliği, Gümölcine Türk Birliği, Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği) tabelaları, Yunan yönetimi tarafından sökülmüş, daha sonra ise “*Türk*” sözünün halkı tahrik ettiği ve bu derneklerin Türk uyruklular tarafından kurulduğu izlenimi verildiği gerekçesiyle Ocak 1988’de Yunan Yargıtayı kapatma kararı almıştır. Kapatma kararı ile birlikte Hükümet Sözcüsü Rubatis’in, “*Yunanistan ‘da Türk azınlığı bulunmadığı*” şeklindeki açıklaması karşısında Batı Trakya Türkleri, 29 Ocak 1988’de protesto yürüyüşü yaparak tepkilerini dile getirdiler ¹¹³.

Batı Trakya’daki Türk esnafına yüksek para cezaları uygulanmakta bu durum 1985’ten itibaren yavaş yavaş toplumun seçkinlerine doğru kaymaya başlamıştır ¹¹⁴.

Yunan Mahkemeleri Türk azınlığın tarifi bakımından “*Türk*” kelimesinin kullanımını fiilen yasaklamışlardır. 1988 yılında Yunan Yargıtayı, Trakya İstinaf Mahkemesi tarafından alınan ve *Batı Trakya Türk Öğretmenleri Birliği’nin* kapatılmasını isteyen 1986 tarihli kararı onaylamıştır. Mahkeme, “*Türk*” kelimesinin Türkiye’nin vatandaşlarını tanımladığı, Yunanistan’ın vatandaşlarını tarif için kullanılamayacağı ve müslüman Yunanlıları tarif etmek üzere “*Türk*” kelimesinin kullanılmasının kamu düzenini tehlikeye düşüreceği sonucuna varmıştır. Yüksek Mahkeme’nin kararı sonucunda Türk Dernekleri’nin çoğu kapalı bulunmaktadır. Polis, üzerinde “*Türk Gençlik Derneği*” yazılı bulunan bütün tabelaları indirmiştir. Bu derneklerin ancak “*Türk*” yerine “*müslüman*” olduklarına dair tabela asılırsa açılmalarına izin verileceği de yöneticilerine bildirilmiştir ¹¹⁵.

Dr. Sadık Ahmet ile İbrahim Şerif Beyler’in seçim konuşmalarında “*Türk*” kelimesini kullanmalarından dolayı hapse atılmaları, azınlıkların dinsel, kültürel ve

¹¹³ İnaf, 1992: s. 101.

¹¹⁴ ORAN, 1991: s. 231.

¹¹⁵ İnaf, 1992: s. 42-43.

etnik kimliklerine yapılan bir saldırıdır. Bu olayda da Yunanistan'ın Türk azınlığı sadece "Müslüman" olarak görmesinden dolayıdır ¹¹⁶.

Yunanistan'ın soykırım politikası; Batı Trakya Türkü'nün tepkisine neden olmuş Batı Trakya Türklerinden olan Dr. Sadık Ahmet, 1985 Kasımından itibaren Yunan Hükümeti'nin bu politikasına karşı İnsan Hakları mücadelesi açmıştır. Bunun üzerine Yunan Hükümeti tarafından kendisine "halkı huzursuz etmek ve ülkenin uluslar arası münasebetlerini zedeleyen yalan haber yaymak" suçu ile suçlanmıştır. 1990 Nisan seçimlerinde Batı Trakya'dan bağımsız milletvekili seçilen Dr. Sadık Ahmet 1995 yılında garip bir trafik kazası ile hayatını kaybetmiştir ¹¹⁷.

Diğer taraftan, İskeçe'de bir okulda öğretmenlik yapmakta olan Rasim Hint, 1996'da görev yaptığı okulu azınlık yerine "Türk okulu" olarak nitelendirdiği gerekçesiyle bir yıl boyunca görevden uzaklaştırılmış ve aynı sebepten dolayı 1996-1998 yılları arasında İskeçe'nin dağ köylerindeki okullardan birine sürülmüştür ¹¹⁸.

Ayrıca Yunanistan ile ABD arasında da Türk kelimesi yüzünden gerginliğe sebep olan başka bir olay vardır. Yunanistan, Batı Trakya'daki azınlığa "Türk" diyen ABD'nin Atina Büyükelçiliği'nin 2 numaralı adamı maslahatgüzar Thomas Countryman için diplomatik girişimde bulunmuştur. Countryman, Kuzey Yunanistan'da yaşayan Yunan vatandaşı Müslümanların çoğunluğunun Türk olduğunu dile getirmiştir. Bu da Yunan Hükümeti'ni rahatsız etmiştir ¹¹⁹.

Batı Trakya Türkleri tarafından kurulmuş ve faaliyet gösteren derneklere kısaca belirtmek gerekirse:

¹¹⁶ Sami KOHEN (1990): "Atina'dan Beklenen". Milliyet, 31 Ocak 1990; s. 4.

¹¹⁷ Fahir ARMAOĞLU (1997): *20.yı Siyasi Tarihi*; Alkım Yayınevi, Ankara: s. 964.

¹¹⁸ <http://www.trakya-net.com/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=21>

¹¹⁹ <http://www.usakgundem.com/haber.php?id=8306> 8 Kasım 2006 tarihinde indirildi.

a. İskeçe (Ksanthi) Türk Birliği (İTB)

İlk kez 1927 yılında İskeçe’de “Türk Gençler Yurdu” adı altında kurulan bu dernek, İkinci Dünya Savaşı sırasında faaliyetini zorunlu olarak durdurmuş ve savaştan sonra 1946 tarihinde yeniden “Ksanthi Türk Birliği” adıyla yeni tüzüğünü onaylatmıştır.

1971 yılında Yunanistan’da Dernekler Yasası değiştirilmiştir. İskeçe Türk Birliği yeni yasaya göre, tüzüğünün kimi maddelerini değiştirerek 1972 yılında süresi içinde tescil için mahkemeye başvurmuşsa da bu başvuru reddedilmiştir. Bunun üzerine 1973’te üst mahkemeye gidilmiş, fakat İstinaf Mahkemesi tüzüğün yasa ve kamu düzenine aykırı olduğu gerekçesiyle başvuruyu reddetmiştir. Buna rağmen İTB faaliyetini 1984’e dek sürdürmüş, resmi makamlardan da bir engelleme gelmemiştir ¹²⁰.

Merkezi Viyana’da bulunan ve 1982 yılından beri faaliyet gösteren Uluslararası Helsinki İnsan Hakları Federasyonu 2002 yılı raporunda Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) üyesi 40 ülkede yaşanan azınlık ve insan hakları ihlallerini içeren raporda Yunanistan’a 10 sayfa ayrıldı. Mayıs ayı sonunda yayınlanan raporda, Yunanistan’da göçmenlere ve azınlıklara karşı insan hakları ihlallerinin 2001 yılında da devam ettiği vurgulanarak Atina uluslararası kuruluşlar tarafından yapılan uyarıları dikkate almamakla suçlandı. Türk kelimesini kullanmanın hala zorluk yarattığı belirtilmiştir. İskeçe Türk Birliği’nin açılması ile ilgili davanın Gümölcine Temyiz Mahkemesi tarafından yeniden reddedildiği de raporda belirtilmiştir ¹²¹.

b. Gümölcine (Komotini) Türk Gençler Birliği (KTGB)

Gümölcine’de 1928 yılında “Türk Gençler Birliği Ümit Spor Kulübü” adı altında kurulan bu dernekten 1932’de ayrılan kimi üyeler “Yıldız Spor Kulübü” diye ikinci bir kuruluş oluşturmuş ve iki kulüp 1938’de “Komotini Türk Gençler Birliği” adı altında birleşerek tüzüğü onaylatmışlardır. Fakat yasa değişikliği üzerine 1972’de mahkeme eski tüzüğün değiştirilmiş biçimini onaylamayı reddetmiş, İstinaf Mahkemesi

¹²⁰ ORAN, 1991: s. 173.

¹²¹ T.C. Dışişleri Bakanlığı Ağık Yayınları No:1 16 Ekim 2000
http://www.belgenet.com/arsiv/sozlesme/hns1975_01.html (19.02.2006 tarihinde indirildi.)

de 1973'te aynı yönde karar vermiştir. Böylece bu derneğin hukuksal durumu askıda kalmış, fakat faaliyetini fiilen 1984'e dek sürdürmesine ses çıkartılmamıştır¹²².

c. Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği (BTTÖB)

“Rodop-Evros Türk Öğretmenler Birliği” adı altında 1936'da kurulan bu dernek, Batı Trakya'yı oluşturan üçüncü il olan İskeçe'de bulunan öğretmenleri de bünyesi içinde toplayabilmek için 1966'da tüzük değişikliği yapmış ve “Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği” olarak onaylanmıştır. 1971 Dernekler Kanunu değişikliğinde tüzüğünü değiştiren BTTÖB'ye bir güçlük çıkartılmamış, fakat resmi yetkililer 1972'de yeni bir değişiklik istemiştir. Birlik tüzüğü genelde yine değiştirilmiş ve mahkeme gene onaylamıştır. Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği 1984'e dek 1972 tüzüğüne göre fiilen varlığını devam ettirmiştir¹²³.

Yunanistan'da etnik adların örgütlenme hürriyetinin kısıtlanmasına gerekçe oluşturduğunun altı çizilirken, 2005 yılında Yunan Yüksek Mahkemesi'nce kapatılmasına karar verilen İskeçe Türk Birliği davasına yer verildi. 1927'den 1983'e kadar yasal statüye sahip olarak faaliyet gösteren kurumun, 20 yılı aşkın süre devam eden davasında kapatma kararı verildiği ifade edildi. Kurulmak istenen, ancak ismindeki “Türk” sözcüğü nedeniyle kuruluş izni alamayan Rodop Türk Kadınları Kültür Derneği'nin de İskeçe Türk Birliği gibi sorunu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önüne götürdüğü raporda yer aldı.

Vatandaşlıktan çıkarılmalara da kısaca değinilen raporda, Yunanistan İçişleri Bakanlığı'nın Mayıs ayında açıkladığı rakamlara dayanılarak, 1955'den 1998'e kadar 46.638 Türk'ü vatandaşlıktan çıkarmış olduğu not düşüldü. Türk azınlığın yaşadığı bölgede azınlığın haklarını gözetme sorumluluğunun Trakya Doğu Makedonya Bakanlığı'na ait olmasına rağmen, Dışişleri Bakanlığı'nın azınlık konusu ile ilgilendiği belirtildi.

Raporu değerlendiren Avrupa Batı Trakya Türk Federasyonu (ABTTF) Başkanı Halit Habipoğlu, genel olarak olumlu bulduklarını, ancak son dönemlerde Avrupa

¹²² ORAN, 1991: s. 173.

¹²³ ORAN, 1991: s. 174.

merkezli raporlarda tekrar edilen hataların bu raporda da tekrar etmiş olmasını üzüntü ile gördüklerini ifade etti. “Azınlık olarak verdiğimiz kimlik mücadelesinin bir şekilde görmezden gelinip, azınlığımızdan Yunanistan’ın istediği gibi sadece Müslüman azınlık olarak söz edilmesi bizler için kabul edilemez” diyen Habipoğlu, yıllık gelişmeleri ele alan bir raporun birçok alanda yüzeysellik sorunuyla karşılaştığını, bunun bir ölçüde anlaşılabilir, eşyanın doğasından kaynaklanan bir durum olduğunu belirtti ¹²⁴.

3. Batı Trakya’da Müftülükler Sorunu

Lozan Anlaşması ile, azınlıklar, kendi din işlerini Yunan Yönetimi’nden bağımsız olarak organize etme ve yönetme hakkı kazanmışlardır. Ancak 1985 yılından bu yana Yunan Hükümeti, Lozan’ın ilgili maddelerini ihlal ederek müftüleri doğrudan kendisi atamaktadır. Yunan Hükümeti, bu uygulamanın gerekçesi olarak müftülerin sadece dini değil, toplumsal fonksiyonları da olduğunu, bu yüzden müftülerin atamasının da Hükümet tarafından yapılması gerektiğini öne sürer. Türk azınlık 1985 yılına dek, 1913 Atina Anlaşması ve 1920 tarihli 2345 sayılı kanun gereği kendi müftülerini hür iradeleriyle seçebilmekteydiler ¹²⁵.

Bir millete mensup kişiler hangi din veya mezhebe inanırsa inansın bireyler mensup oldukları dinin ya da mezhebin gereklerini yerine getirmek istemeleri insan haklarının en temel unsurlarındandır. Batı Trakya Türkleri de dini hayatlarını sürdürmelerinde ve müftü seçimlerinin engellenmesi konularında sıkıntılar yaşamaktadırlar.

Batı Trakya Türkleri dinî bakımdan İskeçe; Dimetoka ve Gümülcine’de bulunan üç müftülük halinde teşkilatlanmışlardır ¹²⁶.

¹²⁴ <http://www.intervizyon.com/article.php?aID=1364>; (14.04.2006 tarihinde indirildi.) Batı Trakya Türklerinin Sorunları ABD Dışişleri Raporunda İnterVizyon Haber Merkezi

¹²⁵ <http://www.batitrakya.info/btt/Content.aspx?mID=28&l=tr-TR> (14.03.2006 tarihinde indirildi.)

¹²⁶ Abdurrahim DEDE (1975); *Rumeli’de Birakılanlar (Batı Trakya Türkleri)*. Otağ Matbaası İstanbul:s. 123-124.

Hukukî durumu incelendiğinde azınlığın kendi müftüsünü kendisinin seçme tatebi üç esasa dayanmaktadır. Bunlardan birincisi, 1913 Atina Antlaşması'nın 11/6 maddesi 3. numaralı protokolü, ikincisi 2345/1920 sayılı kanundur. Ayrıca Lozan'da (m.40) ve Sevr'de (m. 14) dinî müesseselerini serbestçe idare edebilecekleri hükümlerinin açıkça yer alması Türklere dayanak teşkil etmektedir.

Bütün bunlara rağmen Yunanistan müftü seçiminin yapılması sürecini işletmemekte ve Türk Cemaatinin görüşüne muhalif olarak müftü vekili tayin etmiş bulunmaktadır. Bu durum, Batı Trakya Türklerinin hak arama mücadelesini devam ettirmelerine neden olunmuştur ¹²⁷.

2345/1920 sayılı yasa, müftüleri denetleyecek bir baş müftüden söz etmektedir. Yasaya göre, baş müftü Yunanistan'da yaşayan Müslümanların mezhep bakımından en büyük makamı olup karma usulle seçilmektedir. Yunanistan'daki bütün müftüler bir araya gelecekler ve çoğunlukla seçtikleri üç adayı Mezhepler Bakanına sunacaklardır. Bakan tarafından seçilen kişi, Kral iradesi ile atanacaktır. Fakat bu sözü edilen baş müftü hiçbir zaman atanamamıştır ¹²⁸. Yasaya göre; müftüler Müslümanlar tarafından seçilecektir. Müftüler öğretim ve din görevlilerini denetleyecek, Cemaat İdare Heyetleri'nin cami, medrese, imaret, vakıf gelirlerini kontrol edeceklerdir. Müslümanlar arasındaki evlenme, boşanma, nafaka, miras vs. hukuk konularında karar vereceklerdir. Müftülerin kararlarını ise Yunanistan tanıyıp uygulayacaktır ¹²⁹.

2345/1920 sayılı kanunun 15. maddesine göre, devlet tarafından atanan bir genel sekreter başkanlığında, vali, müslüman dini memurlar ve yörenin ileri gelen azınlık mensuplarının da katılacağı bir komisyon müftüyü seçecektir. Söz konusu komisyon, bir aday listesi hazırlayacak, bu liste devlet tarafından atanmış bir memur olan Trakya Genel Sekreteri tarafından Eğitim ve Din İşleri Bakanlığı'na gönderilecektir. Bakanlık, Cumhurbaşkanlık onayı ile nihai kararı verecektir. Türk azınlıktan gelebilecek herhangi bir tepkilere önlem olarak da, söz konusu komisyonun, sadece başkanın varlığı ile dahi karar alabileceği, diğer üyelerin toplantıda bulunmasının şart olmadığı öngörülmüştür.

¹²⁷ EREN, 1995: s. 87.

¹²⁸ ORAN, 1991: s. 160.

¹²⁹ ALP, 1995: s. 627.

Yeni kanunun önceki kanundan bir diğer önemli farkı da 5. madde ile müftülerin elinden vakıfların mal varlığını yönetme yetkisini geri almış olmasıdır. Bunlara ek olarak, 2345 sayılı kanunla diğer Müslüman cemaatlerle ve Türklerle yapılacak yazışmaların Türkçe olması izni, 7. madde ile değiştirilir. 7. madde ile resmi yazışmalar da Yunanca yapılacaktır ¹³⁰.

Öte yandan Yunanistan 1988 yılında aldığı bir kararname ile Türklerin kendi müftülerini seçmelerini ellerinden almış bu yetkiyi bölge valilerine vermiştir. Bu durum karşısında 1990 yılında Batı Trakya Türkleri kendi aralarında seçim yaparak Gümülcine’de İbrahim Şerifi ve İskeçe’de Mehmet Emin Ağa’yı müftü olarak seçmişlerdir. Seçilmiş bu iki müftü Yunanistan’da birçok kez yargılanmışlardır. Bu konuda Helsinki İzleme Komitesinin vardığı sonuca göre Yunanistan Hükümeti, Lozan Antlaşması’na Paris Şartı’na ve AGİK 1991 Cenevre Ulusal Azınlıkları Raporuna aykırı olarak Batı Trakya’daki Türk Azınlığının dinsel özgürlüğünü ve kendi kuruluşlarını idare etme hakkını reddetmiştir ¹³¹.

Bugün Dimotoka’daki müftü kaymakamı dışında İskeçe’de iki Gümülcine’de iki olmak üzere dört tane müftü bulunmaktadır. Oysa Gümülcine’de bir İskeçe’de de bir tane müftü olması gerekmektedir. Bunların bir çifti atanmış ve bu gün resmen müftülük görevini yürüten müftülerdir (Gümülcine’de Hafız Meço Cemali ve İskeçe’de Mehmet Emin Şinikoğlu). Diğer bir çifti ise sembolik de olsa Azınlık tarafından seçilmiş olan, Türkiye Cumhuriyeti’nin de desteklemiş olduğu Batı Trakya Müslüman-Türk Toplumunu temsilen çağrılan müftülerdir (Gümülcine’de İbrahim Şerif İskeçe’de ise Mehmet Emin Ağa, ölüm tarihi 2006). 1984 yılında eski Gümülcine müftüsünün 1989 yılında eski İskeçe müftüsünün ölümüyle onların yerine geçen müftülerin asaleten atanmasıyla ortaya çıkan bu sorun Batı Trakya Toplumunu ikiye bölmüştür. Günümüzde seçilmiş müftüler sembolik olmaktan ileri gidememektedir. Verdiği kararlar Yunan mahkemeleri tarafından yargı mercii kararı olarak kabul gören resmi

¹³⁰ <http://www.batitrakya.info/btt/Content.aspx?mID=28&l=tr-TR> (11.18.2005 tarihinde indirildi.)

¹³¹ BALKAÇ, 1996: s. 276, 283.

(atanmış) müftülerin azli ancak Yunan Millet Meclisi'nin kararı ve Cumhurbaşkanı'nın onayıyla gerçekleşmektedir ¹³².

Yunan Hükümeti, cemaatin seçtiği müftüleri “müftü” unvanını kanunsuz bir şekilde kullanmaktan ve otoriteye karşı çıkmaktan çeşitli defalar yargılamışlar ve hapse atmışlardır. 14 Aralık 1999'da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İbrahim Şerif davasında, “Şerif’e karşı yürütülen idari işlemler Avrupa İnsan hakları Sözleşmesi'nin düşünce, din ve kanaat özgürlüğüne dair 9. maddesinin ihlali” olduğu gerekçesiyle Yunanistan'ı mahkûm etmiştir ¹³³.

4. Cemaat ve Vakıfların Durumu

Lozan'dan önceki mevcut uygulamalar, 1913 Atina Anlaşması'na göre yapılmakta idi. Yunanistan 1913 Atina Antlaşması'nı iç hukuk haline getirmek suretiyle 1920 tarih ve 2345 sayılı “İslam Cemaatleri Kanunu, Müftülükler ve Başmüftü intihabıyla, İslam Cemaatlerine ait varidat-ı evkafın suret-i idaresine müteallik kanun”u çıkardı. Bu kanunun 12. maddesinin birinci fıkrası, Müslüman Cemaatlerinin oluşturulmasına ilişkin özel bir kanun çıkarılıncaya dek, bu cemaatlerin emlakinin ve eğitim vakıf gelirlerinin Cemaat İdare Heyetleri tarafından yönetilmesini öngörmektedir. 4. Fıkra hükmüne göre ise cemaatlere ait okulların, yani kentlerdeki ilkokulların yönetimi de aynı heyetlerce yürütülecektir. Heyet yönetimleri müftüler tarafından denetlenecektir. Batı Trakya'daki azınlık, varlığını sürdürebilmek için en büyük maddî gücü, cemaatlerden almaktadır. Okul, cami ve diğer azınlık giderleri, Cemaat bütçelerinden ödeniyor. Cemaatlerin güçlü, kuvvetli olduğu bölgelerde, azınlık ta güçlü, kuvvetli olmaktadır.

1920 tarihli yasaya göre Cemaat İdare Heyetleri 3 yıl süreyle seçilmektedir. 16 Haziran tarihli Kral İradesi Gümölcine ve İskeçe Heyetlerinin 12'şer, Dimetoka ve Dedeoğaç Heyetlerinin ise 7'şer üyeden oluşmasını öngörmüştür. Sonradan 1961 ve

¹³² Ahmet SERDAR (2002): *Batı Trakya Türkleri'nin Ekonomik Durumu ve Sorunları*. Bursa Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi; Uludağ Üniv. Bursa: s. 79-80.

¹³³ <http://www.trakya-net.com/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=24> (24.05.2006 tarihinde indirildi.)

1964 tarihlerinde yayımlanan başka Kral İradeleri (no. 420 ve no. 649) birtakım teknik usul değişiklikleri yapacaktır ¹³⁴.

Cemaat heyetlerine ilk müdahale 1946'da görüldü ve Yunan hükümeti İskeçe Heyeti'ni dağıtarak yerine bir "İdare Komisyonu" atadı. Bu durum 1950 yılında ilk kez yapılan Cemaat seçimleri, 1960 ve 1964 yıllarındaki ertelemeler dışında, 1967'ye dek düzenli biçimde sürdürüldü.

1967'de iktidarı ele geçiren Cunta, devlet dairelerinde ve kamu hukuku tüzel kişilerinde düzenin tekrar sağlanmasına ilişkin 65/1967 sayılı bir genel yasa çıkardı ve buna dayanarak da seçimle gelmiş heyetleri dağıtarak yeni heyetler atadı. Aynı zamanda, aynı yasaya dayanarak yayımlanan; kararnamede, heyetlerin bundan böyle "Müslüman Emlakini Tedvire Memur Heyet" adını taşımaları da uygun görüldü. Aynı kararname, Dedeoğaç'ta müftülük makamı bulunmadığı gerekçesiyle bu kent Cemaat İdare Heyeti'nin kaldırıldığını da açıkladı. Ayrıca heyetlerin yetki alanlarını daralttı. Özetle, 2345/1920 sayılı yasanın 12. maddesinde öngörülen özel yasa çıkarılmadan kaldı ve heyetlerin oluşumu ve yetkileri de zamanla daraltıldı ve kısıtlandı.

1980'li yılların sonuna doğru azınlığın Cunta tarafından atanmış cemaat yöneticilerine sürekli ve kararlı baskılar yapmaya başladığını görüyoruz. Gümülcine Cemaat Başkanı Hafız Yaşar (Mehmetoğlu) istifa edeceğini birçok kez açıklamış olmakla birlikte 7 Ağustos 1989 tarihine kadar görevde kalmış ve bu tarihte istifasını birçok azınlık mensubu önünde imzalamıştır. Diğer bir üye olan Mustafa Ömeroğlu ile 2. Başkan Sabri Molla Ahmet de istifa etmişlerdir ¹³⁵.

Yunan Parlamentosu "Batı Trakya'daki Müslüman Azınlığın Vakıflarının Yönetimine İlişkin Kanun"unu 12 Kasım 1980 tarihinde kabul edilmiştir. 1091/1980 sayılı Kanun başlıca şu hükümleri öngörmektedir:

1- Vakıfların Yönetim Kurullarınca yapılacak atamalar konusunda valilere geniş yetkiler verilmektedir.

¹³⁴ EREN, 1995: s. 68.

¹³⁵ ORAN, 1991: s. 157-158.

2- Vakıf yöneticilerinin yetkileri önemli ölçüde sınırlandırılmaktadır.

3- Vakıfların şimdiye kadar cemaat idarelerinin elinde bulunan yönetimi bölünmektedir.

4- Valilere vakıfların faaliyetlerini ve gelirlerinin yönetimi ve denetlenmesi konusunda geniş yetkiler verilmektedir.

5- Osmanlı İmparatorluğu fermanları ile taşınmaz mal edinen ve hiçbir zaman tapusu olmayan vakıfların bir yıl içinde tapularını ibraz etmeleri istenmekte, aksi halde vakıf olma niteliklerini kaybettikleri gerekçesi ile taşınmaz mallarına el konulacağı belirtilmektedir ¹³⁶. 1980 yılında çıkarılan 1091 sayılı kanuna göre bütün Vakıflar parçalanarak ayrı heyetler tarafından idare edilmesi öngörülmektedir

Bu kanun daha sonraki dönemlerde 3 Ocak 1991 tarihinde çıkan 1 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Batı Trakya'daki vakıfların yönetimi ilkeleri belirlenmiştir ¹³⁷.

Ancak son yıllardaki vakıf idare heyetlerinin tayinleri bu kanuna göre yapılmaktadır. Günümüzde çeşitli hileli yollarla devlet, vakıf mallarını mal beyanında bulunmamak ve vergi borçlarını ödememek gerekçesiyle devletleştirmektedir. Böylece Batı Trakya Müslüman Türk Azınlığı'nın atalarından kalan bu malları ellerinden alınmaya ve yönetim tarafından idare edilmeye çalışılmaktadır ¹³⁸.

5. Siyasî Alanda Yapılan Baskılar

Demokrasinin işlerliliği sağlayan basamaklarından biri de seçme ve seçilme özgürlüğüdür. Batı Trakya bölgesinde nüfus olarak büyük öneme sahip olan Türk azınlık, siyasî alanda çok aktif bir çizgi izleyememektedir. Azınlığın yönetime katılmasını engellemek isteyen Yunanistan, bağımsız azınlık adayların seçimini çeşitli

¹³⁶ Seha L. MERAY (1985): *Türk-Yunan Sorunları II. Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*. 7, Eylül 1985

¹³⁷ ORAN, 1991: s. 274.

¹³⁸ <http://www.geocities.com/batitrakyahaber/kurultay43c.htm> (25.09.2006 tarihinde indirildi.)

düzenlemelerle engellemektedir. Bu kapsamda, 1993 yılında getirilen düzenleme ile milletvekili seçilebilmek için bağımsız adaylar dahil olmak üzere tüm adayların, ülke genelinde geçerli oyların %3'ünü alması öngörülmüştür. Yaklaşık 200.000 rakamına tekabül eden bu %3'lük baraj uygulaması, nüfusu 120.000 civarında ve oy kullanacak kişi sayısı ise 50.000 civarında olan Türk azınlığın siyasi iradesini engellemeye yönelik bir uygulamadır. 1993'teki genel seçimlerde ilk kez uygulanan baraj sistemi beklendiği gibi bağımsız azınlık adaylarının milletvekili seçilmelerini engellemiştir. Bu gelişme, azınlık mensuplarının Parlamento'ya ancak bir siyasî partinin adayı olarak girmelerini zorunlu kılmıştır. Diğer taraftan, Batı Trakya Türk azınlığının siyasi hayata katılımı yolunda önemli bir adım olan Dostluk Eşitlik ve Barış (DEB) Partisi girişimi, parti önderi Dr Sadık Ahmet kişiliğinde kısa dönemde ses getirmiştir. Sadık AHMET, bağımsız listeden milletvekili seçildiği 18 Haziran 1989 seçimleri ardından azınlık içindeki etkinliğini artırmıştır¹³⁹. Öyle ki yine Yunan Hükümeti 1989 da yapmış olduğu üçüncü bir genel seçimde hiçbir parti tek başına iktidar olacak güçte değil iken, Batı Trakya Türkleri Atina'ya iki temsilci göndermiştir¹⁴⁰.

13 Eylül 1991 tarihinde kurmuş olduğu DEB Partisi aracılığıyla azınlık sorunlarını gündeme getiren Sadık AHMET, 24 Temmuz 1995 tarihinde geçirdiği şüpheli bir trafik kazası sonucu hayatını kaybetmiştir.

Azınlığın siyasî etkinliğinin azaltılması amacıyla uygulamaya konulan bir diğer yöntem ise il, belediye ve nahiyelerin birleştirilmesi uygulamasıdır. Kamu Yönetimi, Ademi Merkeziyet ve İçişleri Bakanlığı tarafından Mart 1997'de Belediye ve Nahiyelerin birleştirilmesi (Kapodistriyas Planı) yasa tasarısıyla, köy ve nahiyeler birleştirilerek yeni nahiyeler oluşturulmuş, özellikle azınlığın yaşadığı bazı köy ve nahiyelerin idari açıdan, Yunan nüfusun ağırlıklı olduğu köy ve nahiyelerle birleştirilmesi sağlanarak azınlığın seçilme şansı bir kez daha kısıtlanmıştır¹⁴¹.

¹³⁹ http://www.bttdd.com/as_siyasi_engeller.html (21.04.2006 tarihinde indirildi.)

¹⁴⁰ *Batı Trakya'nın Sesi Dergisi*; Ocak 1990, s. 16-17, s. 4

¹⁴¹ http://www.bttdd.com/as_siyasi_engeller.html (15.02.2006 tarihinde indirildi.)

a. Dr. Sadık Ahmet

1947 yılında Gümölcine Vilayeti'nin Küçük Sirkeli (Ağra) Köyü'nde dünyaya gelen Dr. Sadık Ahmet, ilköğrenimini kendi köyünde, orta öğrenimini de Gümölcine'deki Celal Bayar Lisesi'nde tamamladı. 1966–67 yılında önce Ankara Tıp Fakültesi'ne, bir yıl sonra da Selanik Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne giren Dr. Sadık Ahmet 1977 yılında bu fakülteden hekim olarak mezun oldu. Üniversite mezuniyetini Yunan ordusunda 34 aylık piyade erliği izledi. Hemen ardından da Orta Yunanistan'da bir yıl mecburi hekimlik hizmetinde bulunarak 1978 yılında Batı Trakya'ya döndü.

Batı Trakya'ya gelişle birlikte bir yandan cerrah ihtisası yaparken diğer yandan da, toplum sorunlarıyla yakından ilgilenmeye başladı. 1984 yılında operatör unvanını elde ettiğinde toplum içine daha çok girmeye ve dolayısıyla da toplum sorunlarıyla da daha çok ilgilenmeye başladı. Dr. Sadık Ahmet 1985 yılında Batı Trakya çapında bir imza kampanyası başlattı. Amacı, Batı Trakya Türklerinin sorunlarını tüm Dünya kamuoyuna duyurmaktı. Yaklaşık 15.000 imza topladığı bir sırada 8 Ağustos 1986 tarihinde tutuklandı. 25 Eylül 1987 tarihinde tek başına Selanik'e giderek, orada toplantı halinde bulunan Demokrasi İnsan Hakları Üyelerine, toplum sorunlarını içeren bir broşür dağıttı. 1988 yılında imza kampanyasından ötürü 30 ay hapis cezasına çarptırıldı ki, bu karar halen yüksek mahkeme nezdinde temyiz edilmiş bulunmaktadır.

18 Haziran 1989 Milletvekili Genel Seçimlerinde Batı Trakya Türklerinin ilk bağımsız Milletvekili seçildi. 5 Kasım 1989 seçimleri öncesinde milletvekili adaylığı iptal edildi. 26 Ocak 1990 tarihinde, Batı Trakya Türklerine "TÜRK" diye hitap ettiği için 18 ay hapis cezasına çarptırıldı ve Selanik Dudullu Hapishanesi'ne gönderildi (Bkz. Ek-5). 2 ay hapis yattıktan sonra, hapis cezası paraya çevrildi ve serbest bırakıldı. 8 Nisan 1990 milletvekili seçimlerinde aday oldu ve ikinci kez bağımsız milletvekili seçildi. 12 Eylül 1992 tarihinde Dostluk-Eşitlik-Barış (DEP) adında Batı Trakya Türklerinin ilk siyasi partisini kurdu. 24 Temmuz 1995 tarihinde geçirmiş olduğu şaibeli bir trafik kazası sonucunda aramızdan ayrıldı ¹⁴².

¹⁴² Cafer ALİOĞLU (2005): *Dünden Bugüne Batı Trakya*, Bursa: s. 132-133.

b. 2006 Yılında Yunanistan'da Yerel Seçimler ve Batı Trakya

Yunanistan gündeminin en önemli maddesi, birinci turu 15 Ekim 2006'da düzenlenecek olan yerel seçimlerdir. Özellikle iktidardaki muhafazakâr Yeni Demokrasi ile muhalefetteki sosyalist PASOK arasında büyük rekabet yaşanmıştır. 11 yıl kesintisiz iktidarda kaldıktan sonra, 7 Mart 2004'teki meclis seçimlerini Yeni Demokrasi karşısında kaybeden PASOK, söz konusu yerel seçimlerden daha başarılı çıkmayı ümit etmekteydi. PASOK, Yeni Demokrasi iktidarının başarısız olduğu, rüşvete bulaştığı ve Yunanistan'ın uluslararası alandaki prestijine zarar verdiği yönündeki söylemini seçim kampanyasının merkezine oturtmuştur. Yerel düzeyde güçlerini artırmaya çalışan Yunan siyasi partileri, değişik vaatlerle, Batı Trakyalı Türklerin de oylarının peşine düşmüştür.

Hem Yeni Demokrasi'nin, hem de PASOK'un seçim kampanyalarında Batı Trakyalı Türklerle önem verdikleri görülmektedir. Nitekim oluşturulan seçim listelerinde, Türkler de aday olarak gösterilmiştir. Türklerin partisi olarak kabul edilen "Dostluk Eşitlik ve Barış Partisi", kurucusu Dr. Sadık Ahmet'in vefatından sonra eski gücünü yitirip, günümüzde "tabela parti" haline geldiği için, Türkler yerel seçimlerde Yunan partilerin aday listesi içinden katılmayı tercih etmiştir. İdeal olan, Yunanlı siyasi partiler arasındaki rekabetten faydalanarak, belli mevkiler için pazarlığın yapılmasının ardından, Batı Trakya Türklerinin tek bir siyasi partiye girmesidir. Ancak genel olarak bölgedeki Türklerin birlik içinde olmadığı ve Türk oyların birçok aday arasında bölündüğü bilinmektedir. 15 Ekim 2006'daki yerel seçimler için de Batı Trakyalı Türkler içinden adeta bir "aday enflasyonu" yaşanmıştır. Yüzlerce Türk aday, Türklerin kontrolünde olan birkaç belediye ile nahiyenin yanı sıra, Türk-Yunan nüfusun karışık olduğu belediyeler için yarışmıştır. Mevcut koşullarda Batı Trakyalı Türkler açısından önemli olan, kimin hangi listeden katıldığına bakılmaksızın, Gümülcine Vali Yardımcısı aday Sibel Mustafaoğlu örneğinde olduğu gibi seçilme şansı yüksek olan Türk adaylara oyların verilmesidir.

2006 seçimlerinde İskeçe Türkleri başarılı ve örnek bir davranışta bulunmuştur. Geçen yerel seçimlerde, İskeçe Belediye Meclisi'ne hiçbir Türkün girememiş olmasından ders alan İskeçeli Türkler, bir ilke imza atarak, "İskeçe Belediyesi'nde

Eşitlik” adlı bağımsız liste etrafında toplanmayı kararlaştırmıştır. Söz konusu listenin Başkan adayı Hüsnü Serdarzade, İskeçe’de seçimlerden üçüncü olarak çıkmayı ve belediye meclisine üç-dört aday göndermeyi hedeflediklerini belirtmiştir. Yunan siyasi partilerin İskeçe’deki seçim listelerinde doğru dürüst Türk adayı yer almadığı için, İskeçe Türkleri, “İskeçe Belediyesinde Eşitlik” listesine büyük destek vermiştir. Türklerin sorunlarını en iyi bilenlerin Türk adayları olduğu doğrudur. Ancak, Batı Trakyalı Türkler bu adaylar arasından, kendilerine en iyi hizmet edecek olanları seçmeye özen göstermiştir ¹⁴³.

Tarihsel süreç içerisinde tüm bu sorunların yanı sıra, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde 09 Ocak 2007 tarihli 47. birleşiminde “Batı Trakya Türk Azınlığının İçinde Bulunduğu Durum” ile ilgili olarak ikinci oturum toplanmış ve hem hükümet hem de muhalefet tarafından son döneme ilişkin durum tespiti yapılmıştır (Bkz. Ek-4). Bu oturumda genel olarak soydaşlarımızın yaşadıkları sorunlar üzerinde durulmakta ve çözüm önerileri için çeşitli parti temsilcileri görüş beyan etmektedirler.

SONUÇ

Son dönemde yaşanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanaklarına yansımış iki olay son dönemde Yunanistan Hükümeti’nin soydaşlarımıza takındığı tutum hakkında büyük fikir vermektedir. İlk olay İstanbul Milletvekili İnci Özdemir’in yaşamış olduğu olaydır. İstanbul Milletvekili İnci Özdemir, Avrupa Birliği Uyum Komisyonu olarak 2006 yılı 13-17 Haziran tarihleri arasında Atina ve Batı Trakya’ya beş günlük bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Atina’da Dışişleri Bakanı Bakoyannis dahil Yunan makamlarıyla başlayan görüşmeler, Batı Trakya’da yine Yunan makamları ile öğretmeni, din adamı, kadını, erkeği, köylüsü, kentlisi her kesimden çok sayıda soydaşımızla devam etmiştir. Atina’da Bakoyanni’yle başlayan ziyaretler ardından heyet olarak Atina’dan ayrılmışlardır. Uçak havalandıktan kısa bir süre sonra uçakta bir anons duyulmuştur: “Havadan fotoğraf çekilmesi yasaktır.” denmekteydi. Milletvekillerimiz İnci Özdemir ve Yaşar Yakış yan yana oturmaktadırlar. Anonsu duyunca şaşırılmışlar ve ne demek istenildiğini anlamaya çalışmışlardır. Bu durumdan bir süre sonra uçakta bir görüşme olmuş ve bir süre sonra olay unutulmuştur. Dedeagaç

¹⁴³ <http://www.asam.org.tr/tr/yazigoster.asp?ID=1191&kat1=23&kat2=>

üzerine gelindiğinde, uçağın inişinde bir anons daha duyulmuştur: “Havadan havaalanının fotoğrafının çekilmesi yasaktır.” Bunun milletvekillerimize yapıldığı çok açık ve netti; çünkü, uçağa milletvekillerimizin bindiği biliniyordu. VIP olarak uçağa alınan kişilerin bir önceki dönemin Dışişleri Bakanı’nın ve iki Komisyon Başkanı ile heyetin bulunduğunu biliniyordu. Yolcuların da milletvekillerimize söylediği şu oldu: “Bunlar size bir baskı unsuru oluşturmak istiyor, değilse, yıllardan beri bu anons uçaklarda yapılmıyor.”¹⁴⁴

Son dönemde yaşanan ve burada örnek olarak verilmesi gereken ikinci olay da Samsun Milletvekili Haluk Koç’un başından geçmiştir. Koç, Batı Trakya’da Türk olmak çok önemli bir zanaat, zor bir durum olduğunu dile getirmektedir. Koç, Batı Trakya’da birçok köyü dolaştığını, soydaşlarımızla birlikte olduğunu ifade etmektedir. Ancak ağzımı açtığı andan itibaren, yirmi beş yıldır Avrupa Birliği üyesi olan bir ülkenin polis kameralarının hemen çalıştığını dile getirmektedir. Bir Türk milletvekilinin kendi soydaşlarının yanında bulunmasından bu kadar tedirgin olan, acaba ne söyleyecek, ne söyleyecekler, kimlerle konuşacaklar, böyle bir polis devleti manzarası çizmesi ne kadar çağla uyumludur?¹⁴⁵

Yunanistan’la 1999 yılında başlatılan diyalog ve işbirliği süreci çerçevesinde iki ülke arasında çok yönlü ilişkilerin gerçekleştirilmesini amaçlanmıştır. Bu anlayışla, Türkiye ile Yunanistan arasında stratejik ortaklık ilişkisi geliştirmek hedeflenmiştir. Nitekim, bu yönde önemli adımlar da atılmıştır. Enerji, ticaret, bankacılık, turizm, ulaştırma gibi çok çeşitli sektörlerde bölge barışına ve refahına katkıda bulunacak işbirliği projelerine imza atılmıştır. Bu olumlu gelişmeler, Batı Trakya’daki Türklerin hayatına da yansımalıdır.

Batı Trakya Türk azınlığı ile ülkemizdeki Rum Ortodoks azınlığı iki ülke dostluğunun pekiştirilmesinde köprü rolü oynamalıdır. Batı Trakya Türk azınlığı Türkiye ile Yunanistan’ı ayıran değil, birleştiren bir unsur olarak görülmektedir. Batı Trakyalı soydaşlarımız, Yunanistan vatandaşı olmanın sorumlulukları içinde hareket

¹⁴⁴ http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_b_sd.birlesim_baslangic?P4=19813&P5=B&PAGE1=1&PAGE2=64

¹⁴⁵ http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_b_sd.birlesim_baslangic?P4=19813&P5=B&PAGE1=1&PAGE2=64

etmektedirler. Ancak, bu, soydaşlarımızın haklarına sahip çıkmayacakları anlamına da gelmemelidir, haklarını tabii ki sonuna kadar arayacaklardır ve kendilerine karşı yapılan haksızlıkların giderilmesi için tabii ki sonuna kadar mücadele edeceklerdir. Her şeyden önce, Lozan Barış Anlaşması'yla güvence altına alınan kimliklerini ve azınlık haklarını, meşru zeminde korumak durumundadırlar. Yani, klişeleşmiş dostluk laflarının önünde durup, arkasındaki sorunları görmeden, bu sorunların nedenleri üzerinde durmadan, dostluğun kalıcı ve uzun vadeli olacağına inanmak mümkün görünmemektedir.

Batı Trakya Müslüman Türk azınlığının karşı karşıya oldukları sorunların çözüme kavuşturulması, Türk-Yunan ilişkileri gündeminin önemli bir maddesidir. Türk-Yunan diyalogu, soydaşlarımızın kişi haklarını ilgilendiren alanlarda yaşadığı bazı sorunların aşılmasına da yardımcı olmuştur. Ancak, Yunanistan'ın, özellikle azınlık hakları olarak nitelendirilebilecek alanlarda herhangi bir açılım yapmaktan kaçındığı bilinmektedir. Yunanistan bazı adımlar atmışsa da, azınlığımıza eşit eğitim imkânları sağlanması, seçilmiş müftülerin tanınması, Batı Trakya vakıflarına yönelik ayırıcı uygulamalara son verilerek, vakıfların yönetimlerinin azınlığa devredilmesi, azınlığımızın Türk kimliğinin tanınması ve Yunan Vatandaşlık Yasası'nın 19'uncu madde mağduru soydaşlarımızın haklarının iadesi gibi temel sorunlar halen çözüm beklemektedir. Bir başka deyişle Yunanistan tarafından ilerleme olarak nitelendirilen unsurlar, özellikle İskeçe, dağlık bölgeyi kapsayan gezi rejiminin uygulamada ortadan kaldırılması ile Türk azınlığına yönelik ayırıcı uygulamalardan bazılarının son verilmesinden ibarettir. 21'inci yüzyılda ve üstelik yirmi beş yıldır Avrupa Birliği üyesi olan bir ülkede bu uygulamaların, kısıtlamaların mevcudiyetinin izahı da zordur.

Bu nedenle, Yunanistan'dan, soydaşlarımıza 1913 Atina Antlaşması ve 1923 Lozan Antlaşması gibi ikili ve çok taraflı uluslararası anlaşmalar ile ilgili Avrupa Konseyi sözleşmelerinden kaynaklanan haklarını tanımalarını ve azınlığımıza Avrupa Birliği normlarına uygun ve Avrupa Birliği standartlarında yaşama koşulları sağlanmalıdır.

Batı Trakya'daki soydaşlarımız, bildiğiniz üzere, kendi dinî liderleri olan müftülerini kendileri seçmektedirler. 1913 Atina ve 1923 Lozan anlaşmasından kaynaklanan bu hakkı kullanan soydaşlarımızın, müftülerini seçimle belirleme hakkı,

1990'lı yılların başından itibaren kendilerinden alınmıştır. Buna rağmen, İskeçe'de ve Gümülcine'de Batı Trakya Türk azınlığı tarafından seçilmiş müftüler görev yapmaktadır. Yunanistan tarafından defalarca hapis cezasına çarptırılan İskeçe Müftüsü Merhum Mehmet Emin Aga altı ay cezaevinde yatmıştır.

9 Eylül 2006 tarihinde vefat eden İskeçe Müftüsü Mehmet Emin Aga'nın yerine, Batı Trakya Türk Azınlığı Danışma Kurulu tarafından alınan karar uyarınca 31 Aralık 2006 günü bayram namazı öncesinde camilerde yapılan seçimler neticesinde Ahmet Mete seçilmiştir. Yunanistan'ı, diğer alanlarda olduğu gibi dinî özgürlükler alanında da yürürlükteki anlaşmalar ile Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi standartlarına uymalıdır. Batı Trakya Türk cemaatinin seçilmiş müftüsünü tanıyarak, Türk azınlığın arzusu hilafına sürdürdüğü atanmış müftü uygulamasına son vermesi gerekmektedir.

Batı Trakya, Türk azınlığı mensubu olup, Yunan Vatandaşlık Yasası'nın ırkçılık esasına dayalı 19'uncu maddesinin yürürlükte kaldığı 1955-1998 yılları arasında çoğu soydaşımız olmak üzere on binlerce kişi Yunan vatandaşlığından çıkartılmışlardır. Bizzat resmî yetkililerin geçmişte yaptıkları açıklamalara göre bu rakam 50 bin civarındadır, kimi tahminlere göre de 60 bin civarındadır. Bu soydaşlarımızın bir kısmı Türk vatandaşlığına, bazıları ise yaşamakta oldukları Batı Avrupa ülkeleri vatandaşlığına geçmişlerdir. Ancak, vatansız statüsünde çok sayıda soydaşımız bulunmaktadır. Hatta bazı soydaşlarımızın Avrupa Birliği müktesebatı hilafına başka bir Avrupa Birliği ülkesinde çalışırken Yunan vatandaşlığını kaybettikleri de tespit edilmiştir. Bu soydaşlarımızın Yunan vatandaşlığına geri alınmaları Yunanistan'ın yükümlülüğüdür.

Yunan yönetimleri, uzun yıllar boyunca göç ettirmeye, göç etmeyenleri ise asimile etmeye çalıştığı Batı Trakya Türk azınlığını eğitim bakımından da geri bıraktırmaya çalışmaktadır. Bugün, Batı Trakya azınlık okullarında, mecburi temel eğitim, Yunanistan'daki dokuz yılın aksine, altı yıldır. Hâli hazırda nüfusunun yarısı soydaşlardan oluşan Gümülcine'de 1 azınlık ortaokul ve lise karşılığı 25 Yunan devlet ortaokul ve lisesi, soydaşların nüfusun yüzde 45'ini oluşturduğu İskeçe'de ise 1 azınlık lisesine karşın 37 Yunan devlet lisesi bulunmaktadır. Batı Trakya Türk azınlığı temsilcilerinin söz konusu azınlık okullarının kapasitelerinin genişletilmesi talebine

dahi olumlu yanıt vermedikleri bilinmektedir. Buna karşılık, Yunan yönetiminin, bu eğitim yılında pilot bölge olarak Batı Trakya'daki bazı Yunan liselerinde başlatılan seçmeli Türkçe dersi uygulamasını azınlık eğitiminde bir hamle olarak göstermek eğilimi içinde olduğu da gözlenmektedir. Ancak, azınlığımızın Yunanistan Hükümetinden temel beklentisi, mevcut iki lisenin imkânlarının geliştirilmesine ve yeni azınlık okullarının kurulmasına izin vermesidir.

Batı Trakya'daki azınlık okullarında, Yunanistan tarafından, pedagojik açıdan düzeyi yeterli olmayan, iki yıllık Selanik Pedagoji Akademisi mezunu, ne Türkçeye ne de Yunancaya yeterli derecede hâkim olmayan öğretmenlerin görevlendiriliyor olmaları eğitim düzeyinin düşük olmasının bir başka nedenidir ve buradaki asıl sebep de, direkt veya dolaylı yoldan oradaki Türk soydaşlarımızın eğitimlerinin düşük tutulması ve bu şekilde asimile edilmeleridir. 1951 tarihli Türk - Yunan Kültür Anlaşması çerçevesinde ve mütekabiliyet uyarınca kontenjan öğretmenleri gönderilmekte ise de, bunların sayısı, İstanbul'da Rum azınlığın sayısının azaldığı bahanesiyle Yunanistan tarafından on altı olarak sınırlandırılmışlardır.

Son dönemlerde Batı Trakyalı soydaşlarımıza, ülkemizdeki yükseköğretim kurumlarında sağlanan eğitim imkânlarının genişletilmesine yönelik önlemler alınmıştır. Bu alandaki çabalar devam etmektedir. Bu alanda karşılaşılan önemli bir sorun, ülkemiz üniversitelerinden mezun olan soydaşlarımızın diplomalarının denkliğinin tanınması konusunda Yunanistan'ın çıkardığı sorunlardır. Bu nedenle, birçok soydaşımız, meslekleri haricindeki dallarda çalışmak zorunda bırakılmaktadırlar.

Aynı zamanda, Avrupa Birliği vatandaşı olan Batı Trakyalı soydaşlarımıza hâlihazırda sağlanmakta olan azınlık haklarının, Avrupa Birliği standartlarının çok gerisindedir.

Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği tarafından 16-17 Eylül 2006 tarihinde İstanbul'da düzenlenen 5. Batı Trakya Türkleri Kurultayı, tüm bu sorunların, akademisyenler, soydaş temsilcileri ve sivil toplum örgütleri tarafından etraflıca ele alınmasına ve çözüm önerileri üretmesine katkıda bulunmuştur. Bu Kurultayın ilk defa geniş bir katılımı ile düzenlenmesinden büyük bir memnuniyet duyulmuştur. Bu

kültürde Türkiye Cumhuriyeti Devleti Başbakan düzeyinde katılım göstermiş ve soydaşlarımıza verdiği desteği ortaya koymuştur.

Bunun yanı sıra iyi niyet çabası olarak, elli iki yıl aradan sonra yapılan ilk üst düzey ziyaret, Türkiye Cumhuriyeti Devleti Başbakanı'nın Mayıs 2004'te Batı Trakya'ya yaptığı ziyaret gösterilebilir. Ayrıca, Türkiye Büyük Millet Meclisi Avrupa Birliği Uyum Komisyonunun 2006 yazında, Adalet Bakanı Ocak 2006'da yapmış olduğu ziyaretleri bu doğrultuda atılmış önemli adımlardandır. Devlet Bakanı Mehmet Aydın, merhum Aga'nın cenaze töreni vesilesiyle geçtiğimiz Eylül ayında bölgeyi ziyaret etmiştir. Diyanet İşleri Başkanı Ali Bardakoğlu ise yirmi üç yıl aradan sonra 2005'te bölgeyi ziyaret ederek Ramazan ayında soydaşlarımızla kucaklaşmıştır. Dış İşleri Bakanı da 2006 Mayıs ayında, Bursa'da, tüm Balkanlar'daki soydaş ve göçmen derneklerimizin yönetim kurullarıyla bir toplantı yaparak bütün bu sorunları ve çözüm yollarını ele almıştır.

Batı Trakya'nın neden Avrupa Birliğinin en geri kalmış bölgesi olduğu, buna rağmen Yunanistan genelinde Avrupa Birliği fonlarından yararlanma bakımından neden en son sırada yer aldığı ve neden hâlâ soydaşlarımızın temel geçim kaynağının Avrupa Birliği tarafından sübvansiyonuna önümüzdeki yıllarda tedricen son verilecek olan tütün tarımı olduğu Yunanistan makamlarına yöneltilen sorular arasında yer almaktadır. Bunun, sadece Yunanistan tarafından değil Avrupa Birliği tarafından da gözetilmesi ve gözlemlenmesi gerekmektedir.

Avrupa Birliğinin bir bölgesi vardır. Orada yaşayan belli bir soydan gelen insanlar vardır. Bunlar, sanki Avrupa Birliğinde değilmiş gibi, sanki Avrupa Birliğine üye olan bir ülkede değilmiş gibi muameleye tabi tutulmaktadırlar. Dolayısıyla, dikkatlerin buraya çekilmesi ve bu şekilde buradaki haksızlıkların sona erdirilmesi arzu edilmektedir. Bu, aynı zamanda Yunanistan'ın da bir şerefidir, çünkü orada yaşayan bizim soydaşlarımız onların vatandaşdır, kendi vatandaşlarına da bir ayrımcılık içerisinde olmamaları gerekir.

Avrupa Birliği üyesi Yunanistan'ın bünyesinde yaşayan çeşitli etnik toplulukların ve azınlıkların hakları bir yana, varlıklarını dahi inkâr etme yönünde

sistemik bir devlet politikası uygulamaktadır. Dostluk var, ama sorunlar da var. Sorunların en önemlisi budur: Bir sistemik devletin yönettiği inkâr politikası, kimlik inkârı politikası.

Büyük devletlerin yardımıyla kurulduğu andan itibaren Osmanlı Devleti'ne karşı sürekli yayılmacı bir politika izleyen ve Megali İdea'yı halen gerçekleştirmeye çalışan Yunanistan'ın, günümüzde de Türkiye'ye karşı izlediği politikanın temelinde bu düşüncenin yattığı söylenebilir.

Yunanistan'ın dış politikada izlediği en etkili yollardan birisi de iki ülke arasındaki sorunları dünya kamuoyuna taşıması ve çözüm yollarının ülkemizde tıkandığını iddia etmesidir. Çözumsuzlüklerin temelinde aslında hiç olmayan ya da Yunanistan'ın sorun olarak algıladığı durumları görmek mümkündür. Bunun bir nedeninin de Yunanlıların kendi iç politikalarına Türkiye ile olan ilişkilerini dahil ederek kendi halkına, diğer bir ifade ile hükümetlerine oy veren insanlara karşı prim toplama anlayışının olduğu söylenebilir.

Avrupa Birliği üyesi olarak pek çok anlaşmaya imza atmış Yunanistan'ın kendi ülkelerindeki "Türk" azınlığı Türk olarak kabul etmeyip "Müslüman Azınlık" ya da "Müslümanlaştırılmış Yunanlılar" olarak tanımlamasının altında yatan en büyük neden de Türk azınlığının sorunlarını kendi iç meselesiymiş gibi göstererek evrensel kamuoyunun dikkatlerini dağıtmak olduğu düşünülmektedir.

Son dönemde iki ülke arasındaki çabalar Avrupa Birliği gündemi adı altında yoğunlaşsa da, ilişkilerin iyi düzeyde gelişmesini olumsuz yönde etkileyen pek çok etmenden söz etmek mümkündür. Bunların başında Yunanistan'da yer alan ırkçı milliyetçi akım rüzgârlarının olduğu söylenebilir. Son dönemde Avrupa Birliği ülkelerinde seçim sonuçlarına bakıldığında da benzer durumlarla karşılaşabilmektedir.

Yunanistan'ın ülkemizdeki Rum azınlığın hamisi olarak kendini göstermesi ve Güney Kıbrıs Rum Yönetiminin garantör ülkesi olması anlayışı da ülkelerin karşılıklı dostluk dengesini olumsuz yönde etkilemekte ve Yunanistan'ın kendinde gördüğü hakları kendi çıkarları doğrultusunda kullanma isteği olarak yorumlanabilmektedir. Bunun yanı sıra ülkemizin Batı Trakya'da yaşayan soydaşlarımıza ilişkin çabalarının da

Yunanistan tarafından çeşitli yollarla engellendiği, ertelendiği ya da istenilene oranla daha az durumların gerçekleştiği görülmektedir.

Bu durumlar düşünüldüğünde, iki komşu ülke olarak daha fazla adımların insan hakları ve demokrasi yönünden atılması umulmaktadır. Bunun için ülkemiz çeşitli, ülkelerin gözetiminde, üzerine düşen sorumluluğu fazlasıyla yerine getirmekte ve aynı adımların atılmasını Yuna komşumuzdan da beklemektedir. Aslında istenen temel olarak çok basit insani haklar ve özgürlüklerdir. Türkiye Devleti, bu uygulamaların takipçisi olmaya devam edecektir.

KAYNAKÇA

A. KONU İLE İLGİLİ KİTAPLAR

AKIMAN, Nazmi (1997). *Çağdaş Türk Diplomasisi, 200 yıllık Süreç*. TTK Ankara 1997.

ALİOĞLU Cafer. (2005). *Dünden Bugüne Batı Trakya*. Bursa.

Ana Britannica ansiklopedisi, (1993), Ana Yayıncılık, İstanbul.

ARMAOĞLU, Fahir (1975). *Siyasi Tarih 1789–1960*, Ankara: A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını.

ARMAOĞLU, Fahir (1997). *20.yy Siyasi Tarihi*; Alkım Yayınevi.

ATALAY, Bülent (2002). *Rum Ortodoks Fener Rum Patrikhanesi'ne Verildiği Varsayılan İmtiyazlar ve Bugünkü Statüsü; XIV. Türk Tarih Kongresi*; ; Cilt 2, Kısım 2, Ankara 9-13 Eylül 2002

BIYIKLIOĞLU, Tefik (1992). *Trakya'da Milli Mücadele*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, Cilt:2.

BİLSEL, M. Cemil (1933), *Lozan*, CİLT II, İstanbul.

DEDE, Abdurrahim.(1975). *Rumeli'de Bırakılanlar (Batı Trakya Türkleri)*. İstanbul: Otağ Matbaası.

DİLAN, Hasan Berke (1998). *Atatürk Dönemi Türkiye'nin Dış Politikası*, İstanbul: Sistem Yayınları.

EREN, Halit (1997). *Batı Trakya Türkleri*, İstanbul: Rehber Yayınları.

- GÜNCEL KONULAR, (1998). *TC. Genel Kurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüd Başkanlığı Yayınları*, Güncel Konular Serisi: 10, Ankara 1989..
- GÜREL, Ş. S (1993). *Tarihsel Boyut İçinde Türk-Yunan İlişkileri (1821-1993)*, Ankara.
- HATİPOĞLU M. Murat (1999); *Yunanistan'da Etnik Gruplar Ve Azınlıklar, Araştırma Projeleri Dizisi*.
- HATİPOĞLU, Murat (1986). “Elefterios Venizelos'un 1910 Yılında İktidara Gelmesiyle Megali İdea'nın Kazandığı Yeni Karakter”, *Tarih Boyunca Türk-Yunan İlişkileri (20 Temmuz 1974'de Kadar), Üçüncü Askeri Tarih Semineri-Bildiriler*, Ankara 1986.
- İNAF, (1992)*Uluslararası İlişkiler Dosyası, Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Türkleri Sorunu*, İnaf Yayını, İstanbul.
- KURTULUŞ, Ümit (1979). *Batı Trakya'nın Dünü Bugünü*, Sincan Matbaası, Ankara.
- KÜTÜKOĞLU, Mübahat S: (1986). “Yunan İsyanı Sırasında Anadolu ve Adalar Rumlarının Tutumları ve Sonuçları”, *Üçüncü Askeri Tarih Semineri, Bildiriler, Tarih Boyunca Türk-Yunan İlişkileri (20 Temmuz 1974'e Kadar)*, Ankara 1986.
- MERA,Y Seha L.,(1969), *Lozan Barış Konferansı Tutanaklar- Belgeler*, Ankara Ü.SBF. Yayınları, Takım 1, Cilt 1, Ankara.
- ORAN, Baskın (1991). *Türk – Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu*, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- ÖMEROĞLU, AYDIN (1998). *Batı Trakya Türklerinin Bölge Ekonomisindeki Yeri ve Geleceği*. İstanbul: Diyalog Yayınları.
- ÖZGÜÇ, Adil (1974). *Batı Trakya Türkleri*, İstanbul: Kutluğ Yayınları.

- ÖZNAL, Erdoğan (1993). *Makedonya Yunan Değildir*, Ankara: T.C. Genel Kurmay Başkanlığı Yayınları.
- ÖZTUNA, T.Yılmaz (1966). *Türkiye Tarihi, Hayat Kitapları*. İstanbul: Cilt 3.
- PARLA, Reha (1985). *Türkiye Cumhuriyeti'nin Uluslar arası Temelleri, Lozan Montrö, Lefkoşa*.
- PEREMECİ, Osman Nuri (1942). *Tuna Boyu Tarihi*, İstanbul.
- SANDER, Oral (2000). *Türkiye'nin Dış Politikası*, Ankara: İmge.
- SOYSAL, İsmail (1989). *Tarihçeleri ve Açıklamalarıyla, Türkiye'nin Siyasal Antlaşmaları*, Ankara.
- TOLUNER, Sevin (2000). *Milletlerarası Hukuk Açısından Türkiye'nin Bazı Dış Politika Sorunları*, İstanbul.
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı (1982). *Osmanlı Tarihi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, Cilt. 1.
- YAZ ,Nadir (1986). *Ağlayan Batı Trakya*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

B. KONU İLE İLGİLİ SÜRELİ YAYINLAR

AHMETOĞLU, Mustafa Necati (1982). “ Yunan Zulmü Altında İnleyen Batı Trakya Türkleri”, *Türk Basınında Batı Trakya Türkleri Dergisi*, Dernek Yayınları, İst. 1982

Akşam Gazetesi 16.01.2004 tarih.

ALP, İlker (1995). “Batı Trakya Türkleri”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt:X,sayı:33'den ayrı basım.

Batı Trakyalılar Derneği (1987). Batı Trakya Azınlığı İnsan Hakları ve Belgeler.
Ankara.

Batı Trakya'nın Sesi Dergisi; "Türkçeye Ceza", yıl:4-sayı 6, Eylül Ekim 1988.

Batı Trakya'nın Sesi Dergisi. Yıl: 7. Sayı: 50. İstanbul Mart 1994, s: 6-7;
Uluslararası ilişkiler Ajansı, a.g.e., s: 20. 30, 93: Batı Trakya
Sorunu, Batı Trakyalıların Sorunları ve Çözüm Yolları; (21
Mart 1994 tarihinde İstanbul'da düzenlenen panel)

GÜVEN, Dilek (2005). "6-7 Eylül Olayları (1)". Radikal Gazetesi 6 Eylül 2005.

HALAÇOĞLU, Yusuf ve EREN, Halit (1992) "Batı Trakya", (Mart 1992) *Batı
Trakya'nın Sesi Dergisi*, Dernek Yayınları, Sayı:40.

KOHEN, Sami (1990). "Atina'dan Beklenen". Milliyet, 31 Ocak 1990.

MİHENK DERGİSİ; Yıl:5 ; Sayı:26;Aralık 2004- Ocak 2005; Batı Trakya Türk
Azınlığı Dayanışma Kurulu Açıklama , 14 Aralık 2004.

SEHA, M. (1985). *Türk-Yunan Sorunları II. Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*. 7
Eylül 1985

SARINAY, Yusuf (1990), "Batı Trakya Türkleri", *Kök Araştırmalar Dergisi*,
(İst.1990) Cilt II, Sayı:1.

SOYUTÜRK, Muhittin; Feyyaz SAĞLAM (1996). *Uluslararası Batı Trakya
Paneli*. 31 Ağustos 1995; İzmir 1996; Batı Trakya Türkleri
Dayanışma Derneği İzmir Şubesi Yayınları.

STRATEJİK ETÜTLER BÜLTENİ, (1990). *TC. Genel Kurmay Askeri Tarih ve
Stratejik Etüt Başkanlığı*, Yıl: 24- Sayı: 85, Ankara 1990.

TOMSU, Mehmet (1998). "Batı Trakya Meselesinin Analizi"; *Batı Trakya'nın
Sesi Dergisi*; Sayı: 2, İstanbul:1988.

ÜNAL, Tahsin (1965). "Batı Trakya Türkleri", T.K., C.IV, S:40,Ankara 1965.

C. KONU İLE İLGİLİ TEZLER

BALKAÇ, Zerrin (1996)., 2. *Dünya Savaşı'ndan günümüze Batı Trakya Türkleri'nin (Yunanistan Türkleri) Sosyal ve Siyasi Durumlar*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi

DALYANCI, Numan (2006). *Avrupa Birliği'nin Azınlık Politikaları ve Türkiye'ye Etkileri*. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi

EREN, Halit (1995). *Batı Trakya Türkleri*, İstanbul: Marmara Üniv. Yayınlanmamış Doktora Tezi.

GÜZEL, Ahmet (2006). *Yunanistan'ın Pontus Hedefi ve Türkiye'nin Üniter Devlet Yapısı Açısından Stratejik Yaklaşımları*. Gebze İleri teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

SARAÇLI, Murat (2006). *Türkiye ve Avrupa Birliğinde Azınlıklar*, Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi

SERDAR, Ahmet. (2002). *Batı Trakya Türkleri'nin Ekonomik Durumu ve Sorunları*. Bursa Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi; Uludağ Üniv.

URHAN, Vahit Cemil, (2006): *1908-1913 Tarihlerinde Girit Olayları*, Ankara: Gazi Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

D. WEB SİTELERİ

EMİN, Hülya (1999). “Anlaşmalarla Batı Trakya Türkleri”, *Çukurova Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi*, (Hazırlayan; Hülya Emin,GÜNDEM GAZETESİ SAHİBİ 1999) adres:
<http://strateji.cu.edu.tr/BALKANLAR/06.asp>

Ercan TAY, Batı Trakya Türkleri, www.tasam.org (22.11.2006 tarihinde indirildi.)

PINARBAŞI, Fatih Ender. “Batı Trakya Sorunu”,
http://sks.kou.edu.tr/kouli/akademik/aka2.asp#_ftn58 (22.05.2006 tarihinde indirildi.)

MURAT, Rafet (2007): *Bulgaristan’da Pomak Türkleri*, Türkçü Dergi, 111. Sayı Mayıs 2007.
http://www.orkun.com.tr/asp/yazi.asp?Makale_nu=BB*FB%2CALUISUQOY%2F%21*YNYP%2CWVJDWIFTB8*YNYP%2CWVJDWIFTB8&B1=Makaleye+Bak (21.04.2006 tarihinde indirildi.)

T.C. Dışişleri Bakanlığı Agik Yayınları No:1 16 Ekim 2000
http://www.belgenet.com/arsiv/sozlesme/hns1975_01.html 19-02-2006

<http://ansiklopedi.turkcebilgi.com/Yunanistan>

http://ansiklopedi.turkcebilgi.com/Yunanistan_-_Yonetimi 02.09.2006

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Yunanistan#Co.C4.9Frafya>

http://tr.wikipedia.org/wiki/Yunan_Ä°Ä§_SavaÄŸi

<http://westtrakien.com/batitrakya/sorunlari/statuesue.html> 18.02.2006

<http://www.asam.org.tr/tr/yazigoster.asp?ID=1191&kat1=23&kat2=>

<http://www.balkanlar.org/?p=71>

<http://www.basarm.com.tr/dustur/ma/5/yunan.htm>

<http://www.batitrakya.info/btt/Content.aspx?mID=28&l=tr-TR>

<http://www.batitrakya.info/btt/Content.aspx?mID=28&l=tr-TR>

http://www.batitrakyalilar.com/dev/det_haber.asp?id=1400

<http://www.bilimarastirmavakfi.org/kibris/Kibris02.html>

http://www.bttdd.com/as_ekonomik_baskilar.html

http://www.bttdd.com/as_siyasi_engeller.html

<http://www.dallog.com/antlasmalar/antlasmalar.htm>

<http://www.devletarsivleri.gov.tr/yayin/osmanli/yunan/II-disMudahalelerveYunanistan.htm> 05.02.2005

http://www.diplomatikgozlem.com/haber_oku.asp?id=1360 5 Şubat 2005

<http://www.geocities.com/batitrakyahaber/kurultay43c.htm>

www.ait.hacettepe.edu.tr/egitim/ait203204/II7.pdf

<http://www.intervizyon.com/article.php?aID=1364>; Batı Trakya Türklerinin Sorunları
ABD Dışişleri Raporunda İnterVizyon Haber Merkezi

www.kultur.gov.tr/TR/dosyagoster.aspx?DIL=1&BELGEANAH=109877&DOSYAISEM=tevfikhuseyinoglu.pdf

<http://www.onlinebilgiler.com/ulkeler-rehberi/yunanistan/>

http://www.teori.org/index2.php?option=com_content&task=view&id=102&pop=1&page=0&Itemid=42

<http://www.trakya-net.com/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=22>

<http://www.trakya-net.com/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=16>

<http://www.trakya-net.com/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=21>

<http://www.trakya-net.com/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=24>

http://www.turkcebilgi.com/Yunanistan_02.09.2006

<http://www.usakgundem.com/haber.php?id=8306> 8 Kasım 2006 tarihinde indirildi.

http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_b_sd.birlesim_baslangic?P4=19813&P5=B&PAGE1=1&PAGE2=64

EKLER

EK-1 BATI TRAKYA TÜRKLERİNİN YAŞADIĞI YERLERE İLİŞKİN HARİTALAR*

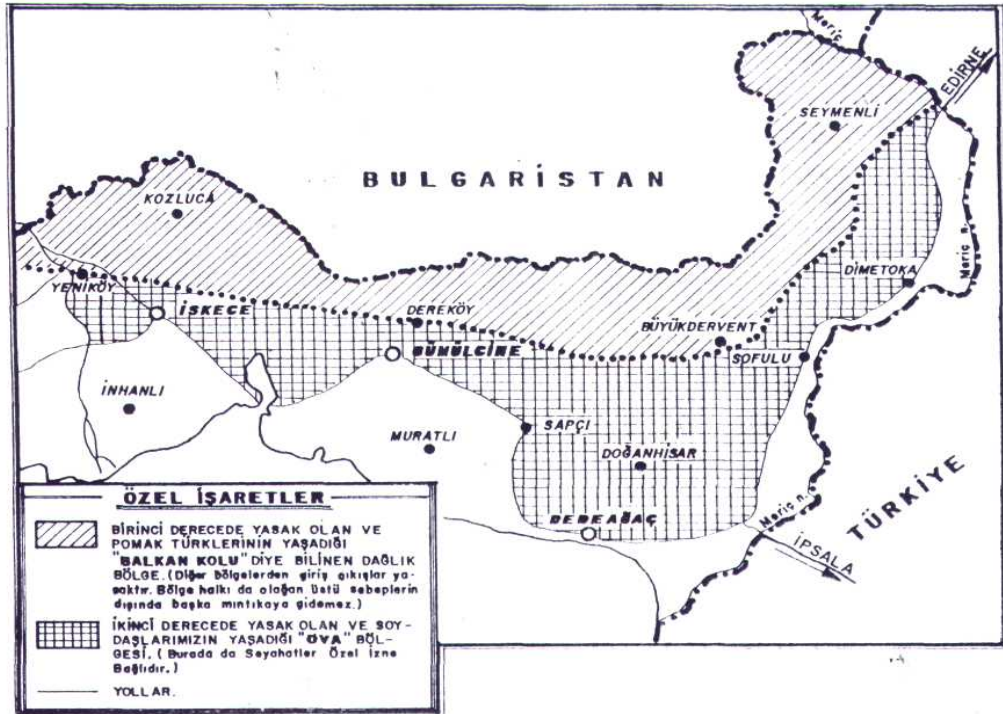

* İlker ALP, (1995). "Batı Trakya Türkleri", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt:X,sayı:33' den ayrı basım, Ankara: s. 617

Kaynak: İlker ALP, (1995). "Batı Trakya Türkleri", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt:X,sayı:33'den ayrı basım, Ankara: s. 617

1953'TE UYGULANMAYA BAŞLAYAN VE 133 TÜRK KÖYÜNÜ KAPSAYAN BATI TRAKYA'DAKİ "YASAK BÖLGE"

Kaynak: İlker ALP, (1995). "Batı Trakya Türkleri", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Cilt:X,sayı:33'den ayrı basım, Ankara: s. 617

EK-2 TÜRK-RUM AHALİNİN DEĞİŞİMİNE İLİŞKİN SÖZLEŞME VE PROTOKOL *

30 Ocak 1930 tarihinde imza edilen ve karma komisyon tarafından hazırlanan bu çalışmalara göre, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti ile Yunan Hükümeti aşağıdaki maddeleri kararlaştırmışlardır:

Madde-1: 1 Mayıs 1923 tarihinden başlayarak Türkiye toprağında yaşayan Rum Ortodoks dinindeki Türkiye vatandaşları ile Yunan toprağında yaşayan Müslüman dininden Yunan vatandaşlarının zorunlu değişimine başlanacaktır.

Belirtilen kişiler Türkiye ve Yunan Hükümetlerinin kendi ülkelerinin izinleri olmadıkça ne Türkiye’de, ne de Yunanistan’da gelip tekrar yerleşemeyeceklerdir.

Madde-2: 1. maddede belirtilen değişim aşağıdaki ahaliyi kapsamayacaktır:

- a) İstanbul Rum halkı;*
- b) Batı Trakya’nın Müslüman halkı.*

İstanbul’un Rum halkından sayılacaklar 1912 kanunu gereğince sınırları çizilmiş bulunan İstanbul Belediyesi bölgesinde 30 Ekim 1918 tarihinden önce yerleşmiş olan bütün Rumlardır. Batı Trakya’nın Müslüman halkı sayılacaklar, Bükreş Antlaşmasıyla 1913’te saptanan sınır çizgisinin doğusundaki bölgede yaşayan bütün Müslümanlardır.

Madde-3: Rum ve Türk halkı karşılıklı değişime tabi bulunan toprakları 18 Ekim 1912 tarihinden itibaren terk etmiş olan Rum ve Müslümanlar 1. maddede gösterilen değişime dahil sayılacaklardır.

İşbu sözleşmede sözü edilen “Muhacir” terimi göç edecek veya 15 Ekim 1912 tarihinden beri göç etmiş olan bütün özel ve tüzel kişileri içine alır.

* Reha PARLA, 1985:s. 72-77

Madde-4: Aileleri Türkiye toprağını terk etmiş olup da kendileri bugüne kadar Türkiye’de alıkonulmuş bulunan Rum halkına mensup bütün sağlığı yerinde kişiler işbu antlaşma hükümleri gereğince Yunanistan’a gönderilecek ilk Rum kafilesini oluşturacaklardır.

Madde-5: İşbu sözleşme uyarınca yapılacak değişim dolayısıyla, bu sözleşmenin 9. ve 10. maddeleri hükümleri geçerli olmak üzere, ne Türkiye’deki Rumların ve ne de Yunanistan’daki Türklerin tasarruf haklarına ve alacaklarına hiçbir zarar verilmeyecektir.

Madde-6: Değişime tabi ahaliden bir kişinin ne nedene dayanırsa dayansın gidişine hiçbir engel çıkarılmayacaktır. Bir muhacir aleyhine hürriyeti kısıtlayıcı ceza ile kesin mahkûmiyet varsa veya henüz kesinlik kazanmamış mahkûmiyet ya da ceza kovuşturması bulunduğu takdirde o muhacir, aleyhinde kovuşturma yapan ülke memurlarınca cezasını çekmek ya da yargılamak üzere göç edeceği ülkenin memurlarına teslim edilecektir.

Madde-7: Muhacirler ayrıldıkları ülkenin vatandaşlığını kaybedecekler ve gittikleri ülkenin toprağına vardıkları anda o ülkenin vatandaşlığını kazanacaklardır. İki ülkeden biri veya öbürüne daha önce gelmiş ve henüz yeni vatandaşlıklarını kazanmamış olan muhacirler işbu sözleşmenin imzası tarihinde bu yeni vatandaşlığı kazanacaklardır.

Madde-8: Muhacirler her türden taşınır malların yanlarında götürmek veya taşıtmakta serbest olacaklar ve bu yüzden ne ihraç ne ithal vergisine ne de başka bir harç vermeğe tabi tutulmayacaklardır.

Ayrıca işbu anlaşma hükümleri gereğince Akit Hükümetlerden birinin toprağını terk edecek olan cemaat üyeleri (camiler, tekkeler, medreseler, kiliseler, manastırlar, okullar, hastaneler, şirketler, dernekler ve tüzel kişiler ve hangi nitelikte olursa olsun diğer kurumlar memurları ve mensupları da dahil) kendi cemaatlerine ait taşınır malları yanlarında serbestçe götürmek veya taşımak hakkına sahiptirler.

Her iki ülke memurları 11. maddede yazılı karma komisyonun tavsiyesi üzerine bunların taşınması konusunda en büyük kolaylıkları göstereceklerdir.

Taşınır malların tamamını veya bir bölümünü yanlarında götüremeyecek olan muhacirler bunları yerlerinde bırakabileceklerdir. Bu durumda, yerli memurlar bırakılan taşınır malların dökümünü ve değerini göç eden kişinin önünde tespit edeceklerdir. Muhacir tarafından bırakılan taşınır malların döküm ve değerini gösteren tutanaklar dört nüsha olarak düzenlenecek ve bunlardan biri yerli memurlarda kalacak, ikincisi 9. maddede yazılı tasfiye işlemine esas olmak üzere 11. maddede belirtilen karma komisyona, üçüncüsü muhacirin göç ettiği ülkenin hükümetine, dördüncüsü de muhacire verilecektir.

Madde-9: Muhacirlere ve 8. maddede açıklanan cemaate ait şehir içinde veya dışındaki taşınmaz mallar ve bu muhacirler veya cemaat tarafından bırakılmış olan taşınır mallar, 11. maddede gösterilen karma komisyonlarca aşağıdaki koşullara göre tasfiye edilecektir.

Zorunlu değişime tutulan bölgede bulunup değişime tutulmayan bölgelerde oturan cemaatlere ait din ve hayır kurumlarının malları da yine aynı koşullarla tasfiye edilecektir.

Madde-10: Yüksek Akit Taraflar topraklarını daha önce terk etmiş olan ve bu sözleşmenin 3. maddesi hükümleri gereğince ahali değişimine dahil kabul edilen kişilere ait taşınır ve taşınmaz malların tasfiyesi, 9. maddeye göre ve 18 Ekim 1912 tarihinden beri Türkiye’de ve Yunanistan’da zorla alım veya zorunlu satış gibi işbu mallar üzerindeki mülkiyet hakkına her hangi bir kısıtlama getirecek biçimde konulmuş bütün kanunlar ve düzenlemelerden doğan, her ne nitelikte olursa olsun bütün tedbirlere bağlı olmadan yürütülecektir. İşbu maddede ve 9. maddede yazılı mallar böyle tedbirlere uğramış oldukları takdirde değerleri 11. maddede yazılı komisyon tarafından işbu tedbirler uygulanmamış gibi belirlenir.

Kamulaştırılmış olan mallara gelince, karma komisyon her iki ülkede değişime tabi kişilere ait ve değişime tabi topraklarda bulunup 18 Ekim 1912 den beri kamulaştırılmış olan bu mallara yeniden değer biçecektir. Komisyon, belirleyeceği

zararları mal sahipleri lehine tamir edecek bir karşılık saptayacaktır. Bu karşılığın tutarı adı geçen mal sahiplerinin alacak hanesine ve kamulaştırılan taşınmaz malların bulunduğu ülke hükümetinin borç hanesine geçirilecektir.

8. ve 9. maddelerde sözü edilen kişiler yararlanma hakkından şu veya bu biçimde yoksun bırakılmış oldukları mallarının gelirlerini alamamış oldukları takdirde, bu gelirlerin onlara iadesi savaştan önceki ortalama gelir esası üzerine ve karma komisyon tarafından saptanacak şekle göre sağlanacaktır.

11. maddede sözü edilen karma komisyon Yunanistan'daki vakıflara ait malların ve bundan doğan hak ve menfaatlerin ve Türkiye'de Rumlara ait benzeri kurumların tasfiyesine başlarken daha önce akdedilmiş antlaşmalara bu kurumların ve bunlarla ilgili kişilerin hak ve menfaatlerini tam olarak koruma amacıyla konulmuş ilkelerden esinlenecektir.

11. maddede sözü edilen karma komisyon işbu hükümleri uygulamakla görevlidir.

Madde-11: İşbu sözleşmenin yürürlüğe girmesinden başlayarak bir aylık bir süre içinde Yüksek Akit Taraflardan her biri için dört ve 1914-1918 savaşına girmemiş olan hükümetler vatandaşları arasından Milletler Cemiyeti Meclisince seçilmiş üç üyeden kurulu ve Türkiye'de veya Yunanistan'da toplanacak karma bir komisyon oluşturulacaktır. Komisyon başkanlığı işbu tarafsız üç üyenin her biri tarafından sırayla üstlenilecektir.

Karma komisyon gerekli göreceği yerlerde her biri bir Türk, bir Yunanlı üye ile kendince atanacak tarafsız bir başkandan kurulu ve kendi emri altında çalışacak tali komisyonlar kurma hakkına sahip olacaktır. Karma komisyon, tali komisyonlara verilecek yetkileri belirleyecektir.

Madde-12: Karma komisyon işbu sözleşmede sözü edilen göçü kolaylaştırmak ve 9. ve 10. maddelerde belirtilen taşınır ve taşınmaz malların tasfiyesini gerçekleştirmekle görevlidir.

Bu komisyon göçün ve tasfiyenin şekil ve kurallarını belirleyecektir.

Genel olarak karma komisyon işbu sözleşmenin uygulamasının gerektireceği önlemleri almak ve sözleşmenin doğurabileceği bütün sorunlarda karar vermek konularında tam yetkili olacaktır. Karma komisyonun kararları oy çokluğuyla alınacaktır.

Tasfiye edilecek mal, hak ve menfaatlere ilişkin bütün itirazlar komisyon tarafından kesinlikle çözümlenecektir.

Madde-18: Karma komisyon, ilgilileri dinlendikten ya da gereği gibi ifade vermeye çağrıldıktan sonra işbu sözleşmeye uygunlukla tasfiye edilecek olan taşınır ve taşınmaz malların değerlerinin saptanmasına başlattırmakta tam yetkili olacaktır.

Tasfiye edilecek malların değerlendirilmesinde bu malların altın kıymeti esas olacaktır.

Madde-14: Komisyon ilgili mal sahiplerine ellerinden alınan ve bulunduğu ülke hükümetinin emrine kalacak olan mallardan dolayı kendisine borçlu kalınan meblağı gösteren bir bildiri verecektir.

Bu bildirimlerdeki değer üzerinden alacak olacak tutar, tasfiyenin yapılacağı ülke hükümetinin muhacirin bağlı olduğu hükümete karşı bir borcunu teşkil edecektir. Bu muhacir ilke olarak göç ettiği ülkede alacağı olan tutara karşılık terk ettiği mallara değer ve nitelikçe eşit mallar alacaktır.

Her altı ayda bir hükümetler tarafından yukarıda belirtilen bildirimler esas alınarak karşılıklı olarak ödenmesi gereken tutarların bir hesabı düzenlenecektir. Son tasfiyede eğer karşılıklı borçlar arasında denklik varsa buna ilişkin hesaplar birbirlerine mahsup edilerek kapatılacaktır. Eğer bu mahsup işleminden sonra Hükümetlerden biri öbürüne karşı borçlu kalırsa işbu borç bakiyesi peşin olarak ödenecektir. Eğer borçlu hükümet bu ödeme için süre isterse, borçlu bulunan meblağ en çok üç yıllık taksitle ödenmek koşuluyla, komisyon bu süreyi tanıyabilecek ve bu süre içerisinde ödenecek faizi saptayacaktır.

Eğer ödenecek meblağ oldukça büyük olur ve daha uzun süreleri gerektirirse borçlu hükümet borçlu olduğu miktarın yüzde yirmisine kadar karma komisyonca saptanacak bir meblağı peşin olarak ödeyecek ve kalanı için karma komisyonca saptanacak oranda faizli ve en çok yirmi yıllık bir sürede itfa edilebilir borçlanma tahvilleri çıkaracaktır. Borçlu hükümet bu borçlanmanın karşılığı olarak komisyonca kabul edilmiş rehinler ayıracaktır. Bu rehinler Yunanistan'da Uluslararası Komisyon ve İstanbul'da Genel Borçlar Meclisi tarafından yönetilecek ve gelirleri toplanacaktır. Bu rehinler için anlaşma olmazsa bunları saptamak Milletler Cemiyeti Meclisinin yetkisinde olacaktır.

Madde-15: Göçü kolaylaştırmak amacıyla ilgili devletlerce Karma Komisyona bu komisyonca, belirlenen koşullar altında avans olarak para ayrılacaktır.

Madde-16: Türkiye ve Yunanistan Hükümetleri işbu Sözleşme gereğince topraklarını terk zorunda kalan kişilere ve göçmenlerin gidecekleri ülkelere taşınmaları için gönderilecekleri limanlara yapılacak tebligata ilişkin bütün konularda 11. maddede yazılı Karma Komisyonla anlaşacaklardır.

Yüksek Akit Taraflar değiştirilecek halka hareketleri için saptanan tarihten önce ülkeyi ya da mallarını terk ettirmek için ne doğrudan doğruya ve ne de dolayısıyla hiçbir baskı yapılmayacağını karşılıklı olarak yükümlenirler. Ayrıca ülkeyi terk eden ya da terk edecek olan muhacirleri hiçbir vergi ya da olağandışı harca tabi tutmamayı da taahhüt ederler. 2. madde gereğince mübadele dışında tutulan bölgeler halkının bu bölgelerde kalmak veya tekrar oraya gelmek haklarına, Türkiye ve Yunanistan'da hürriyetlerinden ve tasarruf haklarından serbestçe yararlanmalarına hiçbir engel çıkarılmayacaktır. Bu hüküm mübadele dışında bırakılmış bu bölgeler halkına ait malların başkasına bırakılması serbestliğini ve bu halk içinden Türkiye'yi Yunanistan'ı terk etmek arzusunda bulunanların kendi isteğiyle gidişini engellemek için bir neden olarak ileri sürülemeyecektir.

Madde-17: Karma komisyonun ve organlarının çalışma ve görevlerinin yürütülmesi için gerekli giderler komisyonca belirlenecek oranlarda ilgili hükümetler tarafından üstlenilecektir.

Madde–18: Yüksek Akit Taraflar milli kanunlarında işbu Sözleşmenin yürütülmesini sağlamak için gerekli olacak değişiklikleri yapmayı karşılıklı olarak kabul ederler.

Madde–19: İşbu Sözleşme Yüksek Akit Taraflar gözündeki Türkiye ile yapılacak barış antlaşmasında yer almış gibi aynı etki ve gücü haiz olacaktır. Sözü geçen antlaşmanın iki Yüksek Akitçe onaylanmasından hemen sonra yürürlüğe girmiş olacaktır.

EK-3 HELSİNKİ NİHAİ ZİRVESİNİN TAM METNİ*

3 Temmuz 1973 tarihinde, Helsinki’de açılan ve 18 Eylül 1973’ten 21 Temmuz 1975’e kadar Cenevre’de çalışmalarını sürdüren Avrupa’da Güvenlik ve İşbirliği Konferansı, Helsinki’de 1 Ağustos 1975 gününde Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Kanada, Kıbrıs, Çekoslovakya, Danimarka, FinAntiya, Fransa, Demokratik Alman Cumhuriyeti, Federal Almanya Cumhuriyeti, Yunanistan, Vatikan, Macaristan, İzLanta, İrlAnta, İtalya, Lihtenştayn, Lüksemburg, Malta, Monako, HollAnta, Norveç, Polonya, Portekiz, Romanya, İngiltere, San Marino, İspanya, İsveç, İsviçre, Türkiye, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği, Amerika Birleşik Devletleri, Yugoslavya Yüksek Temsilcilerince sonuçlandırılmıştır.

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, onur konuğu olarak Konferansın açılış ve kapanış dönemlerinde katılanlara bir konuşma yapmıştır. UNESCO Genel Müdürü ve Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu Yürütme Sekreteri Konferansın ikinci döneminde konuşmuşlardır.

Keza, Konferansın ikinci dönemi toplantıları sırasında, Konferansa katılmayan aşağıdaki Akdeniz Devletleri de gündemin çeşitli maddeleri üzerinde konuşmalarda bulunmuşlar ve görüşlerini açıklamışlardır: Cezayir Demokratik ve Halk Cumhuriyeti, Mısır Arap Cumhuriyeti, Fas Krallığı, Suriye Arap Cumhuriyeti, Tunus.

Halklar yararına, ilişkilerini iyileştirme ve yoğunlaştırma ve Avrupa’da barışa, güvenliğe, adalete ve işbirliğine gerek kendi aralarında gerek dünyanın diğer Devletleri ile yakınlaşmaya katkıda bulunmaya yönelmiş siyasal iradede güç alarak,

Bunun sonucu olarak, Konferans sonuçlarını etkin kılmak ve kendi Devletleri arasında ve Avrupa’da bu sonuçlardan doğacak yararları sağlamak ve böylece yumuşama (detente) sürecini genişletmek, derinleştirmek ve sürekli ve kalıcı kılmak kararlılığı içinde,

Katılan Devletlerin Yüksek Temsilcileri, aşağıdaki hususları resmen kabul etmişlerdir:

* http://www.belgenet.com/arsiv/sozlesme/hns1975_01.html

AVRUPA'DA GÜVENLİĞE İLİŞKİN SORUNLAR

Avrupa'da Güvenlik ve İşbirliği Konferansına katılan Devletler, kendi aralarında karşılıklı daha iyi ilişkiler oluşturmak ve halklarına, güvenliklerine yöneltilmiş her türlü tehdit veya kasıtlı girişimden korunmuş olarak, gerçek ve kalıcı barış düzeni içinde yaşam koşulları sağlamak amacını yeniden açıklayarak; yumuşamayı hem sürekli hem de giderek artan bir canlılık içinde tutarak ve geniş kapsamlı, aynı zamanda evrensel bir süreç yapmak için çaba gösterme gereğine ve Avrupa'da Güvenlik ve İşbirliği Konferansı sonuçlarının uygulanmasının bu sürece büyük bir katkısı olacağına inanarak; Halklar arasındaki dayanışmanın ve Katılan Devletlerin, Avrupa'da Güvenlik ve İşbirliği Konferansınca saptanan amaçların gerçekleşmesinde ortak ereğin kendi aralarında bütün alanlarda daha iyi ve daha sıkı ilişkilerin gelişmesine ve böylece geçmiş ilişkilerin niteliğinden doğan çatışıcı tutumun üstesinden gelmeye ve karşılıklı daha iyi anlayışa yol açacağını göz önünde tutarak; ortak tarihlerinin bilinci içinde, gelenekleri ve değerlerinde var olan ortak unsurların ilişkilerini geliştirebileceğini kabul ederek, güvensizliği ortadan kaldırmak, güveni arttırmak amacıyla çabalarını birleştirme, onları ayırıcı sorunları çözümlenme ve insanlık hizmetinde işbirliği olanaklarını, tutum ve görüşlerin çeşitliliği ve özgürlüğünü bütünüyle göz önünde tutarak araştırma isteği ile, Avrupa'da güvenliğin bölünmezliği ile birlikte, Avrupa'nın tümünde işbirliğinin geliştirilmesindeki ortak çıkarı kabul ederek, bu amaçla çabaların sürdürülmesi niyetlerini belirterek; Avrupa'da ve bütün dünyada, barış ve güvenlik arasındaki sıkı bağın varlığını kabul ederek, dünya barış ve güvenliğinin güçlendirilmesine, bütün halklar için, temel hakların, ekonomik ve sosyal ilerlemenin ve gönencin oluşturulmasında, Katılan Devletlerden her birinin yardımcı olması gerektiği bilinci ile,

Aşağıdaki hususları kabul etmişlerdir:

1.

(a) KATILAN DEVLETLERİN KARŞILIKLI İLİŞKİLERİNE YOL GÖSTERECEK İLKELER BİLDİRİSİ:

Katılan Devletler,

Barişa, güvenliğe ve adalet ile dostça ilişkiler ve işbirliğinin sürekli gelişmesine bağlılıklarını yeniden açıklayarak;

Halkların çıkar ve özlemlerini yansıtan bu bağlılığın her katılan - Devlet için, geçmişteki denemelerin ışığı altında, bugünkü ve gelecekteki sorumluluğunu oluşturduğunu kabul ederek;

Birleşmiş Milletlere üye oluşlarına uygun olarak ve Birleşmiş Milletlerin amaç ve ilkeleri uyarınca, uluslararası barış, güvenlik ve adaletin güçlenmesinde ve uluslararası sorunların çözülmesi ile Devletler arasında dostluk ilişkilerinin ve işbirliğinin geliştirilmesinde Birleşmiş Milletlerin ve bu örgütün rolünün ve etkinliğinin artırılmasında tam ve canlı desteklerini yeniden açıklayarak;

Aşağıda yer alan ve Birleşmiş Milletler Antlaşmasına uygun olan ilkelere hep birlikte katıldıklarını ve bu ilkelerin uygulanmasında Birleşmiş Milletler Antlaşmasının amaç ve ilkeleri uyarınca davranma yolundaki ortak iradelerini belirterek;

Ekonomik, politik ve sosyal sistemleri ile boyutları, coğrafya konuları ve ekonomik gelişme düzeyleri ne olursa olsun, öteki Katılan Devletlerle ilişkilerinde hepsi de büyük önem taşıyan ve karşılıklı ilişkilerine yol gösterecek aşağıdaki ilkelere saygı göstermek ve bunları uygulamaya koymak konusunda kararlı bulduklarını açıklarlar.

I. EGEMEN EŞİTLİK, EGEMENLİĞİN ÖZÜNDEKİ HAKLARA SAYGI

Katılan Devletler, özellikle, her Devletin hukuk eşitliği, toprak bütünlüğü ve özgürlük ile siyasal bağımsızlığı da kapsamak üzere, karşılıklı olarak birbirinin egemen eşitlik ve kişiliği ile birlikte egemenliğin kavradığı ve bu kavramın özünde bulunan tüm haklara saygı gösterirler. Bunun gibi, birbirinin siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel sistemlerini özgürce seçme ve geliştirme hakkına olduğu kadar, yasa ve tüzüklerini saptama hakkına da saygı gösterirler.

Devletler Hukuku çerçevesinde, tüm katılan Devletlerin eşit hakları ve görevleri vardır. Katılan Devletler, her bir Devletin, öteki Devletlerle ilişkilerini Devletler Hukukuna ve işbu Bildiri'nin anlayışına uygun olarak, istediği gibi tanımlamak ve

yürütmek hakkına saygı gösterirler. Sınırlarının Devletler Hukuku uyarınca, barışçı yollarla ve antlaşma ile değiştirilebileceğini göz önünde tutarlar. Bunun gibi, uluslararası örgütlere girme veya girmeme, ittifak antlaşmalarına taraf olma veya olmama hakkını da kapsamak üzere, ikili veya çok taraflı antlaşmalara taraf olma veya olmama haklarına sahiptirler; ayrıca, tarafsızlığa da hakları vardır.

II. TEHDİDE VEYA KUVVET KULLANMAYA BAŞVURMAMA

Katılan Devletler, genel olarak uluslararası ilişkilerinde olduğu gibi, karşılıklı ilişkilerinde de başka bir Devletin toprak bütünlüğüne ve siyasal bağımsızlığına karşı ya da Birleşmiş Milletler amaçlarıyla ve işbu Bildiri ile hiçbir biçimde bağdaşmayan bir biçimde, tehdit veya kuvvet kullanmaya başvurmaktan kaçınacaklardır. Bu ilkeye aykırı düşecek hiçbir düşünce, tehdide veya kuvvete başvurmayı haklı göstermek üzere ileri sürülemez.

Buna göre, Katılan Devletler, diğer bir katılan Devlete karşı kuvvet tehdidi veya doğrudan veya dolaylı kuvvet kullanma sayılabilecek davranışlardan kaçınırlar. Bunun gibi bir başka katılan Devletin, egemenlik haklarını bütünüyle kullanmadan vazgeçmeye götürücü herhangi bir kuvvet gösterisinden kaçınırlar. Bunun gibi, karşılıklı ilişkilerinde kuvvete dayanan herhangi bir zararlı karşılık (représailles) hareketinden kaçınırlar.

Böyle hiçbir tehdit ve kuvvet kullanma anlaşmazlıkların çözüm yolu olarak veya aralarındaki anlaşmazlıkların doğurabileceği sorunların çözümü yolu olarak kullanılmayacaktır.

III. SINIRLARIN DOKUNULMAZLIĞI

Katılan Devletler, karşılıklı olarak, birbirinin sınırlarını ve Avrupa'daki bütün Devletlerin sınırlarını dokunulmaz sayarlar ve bunun sonucu olarak, bugün olduğu gibi gelecekte de bu sınırlara saldırıda bulunmaktan kaçınırlar.

Buna göre, herhangi bir katılan Devletin ülkesinin tümüne veya bir parçasına el koyma isteminde bulunmaktan veya el koymaktan da kaçınırlar.

IV. DEVLETLERİN ÜLKE BÜTÜNLÜĞÜ

Katılan Devletler, her bir katılan Devletin ülke bütünlüğüne saygı gösterirler.

Buna göre, herhangi bir katılan Devletin ülke bütünlüğüne, siyasal bağımsızlığına ve birliğine karşı, Birleşmiş Milletler Antlaşmasının amaç ve ilkeleri ile bağdaşmayan, herhangi bir davranıştan, özellikle tehdit veya kuvvet kullanma sayılabilecek herhangi bir eylemden kaçınırlar.

Bunun gibi Katılan Devletler, Devletler Hukukuna aykırı olarak, birbirlerinin ülkelerini, askeri işgal veya doğrudan veya dolaylı kuvvet önlemleri konusu yapmaktan ya da bu gibi önlemleri veya bunları tehdit olarak kullanarak, edinim konusu yapmaktan kaçınırlar. Bu nitelikteki hiçbir işgal veya edinim hukuka uygun sayılmayacaktır.

V. ANLAŞMAZLIKLARIN BARIŞÇI YOLLARLA ÇÖZÜMÜ

Katılan Devletler, aralarındaki anlaşmazlıkları, uluslararası barış ve güvenliği ve adaleti tehlikeye düşürmeyecek biçimde, barışçı yollarla çözerler.

Katılan Devletler, iyi niyetle ve işbirliği anlayışı ile Devletler Hukukuna dayanan, çabuk ve hakkaniyete uygun bir çözüm bulmaya çaba göstereceklerdir.

Bu amaçla, taraf buldukları anlaşmazlıklara, daha önceden, kabul ettikleri herhangi bir çözüm yöntemini de kapsamak üzere, görüşme, soruşturma, arabuluculuk, uzlaştırma, hakemlik, yargısal çözüm veya seçecekleri başka barışçı yollara başvururlar.

Yukarıda anılan barışçı yollardan herhangi biri ile çözüme varılamaması durumunda, bir anlaşmazlığa taraf olanlar, anlaşmazlığı barışçı yolla çözmek için karşılıklı olarak saptayacakları bir yol bulmak çabalarını sürdürürler.

Katılan Devletler, bunlar arasında bir anlaşmazlığa taraf olanlar ve öteki Katılan Devletler, uluslararası barış ve güvenliğin sürdürülmesini tehlikeye düşürecek biçimde durumu ağırlaştırabilecek ve böylece anlaşmazlığın barışçı yolla çözümünü daha güçleştirecek herhangi bir davranıştan kaçınırlar.

VI. İÇİŞLERİNE KARIŞMAMA

Katılan Devletler, karşılıklı ilişkileri nasıl olursa olsun, doğrudan veya dolaylı, tek başlarına veya topluca bir biçimde, bir başka katılan Devletin ulusal yetkisi çerçevesine giren veya dış işlerine karışmaktan kaçınırlar.

Buna göre, Katılan Devletler, bir başka katılan Devlete, her türlü silahlı karışmadan (müdahaleden) ya da böyle bir karışma tehdidinden kaçınırlar.

Bunun gibi, Katılan Devletler, her türlü durumda, bir başka katılan Devletçe bir katılan Devletin egemenliği özündeki haklarını kullanmasını kendi çıkarına bağlı kılmayı gözetecek yolda, başka herhangi bir askeri veya siyasal, ekonomik veya başkaca herhangi zorlamalardan ve böylece kendisine herhangi bir yarar sağlamayı güden davranıştan kaçınırlar.

Buna göre, Katılan Devletler, inter alia, tedhiş eylemlerine veya yıkıcı eylemlere ya da başka bir katılan Devletin rejiminin yıkılmasına yöneltilmiş başka eylemlere, doğrudan veya dolaylı yardımdan kaçınırlar.

VII. DÜŞÜNCE, VİCDAN, DİN VE İNANÇ ÖZGÜRLÜKLERİNİ DE KAPSAMAK ÜZERE, İNSAN HAKLARINA VE TEMEL ÖZGÜRLÜKLERE SAYGI

Katılan Devletler, ırk, cinsiyet, dil ve din ayırımı gözetmeksizin, herkes için düşünce, vicdan, din veya inanç özgürlüklerini de kapsamak üzere, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı gösterirler.

Katılan Devletler, insan kişiliğinin özündeki onurdan doğan ve kişinin özgür ve tam gelişmesi için zorunlu bulunan, yurttaşlık hak ve özgürlükleriyle, siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel ve başka hakların ve özgürlüklerin etkin biçimde kullanılmasını geliştirir ve desteklerler.

Bu çerçeve içinde, katılan Devletler kendi vicdanının buyruğu uyarınca, tek başına ya da topluca bir din veya inanca inanmak ve onun gereklerini yerine getirmek özgürlüğünü kişiye tanırlar.

Ülkelerinde ulusal azınlıklar bulunan Katılan Devletler, bu azınlıklardan olan kişilere, yasa önünde eşitlik hakkını tanırlar; bu kişilere, insan haklarından ve temel

özgürlüklerden etkin olarak tümüyle yararlanma olanağını sağlarlar ve bu biçimde, bu alandaki yasal haklarını korurlar.

Katılan Devletler, bütün Devletler arasında olduğu gibi kendi aralarında da dostluk ilişkilerini ve işbirliğini geliştirmeyi sağlamak için zorunlu bir etken olan barışın, adaletin ve gönencin, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı göstermenin evrensel önemini kabul ederler.

Katılan Devletler, karşılıklı ilişkilerinde bu haklara ve özgürlüklere sürekli saygı gösterirler ve Birleşmiş Milletlerle işbirliğini de kapsamak üzere, topluca ve tek başlarına bu haklara ve özgürlüklere evrensel ve etkin saygıyı gerçekleştirmeye çaba gösterirler.

Katılan Devletler, bu alanda kişinin bu haklarını ve görevlerini bilme ve bunlar uyarınca davranma hakkını doğrularlar.

İnsan Hakları ve temel özgürlükler alanında Katılan Devletler Birleşmiş Milletler Antlaşması amaçlarına ve ilkelerine ve İnsan Hakları Evrensel Bildirisine uygun olarak davranırlar. Bağlı olabilecekleri İnsan Haklarına İlişkin Uluslararası Sözleşmeleri de kapsamak üzere, bu alanda uluslararası bildiriler ve sözleşmelerdeki kayıtlı yükümlülüklerini de yerine getirirler.

VIII. HALKLARIN HAKLARININ EŞİTLİĞİ VE KADERLERİNİ KENDİLERİNİN SAPTAMALARI HAKKI

Katılan Devletler, halkların haklarının eşitliğine ve kaderlerini kendilerinin saptamaları haklarına, her zaman Birleşmiş Milletler Antlaşmasının amaçları ve ilkelerine ve Devletler Hukukunun, Devletlerin ülke bütünlüklerine ilişkin kurallarını da kapsamak üzere, ilgili kuralları uyarınca saygı gösterirler.

Halkların haklarının eşitliği ve kaderlerini kendilerinin saptamaları hakları ilkesi uyarınca, bütün halklar, dışardan bir karışma olmaksızın, istedikleri zaman ve istedikleri biçimde, iç ve dış siyasal statülerini özgür olarak saptama ve siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmelerini diledikleri gibi sürdürme hakkına her zaman sahiptirler.

Katılan Devletler, gerek kendi aralarında gerek bütün Devletlerle dostluk ilişkilerinin gelişmesi için, halkların haklarının eşitliği ve kendi kaderlerini kendilerinin saptamaları ilkesine evrensel saygının ve bu ilkeyi etkin bir biçimde kullanmalarının önemini bir kez daha doğrularlar; Katılan Devletler, bu ilkeye, herhangi bir biçimde olursa olsun, aykırı davranışların ortadan kal-dırılmasının önemini anımsatırlar.

IX. DEVLETLER ARASINDA İŞBİRLİĞİ

Katılan Devletler, Birleşmiş Milletler Antlaşmasının amaç ve ilkeleri uyarınca, karşılıklı olarak ve bütün Devletlerle her alanda işbirliğini geliştirirler. İşbirliğini geliştirirken, Katılan Devletler, Avrupa'da Güvenlik ve İşbirliği Konferansı çerçevesi içine girdikleri kabul edilmiş alanlara, her biri tam eşit koşullar içinde katkıda bulunarak, özel bir önem verirler.

Katılan Devletler, eşitlik düzeyinde işbirliğini geliştirirken, karşılıklı anlayış ve güveni, aralarında dostluk ve iyi komşuluk ilişkilerini, uluslararası barışı, güvenlik ve adaleti ilerletmeye çaba gösterirler. İşbirliğini geliştirirken, aynı zamanda, halkların gönencini gerçekleştirmeye ve inter alia, ekonomik, bilimsel, teknolojik, sosyal, kültürel ve insancıl alanlarda birbirlerine ilişkin olarak giderek artan bilgi edinmenin, ilerlemenin ve gerçekleştirmelerin ortaya çıkardığı yararlar aracılığı ile, özelemlerinin karşılanmasına yardımcı olmaya çaba gösterirler. Bu yararların herkese sağlanması için gerekli koşulların oluşturulmasına elverişli önlemler alırlar; ekonomik düzeyler arasındaki ayrılıkların azaltılmasında herkesin, özellikle bütün dünyada gelişme yolundaki ülkelerin çıkarları bulunduğunu göz önünde tutarlar.

Katılan Devletler, aralarındaki bu işbirliği amaçlarının gerçekleştirilmesinde, hükümetlerin, kurumların, örgütlerin ve kişilerin katkıda bulunarak oynayacakları kendilerine özgü ve olumlu bir rolleri olduğunu doğrularlar.

Yukarıda belirlenen yönde işbirliğini arttırırken, Katılan Devletler, kendi aralarında, halkların yararına iyileştirilmiş ve daha sürekli bir temel üzerine oturtulmuş daha sıkı ilişkileri geliştirme çabası gösterirler.

X. DEVLETLER HUKUKU UYARINCA ALINMIŞ YÜKÜMLÜLÜKLERİN İYİ NİYETLE YERİNE GETİRİLMESİ

Katılan Devletler, gerek Devletler Hukukunun genellikle ta-nınmış ilkelerinden ve kurallarından, gerek, Devletler Hukukuna uygun olarak, taraf oldukları Antlaşmalardan ve başka sözleşmelerden doğmuş olsun, Devletler Hukuku gereğince kendilerine düşen yükümlülükleri iyi niyetle yerine getirme zorundadırlar.

Katılan Devletler, yasalarını ve tüzüklerini saptama hakkını da kapsamak üzere, egemen haklarını kullanırken, Devletler Hukukundaki hukuksal yükümlülüklerine uyarlar; bundan başka, Avrupa'daki Güvenlik ve İşbirliği Konferansının Son Senedindeki hükümleri gereğince göz önünde tutarlar ve bunları uygularlar.

Katılan Devletler, Birleşmiş Milletler Antlaşması uyarınca Birleşmiş Milletler üyeliğinden doğan yükümlülüklerle bir Antlaşma veya uluslararası bir sözleşmeden doğan yükümlülükler arasında bir çatışma durumunda, Birleşmiş Milletler Antlaşmasınının 103. maddesi uyarınca Birleşmiş Milletler Antlaşmasından doğan yükümlülüklerin üstün tutulacağını doğrularlar.

Yukarıda belirtilen bütün ilkeler temel bir önem taşırlar ve bunun sonucu olarak, bu ilkelerden her biri, öteki ilkeler gözönün-de tutularak yorumlanmak suretile, eşit değerde ve çekincesiz uygulanır.

Katılan Devletler, bu ilkelerin herkes tarafından uygulanma-sından doğan yararları her katılan Devlete sağlamak üzere, işbu Bildiri'de yer alan bu ilkelere, her bakımdan eksiksiz saygı göstermek ve bunları tam olarak uygulamak yolundaki kararlılıklarını belirtirler.

Katılan Devletler, yukarıdaki ilkeleri ve özellikle onuncu ilkede yer alan birinci cümleyi - «Devletler Hukuku gereğince kendilerine düşen yükümlülüklerin iyi niyetle yerine getirilmesi» - gerektiği gibi göz önünde tutarak, işbu Bildiri'nin, haklarını ve yükümlülüklerini ya da bunlara ilişkin Antlaşmaları ve başka sözleşmeleri ve düzenlemeleri etkilemediğini saptarlar.

Katılan Devletler, bu ilkelere saygının, alışılabilen ve dostça ilişkilerin gelişmesi ile, bütün alanlarda aralarındaki işbirliğinin ilerletilmesini olumlu

etkileyeceği yolundaki inançlarını belirtirler. Bu ilkelere saygının aralarında siyasal temasların gelişmesini de oluşturacağını, bunun da, tutumlarının ve görüşlerinin karşılıklı olarak daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacağı yolundaki inançlarını da belirtirler.

Katılan Devletler, işbu Bildiri'de yer alan ilkelere bütün öteki Devletlerle ilişkilerinde de esinleneceklerini açıklarlar.

(b) YUKARIDA BELİRTİLEN İLKELERDEN BAZILARININ UYGULANMASINA İLİŞKİN SORUNLAR

(i) Katılan Devletler,

Tehdide veya kuvvet kullanmaya başvurmadan kaçınmaya saygı göstereceklerini ve bunu etkin kılacaklarını açıklayarak ve bunu uluslararası yaşamın etkili bir kuralı yapmak gereği inancı ile,

Katılan-Devletler Arasındaki İlişkilere Yol Gösterecek İlkeler Bildirisine uygun olan, inter alia, aşağıdaki hükümlere karşılıklı ilişkilerinde saygı göstermeye ve bunları uygulamaya kararlı bulduklarını bildirirler:

— *Uygun gördükleri bütün yol ve biçimlerle, birbirleri ile olan ilişkilerinde tehdiye ve kuvvet kullanmaya başvurmadan kaçınma görevlerini etkili ve anlamlı kılmak.*

— *Bir başka katılan - Devlete karşı, Birleşmiş Milletler Antlaşması amaçları ve ilkeleri ve Katılan Devletler Arasındaki İlişkilere Yol Gösterecek İlkeler Bildirisinin hükümleri ile bağdaşmayacak biçimde silahlı kuvvetlerin her türlü kullanılmasından, özellikle, bir başka katılan - Devletin ülkesine karşı işgal veya saldırı eylemlerinden kaçınmak.*

— *Bir başka katılan - Devletin egemenlik haklarını tümü ile kullanmaktan vazgeçirtmeye yönelmiş herhangi bir kuvvet gösterisinden kaçınmak.*

— *Bir başka katılan - Devletin egemenliğinin özündeki haklarını kullanmasını kendi çıkarına uydurmayı güden ve böylece, ne çeşit olursa olsun, kendine çıkar sağlamayı amaçlayan herhangi bir ekonomik baskı eyleminden kaçınmak.*

— Uluslararası kesin ve etkili denetim altında, genel ve tam silahsızlanmanın tümüyle gerçekleşmesinde aşamalar oluşturan, kapsamaları ve nitelikleri bakımından etkili önlemler almak.

— Birleşmiş Milletler amaçları ve Katılan Devletler Arasındaki İlişkilere Yol Gösterecek İlkeler Bildirisi ile bağdaşmayacak biçimde bir başka katılan - Devlete karşı saldırı savaşlarına veya tehdide veya kuvvet kullanmaya yönelmiş propagandanan kaçınma görevleri çerçevesinde, her birinin uygun gördüğü yollarla, halklar arasında güven ve saygı ortamını geliştirmek.

— Uzayıp gitmesi, Avrupa'da uluslararası barış ve güvenliğin sürdürülmesini tehlikeye düşürebilecek nitelikte, aralarındaki herhangi bir anlaşmazlığın yalnız barışçı yollarla çözülmesi ve her şeyden önce Birleşmiş Milletler Antlaşmasının 33. maddesinde yer alan barışçı yollarla bir çözüm aranması için her türlü çabayı göstermek.

Katılan Devletler arasındaki anlaşmazlıkların barışçı yolla çözümünü destekleyebilecek herhangi bir davranıştan kaçınmak.

(ii) Katılan Devletler,

Anlaşmazlıkların Barışçı Yolla Çözümü ilkesinde belirtildiği üzere, anlaşmazlıkları çözmek konusunda kararlılıklarını **açıklayarak;**

Anlaşmazlıkların barışçı yolla çözülmesinin tehditten veya kuvvet kullanmadan kaçınmanın tamamlayıcısı olduğu ve her ikisinin de, barış ve güvenliğin sürdürülmesi ve güçlendirilmesi için, tek olmamakla birlikte, temel etkenlerden birini oluşturduğu **inancı ile;**

Anlaşmazlıkların barışçı yolla çözülmesi için ellerindeki yöntemleri güçlendirmek ve iyileştirmek **isteği ile;**

1. Anlaşmazlıkların barışçı yolla çözülmesi için varolan yöntemlerin tamamlanmasına yönelmiş, herkesçe kabul edilebilir bir yöntemin incelenmesi ve hazırlanmasını sürdürmek ve bu amaçla Avrupa'da Güvenlik ve İşbirliği Konferansının İkinci döneminde İsviçre'nin sunmuş olduğu «Anlaşmazlıkların Barışçı Yolla Çözülmesi

İçin Bir Avrupa Sistemi Konusunda Sözleşme Tasarısı» ile buna ilişkin ve böyle bir yöntemin hazırlanmasına yönelik başka öneriler üzerinde de çalışmaları sürdürmeye kararlı bulunmaktadırlar.

2. İsviçre'nin önerisi üzerine «Konferansın Sürdürülmesi» bölümünde yer alan konferans sürdürülmesi yöntemlerine uygun olarak ve bu çerçeve içinde, yukarıdaki birinci paragrafta anılan görevi yerine getirmek üzere, bütün Katılan Devletlerin uzmanlarından kurulu bir toplantı yapılmasına karar vermişlerdir.

3. Bu uzmanlar toplantısı, 1977 yılında «Konferansın Sürdürülmesi» bölümünde öngörülen, Katılan Devletlerin Dışişleri Bakanlarınca atanan Temsilciler toplantısından sonra yapılacaktır.

2. GÜVEN GETİRİCİ ÖNLEMLER VE GÜVENLİK VE SİLAHSIZLANMANIN BAZI YÖNLERİ HAKKINDA BELGE

Katılan Devletler,

*Aralarında varolabilecek gerginlik nedenlerini gidermek ve böylece dünyada barış ve güvenliğin güçlenmesine katkıda bulunmak **isteği ile;***

*Aralarında güveni güçlendirmek ve böylece Avrupa'da durulma (istikrar) ve güvenliği arttırmağa katkıda bulunmak **kararlılığı ile;***

*Ayrıca, karşılıklı ilişkilerinde olduğu gibi genellikle uluslararası ilişkilerinde de herhangi bir Devletin ülke bütünlüğüne ve siyasal bağımsızlığına karşı veya başka herhangi bir yoldan Birleşmiş Milletler amaçları ve işbu Son Senette kabul edilen Katılan-Devletler Arasındaki İlişkilere Yol Gösterecek İlkeler Bildirisi ile bağdaşmayacak biçimde, tehdide veya kuvvet kullanmaya başvurmaktan kaçınma **kararlılığı ile;***

*Silahlı çatışmadan ve özellikle, Katılan Devletlerin, zamanında ve doğru bilgi alamıyacak durumda oldukları, kaygı doğurabilir silahlı hareketlerin yanlış anlaşılmasından veya yanlış hesaplanmasından ortaya çıkabilecek tehlikeleri azaltmaya katkıda bulunmak gereğinin **bilinci içinde;***

*Gerginliğin azaltılmasına ve silahsızlanmanın gerçekleştirilmesine yönelik çabalara ilişkin düşünceleri **göz önünde tutarak,***

*Askeri manevralara çağrı yoluyla, gözlemci değişiminin temasları ve karşılıklı oluşturmaya yardımcı olacağını **kabul ederek,***

*Güven getirici önlemler çerçevesi içinde, büyük çapta askeri kuvvet kaydırmalarının önceden duyuru konusu yapılması sorununu **inceledikten sonra,***

*Her Devletin ortak amaçlara daha büyük ölçüde katkıda bulunabileceği başka yolların da olduğunu **kabul ederek;***

*Büyük çapta askeri manevraların önceden duyuru konusu yapılmasının, karşılıklı anlayışı oluşturmadaki ve güveni, durulmayı ve güvenliği güçlendirmedeki siyasal önemine **inanarak;***

*Bu amaçlara varmak ve bu amaçların gerçekleşmesinin temel gerekleri olarak kabul edilmiş ölçütler ve yöntemler uyarınca, bu önlemi uygulamanın her biri için sorumluluk olduğunu **kabul ederek;***

*Siyasal karardan doğan bu önlemin gönüllülük temeli üzerine dayanmış olduğu **bilinci ile;***

Aşağıdaki hususları kabul etmişlerdir:

I. BÜYÜK ÇAPTAKİ MANEVRALARIN ÖNCEDEN DUYURU KONUSU YAPILMASI

Katılan Devletler, bütün öteki Katılan Devletlere, aşağıdaki hükümler uyarınca, büyük çaptaki askeri manevraları diplomatik yolla duyururlar:

Kapsamı, kara kuvvetlerince tek başına ya da içinde olabilecek hava veya deniz kuvvetleri unsurları ile ortaklaşa yapıldığında 25.000 askeri aşan büyük çaptaki askeri manevralar (bu çerçeve içinde «asker» deyimini anfibik ve havadan indirme askerlerini de kapsar) duyuru konusu yapılacaktır. Anfibik veya havadan indirme askerlerinin tek başına manevra yaptıkları veya ortaklaşa manevraların bunları da kapsamsı durumunda, bu askerler de bu toplama katılacaktır. Öte yAntan, kara kuvvetlerini

kapsayan ve bunların yanı sıra büyükçe sayıda anfibik ve havadan indirme askerlerini ayrı ayrı veya birlikte kapsamına alan ortaklaşa manevralar, anılan toplama erişme bile duyuru konusu yapılabilecektir.

Avrupa'da, Katılan Devletlerden herhangi birinin ülkesinde olduğu gibi, bu ülkeye bitişik deniz ve hava alanlarında da yapılacak büyük çaptaki askeri manevralar duyuru konusu yapılacaktır.

Bir Devletin ülkesinin Avrupa'nın ötesine uzanması durumunda, Avrupalı bir katılan - Devletin karşısındaki veya onunla paylaştığı sınıra yalnız 250 kilometrelik bir alan içinde yapılan manevraların önceden duyuru konusu yapılması gereklidir. Ancak, katılan - Devletin bu alanı, katılan - Devletin Avrupa dışı - bir katılmayan - Devletle karşı karşıya veya ortak veya karşı sınırına komşu ise burada yapılacak manevraların duyuru konusu yapılması gerekli değildir.

Duyuru, manevranın başlamasından 21 gün veya daha önce ya da manevranın kısa sürede düzenlenmesi durumunda başlangıç tarihinden önce, olabilecek en kısa zamAnta yapılacaktır.

Duyuru, manevranın varsa adı, manevranın genel amacı ve manevraya giren Devletler, katılan kuvvetlerin sayısı ve cinsi veya cinsleri, sözkonusu manevra bölgesi ve manevranın yaklaşık olarak zaman çizelgesi ile ilgili bilgileri kapsayacaktır. Katılan Devletler, aynı zamAnta, olanak varsa, özellikle katılan kuvvetlerin unsurlarına ve bu kuvvetlerin katılma süresine ilişkin hususları da kapsamak üzere, gerekli başka bilgileri de duyuracaklardır.

BAŞKA ASKERİ MANEVRALARIN ÖNCEDEN DUYURU KONUSU YAPILMASI

Katılan Devletler, güvenin daha fazla güçlenmesine ve güvenliğin ve durulmanın artmasına katkıda bulunabileceklerini kabul ederler ve bu amaçla, daha küçük çaptaki manevraların, Katılan Devletlere, özellikle, bu manevralar yakınında bulunanlara duyuru konusu yapabilirler.

Aynı amaçla, katılan-Devletler, yaptıkları başka askeri manevraları da duyuru konusu yapabilirler.

GÖZLEMCİ DEĞİŞİMİ

Katılan Devletler, öteki Katılan Devletlere, gönüllü ve iki taraflı olarak, bütün Katılan Devletlere karşılıklı olma ve iyi niyet duygusu ile, askeri manevralara gözlemci gönderme çağrısında bulunacaklardır.

Çağırın - Devlet, her bir durumda, gözlemcilerin sayısını, katılma yöntem ve koşullarını saptayacak ve yararlı göreceği başka bilgileri de verecektir. Çağırın - Devlet, gerekli hizmetleri sağlayacak ve konukseverliği gösterecektir.

Çağrı, durumun elverdiği ölçüde erken olmak üzere, önceden alışlagelen diplomatik yolla yapılacaktır.

BÜYÜK ÇAPTAKİ ASKERİ KUVVET KAYDIRMALARININ ÖNCEDEN DUYURU KONUSU YAPILMASI

Helsinki Danışmanlarının son öğütleri uyarınca, Katılan Devletler, güveni güçlendirmeye yönelik bir önlem olarak, büyük çaptaki askeri kuvvet kaydırmalarının önceden duyuru konusu yapılması sorununu incelemişlerdir.

Bunun sonucu olarak, Katılan Devletler büyük çaptaki askeri kuvvet kaydırmalarını kendi isteklerine bağlı olarak ve güveni güçlendirmeye katkıda bulunmak amacı ile duyurabileceklerini kabul etmektedirler.

Aynı anlayış içinde, Avrupa'da Güvenlik ve İşbirliği konferansına Katılan Devletler, bu belgede yer alan önlemlerin uygulanmasında kazanılan tecrübeyi özellikle göz önünde tutarak, büyük çaptaki askeri kuvvet kaydırmalarının önceden duyurulması sorununu incelemeyi sürdürecektir.

GÜVEN GETİRİCİ BAŞKA ÖNLEMLER

Katılan Devletler ortak amaçlarına erişebilmenin başka yolları da bulunduğunu kabul ederler.

Özellikle, karşılıklı olmayı, birbirini daha iyi anlamayı gereği gibi göz önünde tutarak, askeri heyet gezilerini de kapsamak üzere, askeri personelleri arasında karşılıklı çağrılarda bulunmayı destekleyeceklerdir.

* * *

Güveni güçlendirme yolundaki ortak amaçlarına daha büyük katkıda bulunmak üzere, katılan -Devletler, büyük çapta askeri manevraların önceden duyurulması konusundaki hükümlerin uygulanma alanında askeri hareketlerde bulunurken, bu amacı gerektiği gibi göz önünde tutacaklar ve buna saygı göstereceklerdir.

Katılan Devletler, yukarıda yer alan hükümlerin uygulanmasından kazanılan tecrübenin ve yeni çabaların güveni güçlendirmeğe yönelik önlemlerin gelişmesine ve yaygınlaşmasına götürebileceğini kabul ederler.

II SİLAHSIZLANMAYA İLİŞKİN SORUNLAR

Katılan Devletler, Avrupa 'da siyasal yumuşamayı tamamlamak ve güvenliklerini güçlendirmek amacını taşıyan ve askeri karşılaşmaların tehlikelerini azaltmaya ve silahsızlanmayı oluşturmaya yönelik çabaların herkesin yararına olduğunu kabul ederler. Kesin ve etkili uluslararası denetim altında, genel ve tam silahsızlanmaya varmada kapsamı ve niteliği bakımından aşamalar oluşturan ve dünyada barış ve güvenliğin güçlenmesi sonucunu vermesi gereken etkin önlemleri bu alanlarda alma gereğini kabul ederler.

III GENEL DÜŞÜNCELER

Yumuşamayı ve silahsızlanmayı oluşturmaya yönelik ortak çabalar yolu ile, Avrupa 'da güvenliğin güçlenmesine ilişkin çeşitli konularda açıklanan görüşleri inceleyen katılan-Devletler, bu çabalarda bulunurken, bu çerçevede içinde, aşağıdaki temel düşüncelerden esinleneceklerdir:

— *Güvenliğin siyasal ve askeri yönlerinin birbirini tamamlayıcı niteliği;*

— *Her katılan - Devletin güvenliği ile bir bütün olarak Avrupa 'nın güvenliği arasında karşılıklı bağlılık ve dünya güvenliğinin daha geniş çerçevesi içinde, Avrupa 'da güvenlik ile Akdeniz Bölgesinde güvenlik arasında bağlılık;*

— *Egemen eşitliklerinin ayrılmaz parçası olarak, Avrupa 'da Güvenlik ve İşbirliği Konferansına katılan bütün Devletlerin güvenlik çıkarlarına saygı;*

— Görüşmelere katılanların gerekli gelişmelere, ilerlemelere ve sonuçlara ilişkin bilgiyi, uygun bir yolla, Avrupa'da Güvenlik ve İşbirliği Konferansına katılan öteki Devletlere sağlamaları ve buna karşılık, bu Devletlerin görüşlerinin göz önünde tutulmasının haklı çıkarları olduğu noktalarının önemi.

EKONOMİ, BİLİM ve TEKNOLOJİ ve ÇEVRE ALANLARINDA İŞBİRLİĞİ

Katılan Devletler,

Ticaret, sanayi, bilim ve teknoloji, çevre alanlarında ve eko-nomik uğraşların başka kesimlerinde işbirliğini geliştirme yolundaki çabalarının, Avrupa'da ve bir bütün olarak dünyada barış ve güvenliğin güçlendirilmesine yardımcı olacağı **kanısı ile,**

Bu alanlardaki işbirliğinin ekonomik ve sosyal ilerlemeyi oluş-turacağını ve yaşam koşullarını iyileştireceğini **kabul ederek,**

Ekonomik ve sosyal sistemlerin çeşitliliğinin bilinci içinde,

Aralarında böyle bir işbirliğini, sistemlerine bakmaksızın, yoğunlaştırma iradelerini yeniden **açıklayarak,**

Böyle bir işbirliğinin, ekonomik gelişmenin değişik düzeyleri göz önünde tutularak, eşitlik ve tarafların karşılıklı tatmini ve karşılaştırılması olanağı bulunan yararların ve yükümlülüklerin bir bütün olarak, adaletli biçimde paylaşılmasına olanak verecek, karşılıklı olma temeli üzerinde, ikili ve çok taraflı anlaşmalara da saygıyla, geliştirilebileceğini **kabul ederek,**

Ekonomik açıdan gelişmekte oldukları sürece, katılan ülkeler arasında bulunanları da kapsamak üzere, bütün dünyadaki gelişen ülkelerin çıkarlarını göz önünde tutarak, Birleşmiş Milletlerin ilgili kurullarında gelişme konusundaki belgelerde yer alan amaç ve ereklere varmak için, en az gelişmiş ülkeleri özellikle dikkate alarak ve her katılan - Devletin bu belgelere ilişkin tutumlarını sürdürdükleri anlayışı içinde, işbirliği yapacaklarını yeniden **açıklayarak,**

Dünya çapında büyümekte olan karşılıklı ekonomik bağımlılığın, besin, enerji, ana ham maddeler, parasal ve mali sorunlar gibi dünyadaki başlıca ekonomik

sorunların çözümüne yönelik ortaklaşa ve etkili çabaların arttırılmasını gerektirdiğini ve bunun sonucu olarak, dengeli ve adaletli uluslararası ekonomik ilişkileri geliştirme ve böylece bütün ülkelerin sürekli ve çeşitlendirilmiş ekonomik kalkınmalarına katkıda bulunma gereğine **inanarak,**

İlgili uluslararası örgütlerce şimdiden girişilmiş çalışmalarını göz önünde tutarak ve Konferansın son belgelerinde yer alan hükümleri uygulamaya koymak için, bu örgütlerin, özellikle Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonunun olanaklarından yararlanmak **isteği ile,**

Aşağıdaki metinlerde yer alan genel yönlendirmelerin ve somut öğütlerin, karşılıklı ekonomik ilişkilerinin daha da gelişmesini oluşturma amacını güttüğünü düşünerek ve bu alandaki işbirliğinin, ilgili belgede yer aldığı üzere, Katılan Devletler arasında ilişkilere yol gösteren ilkelere tam saygı ile yapılması **kanısı ile,**

Aşağıdaki hususları kabul etmişlerdir.

1. TİCARİ MÜBADELELER

GENEL HÜKÜMLER

Katılan Devletler,

Uluslararası ticaretin büyüyen rolünün ekonomik gelişme ve sosyal ilerlemede en önemli etkenlerden biri olduğu **bilinci ile,**

Ticaretin, aralarında işbirliğinin başlıca kesimlerinden birini temsil ettiğini kabul ederek ve yukarıdaki başlangıçta (dibaçe) yer alan hükümlerin, özellikle, bu kesime uygulanacağını **göz önünde tutarak,**

Katılan Devletler arasındaki ticaret oylumunun (hacminin) ve yapısının bugünkü ekonomik, bilimsel ve teknolojik gelişme düzeylerinin yarattığı olanaklara her durumda uymadığı **düşüncesi ile,**

Aralarındaki ekonomik işbirliği biçimleri temeline dayanarak, mal ve hizmetlerde karşılıklı ticaretlerinin genişlemesini oluşturmakta ve böyle bir gelişmeye uygun koşulları yaratmakta kararlı bulunmaktadırlar;

En çok kayrılan ülke kuralının uygulanmasının ticaretin gelişmesinde doğurabileceği yararlı sonuçları kabul ederler;

Çeşitli ekonomik ve ticaret olanaklarından yararlanmaya çaba gösterme düşüncesi ile ticaretin olabildiğince geniş çok taraflı bir temel üzerinde genişletilmesini teşvik edeceklerdir;

Ticaretin uzun sürede gelişmesi için hükümetlerarası ikili ve çok taraflı ve başka anlaşmaların önemini kabul ederler;

Uluslararası ticaretin gelişmesi için parasal ve mali sorunların önemini ve ticaretin sürekli gelişmesine katkıda bulunmak üzere bu sorunlara özenle eğilmeye çaba göstereceklerini belirtirler;

Ticaretin gelişmesine her türlü engelin azaltılmasına ve giderek ortadan kaldırılmasına çaba göstereceklerdir;

Ticarette sert dalgalanmalardan olanak ölçüsünde kaçınarak ticaretin kesintisiz büyümesini sağlayacaklardır;

Çeşitli ürünlerdeki ticaretleri ve bu ürünler için ulusal pazarlarda ve özellikle bu ürünler benzeri veya doğrudan bunlara rekabet edebilecek ürünlerin ulusal üreticilerinin çıkarına ciddi bir zarar - duruma göre, pazar karışıklığı - vermeyecek veya buna yol açmayacak biçimde yürütülmesi gerektiğini düşünürler; pazar karışıklığı kavramından, bu yola uluslararası anlaşmalarda yer alan ilgili hükümlerle bağdaşmayacak bir biçimde başvurulmaması gerektiği anlaşılmaktadır; koruma önlemlerine başvururlarsa, bu alanda taraf buldukları uluslararası anlaşmalardan doğan yükümlülüklerine uygun olarak böyle davranacaklar ve doğrudan doğruya ilgili olan tarafların çıkarlarını göz önünde bulunduracaklardır;

Ticaretin geliştirilmesi ve yapısının çeşitlendirilmesi için önlemler almağa özen göstereceklerdir;

Ticaretin geliştirilmesinin ve çeşitlendirilmesinin, malların seçim olanaklarını genişletmeye yardımcı olacağını kaydederler;

Ticaretin gelişmesinde firmaların, örgütlerin ve şirketlerin katılması için gerekli koşullar yaratılmasını uygun görürler.

İŞ TEMASLARI VE KOLAYLIKLAR

Katılan Devletler,

*İş temalarının iyileştirilmesinin ve bunun yanı sıra iş ilişkilerinde güvenin güçlendirilmesinin, ticari ve ekonomik ilişkilerin gelişmesine yapacağı katkının **bilinci ile,***

Ticari olanaklarını inceleme, sözleşmeler yapma, bunların uygulanması ve satış sonrası hizmetlerin sağlanması amacıyla, resmi kuruluşlar, çeşitli örgütler, şirketler, firmalar ve dış ticaretle uğraşan bankalar temsilcileri arasında, özellikle - yararlı olacaksa - mal ve hizmet satıcıları ve tüketicileri arasında, temasların genişletilmesini sağlamak için gerekli koşulları geliştirmek üzere önlemler alacaklardır;

Dış ticaretle uğraşan örgütleri, şirketleri, firmaları, iş görüşmelerini çabuklaştıracak önlemler alma yolunda destekleyeceklerdir;

Ayrıca, yabancı örgütler, şirketler, firmalar ve dış ticaretle uğraşan bankalar temsilcilerinin çalışma koşullarını düzeltmeye yönelik, özellikle aşağıdaki önlemleri alacaklardır:

— *Yukarıda anılan kuruluşlarca, sürekli temsilciliklerin kurulmasına ve işlemlerine ilişkin yasa ve yöntemler konusunda bilgiyi de kapsamak üzere, gerekli bilginin sağlanması;*

— *Bu amaçla sürekli temsilcilik ve bürolar kurulması yolundaki isteklerin, gerekirse iki veya daha çok sayıda firmanın ortak büro açmalarını da kapsamak üzere, olanak ölçüsünde olumlu biçimde incelenmesi;*

— *Yukarıda anılan kuruluşların bütün temsilciliklerinin alışılmış biçimde gereksindikleri otelde yer bulmanın, haberleşme yollarının ve başka kolaylıkların, elden geldiği ölçüde olumlu ve eşit koşullarda sağlanmasının olduğu kadar, sürekli temsilcilik amaçlarına uygun düşen iş ve oturma yerleri sağlanmasının da desteklenmesi;*

Katılan Devletler arasında, ticarete, küçük ve orta çaplı firmaların daha büyük ölçüde katılmalarını destekleyecek nitelikte önlemlerin önemini kabul ederler.

EKONOMİK VE TİCARİ ENFORMASYON

Katılan Devletler,

*Uluslararası ticaretin gelişmesinde ekonomik ve ticari enformasyonun artan rolünün **bilinci ile,***

*Ekonomik enformasyonun uygun pazar incelemesi ve orta ve uzun süreli tahminlerin hazırlanmasına elvermesi ve böylece mubadelelerin kesintisiz akışının sağlanmasına ve ticaret olanaklarının daha iyi kullanılmasına yardımcı olması gerektiği **düşüncesiyle,***

*Ekonomik ve bu konudaki yönetsel bilginin niteliğini iyileştirmeye, niceliğini ve akışını arttırmağa hazır olduklarını **belirterek,***

*Uluslararası düzeyde istatistik bilgilerinin değerinin, büyük ölçüde, karşılaştırılabilir olanağına bağlı bulunduğu **düşüncesiyle,***

Ekonomik ve ticari bilginin - özellikle aşağıdaki bilgilerin - düzgün aralıklarla ve elden geldiği kadar çabuk yayımını ve dağıtımını geliştireceklerdir:

- Üretime, ulusal gelire, bütçeye, tüketime ve verimliliğe ilişkin istatistikler;
- Her ürünün değer ve oylumu ile gönderme ve varış ülkesine ilişkin dökümünü kapsamak üzere, karşılaştırılabilir sınıflama temeline dayalı, dış ticaret istatistikleri;
- Dış ticarete ilişkin yasalar ve tüzükler;
- Ticaretin geliştirilmesine (promotion) yardımcı olmak üzere, ekonominin evrimine (evolution) ilişkin tahminler yapmaya elverişli, örneğin, ulusal ekonomik plan ve programların genel yönelişi konusunda bilgiler;
- İş adamlarına ticari temaslarında yardımcı olacak başka bilgiler, örneğin belirli sürelerde yayınlanan kılavuzlar, çizelgeler ve, gerekirse, dış ticaretle uğraşan firma ve kuruluşların örgütleniş şemaları; yukarıdakilere ek olarak, uygun düşen

durumlarda, ekonomik, bilimsel ve teknik işbirliği karma komisyonları, ulusal ve karma ticaret odaları ve başka elverişli kuruluşlar yolu ile ekonomik ve ticari bilgi verişiminin gelişmesini destekleyeceklerdir;

Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu çerçevesinde, dış ticarete ve bu alandaki değişikliklere ilişkin yasaların ve tüzüklerin duyurulması konusunda çok taraflı bir sistemin yaratılması olanaklarının incelenmesini destekleyeceklerdir;

Özellikle Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonunda, istatistik bilgilerini uyumlaştırma konusunda uluslararası çalışmaları destekleyeceklerdir.

PAZARLAMA

Katılan-Devletler,

*Uluslararası ticaretin gelişmesini sağlamak üzere üretimi dış pazarların gereksinmelerine uydurmanın önemini **kabul ederek,***

*İhracatçıların, umulan tüketicilerin gereksinmelerinden olabildiğince tam bilgili olmaları ve bunları göz önünde tutmaları gereğinin **bilinci içinde,***

Dış ticaretle uğraşan örgütlerin, şirketlerin ve firmaların, etkili bir pazarlama için gerekli bilgi ve teknikleri geliştirmelerini destekleyeceklerdir;

Özellikle pazar araştırması ve tanıtma önlemleri ve yararlı görülürse, donatım kolaylıklarının kurulması, yedek parçaların sağlanması, satış sonrası hizmetlerin işleme ve yerel teknik personelin eğitimi yolu ile ticaretin geliştirilmesi ve tüketicinin ithal malları gereksinmelerini karşılamak için gerekli önlemlerin uygulanması koşullarının iyileştirmesini destekleyeceklerdir;

Pazarlamayı da kapsamak üzere, ticaretin geliştirilmesi alanında, uluslararası işbirliğini ve uluslararası kuruluşlarda, özellikle, Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonunda bu konularda girişilmiş çalışmayı destekleyeceklerdir.

2. SANAYİ İŞBİRLİĞİ VE ORTAK ÇIKARLI PROJELER

SANAYİDE İŞBİRLİĞİ

Katılan Devletler,

Ekonomik düşüncelerin beslediği sanayide işbirliğinin:

— *Sürekli bağlar yaratarak, böylece uzun süreli tüm kapsamlı ekonomik işbirliğine güç katabileceğini,*

— *Ekonomik büyümeğe olduğu kadar uluslararası ticaretin genişlemesine, çeşitlendirilmesine, çağdaş teknolojinin daha geniş kullanılmasına da katkıda bulunabileceğini,*

— *Bütün üretim etkenlerinin daha iyi kullanılması yolu ile ekonomik tamamlayıcıların karşılıklı olarak yararlı kullanımlara götürebileceğini ve*

— *Böyle bir işbirliğine katılan herkesin sanayi alanında gelişmesinin hızlandırılabilceğini **düşünerek,***

Ülkelerin yetkili örgütleri, şirketleri ve firmaları arasında sanayide işbirliğinin geliştirilmesini desteklemeyi önerirler;

Sanayide işbirliğinin, ilgili taraflar arasında, hükümetlerarası ve öteki ikili ve çok taraflı anlaşmalar yolu ile kolaylaştırılabilceğini düşünürler;

Sanayide işbirliğini oluştururken ülkelerinin ekonomik yapılarını ve gelişme düzeylerini göz önünde tutmak gereğini kaydederler;

Sanayide işbirliğinin ekonomik düşünceler temeli üzerine, yetkili örgütler, şirketler ve firmalar arasında yapılacak sözleşmeler yolu ile uygulandığını kaydederler;

Sanayide işbirliği için elverişli koşulların yaratılmasına elverişli önlemleri geliştirme niyetlerini açıklarlar;

Sanayide işbirliğinin alışlagelmiş ticaret çerçevesinin ötesinde bir dizi ekonomik ilişki biçimleri kapsadığını ve sanayide işbirliği sözleşmeleri yaparken tarafların karşılıklı çıkarlarını ve yeteneklerini göz önünde tutarak, işbirliğinin elverişli biçimlerini ve koşullarını ortaklaşa saptayacaklarını kabul ederler;

Ayrıca, karşılıklı çıkarlarına uygun düşerse, aşağıdakiler gibi somut biçimlerin sanayide işbirliğinin gelişmesine yararlı olabileceğini kabul ederler ortaklaşa üretim ve satış, üretim ve satışta özelleşme, sanayi girişimlerinin gerçekleştirilmesi, uyarlanması ve çağdaştırılması, vereceği ürünlerin bir bölümünü elde etmek amacı ile, tam sanayi kuruluşlarının yaratılmasında işbirliği, karma şirketler «işbirlik (know how)», teknik bilgi, patent ve lisans alış-verişi ve belirli işbirliği projeleri çerçevesinde ortaklaşa sanayi araştırması;

Belirli gereksinimleri karşılamak üzere sanayide yeni işbirliği biçimlerinin uygulanabileceğini kabul ederler;

Sanayide işbirliğinin gelişmesini sağlamaya elverişli ekonomik, ticari, teknik ve yönetsel bilgilerin önemini kaydederler,

Aşağıdaki hususların istenmeğe değer olduğunu düşünürler:

— Sanayide işbirliğine ilişkin bilgilerin, özellikle - yabancı dövizlere, ulusal ekonomi planlarının ve programlarının yönlendirilmesine olduğu kadar, öncelikleri ve pazarın ekonomik koşullarına ilişkin olanlarını da kapsamak üzere - yasalara ve tüzüklere ilişkin bilgilerin nitelik ve nicelik bakımından iyileştirilmesi, ve bu konuda yayınlanan belgelerin, elden geldiğince çabuk dağıtılması;

Potansiyel ortaklar arasında, uygun düşen durumlarda, ekonomik, endüstriyel, bilimsel ve teknik işbirliği karma komisyonları, ulusal ve karma ticaret odaları ve uygun düşen öteki kuruluşlar aracılığıyla temaslar kurarak, sanayide işbirliğine ilişkin deney verilen konusunda bilgi alış-verişinin ve ulaştırılmasının her türlü biçimlerini destekleyeceklerdir;

Sanayide işbirliğini genişletmek amacı ile, işbirliği olanaklarını araştırılması ve işbirliği projelerinin uygulanmasını desteklemenin istenmeğe değer olacağını düşünürler ve bunun için, inter alia, yetkili örgütler, şirketler ve firmalar ve bunların

karşılıklı yetişmiş personeli arasında iş temaslarının her türlü biçimlerini kolaylaştırarak ve arttırarak önlemler alacaklardır;

Sanayide işbirliğinin özel koşullarını göz önünde tutarak, ekonomik ve ticari alanlarda, iş temasları konusunda, Konferansta kabul edilen hükümlerin, bu işbirliğine girişmiş yabancı örgütlere, şirketler ve firmalara da uygulanabileceğini kaydederler ve özellikle, işbirliği projelerinin uygulanmasında görevli personele uygun çalışma koşullarının sağlanmasına çaba göstereceklerdir;

Potansiyel ortakların ön incelemeler yapmalarını ve olabildiğince en kısa zamanda, kararlara varmalarını sağlamak üzere, sanayide işbirliği projeleri ile ilgili önerilerin yeteri kadar belirli olmasını ve gerekli ekonomik ve teknik verilere ve özellikle, proje maliyetinin ilk tahminlerini, tasarlanan işbirliği biçimine ilişkin bilgiyi ve pazar olanaklarını kapsamalarının istenmeğe değer olacağını düşünürler;

İşbirliği sözleşmelerinin yapılması için, görüşmelerin yürütülmesini çabuklaştırmak üzere, sanayide işbirliği ile ilgili tarafların önlemler almalarını destekleyeceklerdir;

Sanayide işbirliğinin genel koşulları ile bu alanda sözleşmeler hazırlanması konusunda yönelimlerden ilgililere bilgi vermeyi geliştirme yollarının incelenmesinin - örneğin Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu çerçevesinde - sürdürülmesini de öğütlerler;

Sanayide işbirliği projelerinin uygulanmasına ilişkin koşulların, özellikle aşağıdaki hususlarla ilgili olarak daha da iyileştirilmesinin istenmeğe değer olacağını düşünürler;

— İşbirliği projelerine katılan ortakların çıkarlarının, her türlü malvarlıklarının hukukça korunmasını da kapsamak üzere, korunması;

— Ekonomik politikalarda ve özellikle ulusal ekonomik planlarla programlar çerçevesinde sanayide işbirliği gereksinimlerinin ve olanaklarının, ekonomik sistemleri ile bağdaşacak yollarda, göz önünde tutulması;

Sanayide işbirliği sözleşmeleri yapıldığı sırada, ortakların, gereken karşılıklı yardımın yapılmasına ilişkin hükümlere ve bu sözleşmelerin uygulanması sırasında gerekli bilginin verilmesine, özellikle böyle bir işbirliğinden ortaya çıkacak ürünlerin istenen teknik düzeye ve niteliğe erişmesini sağlamak amacıyla, bütün dikkatlerini göstermelerinin istenmeğe değer olacağını düşünürler;

Sanayi ve işbirliği projelerine küçük ve orta çaptaki firmaların artan ölçüde katılmalarının yararını kabul ederler.

ORTAK ÇIKARLI PROJELER

Katılan Devletler,

Ekonomik potansiyellerinin ve doğal kaynaklarının, ortak çabalar yolu ile, bölge ve alt-bölge düzeyini de kapsamak üzere, ortak çıkarlı büyük çaptaki projelerin uygulanmasında uzun süreli işbirliğine elverdiği ve bu projelerin söz konusu işbirliğine katılan ülkelerin ekonomik gelişmelerini hızlandırmasına katkıda bulunabileceği düşüncesi ile,

*Bütün ülkelerin yetkili örgütlerine, şirketlerine ve firmalarına bu gibi projelere katılmaya ilgilerini açıklama ve anlaşma olursa, bu işbirliğinde yer almaları olanaklarının sağlanmasının istenmeğe değer olacağı **düşüncesi ile,***

*Sanayide işbirliğine ilişkin olarak, Konferansta kabul edilen hükümlerin ortak çıkarlı projelere de uygulanabilir olduğunu **kaydederek,***

Enerji kaynakları ve ham maddelerin işletilmesi ile ulaştırma ve haberleşme alanlarında ortak çıkarlı projelerin yürütülmesi olanaklarının, uygun düşen durumlarda, yetkili ve ilgili örgütlere, şirketlere ve firmalara ulaştırılmasının desteklenmesini gerekli görürler;

Örgütlerin, şirketlerin ve firmaların ortak çıkarlı projelere katılma olanaklarını araştırarak, potansiyel ortaklarıyla, bu projelere ilişkin gerekli ekonomik, hukuksal mali ve teknik bilgilerin uygun düşen yollarla verişiminde bulunmalarının istenmeğe değer olduğunu kabul ederler;

Enerji kaynakları alanlarının, özellikle petrol, doğalgaz ve kömür ve madensel ham maddelerin - özellikle demir cevheri ve boksitin - çıkartılması ve işletilmesinin, uzun süreli ekonomik işbirliğinin güçlendirilmesi ve bundan doğacak ticaretin gelişmesi için uygun alanlar olduğunu düşünürler;

Uzun süreli ekonomik işbirliği amacı ile ortak çıkarlı projelere ilişkin olanakların aşağıdaki alanlarda da var olduğunu düşünürler:

— *Elektrik enerjisi santrallerinin kapasitelerini olabildiğince rasyonel kullanmak amacıyla, Avrupa'da elektrik enerjisi alış-verişi;*

— *Yeni enerji kaynaklarına ilişkin, özellikle nükleer enerji alanında araştırmalarda işbirliği;*

— *Yol şebekesinin geliştirilmesi ve Avrupa'da uyumlu bir gemcilik şebekesi kurulmasına yönelik işbirliği;*

— *Çok yönlü kullanışa elverişli taşıma araçları ve konteynerlerin kullanılmasına ilişkin donatım gereçleri konusunda araştırmada ve bunların iyileştirilmesinde işbirliği; ortak çıkarlı projelerle ilgilenen Devletlerin, bu projelerin hangi koşullar altında gerçekleştirilebileceklerini incelemelerini ve isterlerse, bunların etkin biçimde uygulanması için gerekli koşulları yaratmalarını öğütlerler.*

3. TİCARET VE SANAYİ'DE İŞBİRLİĞİNE İLİŞKİN HÜKÜMLER

STANTARDLARIN UYUMLU KILINMASI

Katılan Devletler,

*Standartların ve teknik yönetmeliklerin uluslararası düzeyde uyumlu kılınmasının ve belgeleme alanında uluslararası işbirliğinin geliştirilmesinin, uluslararası ticaret ve sanayi alanlarında işbirliğindeki teknik engellerin giderilmesinde, böylece, ticaret ve sanayide işbirliğinin gelişmesinde ve verimliliğin artmasını kolaylaştırmada önemli bir yol olduğunu **kabul ederek,***

Standartların ve teknik yönetmeliklerin uluslararası düzeyde uyumlu kılınmasını, elden gelen en büyük ölçüde, gerçekleştirmek konusundaki ilgilerini yeniden açıklarlar;

Standartlara ve teknik yönetmeliklere uygunluğu kabul belgelerine ilişkin uluslararası sözleşmeleri ve ilgili öteki düzenlemeleri oluşturmaya hazır olduklarını belirtirler;

Standartlaştırma konusunda uluslararası işbirliğini, bu alandaki hükümetlerarası ve ilgili öteki örgütlerin girişimlerini özellikle destekleyerek, arttırmayı istenmeğe değer görürler.

HAKEMLİK

Katılan Devletler,

Mallara ve hizmetlere ve sanayide işbirliği sözleşmelerine ilişkin ticaret işlemlerinden doğabilecek anlaşmazlıkların çabuk ve adalete uygun olarak çözülmesinin, ticaret ve işbirliğinin genişlemesine ve kolaylaşmasına yardımcı olabileceğini düşünerek,

Hakemliğin, böyle anlaşmazlıkları çözmek için, elverişli bir yol olduğunu düşünerek,

Ülkelerindeki örgütlere, şirketlere ve firmalara uygun düşen durumlarda, ticaret ve sanayi alanlarında işbirliği sözleşmelerine ya da özel sözleşmelere hakemlik maddeleri koydurtmayı öğütlerler; hakemlik hükümlerinin, hakemliği, karşılıklı olarak kabul edilebilir bir dizi kural çerçevesinde öngörmesini ve bu alanda varolan hükümetlerarası ve diğer anlaşmaları göz önünde tutarak, hakemliğe üçüncü bir ülkede olanak vermesi gereğini öğütlerler.

BELİRLİ KONULARDA İKİLİ DÜZENLEMELER

Katılan Devletler,

Ticareti kolaylaştırmak ve sanayide işbirliğinin yeni biçimlerinin uygulanmasını oluşturmak gereğinin bilinci ile, özellikle çifte vergilemeyi önlemek ve karların aktarılmasını, yatırımların değerinin geriye dönmesini kolaylaştırmak amacıyla, ticaret alış-verişleri ve sanayide işbirliği alanlarında ortak çıkar konusu çeşitli sorunlara ilişkin olarak belirli alanlarda ikili anlaşmalar yapılmasını olumlu sayarlar.

4. BİLİM VE TEKNOLOJİ

Katılan Devletler,

*Bilimsel ve teknolojik işbirliğinin, aralarında güvenlik ve işbirliğinin güçlenmesine - ortak çıkar konusu sorunları etkili biçimde çözmeye ve insan yaşamı koşullarının iyileşmesine yardımcı olmakla - önemli bir katkıda bulunduğu **inancı ile,***

*Böyle bir işbirliğini geliştirirken bilimsel ve teknolojik gerçekleştirmelerin incelenmesini ve aktarılmasını olduğu kadar, karşılıklı olma temeli üzerine ve ilgili taraflarca anlaşmaya varılmış alanlarda böyle gerçekleştirmelerin açık tutulmasını kolaylaştırmak yolu ile bilgi ve tecrübe alış-verişini oluşturmanın önemli olduğunu **düşünerek,***

*Karşılıklı yarar sağlayan işbirliği için olanakları saptama ve bunun ayrıntılarını geliştirme işinin, potansiyel ortaklara, başka bir deyimle, Katılan Devletlerin yetkili örgütlerine, kurumlarına, şirketlerine, bilginlerine ve teknoloji uzmanlarına düştüğü **düşüncesiyle,***

*Böyle bir işbirliğinin hükümetler düzeyinde ve hükümetler dışı düzeyde, örneğin hükümetlerarası ve başka anlaşmalar, uluslararası programlar, işbirliği projeleri ve ticaret yoluyla ve - doğrudan doğruya temaslarla kişisel temasları da kapsamak üzere - başka temas yollarını da kullanarak geliştirilebileceğini ve uygulanabileceğini **açıklayarak,***

*Aralarında bilimsel ve teknolojik işbirliğini daha da geliştirmek için önlemler alma gereğinin **bilinci ile,***

İŞBİRLİĞİNİ GELİŞTİRME OLANAKLARI

Bilimsel ve teknolojik işbirliğinin daha da iyileşmesi için olanakların varlığını kabul ederler ve bu amaçla, böyle bir işbirliğine engelleri, özellikle aşağıdaki yollarla kaldırma niyetlerini belirtirler:

— *Bilimsel ve teknolojik araştırma ve işbirliği konuları ile ilgili taraflar arasında, bilimsel ve teknolojik bilginin - böyle bir işbirliğine ilişkin bilgiyi de kapsamak üzere - paylaşımında ve dağıtımındaki olanaklarının iyileştirilmesi;*

— *Bilim adamı ve uzman değişimleri, konferanslar ve işbirliği çerçevesinde bilim adamlarının ve uzmanların uluslararası ziyaretlerinin - programlarını da kapsamak üzere - örgütlenmesinin etkili biçimde uygulanması ve iyileştirilmesi;*

— *Bilim ve teknoloji alanında uygulamalı araştırma ve bu alanda elde edilen sonuçların transferinde ticaret yollarının ve girişimlerinin, düşün ve sanayi mülkiyeti haklarına ilişkin belgeleri de sağlayarak, daha geniş kullanılması;*

İŞBİRLİĞİ ALANLARI

Karşılıklı çıkar sağlayan yararlı proje ve düzenlemelerin bulunması ve geliştirilmesi işinin, Katılan Devletlerde potansiyel ortaklara düştüğünü kaydederek, aşağıda örnek olarak belirtilmiş alanlarda işbirliğini geliştirme olanaklarının var olduğunu düşünürler:

Tarım

Topraktan ürün alma ve hayvan yetiştiriciliğinin verimliliğini arttırmak amacıyla, yeni yöntemler ve teknolojilerde araştırma yapılması; tarıma kimyanın uygulanması; tarım araçlarının çizimi, yapımı ve kullanımı, sulama teknolojisi ve tarımsal toprakları iyileştirmede başka çalışmalar;

Enerji

Varolan akaryakıt ve hidroenerji kaynaklarının kullanılmasına, iyileştirilmesine yönelik enerjinin üretimi, taşınması ve dağıtılması konusunda yeni teknolojiler ile, nükleer, jeotermik ve güneş enerjilerini de kapsamak üzere, yeni enerji kaynakları alanında araştırma;

Yeni teknolojiler ve kaynakların rasyonel kullanılması

Özellikle enerji tüketimini azaltmak ve döküntüleri küçültmek ve ortadan kaldırmak amacı ile yeni teknolojiler ve gereçler üzerinde araştırma;

Taşıım teknolojisi

Taşıım teknolojisi, taşıım araçları alanında araştırma, konteynerle taşıımı ve taşıım güvenliğini kapsamak üzere, uluslararası, ulusal ve kentsel şebekelerinin geliştirilmesine ve işletilmesine uygulanan teknoloji;

Fizik

Yüksek enerji fiziğı ve plazma fiziğı alanlarındaki sorunları inceleme, kurumsal ve deneysel nükleer fizik alanında araştırma;

Kimya

Elektro-kimya ve polüimerler, doğal maddeler, maden ve bileşimler kimyası, ilerlemiş kimya teknolojisinin, özellikle maddesel değışim işleminin daha geliştirilmesi; kimya alanında varılan son sonuçların sanayi alanına, yapı kesimine ve ekonominin başka kesimlerine uygulanması;

Meteoroloji ve hidroloji

Verilerin denenmesi, değılendirilmesi ve aktarılması ile hava ve hidroloji tahminlerinde kullanılması yöntemlerini de kapsamak üzere, meteorolojik ve hidrolojik araştırma;

Oseonografi

Hava, deniz karşılıklı etkilerinin incelenmesini de kapsamak üzere oseonografik araştırma;

Deprem bilimi araştırması

Depremlerin ve bunlara ilişkin jeolojik değışmelerinin tahmin ve incelenmesi, depreme, dayanıklı yapılar teknolojisinin geliştirilmesi ve bu alanda araştırma;

Glasyoloji, permafrost ve soğıuk iklim koşullarında yaşama sorunlarının araştırılması

Glasyoloji ve permafrost üzerinde araştırma; taşıma ve yapı teknolojisi; aşırı iklim koşullarına ve yerli halkların yaşama koşullarındaki değişikliklere insanın kendisini uydurması;

Bilgisayar, haberleşme ve enformasyon teknolojileri

Bilgisayarlarla, telekomünikasyon ve enformasyon sistemlerinin geliştirilmesi; iş yönetimi sistemlerinde, üretim yöntemlerinde, otomasyonlarda, ekonomik sorunların incelenmesinde, bilimsel araştırmada ve enformasyonun derlenmesinde, işlenmesinde ve dağıtımında kullanımlarını da kapsamak üzere, bilgisayar ve telekomünikasyonlarla ilgili teknoloji;

Uzay araştırması

Uzay araştırması ve özellikle yapay uydular ve deney roketleri yardımı ile, dünyanın doğal kaynaklarının ve doğa çevresinin uzaktan gözetleme yolu ile incelenmesi;

Tıp ve halk sağlığı

Kardiyo-vasküler, tümör ve virüs hastalıkları, molekül biyolojisi, nörofizyoloji üzerinde araştırma; yeni ilaçların geliştirilmesi ve denenmesi, pediatri, gerontoloji ve sağlık hizmetlerinin örgütlenmesi ve teknikleri ile günümüz sorunlarının incelenmesi;

Çevre araştırması

İnsan çevresine ilişkin belirli bilimsel ve teknolojik sorunlarının araştırılması.

İŞBİRLİĞİ BİÇİMLERİ VE YÖNTEMLERİ

Bilimsel ve teknolojik işbirliğinde, özellikle, aşağıdaki biçimlerin ve yöntemlerin kullanılması gerektiği yolundaki görüşlerini belirtirler:

— *Kitapların, dergilerin ve bilimsel ve teknolojik yayınların ve belgelerin ilgili örgütler, bilim ve teknoloji kurumları, şirketler ve bilim adamları ve teknoloji uzmanları arasında dağıtımı ve değişimi ile, yayınların özetlenmesi ve düzenlenmesi konusunda uluslararası programlara katılma;*

— *Laboratuvarın kullanılması, bilimsel kitaplıklar ve başka belge merkezlerinin kullanılmasını da kapsamak üzere, danışmalar, konferanslar ve araştırmalar yapılması gibi amaçlarla, karşılıklı anlaşma ve öteki düzenlemeler temeli üzerine, bilim adamları ve teknoloji uzmanları arasında doğrudan temaslar ve haberleşmeler ile değişim ve ziyaretler;*

— *Yabancı bilim adamları ve teknoloji uzmanlarının da katılmaları ile, bilimsel ve teknolojik nitelikte, uluslararası ve ulusal konferanslar, sempozyumlar, seminerler, kurslar ve başka toplantılar düzenleme;*

— *Olanaklı ve uygun düşen durumlarda, bilimsel ve teknolojik araştırma enstitüleri ve örgütleri arasında deney ve araştırma sonuçları alış-verişini ve araştırma programları arasında bağ kurulmasını kapsamak üzere, bütün ilgili taraflar arasında danışma ve anlaşma temeli üzerinde, karşılıklı çıkar sağlayan projelerin ve programların ortaklaşa hazırlanması ve uygulanması;*

— *Uygun düşen durumlarda, ortak araştırma ve geliştirme program ve projelerinin yürütülmesi konusunda, anlaştıkları alanlarda, firmalar ve şirketler arasında, karşılıklı yarar sağlayan işbirliği anlaşmaları yapılmasını da kapsamak üzere, teknolojik ve bilimsel gelişmeleri saptama ve seçme için ticaret yollarının ve yöntemlerinin kullanılması; bilim politikası konusunda, özellikle araştırmanın yönlendirilmesi ve yönetilmesine ilişkin genel sorunlarla ve işbirliği temeline dayanan bilimsel ve deneysel araçların daha iyi kullanılması konularında, belirli sürelerle görüş ve bilgi alış-verişi yapılmasının istenmeğe değer olacağını düşünürler;*

Bu belgede tanımlanan işbirliği biçimleri ve yöntemleri ile, bölge ve alt-bölge niteliğindeki de kapsamak üzere, bilim ve tekno-loji alanında işbirliğini geliştirmede var olan ikili ve çok taraflı işbirliği uygulamalarının daha geniş kullanılmasını öğütlerler:

Aşağıdaki örneklerde olduğu gibi, bilgi ve deney alış-verişinin iyileştirilmesinde olduğu kadar, yarar sağlayan öteki işbirliği biçimlerinin geliştirilmesi konularında da, bilim ve teknoloji alanında var olan uluslararası hükümetlerarası ve hükümetlerdışı örgütlerin olanaklarından ve araçlarından daha etkili biçimde yararlanmayı da öğütlerler:

— *Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonunda, çeşitli uluslararası örgütlerde projeler ve araştırmalar konusunda kullanılan modelleri göz önünde tutarak çok taraflı işbirliğini genişleme olanaklarının incelenmesi ve kendi alanlarında tanınmış uzmanları daha genç bilim ve teknoloji adamları ile yan yana getirecek niteliktekiler gibi konferanslar sempozyumlar, incelemeler ve çalışma gruplarına öncülük etme olanaklarının incelenmesi,*

— *UNESCO ve öteki uluslararası örgütlerinkini de kapsamak üzere, belirli uluslararası bilimsel ve teknolojik işbirliği programlarına, özellikle bu programların amaçlarına erişme yolunda sürekli ilerlemenin sürdürülmesi, enformasyona katkılar ve bilgiler işlenmesi konularına ilişkin UNISIST'in programları yolları ile katılmak.*

5. ÇEVRE

Katılan Devletler,

*Bugünün ve geleceğin kuşaklarının çıkarına çevrenin korunması ve iyileştirilmesi ile doğanın korunmasının, kaynakların rasyonel kullanılmasının, halkların gönenci ve bütün ülkelerin ekonomik kalkınmaları için büyük çapta önemli görevlerden biri olduğunu ve birçok çevre sorununun, özellikle Avrupa'da, yalnız sıkı bir uluslararası işbirliği yolu ile etkili bir biçimde çözümlenebileceğini **açıklayarak,***

*Her katılan Devletin, işbirliği çerçevesinde, kendi ülkesinde sürdürdüğü girişimlerin, bir başka Devlette ya da ulusal yetki sınırları ötesindeki bölgelerde bozulma yaratmaya yol açmaması için, gerekeni Devletler Hukuku ilkeleri uyarınca, işbirliği anlayışı içinde yerine getireceğini **kabul ederek,***

*Herhangi bir çevre politikası başarısının, bütün halk kategorilerinin ve sosyal güçlerin, sorumluluklarının bilinci içinde, çevreyi koruma ve iyileştirmeye yardımcı olmalarına bağlı olduğunu ve bunun da, özellikle gençlik göz önünde tutularak, sürekli ve tam bir eğitim atılımını gerektirdiğini **düşünerek,***

Ekonomik kalkınmanın ve teknolojik ilerlemenin, çevrenin korunması ve tarihsel ve kültürel değerlerin korunması ile bağdaştırılabileceğini, çevreye zararların, önleyici önlemler alınmasıyla en iyi biçimde önlenebileceğini; doğal kaynakların işletilmesinde

ve yönetiminde ekoloji dengesinin korunması gerektiğini geçirilmiş deneylerin gösterdiğini **açıklayarak,**

İŞBİRLİĞİ AMAÇLARI

Özellikle, aşağıdaki işbirliği amaçlarında görüş birliğine varmışlardır:

— *Nitelikleri bakımından, çok taraflı, ikili, bölgesel ve alt-bölgesel boyutlu çevre sorunlarını çözmek amacı ile inceleme yapmak, bunun yanı sıra çevre sorunlarına, birbirine bağlı disiplinli bir yaklaşım geliştirilmesini desteklemek;*

— *Olayların, karşılaştırılma ve elveriyorsa, deneme ve inceleme yöntemlerinin uyumlaştırılması, kirlenme fenomenine ilişkin bilgilerle, doğal kaynakların rasyonel kullanılmasına ilişkin bilgilerin iyileştirilmesi, bilgi alış-verişi, tanımlamaların uyumlaştırılması ve çevre alanında, elverdiği ölçüde, ortak terimler dizgesi kabul etme yolları ile çevrenin korunması için ulusal ve uluslararası önlemlerin etkenliğini artırmak;*

— *Çevre politikalarını yakınlaştırmak ve elverirse ve uygun düşer-se, uyumlaştırmak üzere gerekli önlemleri almak;*

— *Çevreyi gözetleme, koruma ve iyileştirme araçlarının geliştiril-mesi, üretimi ve daha iyi duruma getirilmesi ile uğraşan katılan-Devletler örgütlerinin, şirketlerinin ve firmalarının ulusal ve uluslararası düzeydeki çabalarını, olanak varsa ve uygun düşerse, desteklemek.*

İŞBİRLİĞİ ALANLARI

Bu amaçlara ulaşmak için, katılan-Devletler, çevre konusunda işbirliğini gerçekleştirmek üzere, aşağıda tanımlanan alanlarda uygun düşen her olanaktan yararlanacaklardır:

Hava kirlenmesini denetleme

Fosil kökenli yağların ve patlama gazlarının sülfürden arınması, özellikle taşıtların, enerji santrallerinin ve başka fabrikaların yaydıkları, ağır maden, küçük parçacıklar, aerosoller, niterojen-oksitlerinin yarattığı kirlenmelerin denetimi; havayı

kirleten yol taşıtlarını da kapsamak üzere, hava kirlenmesini ve etkilerini gözet-leme sistemleri ve denetim yöntemleri;

Su kirlenmesi denetimi ve tatlı su kullanımı

Özellikle sınırları aşan nehirlerde ve uluslararası göllerde su kirlenmesinin önlenmesi ve denetimi, suyun niteliğinin iyileştirilmesi için teknikler ve lağım sularının arındırılması için sanayinin ve belediyelerin kullandıkları yol ve yöntemlerin daha da geliştirilmesi; özellikle tatlı suyu daha az kirletici olan ve daha az tatlı su tüketimi sağlayan tatlı su üretme yöntemlerini geliştirme yolu ile tatlı su kaynaklarını değerlendirme yöntemleri ve bunların kullanılmasının daha iyileştirilmesi;

Deniz çevresinin korunması

Katılan Devletlerin deniz çevresinin ve özellikle Akdeniz'in, karadaki kaynaklardan ve gemilerden - başlıca, döküntü ve öteki maddelerin atılması ile Deniz Kirlenmesinin Önlenmesi hakkında Londra Sözleşmesinin I ve II sayılı Eklerinde yer alan zararlı maddeler olmak üzere - ve diğer deniz araçlarından yayılan kirleticilerden korunma; deniz ekolojik dengelerinin ve besi kollarını sürdürülmesine, özellikle denizin ve deniz yatağının biyolojik ve madensel kaynaklarının işletilmesine ilişkin sorunlar;

Arazi kullanımı ve topraklar

Arazinin iyileştirilmesi, yeniden kazanılması ve ekilir duruma getirilmesi yollarını da kapsamak üzere, arazinin daha etkili kullanılmasına ilişkin sorunlar, toprak kirlenmesi, su ve hava aşınması ile birlikte, toprağın diğer bozulma biçimlerinin denetimi; kimyasal gübrelerin ve böcek öldürücülerin kullanılmasının yaratabileceği olumsuz etkileri göz önünde tutarak, toprağın verimliliğini sürdürme ve artırma;

Doğanın korunması ve doğa yatakları

Doğanın ve doğa yataklarının (rezerv) korunması; varolan genetik kaynakların, özellikle az bulunur hayvan ve bitki türlerinin korunması ve bunların varlıklarının sürdürülmesi; doğa yataklarının ve araştırma, turizm, eğlence ve başka amaçlarla kullanılmasını da kapsamak üzere, koruma altına alınmış öteki güzel doğa görünümünün ve alanlarının kurulması;

İnsan yerleşme alanlarında çevre koşullarının iyileştirilmesi

Taşım, konut, çalışma alanlarına, kent gelişmesine ve planlanmasına, içme suyu ve lağım yok etme sistemlerine ilişkin çevre koşulları; gürültünün zararlı etkilerinin ölçülmesi ve gürültü denetimi yöntemleri; maddelerin tekrar elde edilmesi ve kullanıma konulmasını da kapsamak üzere, döküntülerin toplanması, işlenmesi ve bunlardan yararlanılması, biyolojik olarak bozulmayan maddeler yerine konulabilir maddeler üzerinde araştırma;

Çevresel değişikliklerin temel araştırması, gözetlenmesi, tahmini ve değerlendirilmesi

Gerek doğal etkenlerin gerek insan girişimlerinin etkileri al-tında iklimde, doğal güzel görünüm alanlarında ve ekoloji dengesinde oluşan değişikliklerin incelenmesi, çevre kirlenmesi sonucu hayvan ve bitki örtüsünde olabilecek genetik değişikliklerin tahmini, istatistik verilerin uyumu, bilimsel kavram ve gözetleme şebekeleri sistemlerinin gözetlemede Standartlaştırılmış yöntemlerin, biyosferde değişikliklerin ölçülmesinin ve değerlendirilmesinin geliştirilmesi; çevresel kirlenme düzeylerinin ve çevrenin bozulmasının insan sağlığına etkilerinin ölçülmesi; çevrenin çeşitli kirleticilerinin ölçütlerinin ve Standartlarının incelenmesi ve geliştirilmesi ve çeşitli maddelerin üretim ve kullanılmasına ilişkin yönetmelikler;

Yasal ve yönetimsel önlemler

Çevre üzerinde etkileri değerlendirme yöntemlerini kapsamak üzere, çevrenin korunması konusunda yasal ve yönetimsel önlemler.

İŞBİRLİĞİ BİÇİMLERİ VE YÖNTEMLERİ

Katılan Devletler, çevrenin korunması ve iyileştirilmesine ilişkin sorunların, varolan işbirliği yöntem ve biçimlerinden tam olarak yararlanarak, hem ikili ve çok taraflı, hem de bölgesel ve alt bölgesel temele dayalı olarak çözüleceğini açıklarlar. Çevre konusunda işbirliğini, özellikle çevre konusunda Stockholm Bildirisini, çevresel sorunlara ilişkin bulunan Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun ve çevreye ilişkin

sorunlar hakkında Birleşmiş Milletler Avrupa Komisyonu Prag Sempozyumunun kararlarını göz önünde tutarak, geliştireceklerdir.

Katılan Devletler çevre konusunda işbirliğini özellikle aşağıdaki yollarla gerçekleştirmeye kararlı bulunmaktadır

— *Teknik veya ekonomik girişimlerin çevreye olabilecek etkilerinin saptanması yöntemlerine ilişkin bilgileri de kapsamak üzere, bilimsel ve teknik bilgi ve belgeler ve araştırma sonuçları alış-verişi;*

— *Konferanslar, sempozyumlar ve uzman toplantıları düzenleme;*

— *Bilim adamı, uzman ve stajyer değişimi;*

— *Çevrenin korunmasının çeşitli sorunlarının incelenmesi ve çözümü konusunda program ve projelerin ortaklaşa hazırlanması ve uygulanması;*

— *Uygun düşen ve gereken durumlarda özellikle mamul maddelerin çevreye ilişkin bazı nitelik zorunluluklarını karşılamaya ilişkin ve üretim yöntemlerine bağlı ekolojik sorunları çözmeyi amaçlayan çabaların ticaret alanında doğurabileceği bir takım güçlükleri yenmek üzere, çevrenin korunma Standartlarının ve normlarının uyumlaştırılması;*

— *Çevre korunmasının, ilgili ülkeler arasında kararlaştırılacak, özellikle, uluslararası sonuçlar yaratabilir nitelikte sorunlara ilişkin yönleri konusunda danışmalar;*

Katılan-Devletler bu işbirliğini, ayrıca, şu yollarla geliştireceklerdir:

— *Devletlerin yetkileri ya da denetimleri altında giriştikleri, öteki ülkeleri ve bölgeleri de etkileyen uğraşların ortaya çıkardığı kirletme ve başka çevre zararlarına ilişkin ilke ve uygulamaları da kapsamak üzere, Devletler Hukukunun giderek geliştirilmesi, yasalaştırılması ve uygulanmasını, insan çevresinin korunması ve iyileştirilmesi yollarından biri olarak oluşturmak;*

— Bu konularla ilgili uluslararası sözleşmeleri, özellikle bunlar arasında deniz ve tatlı su kirletilmesini önlemeyi ve bunlarla savaşmayı öngörenleri destekleyerek ve bunların uygulanmasına güç katarak, Devletlere, daha önce imzalamış buldukları sözleşmeleri onaylamalarını, ayrıca, bu konularla ilgili bulunan ve şimdiki durumda taraf olmadıkları öteki sözleşmelere katılma olanaklarını incelemelerini öğütleyerek;

— Uygun düşen ve olanak bulunan durumlarda, çeşitli işbirliği alanlarını Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonunun çalışma programlarına konulması görüşünü savunarak, bu işbirliğini anılan Komisyon ve çevreye ilişkin Birleşmiş Milletler Çevre Programı çerçevesinde destekleyerek, üyesi oldukları yetkili öteki uluslararası örgütlerdeki çalışmaları göz önünde tutarak;

— Her çeşit işbirliği için, uluslararası düzeyde kabul edilmiş ölçüleri de kapsamak üzere, ulusal ve uluslararası kaynaklarda hazır duran belirlenmiş eldeki bilgilerden daha büyük ölçüde yararlanarak ve yetkili çeşitli uluslararası örgütlerin olanaklarını ve araçlarını kullanarak;

Katılan Devletler belirli önlemlere ilişkin aşağıdaki öğütler üzerinde anlaşabildiklerini belirtirler:

— Uluslararası işbirliği yolu ile, sülfürlü anhidritten başlayarak ve daha sonra gerekirse diğer kirleticileri de kapsamına almak üzere hava kirleticilerinin uzun mesafelere taşınmasının gözetlenmesi ve değerlendirilmesi alanında geniş bir program hazırlamak ve bunu yaparken Norveç Atmosfer Araştırmaları Enstitüsünün çağrısı ile Aralık 1974'de Oslo'da toplanan uzmanlarca varılan temel sonuçları kapsayan işbirliği programını göz önünde tutmak;

— Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu çerçevesinde, ekonomik girişimlerin ve teknolojinin gelişmesinin çevre üzerindeki etkilerini önceden etkin biçimde kestirmek konusunda Hükümetlerce ülkelerindeki olanakları geliştirme uğraşlarına ilişkin yöntemleri ve edinilen tecrübeleri değerlendirecek bir incelemesinin yapılmasını savunmak.

6. ÖTEKİ ALANLARDAKİ İŞBİRLİĞİ

ULAŞTIRMANIN GELİŞTİRİLMESİ

Katılan Devletler,

*Ulaştırma koşullarının iyileştirilmesinin aralarında işbirliğini geliştirmenin başlıca etkenlerinden biri olduğunu **düşünerek,***

*Uygun ulusal ve uluslararası yollardan yararlanarak, ulaştırmanın gelişmesini ve varolan sorunların çözümünü desteklemenin gerekli olduğunu **düşünerek,***

*Varolan uluslararası örgütlerce ve özellikle Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu İç Ulaştırma Komitesince bu konularda sürdürülen çalışmaları **göz önünde tutarak,** ulaştırmanın çeşitli alanlarında teknik ilerlemelerin hızının aralarındaki işbirliğinin geliştirilmesini ve bilgi alış-verişinin artırılmasını istenmeğe değer kıldığını kaydederler; uluslararası ulaştırma alanında ve özellikle sınırlarda, yönetim formalitelerinin basitleştirilmesi ve uyumlaştırılmasından yana olduklarını belirtirler; kara, deniz, demiryolu, nehir, hava ve deniz ulaştırmasında güvenlikle ilgili yönetim ve tekniğe ilişkin hükümlerin, bu kesimdeki ulusal özellikleri göz önünde tutarak, uyumlaştırılmasını oluşturmanın yararlı olduğunu düşünürler; uluslararası yolcu ve yük kara ulaştırmasını ve karşılıklı çıkar temeli üzerine, bu ulaştırmaya uygun biçimde katılma olanaklarını geliştirmeyi destekleme niyetlerini belirtirler;*

Haklarına ve uluslararası bağlantılarına gereken saygıyı göstererek, uluslararası sözleşmelere bağlanmış bulunan iç su yollarındaki trafiğe uygulanan hukuksal hükümlerden doğan çelişkileri, özellikle, bu hükümlerin uygulanmasından ortaya çıkan çelişkiyi ortadan kaldırmaktan yana olduklarını belirtirler ve bu amaçla, Rhine Gemiciliği Merkez Komisyonuna, Tuna Komisyonuna ve öteki kuruluşlara üye Devletlere, sürdürülen çalışmaları ve incelemeleri, özellikle Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu çerçevesinde, geliştirilmeleri için çağrıda bulunurlar;

Uluslararası demiryolu ulaştırmasını iyileştirme amacı ile haklarına ve uluslararası yükümlülüklerine saygı göstererek, ülkeleri arasında karşılıklı olarak

demiryolu yolcu ve yük taşımını yöneten şimdiki uluslararası hukuk hükümlerindeki çelişkilerden doğan güçlükleri ortadan kaldırmak için çaba göstermeye istekli olduklarını belirtirler;

Varolan uluslararası örgütlerde ulaştırma alanında sürdürülen çalışmaların, özellikle Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Ko-misyonu İç Ulaştırma Komitesinde yapılan çalışmanın yoğunlaştırılması dileklerini açıklar ve çabaları ile bu çalışmalara katkıda bulunmak niyetlerini belirtirler;

Ulaştırma alanındaki çeşitli sözleşmelere ve uluslararası ulaştırma konularında uzman örgütlere katılmaları olanaklarının ve bu kez onaylanmış sözleşmeleri onayladıklarında uygulamak için çaba göstermelerinin Katılan Devletlerce incelenmesinin, bu alandaki işbirliğinin kuvvetlenmesine katkısı olacağını düşünürler.

TURİZMİN GELİŞTİRİLMESİ

Katılan Devletler,

Uluslararası turizmin, halklar arasında karşılıklı anlayışın gelişmesine, çeşitli alanlarda öteki ülkelerin gerçekleştirdikleri başarılarla ilişkin daha çok bilgi sahibi olmaya ve ekonomik, toplumsal ve kültürel ilerlemeye katkısı olacağı **bilinci ile,**

Turizmin geliştirilmesi ile öteki ekonomik uğraşı alanlarında alınmış önlemler arasındaki karşılıklı ilişkinin varlığını **kabul ederek,**

Gerek kişisel turizmin gerek grup turizminin artmasını özellikle aşağıdaki yollarda destekleme niyetlerini belirtirler:

— Turistik alt-yapının iyileştirilmesini ve bu alanda işbirliğini destekleyerek;

— Teknik işbirliğini de kapsayan ortaklaşa turizm projelerinin, özellikle ülke komşuluğunun ve ortak turist çıkarlarının bunlara elverişli olduğu durumlarda yürütülmesini destekleyerek;

— Turizme ilişkin bilgi, ilgili yasalar ve yönetmelikler, incelemeler, veriler ve belgeler alış-verişini destekleyerek ve karşılaştırma kolaylığını sağlamak amacı ile istatistikleri iyileştirerek;

— Konferansta turizmle ilgili olarak kabul edilen öteki hükümleri göz önünde tutarak, ekonomik olanaklar ölçüsünde turistin dışarıya gezi yapması için gerekli mali olanakların sağlanmasına ve bu gezilerle ilgili işlemlere ilişkin sorunları olumlu biçimde ele alarak;

— Uluslararası turizmin geliştirilmesinde yabancı gezi acentelerinin ve yolcu taşıma şirketlerinin uğraşlarını kolaylaştırarak;

— Yoğun turizm mevsimi dışında turizmi destekleyerek;

— Turizm alanında yeteneklerini iyileştirmek amacı ile uzman ve öğrenci değişimi olanaklarını inceleyerek;

— Turizmin planlanması ve geliştirilmesi konusunda konferans ve sempozyumlar düzenleyerek;

Uygun düşen uluslararası çerçevede ve ilgili ulusal örgütlerin işbirliği ile turizm alanında, özellikle aşağıdaki konularda, ayrıntılı incelemeler yapmayı istenmeğe değer görürler:

— Gezi acentelerinin statüleri ve uğraşları konusu ile bunlar arasında daha iyi işbirliği gerçekleştirme yol ve yöntemleri konusunda karşılaştırmalı bir inceleme;

— Turizmi yoğun mevsimler dışına götürme amacını gözeterek tatillerde mevsimlik yığılışmaların ortaya çıkardığı sorunlar üzerinde bir inceleme;

— Turizmin çevreyi zedelediği bölgelerde ortaya çıkan sorunlara ilişkin incelemeler;

İlgili tarafların aşağıdaki sorunları da incelemek isteyebileceklerini düşünürler:

— Otellerin sınıflandırılmasında bir örneklik; ve,

— İki ya da daha çok ülkeyi ilgilendiren turistik yollar; turizmin geliştirilmesinin birbirinin ülkelerindeki çevreyi ve sanat, tarih ve kültür mirasını zedelememesi için, olanak bulunan yerde, çaba göstereceklerdir;

Yukarıdaki amaçlara varmak için, turizm alanında ikili ve çok taraflı işbirliğini sürdürecektir.

GÖÇMEN İŞGÜCÜNÜN EKONOMİK VE SOSYAL YÖNLERİ

Katılan Devletler,

*Avrupa'da göçmen işçi hareketlerinin büyük ölçülere eriştiğini ve gerek kabul eden, gerek gönderen ülkeler bakımından önemli bir ekonomik, toplumsal ve insancıl etken olduğunu **düşünerek,***

*İşçi göçlerinin gerek kabul eden, gerek gönderen ülkelerde birçok ekonomik, toplumsal, insancıl ve başka sorunlar yarattığını da **kabul ederek,***

*Bu alanda yetkili uluslararası örgütlerin, özellikle de Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) girişimlerini **göz önünde tutarak,***

Avrupa'da ve Katılan Devletler arasında işçi göçünün ikili düzeyde yarattığı sorunların, bu sorunları karşılıklı çıkarlarına uygun olarak, çözmek için her ilgili Devletin toplumsal ve ekonomik durumundan doğan zorunlukları gereği gibi göz önünde tutmak yolundaki kaygıları ışığında, her Devletin taraf olduğu ikili ve çok taraflı anlaşmalara uyma yükümlülüğünün saygısı içinde ve aşağıdaki amaçları göz önünde tutarak, doğrudan doğruya ilgili taraflar arasında ele alınması görüşündedirler:

Gönderen Devletlerin vatandaşlarına kendi ülkelerinde iş olanaklarını çoğaltmayı güden çabalarını, özellikle bu amaca ve hem ilgili kabul eden ülkelere, hem de ilgili gönderen ülkelere elverişli olan işbirliğini geliştirme yolu ile desteklemek;

Kabul eden ve gönderen ülkelerin işbirliği yolu ile, işçilerin, aynı zamanda kişisel ve toplumsal gönençlerini koruyarak, düzenli gelip gitmelerine elverişli koşulları sağlamak ve uygun düşerse, göçmen işçilerin işe alınmalarını örgütlemek ve temel dil ve meslek eğitimi sağlamak;

Göçmen işçiler ve kabul eden ülkelerin vatandaşları arasında, iş ve çalışma koşulları ve sosyal sigortalar bakımından hak eşitliğini sağlamak ve göçmen işçilere doyurucu yaşam koşulları, özellikle konut koşulları sağlamaya çaba göstermek;

Göçmen işçilerin, işsizlik durumunda kabul eden ülkenin kendi vatandaşlarına sağladığı başka uygun iş bulma olanaklarından, elverdiği ölçüde, yararlandırılmasına çaba göstermek;

Göçmen işçilere, işleri çerçevesinde, meslek eğitimi ve olanak ölçüsünde, kabul eden ülke dilinde parasız öğretim sağlanmasını olumlu karşılamak;

Göçmen işçilerin, elverdiği ölçüde, hem gönderen ülkeyi, hem de kabul eden ülkeyi kapsayan bilgileri kendi dillerinde düzenli olarak edinme hakkını doğrulamak;

Kabul eden ülkede alışlagelen biçimde sağlanan eğitimin, bu ülke çocukları koşulları altında, orada yerleşmiş göçmen işçilerin çocuklarına da açık tutulmasını sağlamak ve bundan başka, kendi dil, kültür, tarih ve coğrafyalarına ilişkin ek eğitim görmelerine izin vermek;

Göçmen işçilerin, özellikle beceri edinmiş olanlarının bir süre sonunda ülkelerine dönüşlerinde, kendi gönderen ülkelerindeki yetenekli el emeği noksanını gidermede yardımcı olabileceğini göz önünde tutmak;

Göçmen işçilerin aileleri ile birleşmesini olabildiği ölçüde kolaylaştırmak;

Gönderen ülkelerin, ekonomik kalkınma çerçevesinde iş olanaklarını arttırma amacı ile ve bu yolla bu işçilere dönüşlerinde iş bulmalarını kolaylaştırmak üzere, göçmen işçilerin biriktirdikleri paraları kendi ülkelerine çekmek konusundaki çabalarını olumlu karşılamak.

PERSONEL EĞİTİMİ

Katılan Devletler,

*Her ülkenin ekonomik kalkınmasında yetişmiş personelin ve teknisyenlerin eğitim ve ileri eğitim görmeleri öneminin **bilinci ile***

Ekonominin çeşitli kesimlerindeki yetişmiş personele ve teknisyenlere özellikle iş yönetimi, kamusal planlama, tarım, ticaret ve banka tekniklerinde bulunanlara açık tutulan kurumlar, programlar ve eğitim ve ileri eğitim yöntemleri konusunda bilgi alış-verişini oluşturarak, bu alanda işbirliğini geliştirmeyi desteklemeye istekli olduklarını açıklarlar,

Teknisyen ve yetişmiş personelin, karşılıklı olarak kabul edilebilir koşullar altında değişimini, özellikle eğitim çalışmalarıyla geliştirmenin istenmeğe değer olduğunu düşünürler, - bu eğitim çalışmalarını yöntemleri, süresi, mali koşulları, potansiyel katılanların eğitim ve yetenek düzeyleri gibi çeşitli yönlerinin tartışılması, katılan Devletin yetkili ve ilgili kuruluşlarına bırakılacaktır -;

Özellikle çağdaş teknikleri kapsayan mesleklerde olmak üzere, iş başında eğitimin düzenlenmesi ve yürütülmesi konusunda işbirliği olanaklarını, uygun yollarla, incelemeyi olumlu karşıladıklarını açıklarlar.

AKDENİZ'DE GÜVENLİK İŞBİRLİĞİNE İLİŞKİN SORUNLAR

Katılan Devletler,

*Katılmayan Akdeniz devletleriyle ilişkilerinin tarihsel, kültürel, ekonomik ve siyasal yönlerinin **bilinci ile,***

*Avrupa'da güvenliğin, dünya güvenliğinin daha geniş çerçevesi içinde düşünülmesi ve bütün Akdeniz bölgesinin güvenliği ile sıkı biçimde bağlı olması ve bunun sonucu olarak, güvenliği geliştirme sürecinin Avrupa ile kısıtlanmaması ve dünyanın öteki bölgelerine ve özellikle Akdeniz bölgesine yayılması gerektiği **kanısı ile,***

*Avrupa'da güvenliğin güçlendirilmesinin ve işbirliğinin yoğunlaştırılmasının Akdeniz bölgesinde olumlu süreçler yaratacağına inanarak ve Katılan Devletlerin ve katılmayan Akdeniz Devletlerinin ortak çıkarı olan, bölgede barışa, güvenliğe ve adalete katkıda bulunma konusundaki niyetlerini **belirterek,***

*Katılmayan Akdeniz Devletleri ile karşılıklı ekonomik ilişkilerinin önemini kabul ederek ve işbirliğini daha çok geliştirmekteki ortak çıkarlarının **bilinci ile,***

Konferansın ilk düşünülüşünden bu yana, katılmayan Akdeniz Devletlerinin Konferansa belirttikleri ilgiyi memnunlukla kaydederek ve bu Devletlerin katkılarını gerektiği gibi göz önünde tutarak,

Aşağıdaki konularda niyet açıklamasında bulunurlar:

— *Katılmayan Akdeniz Devletleriyle iyi komşuluk ilişkilerine, bu ilişkilerin dayandığı Birleşmiş Milletler Antlaşması amaç ve ilkeleri ile, Devletler Arasında Dostluk İlişkileri ve İşbirliği Konusunda Devletler Hukuku İlkelerine İlişkin Birleşmiş Milletler Bildirisi uyarınca gelişmesini oluşturmak ve böylece bu çerçevede içinde, katılmayan Akdeniz Devletleri ile ilişkilerini, Katılan-Devletler Arasındaki İlişkilere Yol Gösteren İlkeler Bildirisinde yer alan ilkelerin özü ışığında yürütmek;*

— *Bütün Akdeniz bölgesinde güvenlik ve durulmayı oluşturmak üzere, katılmayan Akdeniz Devletleriyle ilişkilerini daha da iyileştirerek, karşılıklı güveni arttırmayı gözetmek;*

— *Özellikle ticaret ilişkilerinde durulma (istikrar) ve ilerlemenin gerekliliğine, karşılıklı ortak çıkarlarına ve ekonomik kalkınma düzeylerindeki ayrılıklara ortak bir bilinç temeli üzerinde ve böylece ekonomik gelişme ve gönençlerini oluşturarak, katılmayan Akdeniz Devletleriyle ekonominin çeşitli kesimlerinde karşılıklı çıkarları olan işbirliğini desteklemek;*

— *Katılmayan Akdeniz Devletlerinin ekonomilerinin çeşitlenerek kalkınmasına, ulusal kalkınma amaçlarını gerektiği gibi göz önünde tutarak, katkıda bulunmak ve özellikle, sanayi, bilim ve teknoloji kesimlerinde kaynaklarını kullanmaları konusundaki çabalarında işbirliği yapmak ve böylece ekonomik ilişkilerin daha düzenli geliştirilmesini sağlamak;*

— *Katılmayan Akdeniz Devletleriyle, ikili ve çok taraflı bir temel üzerinde, kirlenmenin önlenmesini ve denetlenmesini de kapsamak üzere, özellikle denizin biyolojik kaynaklarının ve ekolojik dengesinin gerekli önlemlerle korunması yolu ile, Akdeniz'in çevresinin iyileşmesine yönelik işbirliği ve çabalarını yoğunlaştırmak, bu amaçla ve bugünkü durumu göz önünde tutarak, yetkili uluslararası örgütler yolu ile ve*

özellikle Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) çerçevesinde işbirliğinde bulunmak;

— Katılmayan Akdeniz Devletleri ile ilgili öteki alanlarda başka çabaları ve işbirliğini de oluşturmak.

Yukarıda yer alan amaçların gerçekleştirilmesini desteklemek üzere, Katılan Devletler, ortaklaşa çıkarları bulunan barışa yardımcı olma, bölgede silahlı kuvvetlerin azaltılması, güvenliğin güçlendirilmesi, bölgede gerginliklerin azaltılması ve işbirliği çerçevesinin genişletilmesi amacıyla olduğu gibi, başka ortak amaçları da tanımlamak için Akdeniz'in bütün ülkelerini kapsamak üzere, AGİK'in katılmayan Akdeniz Devletleriyle başlattığı temas ve diyalogu sürdürme ve genişletme konusundaki niyetlerini açıklarlar.

Katılan Devletler, çok taraflı çabaları çerçevesinde, uygun düşen girişimleri ve ilerlemeyi ve yukarıdaki amaçlara erişme yolunda bilgi alış-verişi olanaklarını araştıracaklardır.

İNSANCIL VE ÖTEKİ ALANLARDA İŞBİRLİĞİ

Katılan Devletler,

Halklar arasında barışın ve anlayışın güçlendirilmesine ve ırk, cinsiyet, dil ya da din ayırımı gözetmeksizin, insan kişiliğinin ruhsal zenginliğine katkıda bulunmak isteği ile,

Kültürün ve eğitimin giderek artan alış-verişi, enformasyonun daha geniş dağıtımı, kişiler arasında temaslar ve insancıl sorunların çözümününün bu amaçlara erişmeğe yardımcı olacağına **bilinci ile,**

Bunun sonucu olarak, yukarıdaki alanlarda daha iyi koşullar yaratmak, varolan işbirliği biçimlerini geliştirmek ve güçlendirmek ve bu amaçlara uygun yeni yollar ve yöntemler hazırlamak için siyasal, ekonomik ve sosyal rejimlerine bakmaksızın, aralarında işbirliği yapmak **kararlılığı içinde,**

Bu işbirliğinin, ilgili belgede açıkladığı üzere, Katılan Devletler arasındaki ilişkilere yol gösterecek ilkelere tam bir saygı içinde yer alması gerektiğine inanç duyarak,

Aşağıdaki hususları kabul etmişlerdir:

1. KİŞİLER ARASINDA TEMASLAR

Katılan Devletler,

Temasların geliştirilmesinin halklar arasında dostluk ilişkilerinin ve güvenin güçlendirilmesinde önemli bir unsur olduğunu düşünerek,

Bu alanda koşulları iyileştirmek için, şimdiki çabaları ile bağlantılı olarak, insancıl düşüncelere verdikleri önemi açıklayarak,

Bu alanda sürekli bir ilerlemeyi gerçekleştirmek için yeni çabaları, yumuşamanın sürdürülmesi ile birlikte, geliştirmek anlayışına uygun bir istekle,

Ve bu konulara ilişkin sorunların, Katılan Devletler arasında, karşılıklı olarak kabul edilen koşullar altında, çözülmesi gerektiğinin bilinci ile,

Katılan Devletlerin kişileri, kurumları ve örgütleri arasında, tek başına ve topluca, özel ya da resmi düzeyde, daha özgür dolaşımı ve temasları kolaylaştırmayı ve bu alanda ortaya çıkan insancıl sorunların çözümüne yardımcı olmayı amaç edinirler,

Bu amaçlarla uygun gördükleri önlemleri almaya ve gerekirse, aralarında sözleşmeler ve düzenlemeler yapmaya hazır olduklarını duyururlar, ve

Aşağıdaki hususların şimdi uygulanmasına geçmek niyetlerini belirtirler:

(a) AİLE BAĞLARINA DAYALI TEMASLAR VE DÜZENLİ BULUŞMALAR

Katılan Devletler, aile bağlarına dayalı temasların daha da gelişmesini sağlamak üzere, ailelerinin üyelerini ziyaret etmek isteyen kişilere, geçici ve istenirse

düzenli biçimde, ülkelerine girmeleri ve ülkelerinden çıkmalarına izin vermek amacıyla geziye başvurularını olumlu bir biçimde inceleyeceklerdir.

Ailelerinin üyelerini görmek üzere yapılan geçici gezi başvuruları, çıkış ya da yarış ülkesi arasında ayırım gözetmeksizin incelenecektir: gezi belgeleri ve vizeler için varolan işlemler bu anlayış içinde uygulanacaktır. Bu gibi belgelerin ve vizelerin hazırlanması ve verilmesi makul bir süre içinde oluşturulacaktır; ivedi zorunluluk durumları - ağır hastalık ya da ölüm gibi - öncelikle ele alınacaktır. Katılan Devletler, resmi gezi belgeleri ve vize almadaki harçların kabul edilebilir ölçüde olması için gerekli önlemleri alacaklardır.

Katılan Devletler, aile ilişkilerine dayalı temaslara ilişkin bir başvurunun, başvuruda bulunanın ya da ailesi üyelerinin hak ve görevlerinde bir değişiklik yaratmayacağını doğrularlar.

(b) AİLELERİN BİRLEŞTİRİLMESİ

Katılan Devletler, ivedi nitelik taşıyan başvurulara - hasta ya da yaşlı kişilerinki gibi - özel bir ilgi göstererek, aileleri üyeleri ile birleşmek isteyen kişilerce yapılmış başvuruları olumlu ve insancıl bir anlayışla inceleyeceklerdir.

Bu alandaki başvuruları elden geldiğince ivedilikle sonuçlandıracaklardır.

Bu başvurular için yatırılacak harçların makul bir düzeyde olmalarını sağlamak için, gereken durumlarda bu harçları indireceklerdir.

Ailenin birleştirilmesi amacı ile yapılmış fakat kabul edilmemiş başvurular, uygun düşen düzeyde yenilenebilecekler ve bu yeni başvurular, yerine göre oturma ya da yarış ülkeleri makamlarınca, makul ölçülerdeki sürelerle yeniden inceleneceklerdir; bu durumlarda, harçlar, ancak başvurular olumlu sonuçlandığı zaman alınacaktır.

Ailenin birleştirilmesi konusunda başvuruları olumlu sonuçlanmış kişiler ev eşyalarını, kişisel eşyalarını yanlarında götürebilecek ya da gönderebileceklerdir; bu amaçla, Katılan Devletler, varolan yönetmeliklerin öngördüğü bütün olanakları kullanacaklardır.

Bir ailenin üyelerinin birleşmesine değin, bu üyeler, aile bağlarına dayalı temaslarda öngörülen yöntemlere uygun olarak buluşabilecekler ve aralarında temaslara kurabileceklerdir.

Katılan Devletler, aile üyelerinin birleştirilmesi sorunları ile uğraşan Kızılhaç ve Kızılay Derneklerince gösterilen gayretleri destekleyeceklerdir.

Katılan Devletler, aile birleştirilmesine ilişkin bir başvuruda bulunulmasının, başvuruda bulunanın ya da ailesi üyelerinin haklarında ve yükümlülüklerinde bir değişiklik yaratmayacağını doğrularlar.

Kabul eden katılan - Devlet, bu Devletin uyruğu olan ailesi üyeleri ile birleşmek üzere bu Devlete sürekli biçimde yerleşmeye gelen, öteki Devletlerden olan kişilere iş bulma konusunda gerekli özeni gösterecek ve bu kişilere, eğitim, sağlık hizmetleri ve sosyal güvenlik alanlarında kendi vatandaşlarına gösterdiği aynı olanakların sağlanmasına dikkat edecektir.

(c) ÇEŞİTLİ DEVLETLERİN VATANDAŞLARI ARASINDA EVLENME

Katılan Devletler, bir başka Devletin vatandaşı ile evlenmeyi kararlaştıran kişilerce yapılan çıkış ve giriş izni başvurularını olumlu biçimde ve insancıl düşüncelere dayanarak inceleyeceklerdir.

Anılan amaçlar ve evlenme sözleşmesi için gerekli belgelerin incelenmesi ve verilmesi, aile birleştirilmesi için kabul edilen hükümlere uygun olarak yürütülecektir.

Katılan Devletler, birbirinden ayrı Katılan Devletlerden olan eşlerce, evlendiklerinde, kendileri ve bu evlilikten olma erginlik çağına erişmemiş çocuklar için, sürekli konullarını (ikametgahlarını) içlerinden birinin sürekli oturduğu Devlete aktarabilmek üzere, yapılan başvuruları inceleme sırasında aile birleştirilmesi konusunda kabul edilmiş hükümleri de uygulayacaklardır.

(d) KİŞİSEL YA DA MESLEKSEL GEZİLER

Katılan Devletler vatandaşlarının kişisel ya da mesleki nedenlerle yapacakları gezileri en geniş biçimde kolaylaştırma düşüncesindedirler ve bu amaçla, özellikle şu noktaları göz önünde tutarlar:

— Çıkış ve girişlere ilişkin işlemleri giderek sadeleştirmek ve esneklikle uygulamak;

— Güvenlik zorunluklarını gereği gibi göz önünde tutarak, öteki Katılan Devletlerin vatandaşlarının kendi ülkelerindeki gezilerine ilişkin yönetmelikleri yumuşatmak.

Katılan Devletler, gerekli olan durumlarda, vize ve resmi gezi belgeleri için alınan harçları giderek indirmeye çaba göstereceklerdir.

Katılan Devletler, hukuk ve konsolosluk yardımlarını kapsamak üzere, konsolosluk hizmetleri sağlamaya ilişkin düzenlemeleri iyileştirmek için yöntemleri - uygun düştüğü ölçüde, çok taraflı ve ikili konsolosluk sözleşmeleri ve diğer anlaşmalar ya da ilgili belgeler akdini de kapsamak üzere - gerekli görürlerse, inceleme niyetini taşırlar.

Katılan Devletlerin anayasa çerçevesinde ibadetlerini yürüten dinsel inanç, kuruluş ve örgütlerin ve bunların temsilcilerinin kendi aralarında temaslarda bulunabileceklerini ve buluşabileceklerini ve bilgi alış-verişi yapabileceklerini Katılan Devletler doğrularlar.

(e) TEK BAŞINA YA DA TOPLUCA TURİZM İÇİN KOŞULLARIN İYİLEŞTİRİLMESİ

Katılan Devletler, turizmin, öteki ülkelerin yaşamlarının, kültürlerinin ve tarihlerinin daha iyi anlaşılmasına, halklar arasında anlayışın artmasına, temaslardan iyileşmesine ve tatilin daha geniş biçimde kullanılmasına katkısı olduğunu düşünürler. Tek başına ve topluca turizmin gelişmesini oluşturmayı isterler ve bu amaçla, özellikle, şu noktaları gözetirler:

— Birbirlerinin ülkelerine yapılacak gezileri, uygun düşen kolaylıkların gösterilmesini ve bu gibi gezilere ilişkin gerekli işlemlerin çabuklaştırılmasını ve sadeleştirilmesini destekleyerek, geliştirmek;

— Turizmin geliştirilmesinde işbirliğini, gereken durumlarda uygun düşen anlaşmalara ya da düzenlemelere dayalı olarak, özellikle öteki ülkelere gezi yapmaya

ve turistlerin karşılanması ve turist hizmetlerine ve diğer ortak çıkarlı ilgili sorunlara ilişkin bilgileri çoğaltmak konusunda, olanak bulunan iki taraflı yolları inceleyerek, arttırmak.

(f) GENÇLER ARASINDA TEMASLAR

Katılan Devletler, aşağıdaki yolları destekleyerek, gençler arasında temasların ve değişimlerin daha da geliştirilmesi düşüncesindedirler:

— Çalışan, meslek eğitimi gören ya da öğrenim yapan gençler arasında, ikili veya çok taraflı ya da düzenli programlar yolu ile, değişimlerin ve kısa ya da uzun süreli temasların uygun düşen bütün durumlarda, arttırılması;

— Katılan Devletlerin gençlik örgütlerince, gençler arasında çok taraflı işbirliğinin yapılarına ilişkin sözleşmeler yapılması olanaklarının incelenmesi;

— Öğrenci değişimi, gençler için uluslararası seminerler, mesleki yetiştirme ve yabancı dil inceleme kursları düzenlemeğe ilişkin sözleşme ya da düzenli programlar;

— Gençler arasında turizmin geliştirilmesinin sürdürülmesi ve bu-nun için, uygun düşen kolaylıkların sağlanması;

— Olanak bulunan durumlarda, çalışan, meslek eğitimi gören ya da öğrenim yapan geniş gençlik kümelerini temsil eden örgütler arasında, ikili ya da çok taraflı düzeyde, değişimlerin, temasların ve işbirliğinin geliştirilmesi;

— Halklar arasında, karşılıklı anlayışı arttırmanın ve dostluk ilişkileri ile güveni güçlendirmenin öneminde gençleri bilinçli kılmak.

(g) SPOR

Spor alanında varolan bağları ve işbirliğini daha sıkılaştırmak üzere, Katılan Devletler, saptanmış uluslararası kurallara, yönetmeliklere ve geleneklere dayalı

olarak, her çeşit spor karşılaşmalarını ve yarışmalarını kapsamak üzere, bu alandaki temasları ve değişimleri destekleyeceklerdir

(h) TEMASLARIN GELİŞTİRİLMESİ

Kadın örgütlerini de kapsamak üzere, hükümet kurumları ve hükümetler dışı örgütler ve dernekler arasında temasların daha da geliştirilmesi yolu ile, katılan - Devletler, toplantılar düzenlenmesini ve temsilci heyetlerin, grupların ve kişilerin gezilerini kolaylaştıracaklardır.

2. ENFORMASYON

Katılan Devletler,

Öteki Katılan Devletlerdeki yaşamın çeşitli yönleri üzerinde, giderek artan daha geniş bir ölçüde bilgi edinme ve bu yönleri anlama gereksinmesinin **bilinci ile,**

Bu sürecin halklar arasında güvenin geliştirilmesine katkısını **kabul ederek,**

Katılan Devletler arasında karşılıklı anlayışın geliştirilmesi ve ilişkilerin daha da iyileştirilmesi ile, bu alanda ilerleme sağlama amacına yönelik başka çabaları sürdürmek **isteği ile,**

Öteki Katılan Devletlerden gelen enformasyonun yayımının ve bu gibi enformasyondan bilgili olmanın önemini **kabul ederek,**

Bunun sonucu olarak, basın, radyonun, televizyonun, sinema ve basın ajansları ile, bu alanda uğraşıda bulunan gazetecilerin temel ve etkili rolünü **önemle belirterek,**

Her çeşit enformasyonun daha özgür ve daha geniş biçimde yayımını kolaylaştırmayı, enformasyon alanında işbirliğini ve öteki ülkelerle enformasyon alış-verişini desteklemeyi, bir katılan - Devletin başka bir katılan - Devlette işgören gazetecilerinin çalışma koşullarını iyileştirmeyi **amaç edinirler,** ve

Özellikle aşağıdaki konularda **niyetlerini belirtirler:**

(a) ENFORMASYONUN YAYIMININ HERKESE AÇIK TUTULMASININ VE ENFORMASYON ALIŞ-VERİŞİNİN GELİŞTİRİLMESİ

(i) Sözlü enformasyon

Öteki Katılan Devletlerin tanınmış kişilerinin ve uzmanlarının konferanslarını ve konferans gezilerini olduğu kadar, yuvarlak masa toplantıları, seminerler, sempozyumlar, yaz okulları, kongreler ve ikili ve çok taraflı başka toplantılarda görüş alış-verişini destekleyerek, sözlü enformasyonun yayımını kolaylaştırmak,

(ii) Yazılı enformasyon

Öteki Katılan Devletlerde aralıklı ya da aralıksız çıkan gazetelerin ve basılı yayınların ülkelerinde yayımının iyileştirilmesini kolaylaştırmak. Bu amaçla,

Katılan Devletler, yetkili firmalarını ve örgütlerini, öteki Katılan Devletlerden yurda sokulan gazetelerin yayın çeşitlerini ve sayısını giderek arttırmayı öngören anlaşma ve sözleşmeler yapma yönünde destekleyeceklerdir. Bu anlaşmalar ve sözleşmeler özellikle, her ülkede kendi yayınlarının ve gazetelerinin en çabuk dağıtımını ve bu dağıtımda alışlagelen yolların kullanılmasını olduğu kadar, bu anlaşmalarla ve sözleşmelerle güdülen amaçlara erişmeye olanak vermek üzere taraflar arasında anlaşmaya varılmış ödeme biçim ve yolarını da belirleyecektir.

Gerekli görülen durumlarda, yukarıdaki amaçlara varmak ve anlaşmalarla sözleşmelerde yer alan hükümleri uygulamak üzere uygun önlemler alacaklardır.

Aşağıda gösterilen temellere dayanarak, ithal edilmiş, aralıklı ve aralıksız çıkan basılı yayınların halka açık tutulmasını iyileştirmeye yardımcı olmak. Özellikle:

Bu yayınların satıldığı yerlerin sayısının artmasını destekleyeceklerdir;

Kongreler, konferanslar, resmi ziyaretler ve başka uluslararası olaylar sırasında ve mevsim boyunca turistlere bu sürekli yayınların sağlanmasını kolaylaştıracaklardır;

Her ülkeye özgü yöntemler uyarınca abone yazılma olanaklarını geliştireceklerdir;

Bu yayınların büyük halk kitaplıklarıyla bunların okuma odaları ve üniversite kitaplıklarında okuma ve ödünç alma olanaklarını iyileştireceklerdir;

İlgili taraflarca kabul edilebilir düzenlemelere dayalı olarak, yabancı temsilciliklerce yayınlanan ve dağıtılan enformasyon bültenlerinden bilgi edinme olanaklarını iyileştirmeyi isterler.

(iii) Sinema (film), radyo ve televizyon enformasyonu

Sinema (film) ve televizyon enformasyonlarının yayımının iyileştirilmesini oluşturmak. Bu amaçla:

Öteki katılan - Devletten çıkan, bunların ülkelerindeki yaşamın çeşitli yönlerini gösterir ve doğruca ilgili örgütler ve firmalar arasında yapılması gerekebilecek sözleşmeler ve düzenlemelere uygun olarak elde edilmiş, daha çeşitli radyo ve sinema enformasyonunun daha geniş bir radyo yayını ve gösterme konusu yapılmasını destekleyeceklerdir;

Öteki Katılan Devletler çıkışlı kayda alınmış gör-işit (audio-visuel) gereçlerin yetkili örgütlerce ve firmalarca yurda sokuluşunu kolaylaştıracaklardır.

Katılan Devletler, radyo enformasyonu yayımının genişlemesini kaydederler ve bu sürecin halklar arasındaki karşılıklı anlayış ve bu Konferansta saptanan amaçlar yararına işleyebilmesi için süregideceği umudunu belirtirler.

(b) ENFORMASYON ALANINDA İŞBİRLİĞİ

Uzun ve kısa süreli anlaşmalara ya da düzenlemelere dayalı olarak enformasyon alanında işbirliğini geliştirmek. Özellikle:

Haber ajanslarını da kapsamak üzere, kitle enformasyon örgütleri ile yayın evleri ve örgütleri arasında giderek artan işbirliğini olumlu karşılayacaklardır;

Özellikle, gerek canlı gerek bAnta alınmış radyo ve televizyon programları alış-verişi ve böyle programların ortak yapımı, yayımı ve dağıtımı ile kamu ya da özel,

ulusal ya da uluslararası radyo ve televizyon örgütleri arasında işbirliğini olumlu karşılayacaklardır;

Katılan Devletlerin gazeteci örgütleri arasında olduğu kadar, bu Devletlerin gazetecileri arasında da buluşma ve temasları destekleyeceklerdir;

Katılan Devletlerin, yazıların alış-verişi ve yayınlanması için, hem dergileri hem gazeteleri arasında anlaşma olanaklarını olumlu göreceklerdir;

Basın, radyo ve televizyon alanında uzmanlar arasında teknik bilgi alış-verişi, tecrübe ve görüş alış-verişi amacını güden ortak araştırmaların ve toplantıların düzenlenmesini destekleyeceklerdir.

(c) GAZETECİLERİN ÇALIŞMA KOŞULLARININ İYİLEŞTİRİLMESİ

Katılan Devletler, başka bir katılan - Devlette iş gören gazetecilerin çalışma koşullarını düzeltmek isteği ile, özellikle, aşağıdaki konularda niyetli bulunmaktadır:

— *Gazetecilerce yapılan vize istemlerini olumlu bir anlayışla ve uygun ve makul bir süre içinde incelemek;*

— *Katılan Devletlerin sürekli görevlendirilmeleri kabul edilmiş gazetecilerine, anlaşmalara dayalı olarak, belirli süreler için çok sayıda giriş ve çıkış vizeleri vermek;*

— *Katılan Devletlerin görevlendirilmeleri kabul edilmiş gazetecilerine, geçici olarak oturdukları ülkelerde kalış izni ile uygun düşen ve gerektiği durumlarda, taşımaları uygun olan başka resmi belgeleri vermek;*

— *Katılan Devletler gazetecilerinin iş gördükleri ülkedeki gezilerinin düzenlenmesine ilişkin yöntemleri, karşılıklı olma temeli üzerine, yumuşatmak ve güvenlik nedenleri ile yasak bölgelerin varlığına değinen yönetmelikler saklı tutulmak üzere, böyle geziler için giderek artan daha büyük olanaklar sağlamak;*

— *Böyle geziler için, gazetecilerce yapılan istemlerin, isteme özgü zaman etkeni göz önünde tutularak, olanak ölçüsünde, çabuk karşılanmasını sağlamak;*

— *Katılan Devletlerin gazetecilerine, resmi örgütlerle kurumları da kapsamak üzere, kendi haber kaynakları ile kişisel temas kurmak olanaklarını çoğaltmak;*

— *Katılan Devletlerin gazetecilerine, işlerini görmeğe gerekli teknik araçları (fotoğraf, sinema makineleri, manyetefon, radyo, televizyon), yalnız bu araçların yeniden yurt dışına çıkarılması çekincesiyle, yurda sokma hakkını tanımak;*

— *Öteki Katılan Devletlerin sürekli veya geçici olarak görevlendirilmiş gazetecilerine, manyetik bAntları ve developpe edilmemiş filmleri de kapsamak üzere, meslek uğraşlarının sonuçlarının basında yayınlanması ya da radyo veya televizyonda yayımlanması amacı ile, Katılan Devletlerce kabul edilen yolları kullanarak, eksiksiz, alışlagelmiş biçimde ve çabuk olarak, temsil ettikleri enformasyon organlarına ulaştırmak olanağını vermek;*

Katılan Devletler, gazetecilerin, meslek uğraşlarını yasal yollardan yürütmelerinden ötürü sınır dışı edilemeyeceklerini veya diğer bir biçimde cezalandırılmayacaklarını açıklarlar. Görevlendirilmesi kabul edilmiş bir gazeteci sınır dışı edilirse, bu önlemin nedenleri konusunda bilgili kılınacak ve durumun yeniden incelenmesini isteyebilecektir.

3. KÜLTÜR ALANINDA İŞBİRLİĞİ VE DEĞİŞİMLER

Katılan Devletler,

Kültürel değişimlerin ve işbirliğinin bireylerin ve halkların birbirlerini daha iyi anlamalarına yardımcı olduğunu ve böylece Devletler arasında sürekli bir anlayışı oluşturduğunu düşünerek,

Bu alanda çok taraflı düzeyde, gitgide çeşitlenen bir kültür yaşamına daha geniş sosyal tabakaların canlı bir biçimde katılmalarının yararının belirlendiği, Haziran 1972'de Helsinki'de UNESCO'ca düzenlenen, Avrupa'da Kültür Politikaları Konusunda Hükümetlerarası Konferansta daha önce tanımlanmış sonuçları doğrulayarak,

*Katılan Devletler arasında karşılıklı güvenin gelişmesi ve ilişkilerin gitgide iyileşmesi ile, bu alanda ilerleme sağlama yolunda, çabalarını sürdürmek ve **arttırmak isteyerek,***

*Bu anlayış içinde, gerek kişilere, gerek kültürel yapılara ilişkin kültürel alış-verişi önemli biçimde arttırmaya ve kültürün bütün alanlarında, hem ikili hem çok taraflı düzeyde, aralarında canlı bir işbirliğini geliştirmeye **hazır olarak,***

*Karşılıklı bağlarının böyle bir sıkılaşmasının her birinin kendine özgünlüğüne saygı göstererek, her birinin kültürünü zenginleştirmeye ve dünyanın öteki ülkeleri ile kültürel işbirliğini geliştirmeyi de sürdürerek, aralarında ortak değerlerinin bilincini güçlendirmeye yardımcı olacağı **inancı ile,***

*Aşağıdaki amaçları ortaklaşa saptadıklarını **duyururlar:***

(a) Birbirlerinin kültürel alanda gerçekleştirdiklerini daha iyi tanıma amacı ile karşılıklı enformasyon alış-verişini desteklemek;

(b) Kültür varlıklarının alış-verişi ve yayımına ilişkin olanakları iyileştirmek;

(c) Birbirinin kültürel alanda gerçekleştirdiklerinin herkese açık tutulmasını oluşturmak;

(d) Bir kültürel çalışmayla uğraşan kişiler arasında temasları ve işbirliğini geliştirmek;

(e) Yeni kültürel işbirliği alanları ve biçimleri araştırmak;

*Böylece, işbu bildirin amaçlarına erişmek için giderek ilerleyen tutarlı ve uzun süreli bir eylemi sürdürmek konusunda ortak iradelerini **açıkladılar,** ve*

*Aşağıdaki hususların artık uygulanmasına geçmek için **niyetlerini belirtirler:***

İLİŞKİLERİN GENİŞLETİLMESİ

Kültürel alanda, çeşitli düzenlerde işbirliğini ve bağları aşağıdaki yollarla genişletmek ve iyileştirmek ve bu amaçla, özellikle:

— Hem esneklik hem de varolan sözleşmeleri olabildiğince tam uygulamak gereğini göz önünde tutarak ve sözleşmelerin ve başka düzenlemelerin kültür alanında işbirliğini ve alış-verişini geliştirmek bakımından önemli bir yol olduklarını gözden uzak tutmadan, uygun düşen durumlarda, kültür alanında Devlet kurumları ve hükümetler dışı örgütler arasında olduğu kadar, kendilerini kültürel çalışmalara vermiş kişiler arasında da ilişkilerin genişletilmesini öngören ikili ya da çok taraflı sözleşmeler yapmak;

— Yetkili Devlet kurumları ve hükümetler dışı örgütler arasında; gereken durumlarda, sözleşmelere ve özel düzenlemelere dayalı haberleşme ve işbirliği biçimlerini de kapsamak üzere doğrudan doğruya haberleşmeyi ve işbirliğini geliştirmeye yardımcı olmak;

— Gereken durumlarda, sözleşmelere ve özel düzenlemelere dayalı temas ve haberleşme biçimlerini de kapsamak üzere, kendilerini kültür çalışmalarına vermiş kişiler arasında doğrudan doğruya temaslari ve haberleşmeyi desteklemek.

BİRBİRLERİNİ DAHA İYİ TANIMA

İkili düzeyde olduğu gibi çok taraflı düzeyde de, kültürün çeşitli alanlarındaki gerçekleştirdiklerini, halklarının, karşılıklı olarak daha geniş ve daha tam bir biçimde öğrenmelerini sağlamak üzere, yetkileri içinde bulunan uygun düşen önlemleri almak ve bu arada:

— Katılan ülkelerden gelen bilgileri toplayacak ve bu bilgileri istemde bulunacak benzeri bankalara aktaracak, Avrupa'da kültürel veriler bankasının kurulmasının ve bunun yapısının nasıl olabileceğini, gerekirse yetkili uluslararası örgütlerle işbirliğiyle, ortaklaşa incelemek ve bu amaçla ilgili Devletlerin uzmanları arasında bir toplantı düzenlemek;

— Avrupa'da, Katılan Devletler çıkışlı, kültürel ve bilimsel nitelikte bir belgesel film repertuarı yapma yollarını, gerekirse, uygun düşen uluslararası örgütlerle birlikte incelemek;

— Kitapların daha sık sergilenmesini desteklemek ve Avrupa'da, düzenli sürelerle, Katılan Devletler çıkışlı kitapların büyük bir sergisini düzenleme olanağını incelemek;

— İlgili kuruluşlar ve yayınevleri arasında, edinilebilir kitaplarla, olabildiği ölçüde, yakında çıkacak yayınları da kapsamak üzere, elde bulunan yayın gereçlerine ilişkin katalogların alış-verişine olanak sağlamak, ayrıca, her ülkenin bu yayınları sunuş biçimini iyileştirmek üzere, ansiklopedi yayınlayan yayınevleri arasında da belgesel gereç alış-verişini oluşturmak;

— Kültürün çeşitli dallarında, tiyatro, müzik, kitaplık uğraşları ile kültürel yapıtların korunması ve onarılması gibi, bilgi alış-verişinin genişlemesine ve iyileştirilmesine ilişkin sorunları ortaklaşa incelemek.

ALİŞ-VERİŞ VE YAYIM

Kültürel yapıtların alış-verişi ve yayımı olanaklarını iyileştirmeye, uygun yollarla, yardımcı olmak ve bu amaçla, özellikle:

— Kitap ve başka kültürel gereçlerin uluslararası ticaretine ilişkin harç ve vergi yüklerinin uyumlaştırılması ve hafifletilmesi ve yabancı sergilerde sanat yapıtlarını sigortalamak ve bu yapıtların taşınmaları sırasında uğrayabilecekleri zarar ve yitirilme tehlikelerini azaltmak için yeni yollar bulma olanaklarını da incelemek;

— Sanat gösterilerinin programlarındaki tarihlere uygun olarak, bu gösterileri düzenleyenlerce kararlaştırılmış dizelgelerde yer alan sanat yapıtlarının, gereçlerin ve aksesuarların gümrükten çıkış işlemlerini kolaylaştırmak;

— Kitapların uluslararası ticaretini kolaylaştırabilecek nitelikte - sipariş yöntemlerinin sadeleştirilmesi, mal sağlama süreleri ve ödeme biçimleri gibi - uğraşı dallarına giren önlemleri incelemek üzere, yetkili örgütler ve ilgili firmalar temsilcileri arasında buluşmaları desteklemek;

— Film enstitüleri ve film kitaplıkları arasında filmlerin ödünç verilmesini ve alış-verişini desteklemek;

— *Katılan-Devletlerde, - müzik, tiyatro, plastik ve grafik sanatlar gibi - en elverişli alanlarda öngörülen kültürel nitelikte gösterilere ilişkin olarak bu gösterilerin takviminin, gereken durumda, uygun düşen uluslararası örgütlerin yardımı ile hazırlanmasına katkıda bulunmayı sağlamak üzere, ilgili taraflar arasında bilgi değişimini desteklemek;*

— *Kültürlerinin çeşitliliğini ve özgünlüğünü göz önünde tutmakla birlikte, kültürün yayılması için kullanılan teknik yöntemlerin önceden kestirilebilir gelişmesinin ve ilgili taraflar arasında gerçekleştirilebilecek bir uyumlamaya gidilmesinin, kültürel işbirliğinin geliştirilmesi ve alış-verişi üzerindeki etkilerinin incelenmesini desteklemek;*

— *Her bir kültürün üstünlüklerinin ve değerlerinin bilinci içinde, öteki katılan-Devletlerin kültürel kalıtına (mirasına) duyulan ilginin, kültür politikaları çerçevesinde uygun gördükleri biçimde, geliştirilmesini desteklemek;*

— *Taraf oldukları ya da gelecekte olmayı kararlaştıracakları, kültürel yapıtların dolaşımına ve sanatçı haklarına ilişkin uluslararası anlaşmaları ve sözleşmelerin tam ve etkili uygulanmasını sağlamaya çaba göstermek.*

AÇIK TUTMA

Ülkelerinin kültürünün çeşitli alanlarındaki başarıların - yapıtlar, denemeler ve sanat gösterileri - herkese karşılıklı olarak daha da tam açık tutulmasını oluşturmak ve bu amaçla, yetkileri uyarınca, olabilecek en iyi çabaları göstermek, özellikle:

— *Kitapların ve sanat yapıtlarının daha büyük çapta yayımını, özellikle aşağıdaki gibi yollarla oluşturmak:*

Kültürel başarıların karşılıklı olarak daha tam bir biçimde açık tutulması amacı ile, yazarlar ve yayın evleri ile başka kültürel kuruluşlar arasında uluslararası temas ve haberleşmeyi, taraf oldukları sanatçı hakları konusundaki uluslararası anlaşmaları tam olarak göz önünde tutarak, kolaylaştırmak,

Yayın evlerinin, baskılarının sayısını saptarken, öteki katılan-Devletlerden gelen istemi de göz önünde tutmalarını, ve öteki katılan-Devletlerde satış haklarının, olanak

varsa, yurda sokaan ülkenin birçok satış örgütlerine ilgili taraflar arasında anlaşma yolu ile verilmesini öğütlemek;

Yetkili örgütleri ve ilgili firmaları anlaşmalar ve sözleşmeler yapma konusunda desteklemek ve bu yolla, kitaplıklarında ve kitap evlerinde öteki katılan-Devletlerin yazarlarını yapıtlarını yazdıkları dilde ve çeviri olarak bulunması için bunların çeşitliliğinde ve sayısında giderek bir artışa yardımcı olmak;

Öteki katılan-Devletler yazarlarının, anlaşmalara ve sözleşmelere dayalı olarak yurda sokulmuş, yazdıkları dildeki ve çeviri kitaplarının satıldığı yerlerin sayısının, uygun görülen durumlarda, çoğaltılmasını sağlamak,

Öteki katılan-Devletlerin dillerinde, özellikle daha az yaygın dillerde yapılmış, edebiyat ve başka kültür dallarındaki yapıtların, çevirilerinin daha geniş ölçüde gerçekleştirilmesini ve bir başka dile çevrilmiş yapıtların yayını ve dağıtımını, aşağıdaki gibi önlemlerle sağlamak:

İlgili yayın evleri arasında daha düzenli temasları desteklemek;

Çeviriciler için temel ve ileri düzeyde eğitim alanındaki çabalarını geliştirmek;

Ülkelerinin yayınevlerini, uygun yollarla, çeviriler yayınlama konusunda desteklemek;

Yayıncılar ve ilgili kuruluşlar arasında çevirilebilecek kitap dizelgeleri alış-verişini kolaylaştırmak;

Ülkeleri arasında çeviricilerin meslek uğraşlarını ve işbirliğini oluşturmak;

Çevirilerin ve dağıtımının daha da fazla geliştirilmesi yolları üzerinde ortak araştırmalar yapmak;

Kitapevleri arasında kitap, bibliyografya ve katalog fişleri alış-verişini iyileştirmek ve genişletmek;

— Birbirinin, özellikle kitap alanındaki kültürel gerçekleştirmelerinin, gerekirse ilgililer arasında karşılıklı anlaşma yolu ile, açık tutulmasının kolaylaştırılmasına olanak verecek başka uygun önlemler tasarlamak;

— Her birinin kültürel yaşamını karşılıklı olarak tanımayı iyileştirmek üzere, kitlesel enformasyon araçlarının daha geniş kullanılmasına, uygun düşen yollarla yardımcı olmak;

— Göçmen işçilerin ve ailelerinin ulusal kültürleriyle bağlarını korumak ve onları yeni kültür çevrelerine alıştırmak için gerekli koşulları geliştirmeye özen göstermek;

— Yetkili kuruluş ve örgütleri, öteki Katılan Devletlerin tam uzunluktaki belgesel filmlerinin daha geniş bir seçimini ve daha geniş bir dağıtımını yapma konusunda desteklemek ve sinema çalışmaları daha az tanınmış ülkelerin filmlerini gereği gibi göz önünde tutarak, ilk gösterme günleri, film haftaları ve festivaller gibi ticaret niteliği olmayan film gösterilerini daha sık düzenlemek;

— Öteki Katılan Devletlerin uzmanlarına, kültürel nitelikteki sinema ve görsel-işitsel arşivlerin gereçleri ile, uygun yollarla, çalışma yapma olanaklarının bu gibi arşiv gerekleri hakkında varolan kurallar çerçevesinde genişletilmesini oluşturmak;

— Banda alınmış kültürel nitelikteki televizyon programlarının bir dağıtıcısının yapılmasının uygun düşüp düşmediğinin ve bunu koşulları ve bu programları seçmeyi ve satın almayı kolaylaştırmak üzere bu filmleri hızla görme yollarının, gerekirse, yetkili uluslararası örgütler yardımı ile, ilgili kuruluşlarca ortak bir incelenmesini desteklemek.

TEMASLAR VE İŞBİRLİĞİ

Kültürün çeşitli alanlarında temasların ve işbirliğinin, özellikle yaratıcı sanatçılar ve kişiler arasında geliştirilmesine, uygun düşen yollarla, özellikle aşağıdaki biçimlerde çaba göstererek, katkıda bulunmak:

— Kültür alanlarında uğraşmakta bulunan kişiler için, gerekli durumlarda, kültürel işbirliği ne bağlı konularda anlaşmalar, sözleşmeler ya da başka düzenlemelerle yürütülenleri de kapsamak üzere, geziler ve toplantılar gerçekleştirmek;

— *Bu yolla, yaratıcı ve uygulayıcı sanatçılar ve sanatçı topluluklarının birlikte çalışmaları, öteki Katılan Devletlerde çalışmalarını tanıtmaları ya da ortak uğraşlarına ilişkin konularda görüş alış-verişinde bulunmaları için temaslarını desteklemek;*

— *Gereken durumlarda, uygun düşen düzenlemeler yolu ile, stajyer ve uzman değişimi, sanat ve mimarlık, müze ve kitaplık, edebiyat incelemeleri ve çeviri gibi çeşitli kültür dallarında temel ve ileri eğitim için burslar verilmesini desteklemek;*

— *Tiyatro, opera, bale, müzik ve güzel sanatlar gibi alanlarda kültür uğraşlarının düzenleyicileri ile öğretmenlerin ve uzmanların eğitiminde tecrübe alış-verişini desteklemek;*

— *Ortak incelemeye konu olabilecek sanat ve edebiyatla ilgili ya-ratma konusundaki güncel sorunlar üzerinde yaratıcı sanatçılar, -özellikle genç yaratıcı sanatçılar - arasında uluslararası toplantılar düzenlenmesinin desteklenmesini sürdürmek;*

— *Katılan Devletlerin kültürel yaşamını karşılıklı olarak daha iyi tanımak için, kültür alanında çaba gösteren kişiler arasında değişimi ve işbirliğini geliştirmek üzere başka olanakları incelemek.*

İŞBİRLİĞİ ALANLARI VE BİÇİMLERİ

Yeni kültürel işbirliği alanları ve biçimleri araştırılmasına, bu amaçla ilgili taraflar arasında, gerekli durumlarda, uygun düşen antlaşmalar ve düzenlemeler yapılmasına yardımcı olarak, desteklemek ve bu çerçevede aşağıdaki konuları oluşturmak:

— *Kültür politikalarına ilişkin olarak bu politikaların, özellikle toplumsal yönleri, planlama ile bağlantıları, kent planlaması, eğitim ve çevre politikaları ve turizmin kültürel yönleri açısından ortak incelemeler;*

— *Kültürel çeşitlilik konusunda, bu çeşitliliğin, gerçekleştiği yerlerde, taraflarca daha iyi anlaşılmasına yardımcı olmak amacı ile, bilgi değişimi;*

— Yukarıda belirtilen konularda, bilgi alış-verişi ve uygun düşerse, uzmanların toplantıları, araştırma programları ve projelerinin hazırlanması ve yürütülmesi ile, bunların ortaklaşa değerlendirilmesi ve sonuçların yayımı;

— Aşağıdaki gibi biçimlerde, kültürel işbirliği ve ortak projelerin geliştirilmesi:

Plastik ve grafik sanatlarda, sinema, tiyatro, bale, müzik, folklor vb. alanlarda uluslararası gösteriler; uluslararası kültürel gençlik olaylarının düzenlenmesine ve genç sanatçı değişimine gerekli özeni göstererek, kitap fuarları ve sergileri, opera ve drama çalışmalarında ortak gösteriler ile, solistlerin, müzik topluluklarının, orkestraların, amatörlerden kurulanları da kapsamak üzere, koro ve başka sanatçı kümelerinin gösterileri;

Öteki katılan-Devletlerin yazarlarının ve bestecilerinin yapıtlarının, solist ve sanatçı topluluklarının dağıcıklarına konulması; birbirlerinin kültürel gerçekleştirmelerini daha iyi tanıtmaya elverişli yazıların, incelemelerin ve monografilerin, ayrıca ucuz kitapların sanat ve edebiyat koleksiyonlarının hazırlanması, çevirisi ve yayını ile, bu amaçla yayınevlerinin uzmanları ve temsilcileri arasında toplantılar öngörülmesi;

Filmlerin, radyo ve televizyon programlarının ortaklaşa yapımı ve alış-verişini desteklemek, belirli ortak projelerin yürütülmesi için elverişli koşulların yaratılması amacı ile, özellikle yapımcılar, teknisyenler ve kamu makamlarının temsilcileri arasında toplantılar oluşturmak ve ortak yapım alanında, uluslararası film toplulukları kurulmasını desteklemek;

En iyi projelerin uygulanması olasılığını göz önünde tutarak, mimarlar ve kent planlayıcıları arasında yarışmalar düzenlemek ve olanak görülen durumlarda uluslararası topluluklar kurmak;

Uygun durumlarda, hükümetlerarası ya da hükümetler dışı nitelikte uluslararası örgütlerin ve bu alanlarda yetkili ve etkili bir biçimde çalışan özel kuruluşların da yardımı ile, sanat yapıtlarına, arkeoloji ve tarihsel anıtların ve kültürel değerlerde yerlerin, korunması, onarılması ve değerlendirilmesi konusunda ortak projeler uygulamak ve bu amaçla aşağıdaki yolları düşünürler:

Bu sorunları daha geniş bir toplumsal ve ekonomik çerçevede ele almak gereğini göz önünde tutarak, gerekli önerileri hazırlamak üzere ilgili taraflar uzmanlarının düzenli sürelerle yapacakları toplantılar;

Katılan-Devletler arasında, en anlamlı başarılı ve yenilikleri tanıtmak ve karşılaştırmak amacına yönelik yazıları, uygun düşen dergilerde yayınlama;

Ülkelerin tarihsel anıtlar ve kültürel değerlerde yerlerin sayımını ve kataloğunu yapmakta kullanılan çeşitli sistemlerin iyileştirilmesi ve uyumlaştırılması amacı ile ortak inceleme;

Onarıma ilişkin çeşitli dallarda uzmanların eğitimi için uluslararası burslar düzenleme olanaklarının incelenmesi.

* * *

***Uluslararası azınlıklar veya bölgesel kültürler.** Katılan Devletler, ulusal azınlıkların ya da bölgesel kültürlerin aralarındaki çeşitli kültür alanlarında işbirliğine yapabileceği katkıyı kabul ederek, bu türlü azınlık ya da kültürlerin ülkelerinde bulunması durumunda, bu katkıyı üyelerinin yasal çıkarlarını göz önünde tutarak, kolaylaştırmak niyetindedirler.*

4. EĞİTİM ALANINDA İŞBİRLİĞİ VE DEĞİŞ - TOKUŞ

Katılan Devletler,

*Eğitim ve bilim alanlarında uluslararası nitelikteki ilişkileri geliştirmenin, karşılıklı daha iyi anlayışa yardımcı ve bütün halkların yararına olduğu kadar, gelecek kuşaklara da çıkar sağladığı **bilinci ile,***

*Eğitim ve bilimle uğraşan örgütler, kurumlar ve kişiler arasında, bilgi ve tecrübe alış-verişi ile temasların, gerekli durumlarda özel düzenlemelere dayalı biçimde daha da geliştirilmesini kolaylaştırmaya **hazır olarak,***

Bilim ve eğitim kuruluşları arasında bağları güçlendirmek ve özellikle - bilgi ve kaynak düzeylerinin uluslararası görüşmeleri ve danışmaları gerektirmesi durumlarında - ortak çıkar bulunan kesimlerde işbirliğini desteklemek isteği ile, ve

*Bu alanlarda ilerlemenin daha geniş yabancı dil bilgisi eşliğinde yürütülmesi ve desteklenmesi gerektiği **inancı ile,***

*Bu amaçlarla özellikle şu konularda **niyetlerini açıklarlar:***

(a) İLİŞKİLERİN GENİŞLETİLMESİ

Eğitim ve bilim alanlarında çeşitli düzeylerde işbirliğini ve bağları, özellikle aşağıdaki yollarla genişletmek ve iyileştirmek:

— *Hem esneklik hem de varolan anlaşmaların ve düzenlemelerin daha tam kullanılması gereğini göz önünde tutarak, eğitimle uğraşan Devlet kurumları, hükümetler dışı kuruluşlar ve kişiler arasında uygun düşen durumlarda, işbirliği ve değişimler öngören ikili ve çok taraflı anlaşmalar yapmak;*

— *Uygun düşen durumlarda, hükümetler arasında anlaşmalar çerçevesinde, üniversiteler ve daha yüksek eğitim ve araştırma kuruluşları arasında, doğrudan doğruya düzenlemeler alınmasını oluşturmak;*

— *Uygun düşen durumlarda, özel anlaşma ya da düzenlemelere dayalı olanlarını da kapsamak üzere, eğitim ve bilimle uğraşan kişiler arasında doğrudan doğruya temasları ve haberleşmeyi desteklemek.*

(b) AÇIK TUTMA VE DEĞİŞİM

Katılan Devletlerin öğrencilerine, öğretmenlerine ve bilim adamlarına, birbirinin eğitim, kültür ve bilim kurumlarının, karşılıklı olarak kabul edilebilir koşullarda, açık tutulması yollarını iyileştirmek ve ortak çıkar bulunan bütün alanlarda bu kurumlar arasında değiş-tokuşu özellikle şu yollarla yoğunlaştırmak:

— *Yabancı katılanlar için düzenlenen, eğitime ve kurslara ilişkin kolaylıklar ile, bunlara katılanların kabul edilme koşulları konusunda bilgi değişimini arttırmak;*

— Öğretim ve araştırma için olduğu kadar, birbirinin eğitim, kültür ve bilim alanlarındaki gerçekleştirmelerinden bilgili olma yollarını iyileştirme amaçları ile, bilim adamlarının, öğretmenlerin ve öğrencilerin, Katılan Devletler arasında yapacakları gezileri kolaylaştırmak;

— Ülkelerinde yapılacak eğitim, öğretim ve araştırma için öteki Katılan Devletlerin bilim adamlarına, öğretmenlerine ve öğrencilerine burslar verilmesini desteklemek;

— Sempozyum, seminer ve ortak yapımlı projelerin düzenlenmesini de kapsamak üzere, bilim adamlarının, öğretmenlerin ve öğrencilerin daha geniş ölçüde değişimi ile, üniversite yayınları ve kitaplıkların gereçleri gibi, eğitim ve ileri araştırma bilgilerinin de alış-verişini öngören programlar yapmak, geliştirmek ve desteklemek;

— Bilim adamlarına, öğretmenlere ve öğrencilere, bunların girecekleri üniversite ve kurumlar ve bunlar için hazırlanan programlar konusunda zamanında ve ayrıntılı bilgi verme yolu ile, bu gibi düzenlemelerin ve programların etkili bir uygulamasını oluşturmak, bunlara, ilgili araştırma, bilim ve gizli olmayan arşiv gereçlerini kullanma olanağı vermek ve uygulana gelen yöntemlere dayalı olarak, bunların kabul eden Devlette inceleme ya da araştırma için olduğu kadar tatil geçirmek için de, gezilerini kolaylaştırmak;

— Öğrenimin düzenlenmesine, süresine ve kapsamına ilişkin bilgi değişimini, bilgi düzeylerini ve akademik yeterlilikleri değerlendirme yöntemlerinin karşılaştırılmasını oluşturarak, akademik derece ve diplomaların eşitliği ve karşılaştırılması sorunlarının daha doğru değerlendirilmesini geliştirmek ve yapılabilen durumlarda, gerekiyorsa ya hükümetlerarası anlaşmalar ya da üniversite ve öteki yüksek eğitim ve araştırma kurumları arasında doğrudan doğruya akademik derecelerin ve diplomaların karşılıklı eşitliğini tanımak;

— Bundan başka, akademik dereceler ve diplomalar arasında karşılaştırma ve bunların eşitliğine ilişkin sorunlara genellikle kabul edilebilir çözüm getirmek için çabalarını yoğunlaştırmaları gereğini ilgili uluslararası örgütlere öğütlemek,

(c) BİLİM

Yetkileri çerçevesinde, bilim alanındaki işbirliği ve değişimi genişletmek ve iyileştirmek, özellikle:

Bilimsel bilgi ve belge alış-verişini, ikili ve çok taraflı temel üzerine, özellikle aşağıdaki gibi yollarla arttırmak:

— *Bu bilgileri öteki Katılan Devletlerin bilim ve araştırma adamlarına, örneğin, uluslararası bilgi - paylaşma programlarına katılma veya başka uygun düzenlemeler yolu ile daha geniş biçimde açık tutmak;*

— *Doğal bilimler ve tıp alanlarında temel araştırma konusunda özellikle kullanılan öteki bilimsel gereçler ve örnekler alış-verişini genişletmek ve kolaylaştırmak;*

— *Ortak çıkarlı alanlarda yürütülen ve tasarlanan araştırma çalışmaları konusunda, bilim kurumlarına ve üniversitelere, birbirlerini daha tam ve düzenli biçimde bilgili kılmaya çağrıda bulunmak;*

Üniversiteler, bilimsel kurumlar ve dernekler arasında olduğu kadar bilginler ve araştırma adamları arasında da aşağıdaki gibi yollarla, haberleşme ve doğrudan temaslari, gerekli durumlarda özel anlaşmalar ya da düzenlemelere dayalı olanlarını da kapsamak üzere, kolaylaştırmak;

— *Bilim adamlarının ve araştırmacıların değişimini daha da geliştirmek ve ortak çıkarlı araştırma konularında hazırlık toplantıları ya da çalışma kümeleri düzenlemeyi desteklemek;*

— *Bir çok ülkenin bilimsel kurumlarınca yapılmış düzenlemeler yolu ile araştırma projeleri sürdürmek üzere, bilim adamları karma takımları kurulmasını desteklemek;*

— *Uluslararası konferansların ve seminerlerin örgütlenmesine ve düzenli yürütülmesine ve bunlara kendi bilim ve araştırma adamlarının katılmasına yardım etmek;*

— Bilimde günün ve geleceğin gelişimlerine ilişkin, aralarında sıkı bağ bulunan ortak çıkarlı sorunları tartışmak ve bilimsel kurumlar ve bilim adamları arasında temaslara, haberleşmenin ve bilgi alış-verişinin genişletilmesini oluşturmak üzere, Katılan Devletlerin bilim alanında önde gelen kişilerinin bir toplantısı biçiminde bir «Bilimsel Forum» tasarlamak;

— Böyle bir «Bilimsel Forum» u, UNESCO ve AEK gibi uygun düşen uluslararası örgütlerle danışarak hazırlamak için, Katılan Devletleri ve bunların ulusal bilim kurumlarını temsil eden bir uzmanlar toplantısını, yakın bir tarihte, öngörmek;

— Zamanı gelince «Bilimsel Forum» konusunda daha neler yapılabileceğini düşünmek;

Bilimsel araştırma alanında ikili ve çok taraflı temel üzerine, bilim adamlarının ortak çabalarını ve kimi durumlarda pahalı ya da tek bir gereci gerektiren, özellikle aşağıda anılan alanlarda, Katılan Devletlerde yürütülen programların koordinasyonu ve ortak programların düzenlenmesini geliştirmek; bu alanlarda sayılan konu dizelgesi örnek olarak verilmektedir. Belirli projeler, ilgili uluslararası örgütlerce ve bilimsel kurumlarca yapılabilecek katkı göz önünde tutularak, Katılan Devletlerdeki potansiyel ortaklarca daha sonra saptanmalıdır:

Temel ve doğal bilimler, özellikle matematik, fizik, kuramsal fizik, jeofizik, kimya, biyoloji, ekoloji ve astronomi gibi alanlarda temel araştırma;

Tıp, özellikle kanser ve kalp hastalıkları üzerinde temel araştırma, gelişen ülkelerde salgın hastalıklar konusunda incelemeler ile meslek hastalıklarına özel yer vererek, toplumsal - tıp araştırması, sakatların yeniden eğitimi ve anaların, çocukların ve yaşlıların bakımı;

İnsana ilişkin bilimlerle sosyal bilimler, - tarih, coğrafya, felsefe, psikoloji, pedagoji araştırması, dil bilgisi, sosyoloji, hukuk, siyasal ve ekonomik bilimler gibi - katılan-Devletler için ortak çıkarlı nitelikte, sosyal, sosyo-ekonomik ve kültürel olaylar, özellikle, insan çevresi ve kentsel gelişme sorunları üzerinde karşılaştırmalı incelemeler, anıtların ve sanat yapıtlarının korunması ve onarımı yöntemleri üzerinde bilimsel incelemeler.

(d) YABANCI DİLLER VE UYGARLIKLAR

Her ülkenin kültürünün daha iyi tanınması ve uluslararası işbirliğinin güçlendirilmesi için, halklar arasında haberleşmeyi genişletmede önemli bir yöntem olarak, yabancı dillerin ve uygarlıkların incelenmesini desteklemek, bu amaçla, yabancı dil öğretiminin daha geliştirilmesi ve iyileştirilmesi ve türlü düzeylerde öğretilen dillerin seçiminin, daha az yaygın ya da daha az incelenmiş dillere gerekli özen gösterilerek, çeşitlendirilmesini yetkileri çerçevesinde hızlandırmak ve özellikle:

— *Yabancı dillerin öğretimine yönelik işbirliğini, hızlı öğretim yöntemlerini de kapsamak üzere, türlü öğrenci kategorilerinin gereksinmelerine uydurulmuş etkili çağdaş öğretim yöntemleri ve teknik araçların geliştirilmesi ve uygulanmasına ilişkin bilgi ve tecrübe alış-verişi yolu ile yoğunlaştırmak ve yabancı dil öğretiminde yeni yöntemlerin incelenmesini, ikili ve çok taraflı temele dayalı olarak, yürütme olanağını düşünmek;*

— *Dil öğretiminde çağdaş öğretim teknolojisi kaynaklarından, örneğin, uzmanlarınca karşılaştırmalı incelemeler ve anlaşmaya varılan durumlarda, gör-ışit gereçleri, okul kitaplarını hazırlamada kullanılan gereçler ile, dil öğretiminde kullanılan yeni tip teknik gereçler konusundaki bilgilerin alış-verişi ya da aktarılması yolu ile daha tam olarak yararlanmaya yönelik, ilgili kurumlar arasında işbirliğini, ikili ve çok taraflı olarak, desteklemek;*

— *Dil öğretmenlerinin eğitiminde edinilen tecrübe konusunda bilgi alış-verişini oluşturmak ve dil öğretmenleri ve öğrencilerinin, ikili temele dayalı olarak, değişimini yoğunlaştırmak ve bunların, nerede düzenlenirse, dil ve uygarlık yaz kurslarına katılmalarını kolaylaştırmak;*

— *Sözlük bilgisi alanında uzmanlar arasında, gerekli eşdeğer terimleri tanımlamak amacı ile, özellikle bilimsel ve teknik dallarda, bilimsel kurumlar ve uzmanlar arasında ilişkileri kolaylaştırmak üzere, işbirliğini geliştirmek;*

— *Orta öğretim kurumlarının çeşitli türlerinde yabancı dil öğrenimini daha çok yayma ve sayıca giderek artan Avrupa dilleri arasında daha geniş seçim olanakları oluşturma; ve bu çerçevede, nerede uygun düşerse, öğretmenlerin bulunmasının ve*

eğitimlerinin gereksinimi duyulan öğrenci kümelerinin düzenlenmesini geliştirme olanaklarını incelemek;

— *Yüksek öğretimde, dil öğrencilerine sunulan yabancı dil öğreniminde daha geniş seçim olanakları ve öteki öğrencilere türlü yabancı diller öğrenmeleri için daha geniş olanaklar sağlamak; istenir görünen durumlarda, diller ve uygarlıklar konusunda, yabancı - özellikle, daha az yaygın ya da daha az incelenmiş dilleri konuşan Avrupa ülkelerinin - konferansçılarınca yönetilecek kursların, gerekirse özel düzenlemelere dayalı olarak, örgütlenmesini kolaylaştırmak;*

— *Yetişkinlerin eğitimi çerçevesinde, yabancı dillerin kendi yurttaşlarına ve ev sahibi ülkeler dillerinin öteki ülkelerin ilgili yetişkinlerine öğretimi için, her türlü gereksinmelere ve ilgilere uyan, özel programların daha geliştirilmesini oluşturmak; bu konuda, örneğin, radyo ve televizyon ve hızlı yöntemler ile eğitim için program hazırlamada ve istenir görünen durumlarda, böyle programlar için, karşılaştırma yapılabilir dil yetenekliği düzeylerine yarma amacı ile, öğrenim amaçlarının tanımlanmasında, ilgili kurumların işbirliğini desteklemek;*

— *Uygun düşen durumlarda, yabancı diller öğretimini, bu dillerin karşılığı olan uygarlıklarla birlikte öğrenimini desteklemek ve yabancı diller öğrenimine, uygun düşen sınıf - dışı uğraşları da kapsamak üzere, ilgi uyandırmak amacı güden çabalar da göstermek.*

(e) ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ

Eğitimin bütün düzeylerindeki öğretim yöntemlerinde, sürekli eğitimde ve yetişkinlerin eğitiminde uygulananları da kapsamak üzere, tecrübe ve öğretim araçları alış-verişini, özellikle aşağıdaki yollarla, oluşturmak:

— *Pedagoji biliminin çeşitli dallarında türlü temas biçimlerini ve işbirliğini, örneğin, ilgili kurumlarca yürütülen karşılaştırmalı ya da ortaklaşa incelemeler veya öğretim denemeleri konusunda bilgi alış-verişi yolu ile daha da geliştirmek;*

— *Türlü eğitim sistemlerinde uygulanan öğretim yöntemleri ve orta öğretim öğrencileriyle yüksek öğretim öğrencilerinin bilgi edinme yollarına ilişkin araştırma*

sonuçları konusunda, özelleştirilmiş eğitimin çeşitli türlerinde edinilen ilgili tecrübeyi göz önünde tutarak, bilgi alış-verişini yoğunlaştırmak;

— Yetişkinlere özgü eğitimle ve yinelenen eğitimin düzenlenmesi ve yürütülmesine, bu biçimler ve başka eğitim biçimleri ve düzeyleri arasındaki bağlantılar ile eğitimi, mesleksi ve teknik öğretimi de kapsam üzere, ülkelerindeki ekonomik ve sosyal gelişme gereksinmelerine uydurma konularında edinilmiş bilgilerin alış-verişini kolaylaştırmak;

— Çözümü ortaklaşa bir yaklaşım ve uluslararası daha geniş bir işbirliği gerektiren, insanlığın büyük sorunlarına özellikle değinmek yolu ile, uluslararası anlayış konusunda gençliğin ve yetişkinlerin eğitiminde, tecrübe alış-verişini desteklemek;

— Birbirini tanımayı oluşturma ve okul kitaplarında her bir ülkenin yer almasını kolaylaştırma olanağını göz önünde tutarak, bu kitapları da kapsam üzere, öğretim gereçleri alış-verişi ile, eğitim alanında teknik yenilikler konusunda bilgi alış-verişini desteklemek,

* * *

Ulusal azınlıklar veya bölgesel kültürler. Katılan Devletler, eğitimin türlü alanlarında aralarındaki işbirliğine, ulusal azınlıkların veya bölgesel kültürlerin bulunabileceği katkının bilinci ile, ülkelerinde böyle azınlıklar veya kültürler varsa, bu katkıyı üyelerinin yasal çıkarlarını göz önünde tutarak, kolaylaştırmak niyetindedirler.

KONFERANSIN SÜRDÜRÜLMESİ

Katılan Devletler,

Avrupa'da Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'nda elde edilen ilerlemeleri inceledikten ve değerlendirdikten sonra,

Dünyada daha geniş boyutları içinde, Konferans'ın, Avrupa'da güvenliğin iyileştirilmesi ve işbirliğinin geliştirilmesi sürecinin önemli bir bölümü olduğunu ve sonuçlarının bu sürece anlamlı nitelikte **katkıda bulunacağını da düşünerek,**

*Konferans sonuçlarına tam etkinlik vermek ve böylece Avrupa'da güvenlik ve işbirliğini iyileştirme sürecini ilerletmek üzere, Konferans'ın Son Senedinde yer alan hükümleri uygulama **niyeti ile,***

*Konferans'ın güttüğü amaçları gerçekleştirmek üzere, tek yönlü, ikili ve çok taraflı çaba göstermeleri ve Konferans'ın başlattığı çok taraflı süreci aşağıdaki uygun görülen biçimlerde, sürdürmeleri gerektiği **inancı ile,***

1. Konferans'ı izleyen dönemde, Konferans'ın Son Senedindeki hükümlere gerekli özeni göstermek ve bunları,

(a) tek yönlü olarak, böyle bir davranışı gerektiren bütün durumlarda;

(b) ikili olarak, öteki Katılan Devletlerle görüşmeler yolu ile;

*(c) çok taraflı olarak, Katılan Devletlerin uzmanlarının toplantıları ve aynı zamanda, Birleşmiş Milletlerin Avrupa Ekonomik Komisyonu ve eğitimsel ve bilimsel ve kültürel işbirliği konularında UNESCO gibi varolan uluslararası örgütler çerçevesinde uygulamak konusundaki **kararlılıklarını açıklarlar;***

*2. Konferans'ın başlattığı çok taraflı süreci aşağıdaki yollardan sürdürme **kararlılıklarını da açıklarlar:***

(a) Konferans'ın Son Senedi hükümlerinin ve Konferansın tanımladığı görevlerin uygulanması ile olduğu kadar, Konferans'da ele alınan sorunlar çerçevesinde, karşılıklı ilişkilerinin güçlendirilmesi, Avrupa'da güvenliğin iyileştirilmesi ve işbirliğinin geliştirilmesi ve gelecekte yumuşama sürecinin geliştirilmesi konusunda tam bir görüş alış-verişinde bulunmak;

(b) bu amaçla, Dışişleri Bakanlarınca atanmış temsilciler düzeyinde bir toplantı ile başlamak üzere, temsilcileri arasında toplantılar düzenlemek. Bu toplantı, başka benzer toplantılar ve yeni bir konferans olanağını kapsayabilecek başka toplantılar yapılmasının gerekli yöntemlerini belirleyecektir;

3. Yukarıda anılan bu toplantıların birincisi 1977'de Belgrad da yapılacaktır. Bu toplantıyı düzenlemek üzere 15 Haziran 1977'de bir hazırlık toplantısı yapılacaktır.

Hazırlık toplantısı, Dışışleri Bakanlarınca atanacak temsilciler toplantısının tarihini, süresini, gündemini ve öteki yöntemlerini kararlaştıracaktır;

4. Konferansın yöntem ve kuralları, çalışma yöntemleri ile giderlerinin dağıtım baremi, yukarıda 1 (e), 2 ve 3 paragraflarında öngörülen toplantılara mutatis mutAntis uygulanacaktır. Yukarıda anılan toplantılar, sıra ile Katılan Devletlerde yapılacaktır. Teknik Sekreterlik hizmetleri ev sahibi ülkece karşılanacaktır.

Bu Son Senedin, İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, Rus-ça ve İspanyolca hazırlanan aslı, Finlandiya Cumhuriyeti Hükümetine sunulacak ve bu Hükümet, Son Senedin aslını, arşivinde saklayacaktır. Katılan Devletlerin her biri, bu Son Senedin doğru aslına uygun bir örneğini Finlandiya Cumhuriyeti Hükümetinden alacaktır.

Bu Son Senet metni her katılan - Devlette yayınlanacaktır; her katılan - Devlet bu metni olabildiğince geniş biçimde dağıtacak ve tanıtacaktır.

Finlandiya Cumhuriyeti Hükümetinden, bu Son Senedin metnini —Son Senet, kütüğe yazılabilir (tescil edilebilir) nitelikte olmamakla birlikte— Örgütün bütün üyelerine Birleşmiş Milletlerin resmi belgesi olarak dağıtılması amacıyla, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine göndermesi istenmiştir.

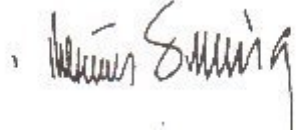
Finlandiya Cumhuriyeti Hükümetinden, aynı zamanda, bu Son Senedin metnini, UNESCO'nun Genel Müdürüne ve Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu Yürütme Sekreterine ulaştırması istenmiştir.

Bu hükümlere olan inançla, Katılan Devletlerin aşağıda imzaları bulunan Yüksek Temsilcileri, Konferans sonuçlarına verdikleri yüksek siyasal anlamın bilinci ile, ve yukarıdaki metinlerde yer alan hükümler uyarınca davranma yolundaki kararlılıklarını belirterek, aşağıya imzalarını atmışlardır.

Helsinki'de,

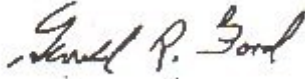
1 Ağustos 1975'te yapılmıştır.

Federal Almanya Cumhuriyeti
Federal Şansölye

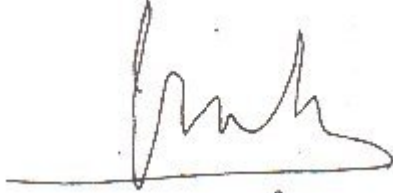
Helmut SCHMIDT

Amerika Birleşik Devletleri
Amerika Birleşik Devletleri Başkanı

Gerald R. FORD

Belçika Krallığı
Başbakan

Leo TINDEMANS

Kanada
Başbakan

Pierre Elliott TRUDEAU

Danimarka
Başbakan

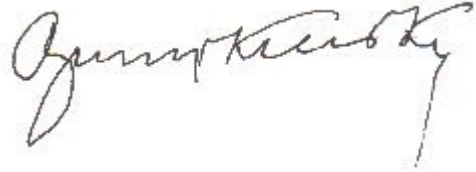
Anker JORGENSEN

Demokratik Alman Cumhuriyeti
Almanya Birleşik Sosyalist Partisi
Merkez Komitesi Birinci Sekreteri

Erich HONECKER

Avusturya Cumhuriyeti
Federal Şansölye

Bruno KREISKY

Bulgaristan Halk Cumhuriyeti
Bulgaristan Komünist Partisi
Merkez Komitesi Birinci Sekreteri

Todor JIVKOV

Kıbrıs Cumhuriyeti
Cumhurbaşkanı

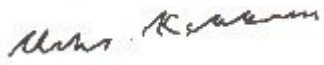
Başpiskopos Makarios III

İspanya
Hükümet Başkanı

Carlos ARIAS NAVARRO

*Finlandiya Cumhuriyeti
Cumhurbaşkanı*

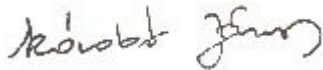
Urho KEKKONEN

*Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik
Krallığı
Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Hazine
Birinci Lordu ve Başbakan*

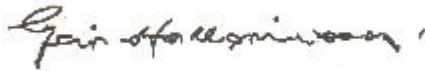
Harold WILSON

*Macaristan Halk Cumhuriyeti
Macaristan Sosyalist İşçi Partisi Merkez
Komitesi Birinci Sekreteri*

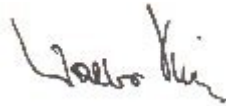
Janos KADAR

*İzlanda
Başbakan*

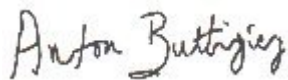
Geir HALLGRIMSSON

*Lihtenştayn Prenslığı
Hükümet Başkanı*

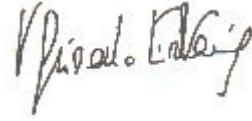
Walter KIEBER

*Malta Cumhuriyeti
Başbakan, Commonwealth Bakanı
ve Dışişleri Bakanı*

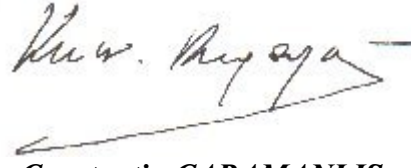
Dom MINTOFF

*Fransa Cumhuriyeti
Cumhurbaşkanı*

Valery GISCARD D'ESTAING

*Yunanistan Cumhuriyeti
Cumhurbaşkanı*

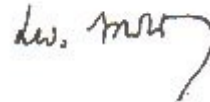
Constantin CARAMANLIS

*İrlanda
Başbakan*

Liam COSGRAVE

*İtalya Cumhuriyeti
Başkan ve Avrupa Toplulukları Konseyi
Dönem Başkanı*

Aldo MORO

*Lüksemburg Büyük Dükalığı
Başbakan, Dışişleri Bakanı*

Gaston THORN

*Monaco Prenslığı
Devlet Bakanı, Bakanlar Kurulu Başkanı*

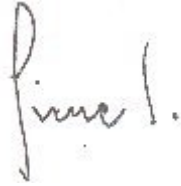
Antre SAINT-MLEUX

Norveç
Başbakan

Trygve BRATTELI

Polonya Halk Cumhuriyeti
Polonya Birleşik İşçi Partisi Merkez Komitesi
Birinci Sekreteri

Edward GIEREK

Romanya Sosyalist Cumhuriyeti
Romanya Sosyalist Cumhuriyeti Başkanı

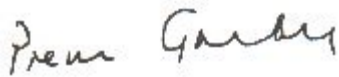
Nicolea CEAUSESCU

Vatikan
Kilise Kamu İşleri Konseyi Kurulu Sekreteri
Papa Paul VI.'nin Özel Temsilcisi

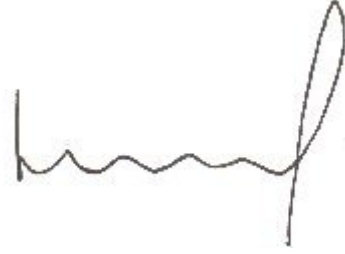
Agostino CASAROLI

İsviçre Konfederasyonu
Konfederasyon Başkanı, Federal Politik
Daire Başkanı

Pierre GRABER

Hollanda Krallığı
Başbakan

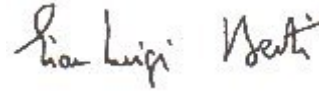
J.M. DEN UYL

Portekiz
Cumhurbaşkanı

Francisco DA COSTA GOMES

San Marino
Dışişleri ve Politik İşlerle Görevli Devlet
Bakanı

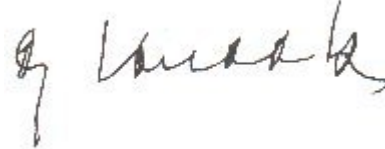
Gian Luigi BERTI

İsveç
Başbakan

Olof PALME

Çekoslovakya Sosyalist Cumhuriyeti
Çekoslovakya Komünist Partisi Genel
Sekreteri ve Çekoslovakya Sosyalist
Cumhuriyeti Başkanı

Gustav HUSAK

Türkiye Cumhuriyeti
Başbakan

S. Demirel

Süleyman DEMİREL

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği
SBKP Merkez Komitesi Genel Sekreteri

Л. Брежнев

L. BREJNEV

Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti
Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti Başkanı

Jozip Broz Tito

Jozip Broz TITO

EK-4 TBMM'NİN 47. BİRLEŞİMİNDE ELE ALINAN İKİNCİ OTURUM: BATI TRAKYA TÜRK AZINLIĞININ İÇİNDE BULUNDUĞU DURUM*

9 Ocak 2007 Salı

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 17.30

BAŞKAN: Başkan Vekili Nevzat PAKDİL

*KÂTİP ÜYELER: Harun TÜFEKÇİ (Konya), Ahmet KÜÇÜK
(Çanakkale)*

-----0-----

BAŞKAN – Saygıdeğer milletvekili arkadaşlarım, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 47'nci Birleşimi'nin İkinci Oturumu'nu açıyorum.

Gündemin “Genel Görüşme ve Meclis Araştırması Yapılmasına Dair Öngörüşmeler” kısmına geçiyoruz.

Alınan karar gereğince, bu kısmın 298'inci sırasında yer alan, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Grup Başkan Vekilleri İzmir Milletvekili Kemal Anadol, İstanbul Milletvekili Ali Topuz ve Samsun Milletvekili Haluk Koç'un, Batı Trakya Türk Azınlığının İçinde Bulunduğu Durum Konusunda;

313'üncü sırasında yer alan, İstanbul Milletvekili İnci Özdemir ve 32 Milletvekilinin Batı Trakya'daki Türk Azınlığının Sorunları ile Avrupa Birliği Uyum Komisyonu Heyetinin bölgedeki temas ve incelemeleri konusunda Anayasa'nın 98'inci, İç Tüzük'ün 102 ve 103'üncü maddeleri uyarınca bir genel görüşme açılmasına ilişkin önergelerinin birlikte yapılacak ön görüşmesine başlıyoruz.

* http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tutanak_b_sd.birlesim_baslangic?P4=19813&P5=B&PAGE1=1&PAGE2=64

298- Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına, Grup Başkanvekilleri İzmir Milletvekili K. Kemal ANADOL, İstanbul Milletvekili Ali TOPUZ ve Samsun Milletvekili Haluk KOÇ'un, Batı Trakya Türk azınlığının içinde bulunduğu durum konusunda Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir genel görüşme açılmasına ilişkin önergesi. (8/28)

313-İstanbul Milletvekili İnci ÖZDEMİR ve 32 Milletvekilinin Batı Trakya'daki Türk azınlığın sorunları ile AB Uyum Komisyonu Heyetinin bölgedeki temas ve incelemeleri konusunda Anayasanın 98 inci, İçtüzüğün 102 ve 103 üncü maddeleri uyarınca bir genel görüşme açılmasına ilişkin önergesi. (8/33)

BAŞKAN – Hükûmet? Burada.

Genel görüşme önergeleri, sırasıyla, Genel Kurulun 9/5/2006 tarihli 99'uncu, 30/6/2006 tarihli 123'üncü birleşimlerinde okuduklarından tekrar okutmuyorum.

İç Tüzük'ümüze göre genel görüşme açılıp açılmaması hususunda sırasıyla Hükûmete, siyasî parti gruplarına ve önergelerdeki birinci imza sahibine veya onların göstereceği bir diğer imza sahibine söz verilecektir.

Konuşma süreleri, Hükûmet ve gruplar için yirmişer dakika, önerge sahipleri için onar dakikadır.

Hatiplerin konuşma sürelerine itina göstermelerini istirham ediyorum.

Şimdi söz alan sayın üyelerin isimlerini okutuyorum:

İlk söz, Hükûmet adına, Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Sayın Abdullah Gül; Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına, Samsun Milletvekili ve Grup Başkan Vekili Sayın Haluk Koç;

Anavatan Partisi Grubu adına, Bitlis Milletvekili Edip Safder Gaydalı.

Önerge sahipleri adına: Onur Öymen, İstanbul Milletvekili.

Şu anda Başkanlığımıza intikal edilen konuşma talepleri bunlardır.

İlk söz, Hükümet adına Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Sayın Abdullah Gül...

Sayın Bakanım, buyurun efendim. (AK Parti sıralarından alkışlar)

Sayın Bakanım, süreniz yirmi dakika.

DIŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI ABDULLAH GÜL (Kayseri) – Sayın Başkan, değerli milletvekili arkadaşlarım; Batı Trakya Türkleriyle ilgili genel görüşme için söz almış bulunuyorum. Hükümetimizin görüşlerini burada ifade edeceğim. Her şeyden önce böyle bir görüşmeyi talep eden arkadaşlarıma teşekkür ediyorum, böyle önemli bir konunun Türkiye Büyük Millet Meclisinde tartışılmasına fırsat vermiş oldular ve ayrıca, özellikle Cumhuriyet Halk Partisine teşekkür ediyorum; çünkü, daha önce bu konunun Meclise getirilmesini arzu etmişlerdi, ricamız üzerine bugüne kalmasını onlar da kabul ettiler.

Yine, sözlerime başlamadan önce bir üzüntümüzü de sizlerle paylaşmak istiyorum. Bugünkü uçak kazasında hayatını kaybeden vatandaşlarımıza Allah'tan rahmet diliyorum, bütün ailelerine de başsağlığı diliyorum.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, Yunanistan'la 1999 yılında başlatılan diyalog ve işbirliği süreci çerçevesinde iki ülke arasında çok yönlü ilişkilerin gerçekleştirilmesini amaçlamıştık. Bu anlayışla, Türkiye ile Yunanistan arasında stratejik ortaklık ilişkisi geliştirmeyi

hedefliyoruz. Nitekim, bu yönde önemli adımlar da atılmıştır. Enerji, ticaret, bankacılık, turizm, ulaştırma gibi çok çeşitli sektörlerde bölge barışına ve refahına katkıda bulunacak işbirliği projelerine imza attık. Bu çabalarımızı sürdürmeye ve sorunlarımıza diyalog ve işbirliğiyle çözümler üretmeye kararlıyız.

Bugünkü toplantımızı, Batı Trakya Türk azınlığının haklarının ileri götürülmesi ve hayatlarının iyileştirilmesi yolunda bir fırsat olarak değerlendirmek gerekir. Bu sebeple, toplantımızın bu amacı göz önünde tutulması gerektiğini düşünüyorum ve inanıyorum ki, böyle bir toplantının neticesinde, Batı Trakya'daki Türk'lerin çektikleri sıkıntılar daha çok dikkate gelecektir ve onların giderilmesi yönünde de Yunanistan hükûmeti üstüne düşenleri daha çok yapacaktır.

Değerli arkadaşlar, burada bir şeyi de ifade etmek istiyorum: Artık, bugünkü dünyada, ülkeler, sadece benim sorunumla ben ilgilenirim, başka ülke ilgilenmez diyemez, hele Avrupa Birliği gibi bir topluluğa üye olmuş olan bir ülkenin sorunları herkes tarafından yakından ilgilendirilir. Önemli olan, bunların yapıcı bir üslup içerisinde ele alınması ve bunların yapıcı bir üslup içerisinde dillendirilmesidir, bugün Türkiye Büyük Millet Meclisinde yapmak istediğimiz de aslında budur.

Batı Trakya Müslüman Türk azınlığının karşı karşıya oldukları sorunların çözüme kavuşturulması, Türk-Yunan ilişkileri gündeminin önemli bir maddesidir. Türk-Yunan diyalogu, soydaşlarımızın kişi haklarını ilgilendiren alanlarda yaşadığı bazı sorunların aşılmasına da yardımcı olmuştur. Ancak, Yunanistan'ın, özellikle azınlık hakları olarak nitelendirilebilecek alanlarda herhangi bir açılım yapmaktan kaçındığı bilinmektedir. Yunanistan bazı adımlar atmışsa da, azınlığımıza eşit eğitim imkânları sağlanması, seçilmiş müftülerin tanınması, Batı Trakya vakıflarına yönelik ayırıcı uygulamalara son verilerek, vakıfların yönetimlerinin azınlığa devredilmesi,

azınlığımızın Türk kimliğinin tanınması ve 19'uncu madde mağduru soydaşlarımızın haklarının iadesi gibi temel sorunlar halen çözüm beklemektedir. Bir başka deyişle Yunanistan tarafından ilerleme olarak nitelendirilen unsurlar, özellikle İskeçe, dağlık bölgeyi kapsayan gezi rejiminin uygulamada ortadan kaldırılması ile Türk azınlığına yönelik ayrımcı uygulamalardan bazılarının son verilmesinden ibarettir. 21'inci yüzyılda ve üstelik yirmi beş yıldır Avrupa Birliği üyesi olan bir ülkede bu uygulamaların, kısıtlamaların mevcudiyetinin izahı da zordur.

Batı Trakya Türk azınlığı ile ülkemizdeki Rum Ortodoks azınlığı iki ülke dostluğunun pekiştirilmesinde köprü rolü oynamalıdır. Azınlığımızı Türkiye ile Yunanistan'ı ayıran değil, birleştiren bir unsur olarak görüyoruz. Bu nedenle, Yunanistan'dan, soydaşlarımıza 1913 Atina Antlaşması ve 1923 Lozan Antlaşması gibi ikili ve çok taraflı uluslararası anlaşmalar ile ilgili Avrupa Konseyi sözleşmelerinden kaynaklanan haklarını tanımasını ve azınlığımıza Avrupa Birliği normlarına uygun ve Avrupa Birliği standartlarında yaşama koşulları sağlamasını bekliyoruz.

Değerli milletvekilleri, Yunan hükümetleri Lozan Antlaşmasında kullanılan terminolojiye sığınarak Türk azınlığı Müslüman azınlık nitelendirmekte, kendilerini "Türk" olarak tanımlamalarına izin vermemekte, bu konuda yasal engeller çıkarmaktadırlar. 1927 yılında kurulmuş olan ve azınlığın en eski sivil toplum kuruluşu olan İskeçe Türk Birliği 1984 yılında başlatılan hukuki süreç neticesinde 1995 yılında Yunan Yargıtayınca kapatılmıştır. Aynı noktadan hareketle, Rodop Türk Kadınları Kültür Derneğinin kurulması, 2005 yılı içinde Evros Azınlık Gençleri Derneğinin kurulması ile 2006 yılında Yunan Yargıtayınca yasaklanmıştır. Ancak her üç karar da azınlık tarafından Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine taşınmıştır.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, Batı Trakya'daki soydaşlarımız, bildiğiniz üzere, kendi dinî liderleri olan müftülerini

kendileri seçmektedirler. 1913 Atina ve 1923 Lozan anlaşmasından kaynaklanan bu hakkı kullanan soydaşlarımızın, müftülerini seçimle belirleme hakkı, 1990'lı yılların başından itibaren kendilerinden alınmıştır. Buna rağmen, İskeçe'de ve Gümülcine'de Batı Trakya Türk azınlığı tarafından seçilmiş müftüler görev yapmaktadır.

Yunan yönetimlerinin, geçtiğimiz yıllarda seçilmiş müftüler aleyhinde açmış olduğu ve mahkûmiyetle sonuçlanan davalar için de, iç hukuk yolları tüketildikten sonra, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine taşınmış...

BAŞKAN – Sayın Bakanım, birkaç saniyenizi rica edebilir miyim.

Arkadaşlar, lütfen... Sayın Bakanımızı dikkatle dinleyelim sayın milletvekilleri.

Buyurun Sayın Bakan.

DIŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI ABDULLAH GÜL (Devamla) - ...ve Yunanistan beş kez bu davadan mahkûm olmuştur. Söz konusu davalar, İskeçe ve Gümülcine müftülerinin dinî bayramlar ile kutsal günler vesilesiyle yayınladıkları mesajlardan yola çıkarak, seçilmiş müftülerin, atanmış resmî müftülere rağmen görevi gasp ettikleri gerekçesiyle açılmıştır. Bildiğiniz gibi, Yunanistan tarafından defalarca hapis cezasına çarptırılan İskeçe Müftüsü Merhum Mehmet Emin Aga altı ay cezaevinde yatmıştır. Bu vesileyle, Batı Trakya Türk azınlığının haklı davası için yıllarca yılmadan, korkusuzca savaştan Merhum Müftü Mehmet Emin Aga'yı bir kez daha rahmetle anmak istiyorum. Yine, bu vesileyle, Batı Trakya davasının büyük kahramanlarından Sadık Ahmet'i de rahmetle anıyorum.

Değerli arkadaşlar, Avrupa Konseyi Delegeler Komitesi, geçtiğimiz haftalarda, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin seçilmiş

müftüler lehinde verdiği kararı Yunanistan'ın uygulamasını talep etmiş ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin içtihatlarına uygun biçimde hareket etmelerini sağlayacak önlemleri ivedilikle almalarını talep etmiştir. Bildiğiniz gibi, Yunanistan da Avrupa Konseyinin bir üyesidir. Dolayısıyla, oradaki Delegeler Komitesinin bu çağrısına, ümit ediyoruz ki, kısa süre içerisinde uyacaklardır.

9 Eylül 2006 tarihinde vefat eden İskeçe Müftüsü Mehmet Emin Aga'nın yerine, Batı Trakya Türk Azınlığı Danışma Kurulu tarafından alınan karar uyarınca 31 Aralık 2006 günü bayram namazı öncesinde camilerde yapılan seçimler neticesinde Ahmet Mete seçilmiştir. Yunanistan'ı, diğer alanlarda olduğu gibi dinî özgürlükler alanında da yürürlükteki anlaşmalar ile Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi standartlarına uymaya ve bu meyanda Batı Trakya Türk cemaatinin seçilmiş müftüsünü tanıyarak, Türk azınlığın arzusu hilafına sürdürdüğü atanmış müftü uygulamasına son vermeye davet ediyorum.

Sayın milletvekilleri, Batı Trakya Türk azınlığı mensubu olup, Yunan Vatandaşlık Yasası'nın ırkçılık esasına dayalı 19'uncu maddesinin yürürlükte kaldığı 1955-1998 yılları arasında çoğu soydaşımız olmak üzere on binlerce kişi Yunan vatandaşlığından çıkartılmışlardır. Bizzat resmî yetkililerin geçmişte yaptıkları açıklamalara göre bu rakam 50 bin civarındadır, bizim tahminimize göre de 60 bin civarındadır. Bu soydaşlarımızın bir kısmı Türk vatandaşlığına, bazıları ise yaşamakta oldukları Batı Avrupa ülkeleri vatandaşlığına geçmişlerdir. Ancak, vatansız statüsünde çok sayıda soydaşımız bulunmaktadır. Hatta, bazı soydaşlarımızın Avrupa Birliği müktesebatı hilafına başka bir Avrupa Birliği ülkesinde çalışırken Yunan vatandaşlığını kaybettikleri de tespit edilmiştir.

Vatansız durumdaki soydaşlarımızdan başlamak üzere, söz konusu maddenin uygulanmasıyla, vatandaşlıktan çıkartılan ve bu nedenle Avrupa Birliği üyesi ülke vatandaşı olmaktan kaynaklanan haklarından da yoksun bırakılan soydaşlarımızın Yunan

vatandaşlığına geri alınmaları Yunanistan'ın yükümlülüğüdür. Yunanistan'ın bu konuda atacağı adımlarla, Avrupa Birliği üyesi bir ülkede hukukun üstünlüğü ilkesinin geçerli olup olmadığı da sınıanmış olacaktır. Bu itibarla, Yunanistan'ın, son dönemde, hâlen ülkede vatansız statüsünde yaşamakta olan 41 soydaşımızın vatandaşlığının iade edileceği, 18 başvurunun ise en kısa sürede olumlu biçimde sonuçlandırılacağı yönündeki açıklamalarını yeterli görmemekteyiz.

Değerli arkadaşlarım, azınlığın çözüm bekleyen en önemli sorunlarından biri de eğitim sorunudur. Yunan yönetimleri, uzun yıllar boyunca göç ettirmeye, göç etmeyenleri ise asimile etmeye çalıştığı Batı Trakya Türk azınlığını eğitim bakımından da geri bıraktırmaya çalışmaktadır. Bugün, Batı Trakya azınlık okullarında, mecburi temel eğitim, Yunanistan'daki dokuz yılın aksine, altı yıldır. Hâli hazırda nüfusunun yarısı soydaşlardan oluşan Gümölcine'de 1 azınlık ortaokul ve lise karşılığı 25 Yunan devlet ortaokul ve lisesi, soydaşların nüfusun yüzde 45'ini oluşturduğu İskeçe'de ise 1 azınlık lisesine karşın 37 Yunan devlet lisesi bulunmaktadır. Batı Trakya Türk azınlığı temsilcilerinin söz konusu azınlık okullarının kapasitelerinin genişletilmesi talebine dahi olumlu yanıt vermedikleri bilinmektedir. Buna karşılık, Yunan yönetiminin, bu eğitim yılında pilot bölge olarak Batı Trakya'daki bazı Yunan liselerinde başlatılan seçmeli Türkçe dersi uygulamasını azınlık eğitiminde bir hamle olarak göstermek eğilimi içinde olduğu da gözlenmektedir. Ancak, azınlığımızın Yunanistan Hükümetinden temel beklentisi, mevcut iki lisenin imkânlarının geliştirilmesine ve yeni azınlık okullarının kurulmasına izin vermesidir.

Batı Trakya'daki azınlık okullarında, Yunanistan tarafından, pedagojik açıdan düzeyi yeterli olmayan, iki yıllık Selanik Pedagoji Akademisi mezunu, ne Türkçeye ne de Yunancaya yeterli derecede hâkim olmayan öğretmenlerin görevlendiriliyor olmaları eğitim düzeyinin düşük olmasının bir başka nedenidir ve buradaki asıl sebep

de, direkt veya dolaylı yoldan oradaki Türk soydaşlarımızın eğitimlerinin düşük tutulması ve bu şekilde asimile edilmeleridir.

1951 tarihli Türk - Yunan Kültür Anlaşması çerçevesinde ve mütekabiliyet uyarınca kontenjan öğretmenleri gönderilmekte ise de, bunların sayısı, İstanbul'da Rum azınlığın sayısının azaldığı bahanesiyle Yunanistan tarafından on altı olarak sınırlandırılmışlardır.

Yunanistan'ı, hâlihazırda sayıları on binden fazla olan soydaş öğrenciye, Yunanistan ortalamasıyla eşdeğer düzeyde azınlık eğitimi sağlamaya davet ediyoruz. Bunun, Lozan Anlaşmasına ilaveten eğitimde eşit imkân sağlanması prensibinin de bir gereği olduğunu düşünüyoruz ve ayrıca Avrupa Birliği üyesi bir ülkeye de yakıştırmıyoruz.

Esasen, bölgedeki azınlık eğitiminin düzeyinin düşüklüğü, soydaş öğrencilere, Yunan üniversitelerinde sağlanan yüzde 5'lik kontenjanın etkin kullanımını engellemekte ve üniversitelere kaydolmayan öğrencilerin önemli bir kısmı yükseköğrenimlerini tamamlayamamaktadırlar.

MUHARREM İNCE (Yalova) – Yüzde 0.5 Sayın Bakan,

DIŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI ABDULLAH GÜL (Devamla) – Hükümetimiz döneminde, Batı Trakyalı soydaşlarımıza, ülkemizdeki yükseköğretim kurumlarında sağlanan eğitim imkânlarının genişletilmesine yönelik önlemler alınmıştır. Bu alandaki çabalarımız devam etmektedir. Bu alanda karşılaşılan önemli bir sorun, ülkemiz üniversitelerinden mezun olan soydaşlarımızın diplomalarının denkliğinin tanınması konusunda Yunanistan'ın çıkardığı sorunlardır. Bu nedenle, birçok soydaşımız, meslekleri haricindeki dallarda çalışmak zorunda bırakılmaktadırlar ve bu konuda da Yunanistan ile yoğun bir temas halindeyiz.

Değerli arkadaşlar, 1967'de Yunanistan'da askeri cuntanın iş başına gelmesiyle birlikte, Batı Trakya'daki Osmanlı döneminden kalma Türk vakıf idarelerinin yönetimi azınlığın elinden alınmıştır. Aradan geçen kırk yıl içinde, maalesef, bu durum değişmeden, bugüne kadar devam etmiştir. Batı Trakya'daki Müslüman azınlığa ait vakıfların ve bunların servetlerinin idaresi ve kullanılmasına ilişkin 1091 ve 1980 tarihli Vakıflar Yasası, ayrımcı niteliğiyle, hem Lozan'a hem de uluslararası düzeyde kabul görmüş olan azınlık haklarına aykırıdır. Yunanistan, Batı Trakya'daki soydaşlarımıza, anlaşmalardan kaynaklanan azınlık haklarını vermek yükümlülüğü altındadır ve bu yükümlülüğü gerçekleştirmelerini bekliyoruz.

Ata yadigârı Osmanlı Türk vakıflarına ait malların, Yunan yönetimlerince atanmış idareler tarafından kamulaştırma, vergi borçları gibi bahanelerle daha fazla yağmalanmasının önlenmesini teminen gerekli çalışmalar yapılmaktadır. Bu konuda sivil toplum örgütlerimiz tarafından yürütülen faaliyetler de memnuniyetle izlenmektedir.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, Hükümetimiz, tüm bu sorunların aşılması yönünde Yunanistan makamları nezdinde en üst düzeyde girişimlerde bulunmaya devam edecektir. Gerek benim ziyaretlerim gerek Sayın Başbakanımızın ziyaretleri gerekse diğer bakan arkadaşlarımızın ziyaretlerindeki önemli konulardan birisi daima bu olmuştur.

Azınlık sorunlarını Yunanistan'la görüşmeye hazırız. Bunu, kendilerine daima söylemişizdir. Aynı zamanda, Avrupa Birliği vatandaşı olan Batı Trakyalı soydaşlarımıza hâlihazırda sağlanmakta olan azınlık haklarının, Avrupa Birliği standartlarının çok gerisinde olduğunu bir kez daha vurgulamak istiyorum.

Yunanistan'da, Türkiye'de veya üçüncü ülkelerde yaşamakta olan Batı Trakyalı soydaşlarımızın haklı davalarını ve taleplerini

Batı kamuoyuna duyurabilmeleri için, sivil toplum örgütlenmelerini etkin biçimde kullanmaları gerektiğini de gözlemliyoruz.

Bu bağlamda, Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği tarafından 16-17 Eylül 2006 tarihinde İstanbul'da düzenlenen 5. Batı Trakya Türkleri Kurultayı, tüm bu sorunların, akademisyenler, soydaş temsilcileri ve sivil toplum örgütleri tarafından etraflıca ele alınmasına ve çözüm önerileri üretmesine katkıda bulunmuştur. Bu Kurultayın ilk defa geniş bir katılımı ile düzenlenmesinden büyük bir memnuniyet duyduk. Bildiğiniz gibi Sayın Başbakanımız da ilk defa bu kurultayın açılışına katıldılar, kurultay delegelerine, Hükümetimizin, azınlığımıza yönelik güçlü desteğini orada vurguladılar.

Hükümetimiz döneminde Batı Trakya'ya yönelik üst düzey ziyaretlerde sağlanan artış, bizlere, soydaşlarımızın sorunlarını daha iyi anlama imkânı sağlamıştır. Sayın Başbakanımızın Mayıs 2004'te Batı Trakya'ya yaptığı ziyaret elli iki yıl aradan sonra yapılan ilk üst düzey ziyaret olmuştur.

Sayın Başbakanımız, bölgeye yaptığı bu ziyaret sayesinde soydaşlarımızı dinlemek ve sorunlarını yerinde gözlemek imkânını bulmuş ve bunu Yunan makamlarıyla da paylaşmıştır. Bu meyanda, ayrıca, Türkiye Büyük Millet Meclisi Avrupa Birliği Uyum Komisyonunun 2006 yazında, Adalet Bakanı Sayın Çiçek'in Ocak 2006'da yapmış olduğu ziyaretleri özellikle vurgulamak isterim.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Buyurun Sayın Bakanım.

DIŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI ABDULLAH GÜL (Devamla) – Devlet Bakanımız Sayın Mehmet Aydın, merhum Aga'nın cenaze töreni vesilesiyle geçtiğimiz Eylül ayında bölgeyi ziyaret etmiştir. Diyanet İşleri Başkanımız Sayın Ali Bardakoğlu ise yirmi üç yıl aradan sonra 2005'te bölgeyi ziyaret ederek Ramazan

ayında soydaşlarımızla kucaklaşmıştır. Ben de son olarak 2006 Mayıs ayında, Bursa'da, tüm Balkanlar'daki soydaş ve göçmen derneklerimizin yönetim kurullarıyla bir toplantı yaparak bütün bu sorunları ve çözüm yollarını ele almışım.

Bunların dışında, Hükümetimiz döneminde, çeşitli kurum ve kuruluşlarımız tarafından, Batı Trakya Türk azınlığından gelen talepler doğrultusunda oluşturulan heyetler aracılığıyla düzenlenen kültürel faaliyetler ile eğitim amaçlı etkinlikler nitelik ve nicelik olarak genişletilmiştir. Bölgeye, ayrıca, sorunların yerinde tespitine yönelik uzman ziyaretleri de gerçekleştirilmektedir.

Türk-Yunan yakınlaşması çerçevesinde, özellikle, İskeçe dağlık bölgesindeki gezi rejiminin kaldırılmış olması Gümülcine Başkonsolosluğumuzun tüm soydaşlarımıza ulaşmasına ve sorunlarını daha yakından gözlemleyebilmelerine de imkân sağlamıştır. Batı Trakyalı soydaşlarımızın maruz kaldıkları insan ve azınlık hakları ihlalleri, Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi, AGİT, Avrupa Birliği ve İslam Konferansı Örgütü gibi uluslararası örgütlerin gündemine taşıyarak bir Avrupa Birliği ülkesinde AB müktesebatıyla korunduğu varsayılan azınlığımızın yaşadığı sıkıntıların dünya kamuoyuna anlatılmasına ihtiyaç vardır. Bu yöndeki çabaları destekliyoruz. Ayrıca, soydaşlarımızın, ikili ve çok taraflı uluslararası anlaşmalardan doğan insan ve azınlık haklarını kullanabilmeleri için, uluslararası yargı mekanizmalarına giderek, daha fazla kullanmak eğiliminde olduklarını da memnuniyetle görüyoruz.

Sayın milletvekilleri "Batı Trakya'nın neden Avrupa Birliğinin en geri kalmış bölgesi olduğu, buna rağmen Yunanistan genelinde Avrupa Birliği fonlarından yararlanma bakımından neden en son sırada yer aldığı ve neden hâlâ soydaşlarımızın temel geçim kaynağının Avrupa Birliği tarafından sübvansiyonuna önümüzdeki yıllarda tedricen son verilecek olan tütün tarımı olduğu" Yunanistan makamlarına yönelttiğimiz sorular arasında yer almaktadır.

Bütün bunlar dikkate alındığında, Batı Trakya'daki soydaşlarımızın bulunduğu bölgelere çok daha fazla maddi yardımların yapılması, oradaki altyapının geliştirilmesi, Avrupa Birliği fonlarından, oradaki Yunanistan vatandaşı olan soydaşlarımızın çok daha faydalandırılmaları gerekmektedir. Bunun, sadece Yunanistan tarafından değil Avrupa Birliği tarafından da gözetilmesi ve gözlemlenmesi gerekmektedir. Ümit ediyoruz ki, buradaki bu toplantılar ve bu tartışmalar herkesin gözünü çok daha fazla açacaktır. Bizim buradaki niyetimiz veya bu tartışmayı buraya taşıyan değerli milletvekili arkadaşlarımızın asıl niyeti de budur. Avrupa Birliğinin bir bölgesi vardır. Orada yaşayan belli bir soydan gelen insanlar vardır. Bunlar, sanki Avrupa Birliğinde değilmiş gibi, sanki Avrupa Birliğine üye olan bir ülkede değilmiş gibi muameleye tabi tutulmaktadırlar. Dolayısıyla, dikkatlerin buraya çekilmesi ve bu şekilde buradaki haksızlıkların sona erdirilmesini tabii ki arzu etmekteyiz. Bu, aynı zamanda Yunanistan'ın da bir şerefidir, çünkü orada yaşayan bizim soydaşlarımız onların vatandaşıdır, kendi vatandaşlarına da bir ayrımcılık içerisinde olmamaları gerekir.

Azınlığımızın bölgede müreffeh biçimde varlığına devam edebilmesi için, eğitim ve ekonomik sorunların ivedilikle çözülmesi gerektiğinin bilincindeyiz. Bu yöndeki çabalarımıza önümüzdeki dönemde daha da hız vermeye kararlıyız. Şüphesiz ki, tüm bu sorunların çözümü yönünde, Batı Trakya Türklerinin seslerini duyurabilmeleri için, siyasi hayata katılımında karşılaşılan eşitsizliklerin aşılması da önem arz etmektedir. Bu, aynı zamanda, azınlığın kültürel ve etnik kimliğinin korunmasının da garantisi olacaktır. Yunanistan'ı, henüz onaylamamış olmakla beraber, 1997'de imzaladığı Avrupa Konseyi Ulusal Azınlıkların Korunması Çerçeve Sözleşmesi'ne aykırı uygulamalara son vererek, her zaman ülkelerinin refahı için çalışan ve sağdik birer Yunan vatandaşı olan soydaşlarımızın refah ve mutluluğu için gereken önlemleri gecikmeksizin almaya davet ediyoruz. Batı Trakyalı soydaşlarımız,

Yunanistan vatandaşı olmanın sorumlulukları içinde hareket etmektedirler. Ancak, bu, soydaşlarımızın haklarına sahip çıkmayacakları anlamına da gelmemelidir, haklarını tabii ki sonuna kadar arayacaklardır ve kendilerine karşı yapılan haksızlıkların giderilmesi için tabii ki sonuna kadar mücadele edeceklerdir. Her şeyden önce, Lozan Barış Anlaşması'yla güvence altına alınan kimliklerini ve azınlık haklarını, meşru zeminde korumak durumundadırlar.

Değerli arkadaşlar, Türkiye, Batı Trakya Türk azınlığına bu anlayışla bakmakta ve meselelerine bu anlayışla sahip çıkmaktadır. Konuşmamın başında da söylediğim gibi, bu azınlıkları, yani gerek Yunanistan'daki soydaşlarımızı gerekse Türkiye'deki Rumları -ki, onlar bizim vatandaşlarımızdır- aslında, her iki ülke arasındaki diyalogun gelişmesi, işbirliğinin gelişmesi ve karşılıklı çıkarın gelişmesi için köprü olarak görüyoruz. Yunanistan'ın da bunu böyle görmesini temenni ediyoruz ve bu haksızlıkların bir an önce giderilmesi için gerekli adımları atmalarını kendilerinden bekliyoruz.

Hepinize saygılar sunuyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ederim Sayın Bakanım.

Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına, Samsun Milletvekili ve Grup Başkan Vekili Sayın Haluk Koç.

Sayın Koç, buyurun. (Alkışlar)

CHP GRUBU ADINA HALUK KOÇ (Samsun) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Sayın Bakanın, genel görüşme önergesinin verilmesi noktasında, öncülük yaptığı için, Cumhuriyet Halk Partisine dönük, iyi niyet ifade eden sözleri için kendisine teşekkür ediyorum. Ulusal bir konudur. Bu konuda, tüm Meclisin, tüm siyasi partilerin, kendi üzerlerine düşen duyarlılık içerisinde konuyu gündeme

taşıyacaklarına inancımı, konuşmama başlamadan önce, belirtmek istiyorum.

Değerli arkadaşlarım, ben mahcup vurgularla konuşmayacağım. Diplomat değilim. Halkın seçtiği bir milletvekilim. Diplomasi alanında ve Dışişleri Bakanlığında da bir görevim yok. Türkiye’de bir seçim bölgesinden, halkın oylarıyla seçilen bir milletvekilim ve o seçim bölgesinde, yaklaşık 100 bine yakın, Batı Trakya’dan mübadele sonunda yerleşen insanların yaşadığı Samsun’dan milletvekilim. Halk gibi konuşacağım. Bazı... Ki, bu kürsüyü çok kullandım, üniversiteden de alışkınım, heyecanlanma gibi bir duygum yok, ama, bugün heyecanlıyım; duygularım da biraz daha farklı. Bazı konuların, burada, gerektiği şekilde ifade edilmesi şansını iyi kullanmak istiyorum.

Değerli arkadaşlarım, hemen başlangıçta, Türk-Yunan dostluğuna inanan bir insan olduğumu da söyleyerek başlamak istiyorum. Türk-Yunan dostluğuna inanıyorum. Yapay, ilkel, korku politikalarının esiri olmayan insanların her iki ülkede de çok sayıda bulunduğu inanıyorum. Her iki ülke de, faşist baskı dönemleri geçirdi. Her iki ülkede de demokrasinin askıya alındığı, kişisel hak ve özgürlüklerin kısıtlandığı karanlık dönemler yaşandı. Bunlar, tarihin sayfalarında bir gerçek. Ama, bugün gelinen noktada, evet, Türk-Yunan dostluğu vardır -ki, bu sözlerim, Batı Trakya’daki bir basın toplantısından sonra yerel Batı Trakya medyasında da yer almıştı- ama sorunlar da vardır. Yani, klişeleşmiş dostluk laflarının önünde durup, arkasındaki sorunları görmeden, bu sorunların nedenleri üzerinde durmadan, dostluğun kalıcı ve uzun vadeli olacağına inanmıyorum.

Değerli arkadaşlarım, Ege çok farklı bir bölge. Ege gerçekten çok farklı bir bölge. Tabii, Türk ve Yunan ulusları, ulus olmadan önce çok önemli bir tarihî geçmişi ortak paylaştılar, zaman zaman kültür zenginliğini birlikte paylaştılar ve bu işin miladı Balkan Savaşlarıdır. Balkan Savaşları, Rumeli’deki -sadece Batı Trakya değil, Rumeli’deki-

Osmanlı döneminde yerleşik olan birçok insanı -sayısı kesin belli değil, yüz binlerin çok üzerinde, milyonu bulabilir- yaşadığı topraklardan söküp Anadolu'ya savurdu, attı. Orada her şeylerini bıraktılar: Kültürlerini bıraktılar, topraklarını bıraktılar, mallarını bıraktılar, yaşamlarını bıraktılar, geçmişlerini bıraktılar, yeni bir hayat için ana vatana geldiler ve biz Türk toplumu olarak, Anadolu'da yaşayanlar olarak, Türkiye'de yaşayanlar olarak, göç ne demek çok iyi bilen bir toplumuz, muhacirlik ne demek çok iyi bilen bir toplumuz, mübadele kavramı ne demek çok iyi bilen bir toplumuz. Bunun acılarını yaşadık, Anadolu'da sardık. Bizim gönderdiklerimiz de oldu, onlar da acılar çekti, onlar da sıkıntılar çekti, onlar da doğdukları yerlerden gittiler ve farklı topraklarda yaşam savaşı verdiler. Bunlar, tarihin bu iki topluma getirdiği yazgılar.

Değerli arkadaşlarım, şimdi tabii, iki toplumun mübadelesinde farklı noktalar var, öncelikle onu söyleyeyim: Genellikle, Anadolu'dan mübadele sonucunda Yunanistan'a gidenler ticaretle uğraşan, daha çok kent ve kasaba orijinli, oralarda yerleşik olan insanlardı. Dolayısıyla, yaşama tutunmaları gittikleri yerlerde de çok daha kolay oldu. Ama, mübadele sonunda Rumeli'den ve Batı Trakya'dan kopup Anadolu'ya gelen insanlar tipik bir tarım toplumu insanıydı. Onun için, yeni geldikleri ana vatanlarında yaşama tutunmaları çok daha zor oldu. Bu ayırımı yapmak zorundayız. Bunlar için türküler yazıldı, bunlar için destansı hikâyeler anlatıldı. Bunlar, hâlâ birçok yerde değişik öyküler halinde kuşaktan kuşağa anlatılır durur.

Değerli arkadaşlarım, tabii Türkiye ile Yunanistan arasında tek sorun Batı Trakya sorunu değil, birçok sorun var. Sorun olması da doğaldır. Bu sorunlarla beraber, bu sorunları bilerek, gerçeklerini bilerek yaşamamanın, bu coğrafyada, bu zor coğrafyada yaşamamanın da yollarını bulmak zorundayız. Onun için "dostluk var, ama, sorunlar da var" tezini bir kere daha ifade ediyorum.

Değerli arkadaşlarım, tabii Ege'deki sorunları hangi merkeze koyarsanız o pencereden bakarsınız. Yunanistan için Ege, kendi kültürünün beşiği, kendi kültürünün merkezi. Öyle ki, neredeyse, Avrupa Birliği Anayasasının girişine ilham olabilecek bir kültür olarak kendi kültürünü tanımlıyor. Medeniyetin kurucusu, demokrasinin çıkış yeri. Böyle tanımlıyorlar Helen uygarlığını ve bizimle ilgili çok değişik... Bu coğrafyanın hiçbir coğrafyaya benzemediğini söylemişim. Çok farklı sorunlar olduğunu bir kere daha ifade ediyorum.

Şimdi, bakacak olursak, Batı Trakya'da... Mübadeleyi geçen sefer çok uzun anlatmıştım. Karasu, İskeçe, Gümülcine, Dedeağaç, Karasu'nun öteki tarafında kalan Sarışaban, Kavala, Drama, Selanik bölgelerini çok iyi anlatmıştım. Mübadelenin ne ile ne arasında olduğunu çok iyi anlatmıştım, ama, orada kendi fikirleri sorulmadan, İskeçe, Gümülcine ve Dedeağaç'ta yaklaşık 170 bin -150 ile 180 bin arasında ifade ediliyor- Türk ve Müslüman soydaşımız, kendi rızaları olmadan, o topraklarda, mübadele dışında bırakılarak orada kaldılar, ama onlara resmî azınlık statüsü tanıyan uluslararası antlaşmaların güvencesi altında, ana vatanları Türkiye, devletleri, vatanları Yunanistan olarak orada yaşamaya devam ettiler.

Uzun süre problem olmadı değerli arkadaşlarım. Zaman zaman arada gerginlikler oldu. Ne zaman ki Türk-Yunan ilişkileri başka bir siyaset cephesinde sertleşti, başka bir boyut kazandı, bunun ilk sıkıntısını çeken insanlar Batı Trakya'daki soydaşlarımız oldu.

İstanbul'daki Rum kökenli, Helen kökenli Türk vatandaşlarına bizim haksızlıklarımız oldu. Bunu itiraf etmek zorundayız. 6-7 Eylül olaylarını akliselim içerisinde değerlendiren hiç kimsenin, böyle bir olayı, böyle bir garabeti onaylaması beklenemez. Biz, kendi zenginliğimizi kendimiz kaçırdık. O insanlar da belirli bir şekilde kaçarak göçtüler. Bunlar geride kaldı. Şimdi geldiğimiz noktada Batı Trakya'da ne oluyor, ona çok iyi bakmak zorundayız.

Değerli arkadaşlarım, tabii, bunları değerlendirirken, ben, Doçent Doktor Murat Hatipoğlu'nun bir değerlendirmesini de birlikte paylaşmak istiyorum, ben de katılıyorum. 2000'li yıllarda -bugün, Sayın Deniz Baykal da grup konuşmasında bir bölümüne değindi başka bir açıdan- Avrupa Birliği üyesi Yunanistan'ın bünyesinde yaşayan çeşitli etnik toplulukların ve azınlıkların hakları bir yana, varlıklarını dahi inkâr etme yönünde sistematik bir devlet politikası uygulanıyor. Evet, dostluk var, ama sorunlar da var. Sorunların en önemlisi bu. Bir sistematik devletin yönettiği inkâr politikası, kimlik inkârı politikası.

Sayın milletvekilleri, şimdi... Batı Trakya'daki Türk ve Müslüman azınlık bir resmî statüde azınlıktır, yani ulus devletleri oluştuktan sonra başka bir ulus devletin sınırları içerisinde yaşamak zorunda kalan, başka bir etnik kökene bağlı olan bir topluluktur, öyle tarif edeyim. Yani, bugün yaratılmaya çalışılan suni azınlıklar gibi değil, statüsü olmayan azınlıklar gibi değil ya da bir ülkenin asli kurucu unsurlarının azınlık statüsünde maskelenip bir politika çerçevesinde dayatıldığı azınlıklar değil, resmî bir azınlıktır.

Şimdi, aynı Yunanistan, başka ülkelerdeki insan hakları konularına ve etnik sorunlara nasıl yaklaşıyor? Avrupa Birliği normlarını kendisine şemsiye edinerek yaklaşıyor ve zaman zaman da kışkırtıcı bir hassasiyet, duyarlılık göstererek konuyu siyasete taşımaya çalışıyor ve ikili ilişkilerle değil -Sayın Dışişleri Bakanı burada- bunu Brüksel'e havale ederek, uluslararasılaştırarak bu sorunları o ülkenin gündemine taşıyor. Yunanistan'ın yaptığı en büyük hatalardan bir tanesi budur değerli arkadaşlarım. Bu sorun ikimizin arasındadır ve uluslararası bir temel anlaşmayla da haklar belirlenmiştir.

Şimdi, yaptıklarını söylüyorum ve Türkiye'nin önüne bunlar, Avrupa Birliği üyelik sürecinde yapması gereken ev ödevleri olarak, ek siyasi koşullar olarak çıkarılıyor.

Değerli arkadaşlarım, bir defa samimi olmak lazım. Bunu sık sık tekrar ettim, yine tekrar edeceğim: Dostluk var, ama siyasi gerçekler de var. Bu siyasi gerçekleri söylediğimizde Yunanlı dostlarımızın hiç kızmamaları lazım, zaman zaman özeleştirme yapmanın da erdemine ulaşmaları gerekir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; dünya nasıl bir konjonktürde? Dünya çok farklı.

Tabii, tek kutuplu dünyada şimdi, biliyorsunuz, etnik kimlik, etnik milliyetçilik, yerellik, yerelcilik, yöresellik, yöreselcilik kavramları oluşturuluyor ve bunların içerisi siyaset olarak, sosyolojik olarak doldurulmaya çalışılıyor. Hani bir önemli devlet kurumumuzun son raporunda değindiği gibi, artık ulus devletlerin çağının bittiği noktada birtakım tehdit boyutlarını vurguladığı gibi. Kavram bu. Dikkat edin, bunu biz de yaşadık, yaşıyoruz, bütün ağırlığıyla yaşıyoruz. Bunların amansız savunucuları var medyada. Televizyon bülbülleri var. Sabah akşam açtığınız her kanalda bunun erdemlerini anlatanlar var. Bunu insan hakları, demokrasi, özgürlükler maskesiyle, makyajıyla süsleyerek topluma yansıtanlar var.

Şimdi, baktığımız zaman çok ilginç bir şey var dünyada. Dünyada bizim yaşadığımız coğrafyada bunlar öne çıkıyor. Orta Doğu'da çıkıyor, Türkiye coğrafyasında çıkıyor, Balkanlar'da çıkıyor. Orta Doğu'da, özellikle Irak özelinde çıkıyor. Türkiye'de değişik projelerin yürüdüğü bir ülke olarak gözüküyor. Peki, İngiltere'de, Fransa'da? Orada yok. Orada bu yerelcilik, içi siyaseten doldurularak bir ulus devlet aşındırması henüz yapılmıyor. Dünyanın bu bölgesine reva görülüyor.

Değerli arkadaşlarım, işte "küreselleşme" dediğimiz gerçeğin bizi bir arada tutması gereken savunma mekanizmaları, millî refleksimizi güçlü tutmamız gereken en önemli noktalarından bir tanesi bu. Bunun içini siyaseten doldurmak zorundayız, bunun içini

güçlü bir şekilde doldurmak zorundayız. Ben inanmıyorum o televizyon bülbüllerine. Ben inanmıyorum özel vakıf üniversitelerinin yüksek maaşlı öğretim üyelerinin sabah akşam Türkiye için biçilen elbisenin terziliğine soyunmalarına. (CHP sıralarından alkışlar) Ben inanmıyorum. Ben inanmıyorum değerli arkadaşlarım. Ben inanmıyorum medyalarında değişik fonların, küresel nimetlerin sofrasından beslenerek eline kalem kâğıt alıp Türkiye'ye bu rolü biçmeye yola çıkanlara ben inanmıyorum değerli arkadaşlar.

Bu, bir süreçtir. Bunu yaşayacağız, göreceğiz. Ama, bir tehlikesi var, o tehlike de şu: Bu, çok önemli. Şimdi, bunlara karşı direnenler yerine, daha uyumcu siyasal aktörler bulunup sahneye sürülüyor. Direnen aktörler geri planda. Onlar, dinozor, statükocu, değişime karşı. Ama, daha uyumcu olanlar, daha reformcu olanlar siyasi aktör olarak el üstünde tutuluyor. Ben inanıyorum ki, Adalet ve Kalkınma Partisi Grubunun çoğunluğu da böylesi bir siyasi aktörlük rolünde hiçbir zaman gözü olmayan duyarlı arkadaşlarımızdan oluşuyor.

Değerli arkadaşlarım, Batı Trakya'da Türk olmak çok önemli bir zanaat, çok önemli zor bir görev, zor bir durum. Etnik kimliğin inkârı konusunda bir tek örnek anlatayım, etnik kimliğin inkârı: Beş kere gittim Batı Trakya'ya. birçok köyü dolaştım, soydaşlarımızla birlikte oldum. Ağzımı açtığımdan itibaren, yirmi beş yıldır Avrupa Birliği üyesi olan bir ülkenin polis kameraları eşliğinde... Adı da Kostas. Kostas yoruldu mu, diye ben soruyordum artık. Kostas, İpsala'dan çıkana kadar kamerasıyla eşlik ediyor.

Değerli arkadaşlarım, 2004, 2005, 2006 yılında bir Avrupa Birliği üyesi ülke, Avrupa Birliği hukuku ve -hani demokrasinin beşiği olan- kendi iç hukuku onu kavriyor, koruyor. Bir Türk milletvekilinin kendi soydaşlarının yanında bulunmasından bu kadar tedirgin olan, acaba ne söyleyecek, ne söyleyecekler, kimlerle

konuşacaklar, böyle bir polis devleti manzarası çizmesi ne kadar çağla uyumlu? Bunu takdirlerinize sunuyorum.

Değerli arkadaşlarım, etnik kimliğin inkârına arkadaşlarımız değindiler. Şimdi, Yunanistan'a göre Lozan Anlaşması "Müslüman", "gayri Müslüman", "gayrimüslim" olarak ifadelerinde bulunuyor. Fakat, daha sonraki Yunan mevzuatında –ki 1950'lere kadar, 1950'lerde de net bir şekilde- Türk kimliği her yerde kabul gören bir kimlik. Şimdi, Türk kimliği içerisinde Çingene, Pomak, Türk ayrımı, ayrı lügatlar hazırlanması, ayrı alfabeler hazırlanması, ayrı etimolojik araştırmalar, çeşitli farklı bilimsel çalışma gayretleri. Neden? O kimliği bölmek, o kimliği sulandırmak, o kimliği sayısal olarak seyreltmek; amaç bu. Bu, sistemli bir devlet politikasıyla oluyor. Hiç darılmasın dostlarımız. Bir kere daha tekrar ediyorum: Dostluk var, ama sorunlar da var. Ama, bu sorunların Yunanistan'daki aktörleri çok acemi. Toplumun bu çağda, bu çağda dünyanın gözünden de bunu kaçıramazlar, Türkiye'nin gözünden de bunu kaçıramazlar.

Değerli arkadaşlarım, şimdi, bu etnik yapay tanımlamalar soydaşlar tarafından reddedilmekte. Bunu çok açık bir şekilde söyleyeyim. Şimdi, baktığınız zaman -geçen sefer bir söz söylemiştim, ah bu çifte standartlar demiştim- ah bu çifte standartlar. İnsan hakları, özgürlükler, demokrasi

savunucuları, işte size 160 bin, 160 bin kimliğini arayan, kimliğine sahip çıkmak isteyen, çocuklarının bağlı buldukları devletin kurullarına göre çağdaş, eşit eğitim almasını isteyen, orada yaşamak isteyen, vergisini veren, dinî ve vicdani özgürlüklerini yerine getirmek isteyen, vakıflarına sahip çıkmak isteyen, vatandaşlık haklarını kullanmak isteyen, insan hakları peşinde koşan 160 bin tane insan.

Hani, nerede insan hakları savunucuları Türkiye'de, demokrasi savunucuları nerede? Niye bu çifte standart? Niye bu çifte standart? Neredeyse Türkiye'deki kelaynak kuşlarının göç yolları için yazı

kaleme alanlar, yazı kaleme alanlar (CHP ve AK Parti sıralarından alkışlar) 160 bin insanın ıstırabını dile getirmek için bir gün olsun kendi sosyal bilimciliğinizi, kendi toplum önderliğinizi, kendi akademik sıfatınızı niye öne koyarak bir kelime yazmıyorsunuz, bir televizyon programına çıkıp konuşmuyor musunuz? Yakışıyor mu bu?

Ve ondan sonra, Cumhuriyet Halk Partisi, burada, Vakıflar Kanunu görüşülürken burada mütekabiliyet dediğimizde “Sen, kendi vatandaşını rehin mi alıyorsun?” diye köşelerinde yazı yazanlar, özel eğitim kurumları görüşülürken 1940’larda ruhban okulunun kapanması sürecinde yabancı uyruklu olup aynı dinî ve etnik kökene bağlı olanların da bu okullarda eğitim görmesini sağlayacak önerenin yanlış olduğunu bir fırsat bulup sizlere açıklamak için bu kürsüye geldiğimizde, ertesi gün bizim için köşelerinde hakaret dolusu yazı yazanlar, bu 160 bin insanın hakkı hukuku konusunda niye bir kalem yazmıyorsunuz, niye bir satır yazmıyorsunuz?

Değerli arkadaşlarım, o kadar ucuz değil, saldırabilirler, her türlü kendilerine verilen küresel nimetlerin paylaşılması noktasında her türlü ifadeyi kullanabilirler, ama, gerçekleri hiçbir zaman gözlerden uzak tutamazlar.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; şimdi, eğitim konusuna, ben, geçen konuşmamda değinmiştim. Kısaca, burada... Sayın Başkan, kısa bir süre bana da tanıyacak herhâlde Sayın Bakandan sonra. Eğitimle ilgili çok ciddi sorunlar var. Bunları, daha sonra konuşacak arkadaşlarımız da dile getirecek. Ben daha önceki konuşmalarımda bunların hepsini buradan ifade ettim. Yani gerek öğretmenler bakımından gerek eğitim alan Türk çocukları bakımından çok ciddi sorunlar var. İki yüz on beş tane Batı Trakya sathına dağılmış toplam ilkokul mevcut. Azınlık ilkokullarının sayısı her yıl azalma eğilimi gösteriyorlar. Bunun en önemli nedeni, öğrencisizlik nedeniyle okulların kapanması veya az öğrencili okulların birleştirilmesi uygulaması. Azınlığa ait teknik okul veya meslek lisesi yoktur. Devlet

teknik okullarına azınlık öğrencileri kabul edilmemektedir. Devlet tarafından açılan anaokullarında görevli soydaş öğretmenlerin sayısı yok denecek kadar azdır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Buyurun Sayın Koç; Sayın Bakana vermiş olduğum ek süreyi size de veriyorum.

HALUK KOÇ (Devamla) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Bu alanda azınlığın kendine özgü eğitim kurum ve düzenlemelerinin bulunmaması nedeniyle istihdam garantisi arayan azınlık gençleri çok büyük sıkıntı çekmektedirler.

İskeçe’de -giden milletvekili arkadaşlarımız da var, geçen sefer de söyledim, bir kere daha söyleyeceğim- Muzaffer Salihoğlu Azınlık Lisesi var. Eski tütün deposundan bozma, yerin altında, bodrum katında, kot seviyesinin altında eğitim yapan, iki katı da ahşap direkler üzerine tutturulmuş bir yapı. Koskoca Yunanistan... Koskoca Yunanistan değerli arkadaşlarım... Ve yeni bir alanı var okulun ve o alanda yeni bir okul inşa izni verilmiyor. Evet, evet Brüksel penceresindekiler, evet insan hakları özlemcileri, savunucuları, hadi savunun. Gelin, oradaki gençlerin eğitim hakkını savunun. Gelin, Yunanistan’ın yanlış yaptığını söyleyin, tashih etmesi için girişimde bulunun. Çıt yok...

Değerli arkadaşlarım, eğitim, biliyorsunuz, ülkede, Yunanistan’da zorunlu olarak dokuz yılken, azınlık eğitim rejiminin ihtiyacı karşılayacak düzeyde yeni ortaokul ve liselerle tahkim edilmesine olanak verilmemektedir. Öğrenci sayısı ilkokulların, azınlık ilkokullarının öğrenci sayısı süratle azalmaktadır.

Şimdi, yine, aynı şekilde, Türkiye formasyonlu soydaş öğretmen-emekli olanları da katarsanız- süratle azalmaktadır ve Selanik’teki Özel Pedagoji Akademisinden mezun olan, Türkçeyi doğru dürüst

konuşamayan, yeterli eğitim formasyonu olmayan öğretmenlerin elinde azınlık gençleri, Türk ve Müslüman gençler, ne doğru dürüst Türkçe konuşarak ne doğru dürüst Yunanca konuşabilerek mezun edilmekte ve tütün tarlalarına -o da bitiyor ya- mahkûm edilmek istenmektedir. Hiçbir yerde sözü yok. Yüksek eğitim kısmında Sayın Bakan “yüzde 5” dedi, o “yüzde 0,5” olacak. Bu şekilde süremi kullanarak geçmek istiyorum.

Değerli arkadaşlarım, müftülük konusunda çok kısa söyleyeceklerim var. Şimdi, ben şöyle bir eş değer bir projeksiyon yapacağım, yansıtma yapacağım.

Şimdi, Yunanistan’daki uygulama... Hiç kanun, tarih, süre belirtmiyorum. Sadece, Türkiye’de biz benzer bir duruma sebep olsak. Eş değer konumdaki Fener Rum Patriğini Türkiye’nin tayin ettiğini düşünün. Kendi görev ve yetkilerini aşarak kendini “evrensel”, “ekümenik” ilan etmesini ve bu noktada Türkiye’de siyaset dâhil bu sürece tepkisiz kalmayıp, gereğinin yapıldığını bir düşünün bu iddialar karşısında. Batı Trakya’daki soydaşlarımızın hakları çiğnenirken, patriğin İstanbul’daki Rum azınlık için ve diğer yaratılmaya çalışılan suni azınlıklar için Avrupa’ya açık bir şekilde jurnal mekanizmasını çalıştırması noktasında gereken tepkinin verildiğini bir düşünün. Türkiye’ye vakıflar konusunda AB etiketli -yanlış yaptınız demiştik o zaman size. Gelen iade gerekçesini de biliyorsunuz- bir yasanın dayatılma aşamasına gelindiğinde, siz kardeşim, Batı Trakya’daki vakıfların yönetim ve haklarından karşılıklılık ilkesi içinde hak talebinde bir bulunun bakalım. Demin söylediğim o televizyon konuşmacıları ve gazete yazarları hemen görevlerini yapmaya başlayacaklar size karşı. Bu, geriden gelerek, tersten gelerek müftülük sorununu anlatıyor.

Değerli arkadaşlarım, şimdi bakın bir önemli nokta: Sene 1948. Patrik Athenegoras. Athenegoras, görev yaptığı sürede lise seviyesinde olan Heybeliada Ruhban Okulunu, Ortodoks inancına

sahip ülkelerden yabancı uyruklu öğrenciler de getirerek bu okulu uluslararası bir teoloji fakültesi haline dönüştürmek için yoğun çaba sarf etmiş. Sene 1948. Biz 2005 yılının sonunda özel eğitim kurumlarına bir önerge ekleyerek aynı din ve etnik kökene bağlı yabancı uyruklu öğrencilerin Türkiye'deki azınlık okullarında öğrenmesine, eğitim görmesine olanak sağlayacak bir önergeyi buraya getirdiniz. Uyarılarımızla çektiniz. 1948'deki projelerini 2005 yılında gerçekleştirmiş olacaktı. Temel yasa olduğu için bunları değerlendirme fırsatı olmadı.

Değerli arkadaşlarım, 19'uncu madde... 19'uncu madde çok acıdır. 19'uncu madde çok acıdır, 19'uncu madde konusunda söyleyeceklerim çok net, ama, bazı isimler söyleyeceğim: Erol Kaşifoğlu şu anda dernek başkanı, Selahattin Yıldız tam otuz yedi yıldır Batı Trakya'da atalarının mezarını göremiyor, Yunanistan'a giremiyor, Burhaneddin Hakgüder, Taner Mustafaoğlu eski başkan, Halit Eren.

Değerli arkadaşlarım, bunlar Avrupa Birliğine de müracaat ettiler. Evet, evet çifte standartlar... Bunlar haymatlos, vatansız. Değerli arkadaşlarım, böyle bir şey olabilir mi? Böyle bir şey olabilir mi? Bunu nasıl kabul edebiliriz?

Sayın Bakan, ilişkilerimizi tabii ki sürdüreceğiz, dostluk ilişkilerimizi sürdüreceğiz, ama, Türkiye'nin diplomatik masada "biz azınlık sorunlarını görüşmeye hazırız" sözü yeterli değil. Yunanistan nasıl ki "casus belli"yi gerekçe göstererek Ankara'ya başbakanını, meclis başkanını göndermiyor, Türkiye diplomatik açıdan çok daha kararlı bir şekilde, Yunanistan'ı azınlık haklarının geri sağlanması, geri verilmesi konusunda, uluslararası anlaşmalar çerçevesinden doğan hakların geri verilmesi konusunda, diplomatik açıdan dik durarak masaya davet edebilir. "Biz uluslararası konularda masaya davet etmek istiyoruz." Bu çok diplomatik bir söz kalıyor. Türkiye

büyük bir ülkeyse, güçlü bir ülkeyse mutlaka burada ağırlığını göstermek zorunda.

Değerli arkadaşlarım, daha çok söyleyeceklerim var, ama, Sayın Başkanın müsamahasını aşmak istemiyorum. Ben şöyle bitirmek istiyorum: Burada, bu konuda mücadele eden çok soydaşımız var. Bunlardan bir tanesini özellikle söylemek istiyorum ve bir sözünü, mahkemedeki bir sözünü sizlerle paylaşmak istiyorum: Rahmetli Doktor Sadık Ahmet. Bakın, 1990 Ocak ayında duruşmadan çıkınca söylediği şu sözler tarihî önemdedir, evet, basına söylüyor: “Ben, bir Türk olduğum için hapse götürülüyorum. Eğer Türk olmak bir suç ise, burada tekrar ediyorum, ben, bir Türk’üm ve öyle kalacağım. Bu mesajımla, Batı Trakya azınlığına sesleniyorum ve Türk olduklarını unutmamalarını söylüyorum.” (Alkışlar)

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

HALUK KOÇ (Devamla) – Bitiriyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN – Sayın Koç, teşekkür cümlelerinizi alayım lütfen.

Buyurun.

HALUK KOÇ (Devamla) – Sadık Ahmet’i, 24 Temmuz 1995’te, soru işaretli bir trafik kazasında kaybettik.

KEMALETTİN GÖKTAŞ (Trabzon) – Allah rahmet eylesin.

HALUK KOÇ (Devamla) – Allah nur içinde yatırsın.

Mehmet Emin Aga’yı, bir başka mücadele insanını, bu eylül, geçtiğimiz eylül ayı başında kaybettik. Altı ay hapisteydi, şişlendi, dövüldü. Sadece hak aradı, sadece hak aradı... Bir Yunan vatandaşı olarak, Yunan iç hukukundan ve Avrupa Birliği hukukundan gelen haklarını aradı.

Daha, çok mücadele insanımız var. Aga'nın yerine seçilen Ahmet Mete'nin, bir an önce... İşte, Sayın Bakan, lütfen, güçlü bir ülkenin Dışişleri Bakanı olduğunuzu kanıtlayın, güçlü bir ülkenin Dışişleri Bakanı olduğunuzu kanıtlayın, Ahmet Mete'nin, yeni seçilen İskeçe Müftüsü'nün, Yunan makamları tarafından resmen müftü tanınması için Türkiye'nin gerekli girişimleri yapmasına, lütfen, ön ayak olun. Yoksa, Yunanistan'la masaya oturalım, biz hazırız bu konuları görüşmeye...

BAŞKAN – Sayın Koç, lütfen...

HALUK KOÇ (Devamla) – ...tarzındaki bir ifadeyi, ne olur, daha güçlü bir ülkenin, tutarlı, inatçı, hakkını arayan bir bakanı olarak, lütfen, bu konuların tashihi noktasında...

BAŞKAN – Sayın Koç, teşekkürünüzü alabilir miyim efendim.

HALUK KOÇ (Devamla) – Sayın Başkan, bitiriyorum, bir cümlemi bağlayayım.

BAŞKAN – Lütfen... Sayın Bakana verdiğim süreyi de bakınız bir buçuk dakika aştınız. İstirham ediyorum...

HALUK KOÇ (Devamla) – Merak etmeyin, ben, Sayın Bakan da sizleri de rahatsız edecek bir şeyler söylemiyorum.

BAŞKAN – Hayır...

HALUK KOÇ (Devamla) – Söylemiyorum... Söylemiyorum...

BAŞKAN – Sayın Koç, biz, Türklüğümüzden rahatsız olmayız, lütfen... İstirham ederim...

FERİT MEVLÜT ASLANOĞLU (Malatya) – Sayın Başkan, bu, ulusal bir mesele ya!

HALUK KOÇ (Devamla) – Sayın Başkan, bu, ulusal bir konu, burada bir şey söylemiyorum.

BAŞKAN – Ama, sınırsız konuşma yoktur. Şimdi, Sayın Bakana yedi dakika verdim, siz şu anda dokuz dakikayı buldunuz.

HALUK KOÇ (Devamla) – Sözlerimi topluyorum zaten Sayın Başkan.

BAŞKAN – Lütfen, istirham ediyorum.

HALUK KOÇ (Devamla) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Buyurun.

HALUK KOÇ (Devamla) – Sayın Başkan, bu...

Evet, değerli arkadaşlarım, ben, bir kere daha, hep beraber seslenmek istiyorum soydaşlarımıza. Gelin, bu sorunu ilkel bir etnik arayış, bir ilkel milliyetçilik kabında değerlendirmeyelim. Resmî bir azınlık statüsü olan Türk ve Müslüman kökenli kardeşlerimize, gönüllerine gönüllerimizi katalım, yüreklerine yüreklerimizi sokalım, onları hiçbir zaman unutmayalım ve hep birlikte tüm zeminlerde haykıralım: Batı Trakya'da hak arayan soydaşlarımız, hiçbir zaman yalnız değilsiniz, Türkiye bütün unsurlarıyla sizin arkanızda.

Saygılarımı sunuyorum Cumhuriyet Halk Partisi adına ve şahsım adına. (Alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Anavatan Partisi Grubu adına Bitlis Milletvekili Edip Safder Gaydalı.

Sayın Gaydalı, buyurun efendim. (Anavatan Partisi ve AK Parti sıralarından alkışlar)

ANAVATAN PARTİSİ GRUBU ADINA EDİP SAFDER GAYDALI (Bitlis) – Sayın Başkan, çok değerli milletvekilleri; sözlerime başlamadan önce, hepinizi en derin saygılarımla selamlıyorum.

Bugün, Bağdat'ta düşen, Türk işçilerimizin şehit olmasına vesile olan elim uçak kazasını öğrendik. Burada, hayatlarını kaybeden Türk işçilerine Allah'tan rahmet diliyoruz. Ayrıca, geçtiğimiz Kurban Bayramı'nda trafik kazasında yitirdiğimiz tüm vatandaşlarımıza Allah'tan rahmet diliyoruz. Kabin arkadaşım Sayın Taşar'a ve Sayın Nezir Büyükcengiz'e de Allah'tan rahmet dileyerek sözlerime başlıyorum.

Değerli milletvekilleri, Türkiye Cumhuriyeti Devleti döneminin en büyük emperyal devletlerine karşı verdiği bir bağımsızlık savaşı neticesinde kurulmuştur, bölgemizde bulunan bazı devletler gibi, dönemin emperyal devletlerinin çıkar hesapları ve lütuflarıyla kurulan devletlerden değildir.

Genç Türkiye Cumhuriyetinin büyük Osmanlı İmparatorluğu'nun varisi olarak tarihsel sorumluluk alanı Misakımillî sınırlarına hapsedilemez.

Bugünkü genel görüşme konumuz itibarıyla konuşmamı Batı Trakya Türklerinin yaşamakta olduğu sorunlar ve bu sorunlar karşısında Türkiye Cumhuriyeti Devleti olarak bizlerin yapması gerekenler çerçevesinde sınırlandıracağım.

Bugün Yunanistan sınırları içinde büyük bir çoğunluğu Batı Trakya'da bulunan yaklaşık 150 bin Müslüman Türk azınlığı yaşamaktadır. Oysa, Müslüman Türk azınlığının nüfusu, Lozan belgelerine göre, 1923 yılında 129.120 idi. 1923 yılından sonra geçen seksen üç yılda artan nüfus sadece 20 bin civarındadır. Eğer dışarıdan müdahale olmasaydı bugün Batı Trakya Türkleri nüfusunun 500 bin dolayında olması beklenirdi.

1923 yılında Batı Trakya Türk nüfusu bölge nüfusunun yüzde 68'ini teşkil ederken, bugün bölge nüfusunun ancak yüzde 35'ini teşkil etmektedir. Paralel bir durum Türklerin sahip olduğu arazilerin oranı bakımından da mevcuttur. 1923'te bölge toprak mülkiyetinin yüzde 84'üne sahip olan Türk azınlık, bugün bölge toprağının sadece ve sadece yüzde 20 gibi bir oranına sahiptir.

Yunan idaresi Lozan Anlaşması'nın 45'inci maddesine dayanarak sadece "Müslüman azınlık" kavramını kullanmakta, bölgede yaşayan Türklerin etnik kimliğini reddetmektedir. İçinde "Türk" kelimesi geçen dernekler kapatılmaktadır. Millî kimliğin inkârı ve millî kimliğin dinî kimlik içinde etkisizleştirilme çabalarına karşı dikkatli olmak zorundayız. Çünkü, millî devletler millî kimliklerini yaşattığı sürece var olabilirler. Bu dikkati ülkemiz içinde göstermemizin yanı sıra, ülkemiz sınırları dışında da yaşamakta olan Türklerin kimliklerini kaybetmemeleri konusunda da gayret ve çalışma içinde olmalıyız.

Bugün Yunanistan'da okuryazarlık oranının en düşük olduğu bölge Batı Trakya Bölgesidir. Bu bölgenin cahil bırakılması bilinçli bir tercih olarak karşımıza çıkmaktadır.

Lozan Anlaşmasına göre kendi eğitim kurumlarını kurma ve öğretmenini tayin etme hakkı bulunan Batı Trakya Türk toplumu, bugün bu hakkını kullanamamaktadır.

Yunanistan, azınlıkların eğitim kurumlarını Din İşleri ve Eğitim Bakanlığına bağlayarak Türk azınlığın kendi eğitim kurumlarındaki kontrolünü hükümetin yetkisine almıştır. Türk toplumunun çağdaş eğitimden yararlanmasını sağlamak amacıyla imzalanan 1953 ve 1968 Türk-Yunan Eğitim Anlaşmaları da uygulanmamaktadır.

İskeçe'de Gümülcine'de ve daha birçok Türk azınlığın yaşadığı bölgede belki de en büyük sorun eğitimidir. Yunanistan'la Türkiye

arasında 1953 yılında varılan bir mutabakat çerçevesinde her yıl karşılıklı olarak Batı Trakya ve İstanbul'a 25 öğretmen gönderilmesi öngörülmüş, daha sonra 1955 yılında öğretmen sayısı 35'e çıkartılmıştır.

Ancak, aradan geçen süre zarfında Yunanistan, Batı Trakya azınlık okullarına Türkiye'den gönderilecek öğretmen sayısını resen giderek azaltmış ve sadece 16 öğretmen için vize vermeye başlamıştır.

Batı Trakya Türk azınlığın din, vicdan özgürlükleri ve hakları Lozan Anlaşmasıyla genel olarak düzenlenmiştir. Fakat, Yunan idaresi, bu hakların kullanımı hususunda devamlı engelleyici tavırlar içinde olmuştur. Yunan idaresiyle Türk azınlık arasındaki en belirgin ve somut çalışma konusu, müftülerin seçimidir.

Türk azınlığa, Lozan Anlaşmasıyla Yunan idaresinden bağımsız olarak kendi din işlerini organize etme ve yönetme hakkı açıkça tanınmıştır; fakat, 1985 yılından bu yana Yunan Hükümeti Lozan Anlaşması'nı göz ardı ederek müftüleri doğrudan kendisi atamaya başlamıştır. 1913 tarihli Atina Anlaşması'yla, Yunanistan'daki azınlıkların hakları garanti altına alınmıştı ve bu haklar, 1920 tarih ve 2345 sayılı Yasayla Yunan hukuk sisteminin bir parçası haline getirilmiştir. Yasaya göre, Batı Trakya Türk azınlığı dinsel kurumlarını kendi özgür iradesiyle oluşturmakta ve müftüleri seçim yoluyla görevlendirmekteydi. 1984 yılından itibaren Yunan hükümeti, Türk azınlığa danışma gereği duymadan tek taraflı olarak müftü ataması yapmaya başlamış ve Türk azınlığa, kendi müftülerini seçme hakkı veren 2345 sayılı yasayı yürürlükten kaldırarak müftülerin atama yoluyla işbaşına getirilmesini öngören 1920 sayılı yasayı yürürlüğe koymuştur. Bu şekilde Atina Anlaşması'nı da ihlal eden Yunanistan, 590/1977 sayılı yasayla, Yunan kilisesine tanıdığı metropolitleri, 2456/1920 sayılı yasayla Yahudi cemaatlerine tanıdığı yöneticilerini ve hahamlarını seçme hakkını Türk azınlığından esirgeyerek, azınlıklara, diğer vatandaşlara tanınan hakların

tamamının tanınacağına dair Lozan Anlaşmasının amir 40'nci maddesini de ihlal etmektedir. Yunan hükûmetinin Müslüman topluluğun müftülerinin atanması konusundaki tutumu, Türk azınlığın insan haklarının ihlalini gösteren en utanç verici örneklerden birisidir.

Halihazırda İskeçe ve Gümülcine'de ikişer müftü bulunmaktadır. Bunlardan biri, Yunan hükûmetince, tüm anlaşmalar hilafına yasa dışı olarak atanmış, diğeri de Türk azınlık mensuplarına anlaşmalara uygun olarak, yasal olarak seçilmiş müftüdür. Seçilmiş müftüler, müteaddit defalar müftü unvanını yazılı olarak kullandıklarından dolayı "makam sahtekârlığıyla" itham edilmişler ve mahkeme önüne çıkarılarak hüküm giydirilmişlerdir. Gümülcine Müftüsü İbrahim Şerif'e karşı yapılan idari işlemlerin, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin düşünce, din ve kanaat özgürlüğüne dair 9'uncu maddesinin ihlali olduğu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından tespit edilmiş ve Yunan hükûmeti mahkûm ettirilmiştir.

Türk azınlığın yaşadığı önemli bir sıkıntı kaynağı da, kendi vakıflarının yönetiminde Lozan Anlaşması'na aykırı olarak etkin olamamalarıdır. Lozan Anlaşması'nın 40'inci maddesi uyarınca, Batı Trakya Türk azınlığın, giderlerini kendileri karşılamak üzere, her türlü hayır kurumları, dinsel ve sosyal kurumları ve her türlü okullar ve buna benzer öğretim ve eğitim kurumları kurmak, yönetmek ve denetlemek ve buralarda kendi dillerini serbestçe kullanmak ve dinsel ayinlerini serbestçe yapmak konularında eşit hakka sahip olmaları öngörülmüştür. Türk azınlığın bu hakları, uluslararası anlaşmalara aykırı olarak yapılan çeşitli kanun değişiklikleriyle ve uygulamada çıkarılan zorluklarla Türk azınlık tarafından kullanılamaz hâle getirilmiş ve Türk azınlıkların vakıflardaki kontrolü Yunan idaresinin tasarrufuna bırakılmıştır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 1955 tarihinde çıkarılan ve 1998 yılına kadar yürürlükte kalan Yunan Vatandaşlık Kanunu'nun

19'uncu maddesi, Yunan hükümetlerinin bölgenin etnik kompozisyonunu değiştirmek hususunda kullandıkları en önemli araç olmuştur. Bahse konu bu maddeye göre "Yunan olmayan kökenden bir kişi, geri dönme niyeti olmaksızın Yunanistan'dan ayrılırsa bu kişinin Yunan vatandaşlığını yitirdiğine hükmedilebilir. Bu hüküm, yurt dışında doğmuş ve oturmakta olan Yunan olmayan etnik kökenli kişilere de uygulanır. Ana, babasından ikisi birden veya hayatta olanı vatandaşlığını yitirmiş olan reşit olmayan çocuklardan yurt dışında yaşayanlar da vatandaşlığını yitirmiş olarak ilan edilebilir. Vatandaşlık Konseyinin aynı yönde alacağı karara dayanarak, bu konuda, İçişleri Bakanı hüküm verir." denilmektedir.

Batı Trakya Türk azınlığın mensuplarını vatandaşlıktan çıkarmak için kullanılan bu madde, Yunan vatandaşları arasında etnik kökenlerini kıstas alarak "Yunan asıllı olanlar ve olmayanlar" şeklinde ayırım yapmaktaydı. Bu maddeyle vatandaşlıktan ıskat edilenler, kendilerine bir tebligat dahi yapılmadan, keyfî biçimde vatandaşlıktan çıkarılmışlardır. Soydaşlarımız, vatandaşlıktan çıkarıldıklarını sınır kapılarında öğrenmiş, haklarında alınan karara itiraz edebilmeleri için Yunanistan'a giriş yapmalarına dahi izin verilmemiştir.

Bu şekilde Yunan vatandaşlığını kaybettirilen soydaşlarımızın sayısının 60 bin civarında bulunduğu tahmin edilmektedir. 11 Haziran 1998 tarihinde, Yunanistan parlamentosu, vatandaşlık yasasının 19'uncu maddesini iptal etmiştir. Bununla birlikte, Yunan hükümeti, binlerce vatansız soydaşımızın beklentilerinin aksine, yasa iptalinin geriye dönük etkisi olmadığını, yani, vatansız soydaşlarımızın gasp edilen vatandaşlıklarının iade edilmeyeceğini açıklamıştır. Irkçı bir zihniyetin ürünü olan böyle bir yasa maddesi, Avrupa'nın göbeğinde elli üç yıl yürürlükte kalmıştır. Bu kanun yüzünden, bugün, yaklaşık 6 bin Batı Trakyalı Türk vatansız duruma düşmüştür.

Lozan anlaşmasının resmî verilerine göre, Batı Trakya Türk azınlığı, 1920'lerde toprağın yüzde 84'üne sahipti; ancak, bu oran, günümüzde yüzde 20'li oranlara düşmüştür. Bunun nedeni, Yunan hükûmetinin, Yunan vatandaşlarının bölgeden toprak alması için gösterdiği kolaylıklar ve ayrılan kotalar, Türk topraklarının kamulaştırılması, arazilerinin birleştirilmesi uygulaması, Osmanlı toprak dağılımının ve mülkiyetlerinin tanınmaması ve Sovyetler Birliğinden getirilen Yunan göçmenlerin yöreye yerleştirilmesidir.

Kamulaştırılmanın nasıl adil olmayan bir şekilde yapıldığı oranlara bakılarak anlaşılabilir. Kamulaştırılan arazilerin yüzde 80-90'ı Türklere, sadece yüzde 10 ila 20'si Yunanlılara aittir.

Osmanlı'dan gelen topraklar meselesinde de Yunan otoritelerinin ayrımcı politikaları göze çarpmaktadır. Devlet Osmanlı tapusunu eğer söz konusu arazi bir Yunanlı çiftçiye aitse tanımakta iken, aynı haktan Türk çiftçileri yararlandırılmamaktadır. Bu şekilde 1974 yılında İskeçe'nin İnhanlı nahiyesindeki 1.800 hektar arazi Yunan Devlet Malları Konseyi tarafından kamulaştırılmıştır. Gerekçe ise, üzerindeki sahipliğin 1872 tarihli Osmanlı tapusu dışında başka bir belgeye dayanmamış olmasıdır.

1990 yılına kadar Türklerin bölgedeki toprakları üzerindeki hakları önemli ölçüde kısıtlanmıştır. 1938 yılına ait 1366 sayılı Kanun, Batı Trakya'yı sınır bölgesi olarak nitelendirmiş ve bu bölgedeki toprakların Yunan asıllı olmayanlara satılmasını yasaklamıştır. Bu konudaki haksız uygulamalar Avrupa Konseyinin ilgisi buraya çekilene kadar sürmüştür. Konsey, bu uygulamaların Avrupa Birliğinin insanlarının, hizmetlerin ve sermayenin hareket özgürlüğü ve aynı zamanda mülkiyet hakkıyla ilgili normlarına aykırı olduğu yönünde karar almış ve Lüksemburg mahkemesinde dava açmıştır. Mahkeme de bu uygulamayı Roma Antlaşmasının 52'nci maddesine aykırı bulmuştur. Bunun üzerine, Yunanistan, 31 Ağustos 1990'da 1892 sayılı yeni bir kanunu yürürlüğe koymuştur. Ancak hâlâ

eski kanunda olduğu gibi bölgede toprak alımı için devlet izni gerekmektedir.

Batı Trakya Türklerinin siyasete katılımı ve siyasi örgütlenmesi hususunda da büyük kısıtlamalar mevcuttur. Batı Trakya bölgesinde nüfus olarak büyük öneme sahip olan Türk azınlık, siyasi alanda çok aktif bir çizgi izleyememektedir. Azınlığın yönetime katılmasını engellemek isteyen Yunanistan, bağımsız azınlık adayların seçimini çeşitli düzenlemelerle engellemektedir. Bu kapsamda, 1993 yılında getirilen düzenlemeyle, milletvekili seçilebilmek için, bağımsız adaylar dahil olmak üzere, tüm adayların ülke genelinde geçerli oyların yüzde 3'ünü alması öngörülmüştür. Yaklaşık 200 bin rakamına tekabül eden bu yüzde 3'lük baraj uygulaması, nüfusu 120 bin civarında ve oy kullanacak kişi sayısı 50 bin civarında olan Türk azınlığın siyasi iradesini engellemeye yönelik bir uygulamadır.

1993'teki genel seçimlerde ilk kez uygulanan baraj sistemi, beklendiği gibi, bağımsız azınlık adaylarının milletvekili seçilmelerini engellemiştir. Bu gelişme, azınlık mensuplarının parlamentoya ancak bir siyasi partinin adayı olarak girmelerini zorunlu kılmıştır.

Diğer taraftan, Batı Trakya Türk azınlığının siyasi hayata katılımı yolunda önemli bir adım olan Dostluk Eşitlik ve Barış Partisi girişimi, parti önderi Doktor Sadık Ahmet kişiliğinde kısa dönemde ses getirmiş idi. Sadık Ahmet, bağımsız listeden milletvekili seçildiği 18 Haziran 1989 seçimleri ardından azınlık içindeki etkinliğini artırmıştır. 13 Eylül 1991 tarihinde kurmuş olduğu Dostluk Eşitlik ve Barış Partisi aracılığıyla azınlık sorunlarını gündeme getiren Sadık Ahmet, 24 Temmuz 1995 tarihinde, geçirdiği şüpheli bir trafik kazası sonucu, maalesef, hayatını kaybetmiştir.

Azınlığın siyasi etkinliğinin azaltılması amacıyla uygulamaya konulan bir diğer yöntem ise, il, belediye ve nahiyelerin birleştirilmesi uygulamalarıdır. Mart 1997'de Belediye ve

Nahiyelerin Birleştirilmesi Yasa Tasarısı'yla köy ve nahiyeler birleştirilerek yeni nahiyeler oluşturulmuş, özellikle azınlığın yaşadığı bazı köy ve nahiyelerin idari açıdan Yunan nüfusunun ağırlıklı olduğu köy ve nahiyelerle birleştirilmesi sağlanarak, azınlığın seçilme şansı bir kez daha kısıtlanmıştır.

Batı Trakya Türklerinin yaşamakta olduğu sıkıntıların sadece bu kadarla sınırlı olmadığı herkesin malumlarıdır. Batı Trakya...

Daha sınırlı zamanımız içinde bu kadarlık bir kısmı ifade etme imkânı bulabildim. Yunanistan'ın uyguladığı politikaları ve amaçlarını özet olarak bir kez daha belirtmek isterim.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Buyurun Sayın Gaydalı.

EDİP SAFDER GAYDALI (Devamla) – Yunanistan, Türk azınlığını farklı etnik kökenlere bölerek “homojen olmayan bir topluluk” olarak tanımlayarak azınlık mensupları arasındaki birliği parçalamaya çabalamaktadır. Dinî kimliği tanıyıp Türklük kimliğini tanımayarak soydaşlarımızın Türkiye'yle bağlarının zayıflatılması hedeflenmektedir. Batı Trakya Türklerinin ekonomik gelişmesini engelleyerek, sosyal güvenlik ve dayanışmalarını sarsarak, göçü özendirerek bölgenin tamamen Yunanlaştırılmasına gayret edilmektedir.

Yine, Batı Trakya'da taşınmaz mal edinimlerini denetleyerek ve kamulaştırmalar yoluyla Türklerin toprak sahibi olmalarını engelleyerek esas uğraş alanları çiftlik olan Türkleri göçe zorlamaktadırlar.

Yunanistan'ın Avrupa Birliğine girmesinden sonra Batı Trakya Türkleri bazı haklarını geri kazanarak belli bir rahatlama sürecine girmiştir. Avrupa Birliği kendi standartlarını Batı Trakya'ya yerleştirmek için Yunanistan'a baskı yapmaktadır. Fakat, görülen o

ki, Yunanistan, bazı hukuki düzenlemelerini Avrupa Birliği baskısıyla değiştirmek zorunda kalsa da, uygulamalarıyla, Türk azınlığı asimile faaliyetlerinden vazgeçmediğini göstermektedir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Batı Trakya meselesi aynı zamanda Türkiye'nin ve Türk milletinin bir davasıdır. Tarihsel misyonumuz ve soydaşlık bağımız, bizlere, Türkiye Cumhuriyeti'ne, Batı Trakya Türklerinin yaşadıkları sorunların çözüümü ve varlıklarının devam ettirilebilmesi için ağır sorumluluklar yüklemektedir.

Batı Trakya, bölgenin istikrarı ve Türkiye'nin güvenliği açısından, Kıbrıs gibi önemli bir konumdadır. Bu bakımdan, Türkiye, bu davayı her zaman gündemde tutmalı, gerçekleri dünya kamuoyu önünde sık sık getirmelidir. şurası hiçbir zaman unutulmamalıdır ki, Türkiye'nin bu ve benzeri konularda tavizler vererek sonuç alması mümkün değildir. Zaten, bu sorunların verilen tavizlerin sonucunda ortaya çıktığı da bir gerçektir.

Batı Trakyalı soydaşlarımızın yaşadıkları ekonomik sıkıntıların azaltılabilmesi için, Türkiye, Batı Trakya'da mutlaka bir banka şubesi açılmalıdır. Batı Trakya'da üretilen tütün ve pamuğun alımı yapılmalı, seracılık teşvik edilmelidir. Bölgenin ekonomik olarak güçlenmesi ve bu sayede ekonomik yetersizlik sebebiyle oluşan göçlerin önüne geçilebilmesi için, Türkiye'nin, bölgenin üretim ve ticaretinin canlanması için mümkün olduğunca doğrudan veya şartlara göre, Türk firmaları aracılığıyla, dolaylı olarak bölge ekonomisini desteklemesi gerekmektedir.

Batı Trakya'da azınlığın şirketleşmesi teşvik edilmeli, iş adamlarımızın Yunanistan'la yapacakları ithalat ve ihracat öncelikle bu şirketler vasıtasıyla yapılmalı ve böylece, azınlığın ekonomik hayat standartları mutlaka yükseltilmelidir.

Batı Trakyalı soydaşlarımızın eğitimi, hiç şüphesiz, yaşanan sıkıntıların aşılmasında, uzun vadede belirleyici bir çözüm olacaktır. Eğitimin iki noktada önemli sonuçları olacaktır: Birincisi Türk kimliğinin yaşatılması şuurunun gelecek nesillere aktarılabilmesi, ikincisi de Türk kimliğini kaybetmeden Batı Trakyalı Türklerin etkili makamlara gelebilmelerinin sağlanmasıdır. Ayrıca, Batı Trakya Türklerinin davası ancak bu toplum içinden çıkan aydınlarca en iyi şekilde savunulabilir. Bu bağlamda, Batı Trakyalı Türk gençlere sağlanan çeşitli burslarla, bu gençlerin Avrupa üniversitelerinde lisans sonrası eğitim alabilmelerinin imkânlarının sağlanması son derece faydalı olacaktır. Türk üniversitelerinin ve Batı Trakya Türklerinin kültürel varlıklarının geleceğe iletilmesi için, Batı Trakya tarihi, coğrafyası ve kültürel hayatıyla ilgili akademik çalışmalar mutlaka yapılmalıdır.

Batı Trakya Türkleri davasının bilimsel bir zeminde de savunulabilmesi, gerekli lobi çalışmalarına bilimsel desteğin sağlanabilmesi için Türk üniversitelerinde Yunanca diline, tarihine vakıf uzmanlar yetiştirilmesi de son derece faydalı olacaktır.

Türkiye Cumhuriyetinin dış Türkler politikasının kapsamlı ve koordineli olması kaçınılmaz bir gerekliliktir. Bu koordinasyonun bugünkü devlet kurumlarıyla sağlanması imkânsızdır. Dış Türkler bakanlığının kurulması, Türkiye Cumhuriyetinin büyük hedeflerini takip edebilmesi için de elzemdir. Elçiliklerimizdeki müşavirliklerimiz birbirleriyle kopuk ve ortak hedef için kendi alanlarında hazırlanmış bir programdan yoksundur. Dış Türklerle ilgili yapılması gerekenler, sadece de diplomasi ve iktisadi faaliyetler, sadece kültürel faaliyetler, sadece eğitim faaliyetleri de değildir. Lazım olan, bütün bunların genel bir politika çerçevesinde koordine edilmesi ve yönetilmesidir. Umarım dış Türkler bakanlığının kurulduğunu görme bahtiyarlığını hep birlikte yaşarız.

Bu duygu ve düşüncelerle yüce heyetinize en derin saygılarımı arz ediyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ederim Sayın Gaydalı.

Saygıdeğer milletvekili arkadaşlarım, Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Sayın Abdullah Gül, bir hususun tutanaklarda düzeltilmesi için yazılı bir talepte bulunmuştur. Okuyup, arkadaşlarımla not almasını istirham ediyorum.

“Sayın Başkan, konuşmamda, soydaş öğrencilere Yunan üniversitelerinde sağlanan yüzde 5’lik kontenjan, dil sürçmesi olarak yanlış söylenmiştir. Doğrusu binde 5’tir. Tutanaklarda düzeltilmesini arz ederim.” diyor. arkadaşların bu hususu dikkate almalarını ben de istirham ediyorum. Sayın bakanlara teşekkür ediyorum.

Gruplar adına son konuşmacı, AK Parti Grubu adına Bursa Milletvekili Mustafa DüNDAR.

Sayın DüNDAR, buyurun efendim. (AK Parti sıralarından alkışlar)

AK PARTİ GRUBU ADINA MUSTAFA DÜNDAR (Bursa) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye Büyük Millet Meclisinde Batı Trakya Türk azınlığı hakkında iktidar ve ana muhalefet partilerinin ortaklaşa vermiş oldukları genel görüşme önergesi üzerine AK Parti Grubu adına söz almış bulunuyorum. Hepinizi saygıyla selamlarım.

Konuşmama başlamadan önce, Kurban Bayramında trafik kazasında hayatlarını kaybeden Cumhuriyet Halk Partisi Konya Milletvekili Nezir Büyükcengiz’e, eski bakanlarımızdan Mustafa Taşar’a, bu sırada, bugünkü uçak kazasında hayatlarını kaybeden ve gerek trafik kazası ve gerekse başka nedenlerle ölen vatandaşlarımıza Allah’tan rahmet, geride kalanlarına başsağlığı ve sabırlar diliyorum.

Yine, bugün Batı Trakya hakkında genel görüşme yapıyoruz. Bu vesileyle, Batı Trakya'ya hizmeti geçen ve ebediyete irtihal edenlere, Sadık Ahmet'e, Mehmet Emin Aga'ya Allah'tan rahmet diliyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisinde Batı Trakya Türkleri hakkında genel görüşme yapılacağını duyan Batı Trakya Türkleri ve Batı Trakya dışına göç etmiş, edenlerin kurmuş oldukları derneklerinin temsilcileri beni arayarak, Türkiye Büyük Millet Meclisinin bu girişiminden dolayı duydukları memnuniyeti ifade etmişlerdir. Ben de onların bu duygularını sizlerle paylaşmak istiyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin bugünkü Batı Trakya hakkındaki genel görüşme oturumu tarihî bir olaydır. Şu anda Türkiye Büyük Millet Meclisini sadece Türkiye değil, Batı Trakya izlemektedir, Yunanistan'dan dünyanın dört bir yanına göç edenler izlemektedir. Ben de onlar adına, iki partinin vermiş oldukları önergelerin sahiplerini ve bu önergenin gündeme alınmasına vesile olan AK Parti ve CHP gruplarına teşekkürlerimi sunuyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye Büyük Millet Meclisinin Batı Trakya Türk azınlığı gündemli genel görüşme önergesiyle ilgili yapacağım konuşmama "azınlık" kavramı üzerinde durarak başlamak istiyorum.

Türkiye'nin Avrupa ile müzakerelerin en sıkıntılı konularından biri hatta başında gelen azınlıklar konusu, ilginçtir ki, Avrupa Birliğinin kendisi de bu soruna bir çözüm bulabilmiş değildir. Buna rağmen yine de Avrupa Birliğinden gelen bazı yetkililerin, Türkiye'deki azınlıkların statüsünün uluslararası anlaşmalarla belirlenmiş olmasına rağmen kendi kafalarına göre azınlık üretmek istemeleri de Türk insanının haklı tepkisine neden olmaktadır.

Azınlık haklarıyla ilgili birçok uluslararası belge olmasına rağmen azınlık tanımı yapılmamış ve yapılmamış olmasından dolayı da anlaşmazlığın asıl nedeni de burada oluşmaktadır. Bu konuyla

ilgili olarak Avrupa Birliği kendine Avrupa Konseyinin oluşturduğu ilkeleri, Birleşmiş Milletler, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı belgelerini referans almaktadır. Avrupa Birliğinin, azınlık konusunda, gerek yazılı metinler ve gerekse uygulamalar ile net bir azınlık politikasının olmadığını görmekteyiz. Fakat, buna rağmen Avrupa'dan gelen parlamenterlerin, azınlık konusunda, hiçbir yasal ve haklı dayanağı olmayan talepleri karşısında bizler hep savunma pozisyonunda kalmaktayız. Bizler, bu konuda, Avrupa Birliği iğerisindeki azınlıklar ile ilgili olumsuzlukları gündeme getirerek azınlıklar konusunda Türkiye'ye karşı önyargılı davranılmasının önüne geğmeliyiz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesine göre o devlette farklı gruplar varsa ve bunlara azınlık statüsü tanıyıp tanımamak tamamen ulus devletin yetki alanındadır. Türkiye, Lozan Anlaşmasına göre, gayrimüslim vatandaşlarının azınlık olduğunu kabul etmiş bunun dışında Türkiye'de başka bir azınlık kabul etmemiştir.

Azınlıkların haklarını düzenleyen çeşitli uluslararası belgeler olmasına rağmen üzerinde anlaşma sağlanmış bir azınlık tanımı olmadığını yukarıda belirttim. Herhalde devletler, egemenlik haklarının tehlikeye gireceği endişesi içinde kendilerini yükümlülük altına sokacak evrensel tanımlardan kağınmışlardır. Bunun sonucu, bazı devletler, azınlık haklarıyla ilgili uluslararası sözleşme imzalarırken "azınlık" kavramını nasıl tanımladıklarını ve hangi grupları azınlık olarak kabul ettiklerini belirten beyanlarda bulunmaktadırlar. Avrupa Birliği, Avrupa Birliğine katılım için 1993 Kopenhag Kriterlerinde azınlık haklarıyla ilgili olarak çeręeve sözleşmesinin nasıl uygulandığının önemli bir etken olacağını ağıklamıştır. Fakat, Belęika, Fransa, Yunanistan, Lüksemburg ve Hollanda gibi ye ülkeler sözleşmeyi onaylamamış, Danimarka ve daha düşük bir düzeyde Almanya, çeręeve sözleşmesini bazı sınırlamalar içeren bildirgeler eklemek koşuluyla onaylamayı kabul

etmişlerdir. Bu durum, eski Avrupa Birliği üyeleri için böyleyken, yeni aday ülkelerden çerçeve sözleşmesinin imzalanmasının istenmesi, Avrupa Birliği içerisinde eski ve yeni üyeler arasında çifte standart uygulandığının açık bir göstergesidir. Bütün aday ülkelerin imzalaması şart koşulan çerçeve sözleşmesine, Belçika, Fransa, Yunanistan ve Hollanda'nın dahil olmaması kabul edilebilir bir durum değildir. Nitekim, Yunanistan'da Batı Trakya Müslüman Türk azınlığının yaşamış olduğu sorunların temelinde bu çifte uygulamanın olduğunu söylemek yanlış olmaz. Dünya çapında insan hakları ve özgürlükler konusunda gösterilen hassasiyete önemin arttığı günümüzde, Avrupa Güvenlik İşbirliği Teşkilatı üyesi olan Yunanistan'ın, Avrupa Konseyi sözleşmelerine taraf olan Yunanistan'ın, 1981 yılından beri Avrupa Birliği üyesi sıfatını taşıyan Yunanistan'ın, demokrasinin beşiği olduğu söylenen Yunanistan'ın, bu değerlere, özellikle Batı Trakya Türk azınlığına karşı gösterdiği tavır düşündürücüdür. Yunanistan'ın devlet politikası haline gelen azınlıklara yönelik etnik arındırma uygulamaları, Yunanistan'ın azınlığa bakış açısının bir göstergesidir. Bunun en açık örneği "Türk" kelimesinin kullanılmasında kendini göstermektedir. "Türk" ibaresi olan "Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği, Gümülcine Türk Gençler Birliği, İskeçe Türk Birliği" gibi birlikler, dernekler, isminde "Türk" kelimesi olduğu gerekçesiyle kapatılmıştır. Yine, adında "Türk" ibaresi yer aldığı için Rodop İli Türk Kadınlar Kültür Derneğinin kuruluşuna da izin verilmemiştir. Yine, Evros Azınlık Gençleri Derneğinin de, isminde "azınlık" kelimesi geçtiği gerekçesiyle tescil edilmediği son gelen haberler arasındadır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Batı Trakya Türklerinin, azınlık oldukları için vatandaşlıktan çıkarıldıklarını görüyoruz. 1998 yılında yürürlükten kaldırılmış olan Yunan Vatandaşlık Yasası'nın 19'uncu maddesine ilişkin Avrupa Konseyi Irkçılığı ve Ayrımcılığı Önleme Komitesinin 27.6.2000 tarihli Raporu vardır. Bu Rapor, Yunanistan'a, bu maddeden dolayı mağdur olanlara vatandaşlık

haklarını geri almada kolaylık sağlamasını önermektedir. Yine aynı komisyonun 8 Haziran 2004 tarihli Raporu'nda ise, söz konusu maddeye dayanarak, Yunan vatandaşlığından çıkarılanların 60.004 kişi olduğu tespit edilmiştir. Bunlarla ilgili olarak da geriye dönük mağduriyetleri giderecek Yunanistan, bugüne kadar herhangi bir düzenleme yapmamıştır. Bununla birlikte, Yunanistan'da yaşayan az sayıda vatansız kişilerin vatandaşlığa tekrar kabul edilmeleriyle ilgili yeni gelişme olarak 59 kişinin vatandaşlıklarının iade edileceği haberlerini almaktayız, fakat, bunun, sorunun çözümü için yeterli bir gelişme olmadığı da ortadadır. Vatandaşlıktan ıskat edilenlerin sorunları, sadece bir ülke vatandaşlığını kaybetmekle sınırlı kalmamaktadır. İskat neticesi, bu kişilerin sosyal ve ekonomik çıkarları da ortadan kaldırılmıştır. Vatandaşlıktan silinmeyle ilgili olarak, Yunanistan'da yaşamasına veya başka ülke vatandaşlığının alınmasına bakılmaksızın bu kişilerin vatandaşlık haklarının verilmesi konusu, üzerinde ciddiyetle durulması gereken bir konudur. Bu kişilerin vatandaşlıkları iade edilmelidir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; anlaşmalarda, kanunlarda çerçevesi belirlenmiş olan Batı Trakya'daki "müftülük" makamı, kuralların uygulanmamasından dolayı Müslüman Türk toplumunun kanayan yarasıdır. Batı Trakya'da, müftülük, temel bir müessesedir. Müftülerin dinî görevleri yanında yargısal görevleri de vardır, verilen kararlar Yunan makamları tarafından da tanınmaktadır. Lozan Anlaşması'na göre, Batı Trakya Türklerine, müftülerini özgür iradeleriyle seçme hakkı tanınmıştır. 1990 yılı sonuna kadar, müftüler, cemaat tarafından seçilmiştir. Ancak, bu uygulama keyfî bir kararla iptal edilmiş, Gümölcine ve İskeçe müftülüklerinin başına Yunanlı yöneticilerin tayin ettiği ve azınlık tarafından onaylanmayan müftüler getirilmiştir. Yunan hükümeti tarafından haklarında davalar açılan seçilmiş Gümölcine ve İskeçe müftülerimiz İbrahim Şerif ve rahmetli Mehmet Emin Ağa, vermiş oldukları hukuk mücadelesini Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine

taşımişlar ve görülmekte olan dört dava da seçilmiş müftülerimizin lehlerine sonuçlanmıştır. Verilen bu kararlar da göstermektedir ki, Avrupa Birliği vatandaşı olan Batı Trakya Türk azınlığının, başka alanlarda olduğu gibi, dinî özgürlükler alanında da, temel insan ve azınlık haklarından mahrum bırakıldıklarını açıkça ortaya koymaktadır.

Güncel bir konu olarak, Hakk'ın rahmetine kavuşan İskeçe Müftüsü Mehmet Emin Aga'nın yerine Kurban Bayramı'nın birinci günü seçim yapılmıştır ve bu seçim ile yeni müftü Ahmet Mete olmuştur. Ahmet Mete'yi yeni görevinde tebrik ediyorum ve kendisine, faziletli görevinde üstün başarılar diliyorum. Müftülük sorunun çözümünde de bu yeni seçimin bir fırsat olduğunu düşünüyorum. Batı Trakya'daki müftülük konusundaki çift başlılığa son vermek için, Batı Trakya Müslüman Türk Cemaati tarafından seçilen müftünün tanınması, sorunların çözümü için bir başlangıç olacağını ümit etmekteyim.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye Büyük Millet Meclisinde yeni Vakıflar Kanunu Tasarısı görüşülürken, Avrupa Birliğinin, tüm dikkatlerini Türkiye'deki cemaat vakıflarıyla ilgili yapılacak düzenlemelere çevirdiği o günün basınındaki haberlerde yer almıştı. Resmî kayıtlara göre, Lozan Anlaşması imzalandığında, 1920 yılında, Batı Trakya'daki Türk nüfusunun oranı yüzde 65 iken, bu oran, bugün, yüzde 35'e düşmüştür; toprakların da yüzde 84'ü Türklere ait iken, şimdi, bu oran, yüzde 25'e gerilemiştir. Lozan Anlaşması'na göre, Batı Trakya'daki Müslüman Türk Cemaati kendi vakıflarını idare etme ve yöneticilerini seçme hakkına sahiptir. Buna rağmen, bugün, vakıflar kendi yönetimini seçememekte ve ehliyetsiz atamalarla idare edilmektedir. Geçmişte, çeşitli bahanelerle ve satın almalar yoluyla, pek çok vakıf emlaki azınlığın elinden çıkarılmıştır. Bugün, vergi borcu, faiz ve gecikme tazminatı gibi çeşitli nedenlerle vakıf mallarına ipotek konulmaktadır. Buna mukabil İstanbul'daki Rum azınlık ise vakıf yöneticilerini kendileri seçebilmektedir, azınlık

vakıfları taşınmaz mal edinebilmektedirler ve taşınmaz malları üzerinde tasarrufta bulunabilmektedirler.

Bugün, Batı Trakya'yı konuşuyoruz. "Vakıf mülkleri" derken, sadece Batı Trakya'daki vakıf mülklerini anlıyoruz; fakat, tüm Balkanlar'da, azımsanamayacak oranda Türk vakıfları vardır. Batı Trakya dışında, Yunanistan genelinde Türk vakıfları bulunmaktadır, fakat, bu vakıflar emlakinin bugünkü durumu meçhuldür.

Batı Trakya'da müftülük ve vakıflar birbiriyle yakın ilgisi olan kurumlardır. Müftülük ile vakıfları birbirinden bağımsız değerlendirmek mümkün değildir, iki kurum birbirinin tamamlayıcısıdır. Yönetim, bu iki kurum için, anlaşmalara aykırı yasalar çıkarmış, kararlar almıştır. 1980 yılında vakıflar ile ilgili olarak çıkarılan 1091 sayılı Yasa, yine 1990 yılında müftülükler ile ilgili olarak alınan kararlar hem Lozan Anlaşması'na hem de Atina Anlaşması'na aykırıdır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Batı Trakya'da tarihî eserlerle ilgili olarak da sıkıntılar vardır, birçok tarihî eser harap vaziyettedir, bakımları yapılmamaktadır. Camilerin onarılmasına izin verilmemektedir. Türklere ait mezarlıklara da saygısızca davranılmakta, mezar taşları faili meçhul kişilerce kırılmaktadır. Şu son iki-üç yıl içerisinde Avrupa Birliği Uyum Komisyonu ve karma parlamento komisyonları da, Batı Trakya'ya yapmış oldukları gezilerde bu durumları tespit etmişlerdir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Batı Trakya Türklerinin en önemli sorunlarının bir diğeri de eğitim konusudur. Lozan Anlaşması'nın 40'inci maddesi, Müslüman Türk azınlığa, masrafları kendilerine ait olmak üzere, ana dilinde eğitim yapacak öğretim kurumları kurmak hakkını tanımaktadır. 41'inci maddesi ise, Yunan hükümetine, Müslümanların çoğunlukta buldukları bölgelerde ilkokul eğitimi yapacak Türk çocukları için okullar açılmasını öngörmektedir. Oysa Yunanistan, 1976 ve 1977'de çıkardığı iki kanunla Türk okullarını kendi gözetimine almış, okullara kendi politikası doğrultusunda

yetiştirdiği Selanik Pedagoji Akademisi mezunu öğretmenleri atamış, azınlık mensubu formasyonlu öğretmenlere görev vermemiştir. Eğitim gibi önemli bir konuda çözüm olarak bugün Türkçe dersinin seçmeli ders olarak okutulması kararı, Batı Trakya'daki eğitim yarasının kapanmasına merhem olamaz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Batı Trakya Türklerinin bu sorunlarının Avrupa Birliği gündemine getirilmesi gerekmektedir, bu sorunların uluslararası komisyonlarda gündeme getirilmesi gerekmektedir. Türkiye'ye dışarıdan birçok yabancı parlamenter gelmektedir. Aynı şekilde, bu yabancı parlamenterlerin Batı Trakya'ya gitmeleri de sağlanmalıdır. En son, Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi Türk Grubu Başkanı Eskişehir Milletvekilimiz Sayın Murat Mercan'ın misafiri olarak Avrupalı bir parlamenter Türkiye'ye gelmiş, buradaki azınlıkları incelemiş, fakat, buna mukabil, Batı Trakya'ya diğer ziyaret gerçekleşmemiştir. Bunu da Batı Trakya insanı, bir an önce karşılık olarak beklemektedir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; iki ülke arasında var olan bu sorunlara rağmen son dört yılda ikili ve Avrupa Birliği çatısı altında ilişkilerde çok olumlu gelişmeler gözlemlenmektedir. Başbakanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın Yunanistan ziyaretleri, Dışışleri Bakanımızın yaptığı ziyaretler, hükümetler arası iyi ilişkiler, iki ülke Başbakanlarının diyalogu, bölgeye Türkiye'den sık sık yapılan ziyaretler, ekonomik göstergelerin her yıl iyiye gitmesi ve ticaret hacminin artması olumlu gelişmelerin göstergesidir.

Değerli milletvekilleri, Batı Trakyalı kardeşlerimiz öncelikle ilk defa Türkiye Cumhuriyet Başbakanının Batı Trakya'yı ziyaretlerinden ziyadesiyle memnun kalmışlardır. Yine, ilk defa resmî bir Türk heyeti, 22.'nci Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi heyeti olarak Karma Parlamento Komisyonunun ziyareti, daha sonra Avrupa Birliği Uyum Komisyonunun ziyareti onları memnun etmiş ve onlara heyecan katarak, moral ve destek vermiştir. Hiçbir dönemde Batı

Trakya'ya bu kadar yoğun ziyaret gerçekleşmemiş ve hiçbir dönemde Batı Trakya konusu bu kadar gündeme gelmemiştir.

İkili ilişkilerin gelişmesi nasıl ki birçok yöne yansiyorsa, pek tabii ki, Batı Trakya Türklerinin sorunlarının çözümüne de gelişen ikili ilişkiler katkı sağlayacaktır. Nitekim, dün Yunanistan basınında yer alan haberlere göre, Yeni Demokrasi Hükümetinin Batı Trakya azınlığı hakkında yeni adımlar, yeni açılımlar yapmayı amaçladığını yazmaktadır. Bu açılımları, iyi ilişkilerin azınlık sorunlarının çözümüne de yansiyacağı şeklinde yorumlamaktayız ve bu açılımları olumlu gelişmeler olarak görmekteyiz. Aynı zamanda, bu gelişmeleri son dört yılda sürdürülen iyi ilişkilerin bir yansıması olarak görmekteyiz.

Bu süreçle, gelinen bu noktayla, soydaşlarımızın sorunlarının Avrupa Birliği normlarına uygun bir şekilde çözüme kavuşturulacağı kanaati taşıyoruz.

Ben, bu duygu ve düşüncelerle genel görüşmenin ülkemize, Batı Trakya Türklerine hayırlar getirmesini temenni ediyorum.

Hepinizi saygıyla selamlıyor, teşekkür ediyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN – Sayın Dünder teşekkür ediyorum.

Saygıdeğer milletvekili arkadaşlarım, gruplar adına görüşmeler tamamlanmıştır. Şimdi önerge sahipleri adına, birinci imza sahipleri olarak veya yetkili olarak konuşacak iki konuşmacı vardır.

Önerge sahipleri adına konuşacak arkadaşlara da, konuşma süreleriyle ilgili olarak üç dakika ek süre vereceğimi şimdiden ilan ediyorum kendilerine.

İlk konuşmacı, İstanbul Milletvekili Onur Öymen.

Sayın Öymen, buyurun. (CHP sıralarından alkışlar)

ONUR ÖYMEN (İstanbul) – Sayın Başkan, çok değerli milletvekilleri; Batı Trakya Türklerinin durumu konusunda bir genel görüşme yapma önerisini biz defalarca gündeme getirmiştik, bugün, nihayet bu önerimizin Adalet ve Kalkınma Partisi tarafından da benimsenmiş olmasını memnuniyetle karşılıyoruz, çünkü, biz, Batı Trakya Türklerinin sorununu bir millî dava olarak görüyoruz, iktidarla muhalefetin bu konuda görüş birliği içinde, dayanışma içinde olmasının ülkemizin çıkarları açısından özel bir önem taşıdığına inanıyoruz.

Bu vesileyle, Batı Trakya Türklerinin haklarının yılmaz savunucusu, rahmetli Gümölcine Milletvekili Sadık Ahmet'in değerli eşi Işık Ahmet'in de bu toplantıyı izlediğini biliyoruz, kendisine saygılar sunuyoruz, aynı zamanda Batı Trakya derneklerinin yöneticilerini de selamlıyoruz.

Değerli arkadaşlarım, benden önceki çok değerli konuşmacılar ve Sayın Dışişleri Bakanımız, Batı Trakya sorunlarının pek çok yönünü anlattılar, onları tekrarlamak istemiyorum, onların anlattığını tekrarlamak istemiyorum. Yalnız bir hususa dikkat çekmek istiyorum, Batı Trakya meselesi Yunanistan'ın sadece Batı Trakya'ya özgü bir yaklaşımından kaynaklanmıyor. Batı Trakya meselesi, Yunanistan'ın genel olarak azınlıklar konusundaki olumsuz politikasının bir ürünüdür.

Bizim sorunumuz, yalnız Batı Trakya'da değil -başka vesilelerle de söyledik- Oniki Adalar'da yaşayan soydaşlarımız da aynı sıkıntıyı çekiyor. Rodos'ta 3.000 soydaşımız var, bunların 7 tane Türk okulu vardı, bugün bir tane yok. Acaba, niçin yok?.. Acaba, niçin yok? Çünkü, bunların varlığını, bir azınlığın varlığını Yunanistan içine sindiremiyor.

Değerli arkadaşlar, acaba, sadece Türk azınlığıyla mı ilgilidir bu sorunlar? Hayır, değildir. Bu sorunlar, aynı zamanda, başka kökenden gelen Yunan vatandaşları için de vardır. Mesela, Makedon

kökenli vatandaşlarına da Yunanistan aynı kısıtlayıcı politikaları uygulamaktadır.

Makedonlar, Florina Kentinde 8 Ekim 1995 yılında bir siyasi parti kurdular Gökkuşığı Partisi diye. Sonra ne oldu? Sonra şu oldu: Size Helsinki Federasyonu raporundan bir cümle okuyayım: “14 Eylül 1995 tarihinde Gökkuşığı Partisinin Florina’daki merkezi tamamen yakılmıştır. Ondan bir gün önce, belediye başkanlığının öncülüğünde polis ve bir grup Yunanlı partinin tabelasını sökmüşlerdir. Bu şiddet eylemine başvuranlar hakkında hiçbir soruşturma açılmamış, parti kuranlar hakkında Yunanistan’da bölücülük yaptıkları için soruşturma açılmıştır. Bunlar Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine gitmişlerdir, Yunanistan’ı mahkûm ettirmişlerdir, ama Yunanistan, politikasını değiştirmemiştir.”

İşte, bizim Batı Trakya’daki sıkıntılarımız sadece oradaki Türklere yönelik davranışlardan kaynaklanmıyor. Yunanistan’ın genel olarak azınlıklara tahammül etmeyen politikasından kaynaklanıyor. Çünkü, Yunanistan’da bir Mevlânâ yetişmemiştir, bir Yunus Emre yoktur, Yunanistan’da hoşgörü kültürü yoktur; bundan kaynaklanıyor. Düşünebiliyor musunuz, oradaki bir din adamını, bir müftüyü sırf halkın seçtiği müftü olarak görevini yapmaya çalıştığı için yargılıyorsunuz, hapse atıyorsunuz. Bu müftü gidiyor Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine, dört kere Yunanistan’ı mahkûm ettiriyor, politikanızı değiştirmiyorsunuz.

Biz gittik Batı Trakya’ya değerli arkadaşlarım, AKP’li milletvekilleriyle birlikte. Gittik, baktık bazı köylerde Osmanlılardan kalma camiler yıkılmış ve tamirine izin verilmiyor. Belediye başkanına gittik, sosyal demokrat belediye başkanı. Dedik ki “niye izin vermiyorsunuz?” “Bizim yetkimiz yok, Atina’ya gidin” dediler. Atina’ya gittik, bizzat Yunan Dışişleri Bakanıyla konuştuk AKP’li milletvekilleriyle birlikte. Anlattık, camilerin durumu böyle dedik, vakıfların durumu şöyle, bunların iyileştirilmesini istiyoruz. Bize,

resmen “yapamayız” dedi, “yapamayız” dedi. Sayın Dışişleri Bakanımıza, Sayın Başbakanımıza bakarsanız, onlar oldukça iyimser ifadelerde bulunuyorlar: “Türk-Yunan dostluğu geliyor, bundan yararlanarak, Batı Trakya Türklerinin durumunu iyileştireceğiz.” Sizin gözünüzün içine baka baka, Yunanistan Dışişleri Bakanı bunu yapmayacaklarını söylüyor, daha ne cevap istiyorsunuz?

Müftünüzü çalıştırmazlar, caminizi tamir ettirmezler, çocuklarınızın eğitimine izin vermezler. 15 tane Türk öğretmen, Türkiye’de eğitilmiş 15 öğretmen, 220 okulda eğitim verecek, bu mümkün müdür? Lozan’daki kontenjanın bile ancak yarısını veriyor size. Siz ne yapıyorsunuz? Hiçbir şey yapamıyorsunuz, hiçbir şey yapamıyorsunuz. Peki, orada öğretmen mi yok? Var. Türkiye’de eğitilmiş 75 tane öğretmen, bugün, Batı Trakya’da işsiz olarak oturuyor; çalıştırmıyorlar, izin vermiyorlar.

Değerli arkadaşlarım anlattı, daha ne söyleyeyim? Yani, o kadar çok örnek var ki, değerli arkadaşlarım, bunları size anlatmak bu süreye sığmayacak, ama, şunu size söyleyeyim: Biz hep Lozan’dan bahsediyoruz. Lozan’ın bir 16 Sayılı Eki var. Lozan’ın 16 Sayılı Eki’nde, 10 Ağustos 1920 yılında Yunanistan’la yapılan bir anlaşmadan bahsediyor. O anlaşma, İngiltere, Fransa, İtalya ve Japonya’yla Yunanistan tarafından imzalanmıştır ve bu anlaşma, oradaki Müslümanlardan sadece Müslüman olarak değil, Türk ve Bulgarlar olarak bahsediyor. Yunanistan diyor ki: “Uluslararası anlaşmalarda Türk’ten bahis yok, ben onları Müslüman olarak...” Hayır arkadaş! O anlaşmada “Türk” olarak bahsediyor bunlardan, biliyor musunuz? Bunu da uygulamıyor, bunu da uygulamıyor. Sayın Bakana rica ediyorum, bu konuyla yakından ilgilenirse, mutlaka bu anlaşmanın izini de bulacaktır ve o anlaşmayla Yunanistan’ın neleri üstlendiğini de görecektir.

Şimdi, uluslararası anlaşmaları dinlemiyor, hiçbir eleştiriye de olumlu cevap vermiyor ve biz, hâlâ, iyimser bir şekilde diyoruz ki:

“Biz bu işleri, işte, Yunanistan’la ilişkileri geliştirerek hallederiz.” Edemeyiz. Ne yapacağız? O zaman hakkınızı arayacaksınız. Türkiye’den en küçük bir şikâyeti olsa Yunanistan ne yapıyor? Dünyayı ayağa kaldırıyor, ne Avrupa Konseyi’ni bırakıyor ne Avrupa Birliği’ni bırakıyor ne Birleşmiş Milletleri ne Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Teşkilatı, her yerde Türkiye’yi en ağır şekilde suçluyor. Siz ne yapıyorsunuz? Bir toplantıda gidip de şunları açıkça eleştirdiğinizi duymadık. Bir kere söyleyin şunu: Gidin Sayın Dışişleri Bakanı, sizden rica ediyoruz, bir kere gidin, burada söylediklerinizi -fazlasını istemiyoruz- şurada söylediklerinizi gidin Avrupa Konseyi’nin kürsüsünden söyleyin bakalım, bir kere gidin söyleyin. (CHP sıralarından alkışlar) Sayın Başbakan gitti Avrupa Konseyi’ne, büyük bir fırsattı, bunların konuşulacağı yer Avrupa Konseyi. Biz de oradaydık, merakla bekledik, bakalım, Batı Trakya Türkleri için ne diyecek, bir kelime söylemedi.

Medeniyetleri buluşturacakmışız! İnşallah buluştururuz, ama daha acil sorunumuz var. Orada 150 bin insan sizden medet umuyor, sizden destek bekliyor, bunu yapamıyoruz, maalesef. Yani, dini konularda, insani konularda hiç kimseye söz bırakmıyoruz, camimiz yıkılmış, camimizi tamir ettiremiyoruz. Dört buçuk senedir iktidardasınız, niçin İskeçe’nin Yenice bucağındaki camiyi tamir ettiremediniz? Niçin yaptıramadınız? Niçin bunu bir mesele haline getiremediniz? Niçin yabancı basını çağırıp bir basın toplantısı yapamadınız? Niçin gidip Türk gazetecilerini o caminin yanında oturtup gösteremediniz oradaki gerçekleri, niçin?

Bütün politikamız, hep yumuşak davranmak, hep alttan almak, hep uzlaşır görünmek. Bu yolla, değerli arkadaşlarım, dünyada başarı kazanmış tek bir ülke yoktur. Siz, İstanbul’daki Rumlara her türlü imkânı tanıyacaksınız, yetinmeyecekler, her gün başınıza kakacaklar, onu da istiyoruz, bunu da istiyoruz, sonunda ne olacak? Sayın Bakan söyledi: “Biz, onların kendi patriklerini seçmesine izin veriyoruz.” Buna karşılık patrik ne yapıyor? Size söyleyeyim, ne yapıyor: 22 Ocak

tarihinde davet edilmiştir Avrupa Konseyi'ne, Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi'nde ekümenik patrik sıfatıyla konuşacak, haberiniz var mı bundan, bunu duydunuz mu hiç? Peki, bizim Hükümetimiz ne yaptı bunu engellemek için? Bunu Hükümet duymamış olabilir mi? Ne yaptınız? Lozan'dan beri izlediğimiz bütün politikaları yerle bir edecek bir yaklaşımla, ekümenik sıfatıyla çıkacak Avrupa Konseyinin kürsüsünde konuşacak ve biz de bunu içimize sindireceğiz, öyle mi? Niçin tepki gösteremiyorsunuz? Nedir? Sizi tepki göstermekten alıkoyan nedir? Nedir? Kıbrıs'taki duruma bakın, aynı şey. Efendim, Sayın Başbakan, Grup toplantısında söylüyor, biz de çok memnun olduk, "hiçbir şekilde karşılıksız adım atmayacağız" diyor. Çok güzel. Ne oldu şimdi? Lokmacı barikatında, ne aldık karşılığında da yıkıyoruz köprüyü? Hiçbir şey alamadık. Karşı taraf barikatını yıktı mı? Yıkmadı. Siz niye yapıyorsunuz bunu? Efendim, dünya bize sempatik dermiş, dünya bizi çok beğenirmiş, çok severmiş...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ONUR ÖYMEN (Devamla) – Bitireceğim Sayın Başkan.

BAŞKAN – Sayın Öymen, üç dakikalık ek süre veriyorum, konuşmanızı tamamlayınız.

Buyurun.

ONUR ÖYMEN (Devamla) – Teşekkür ediyorum.

Yani, sadece dünyadan beğeni kazanmak için tek taraflı taviz veriyorsunuz, sonra da çıkıyorsunuz diyorsunuz ki: "Biz karşılıksız hiçbir şey yapmıyoruz." Hangisi doğru?

Daha vahimi var, daha vahimi var: Kıbrıs'taki Başpiskopos Hırstomos'u oradaki din işleri başkanı Türk kesimine davet ediyor. Kimdir bu davet ettiği adam? Davet ettiği adam, basına, resmen "biz, Kıbrıslı Türklerle birlikte ortak düşmanımıza karşı savaşacağız"

diyor. Ortak düşman Türkiye. Düşünebiliyor musunuz “Türkiye düşman” diyen, açıkça “düşman” diyen bir adamı siz davet ediyorsunuz Kıbrıs Türk kesimine. Türkiye’nin tepkisi ne oldu buna duydunuz mu? Hükûmetin tepkisi ne oldu buna duyanınız var mı? Yok. Bereket, adam dedi ki: “Ben sınırı geçerken pasaport göstermem, yok, kuzeydeki bütün kiliseleri kendi denetimimiz altına alacağız” filan da, son dakikada iptal edildi. Yoksa, bizimki gidecek karşıya, karşıdaki de Türk kesimine gelecek. Şu işe bakın! Lokmacı barikatı işinde Hükûmetin tutumu nedir? “Kıbrıslı Türklerin bileceği iştir.” Böyle şey olur mu? Böyle bir şey olabilir mi? “Kıbrıslı Türklerin bileceği iştir” diyebilir misiniz? Yani, böyle bir şeyi nasıl diyebilirsiniz? Sizin hiç mi politikanız yok. Askerle görüştüreceğiz KKTC Cumhurbaşkanı, anlaşsınlar, uzlaşsınlar. Peki, siyaseten siz ne diyacaksınız? Niçin Meclise getirmiyorsunuz? Niçin bunun siyasi boyutunu görüşmüyoruz?

Değerli arkadaşlarım, daha bir ay geçmedi, Kıbrıslı Rumların baskıları ve entrikalarıyla, Avrupa Birliği, Türkiye’ye, tarihte hiçbir ülkeye yapmadığı kadar ağır bir muamele yaptı, ağır bir ceza verdi. Biz de bekliyoruz, bakalım, şimdi Türk Hükûmetinin buna tepkisi ne olacak diye. Bir de baktık ki, meğersem, tepkimiz, Rumlara daha yakınlaşmak olacakmış. Rumları içimize nasıl sokarız. Bir sokak daha açsak. Efendim, işte, bizim çarşımızdan alışveriş yapsalar, acaba, dünya bize daha sıcak bakar mı, bizi daha sempatik görür mü.

Değerli arkadaşlar, gerçekten, bunu çok büyük bir acıyla söylüyorum, çok büyük bir ıstırap çekerek söylüyorum. Bunun bir tek izahı vardır, bir tek kelimesi vardır, o da, aşağılık kompleksidir. Size kötülük yapan, baskı yapan, eziyet yapan, bütün dünyayı aleyhinize ayaklandıran bir ülkeye karşı yakınlaşacaksınız. Türkiye’ye mesafe koyacaksınız, Türkiye’yle ihtilaflarınızı basına da anlatacaksınız, açıklayacaksınız; ama, Rumlara yakınlaşmak isteyeceksiniz. Böyle bir şey olabilir mi? Böyle bir politika olabilir mi? Gerekçesi nedir?

CAVİT TORUN (Diyarbakır) – Böyle bir kelime de olmaz ama...

ONUR ÖYMEN (Devamla) – Ben bunu yapanlara söylüyorum, size söylemiyorum; sizin bu konudaki duyarlılığınızı biliyorum değerli arkadaşlarım. Adalet ve Kalkınma Partisi Grubunun Kıbrıs konusunda ne kadar duyarlı olduğunu biliyorum; ama, eğer, siz, böyle bir ortamda, Kıbrıslı Rumlar bu kadar kötülük yapmışken Türkiye'ye, siz onlara yakınlaşmak için politika üretirseniz, bunun kelimesini siz bana söyleyebilir misiniz?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Sayın Öymen, son cümlelerinizi alayım. Son defa açıyorum mikrofonu.

Buyurun.

ONUR ÖYMEN (Devamla) – Dünyada pozisyonumuz iyi olacakmış, herkes bizi beğenecekmiş... Böyle dış politika olur mu?

Sayın Başbakan ne diyor: “Karşılıksız adım atmamız.” Nedir karşılığı Lokmacı barikatında attığınız adımın? Ne aldınız karşılığında? Adam size diyor ki: “Bayrağınızı da indireceksiniz, askerinizi de çekeceksiniz.” Siz verdikçe daha fazlasını istiyor.

Değerli arkadaşlarım, şunun için bütün bunları söylüyorum: Batı Trakya millî davadır, Kıbrıs da millî davadır. Biz, bu konuda, Hükûmetin, Türkiye'nin çıkarlarını, haysiyetini, soydaşlarımızın haklarını savunmak için atacağı her kararlı adımın arkasında olacağız. Bu millî davadır, sizinle beraber olacağız; yeter ki bu adımı atın, yeter ki “Aşağıdan alarak, uzlaşıcı tavır izleyerek bu işleri çözeriz.” anlayışından kurtulun.

Sayın Başbakan ne diyor? Basında çıktı. Batı Trakya Türklerine tavsiye ediyorum, Yunan vatandaşı olduğunuzu söylemekten çekinmeyin.

Değerli arkadaşlarım, bu mudur bizim mesajımız? Bunu mu söyleyeceğiz biz? Bir Yunan Başbakanı söylüyor mu İstanbul'daki Rumlara Türk vatandaşı olduğunuzu söylemekten çekinmeyin diye.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Sayın Öymen, teşekkür ederim.

ONUR ÖYMEN (Devamla) – Yüce Meclise saygılar sunuyorum.

BAŞKAN – Önerge sahipleri adına son konuşmacı İstanbul Milletvekili İnci Özdemir.

Sayın Özdemir, buyurun efendim. (AK Parti sıralarından alkışlar)

Sayın Özdemir, sürenizi peşin ilave edeyim, konuşmanızı ortasında kesmeyeyim.

Buyurun efendim.

İNCİ ÖZDEMİR (İstanbul) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Batı Trakya'daki Müslüman Türk azınlığın sorunlarını içeren görüşmelere başladık. Önerge sahibi olarak söz almış bulunuyorum. Yüce heyetinizi saygıyla selamlıyorum.

Sözlerime başlamadan önce, Konya Milletvekilimiz Sayın Nezir Büyükcengiz'e ve eski bakanımız Sayın Mustafa Taşar'a Allah'tan rahmet, geride kalanlarına başsağlığı ve sabır diliyorum.

Değerli milletvekilleri, konuşmalarına, sözlerime sizlerle Yunanistan ziyaretimiz sırasında yaşadığımız trajikomik bir olayı paylaşarak başlamak istiyorum.

Atina'da Sayın Bakoyanni'yle başlayan ziyaretlerimizin ardından heyet olarak Atina'dan ayrıldık. Uçağımız havalandı. Kısa bir süre sonra uçakta bir anons duyduk. "Havadan fotoğraf çekilmesi yasaktır." diyordu. Bizler, Sayın Yakış yanımda oturuyordu, şaşırдық

ne demek istiyorlar. Fakat uçakta bir gülüşme oldu. Bir süre sonra olay unutuldu. Dedeagaç üzerine geldik. Uçağımız inişte. Bir anons daha. “Havadan havaalanının fotoğrafının çekilmesi yasaktır.”

Şimdi, bunu anlamak gerçekten benim açımdan çok zor. Sanıyorum arkadaşlarımız açısından da çok zor oldu. İletişim çağı diye bir çağ yaşıyoruz. Google'dan girdiğiniz zaman, havaalanında yürüyen yolcunun ayakkabısının rengini kahverengi mi siyah mı diye görürsünüz. Şimdi, bunun bize yapıldığı çok açık ve netti; çünkü, uçağa bizim bindiğimiz biliniyordu. VIP olarak uçağa alınmıştık. Uçakta kimler olduğunu, bir önceki dönemin Dışişleri Bakanının ve iki Komisyon Başkanı ile heyetin bulunduğunu biliyorlardı. Yolcuların da bize söylediği şu oldu: “Bunlar size bir baskı unsuru oluşturmak istiyor, değilse, yıllardan beri bu anons uçaklarda yapılmıyor.”

Şimdi, ben buradan hareketle önce bunu anlattım ki... Benim orada soydaşlarım... Türkiye Cumhuriyeti'nin bir milletvekili olarak söylüyorum, bana bu baskı uçakta yapılmaya başlanıyorsa, yıllardan beri, benim soydaşlarım, acaba, Batı Trakya'da ne yaşıyordu, bunun anlaşılması açısından bunu öncelikle ifade etmek istedim.

Batı Trakya'da Türkiye ile Yunanistan arasında imzalanan 30 Ocak 1923 tarihli Mübadele anlaşması uyarınca, İstanbul'daki Rumlar ile birlikte mübadele dışı bırakılan ve bugün sayıları 150 bin civarında olan bir Türk azınlık bulunmaktadır. Bu Türk azınlığın sorunlarının geniş bir şekilde ele alınması ve değerlendirilmesi amacıyla bugün burada gerçekleştirmekte olduğumuz görüşmeyi, her yönüyle tarihî bir oturum ve Batı Trakyalı soydaşlarımıza her zaman verdiğimiz büyük önemin bir başka göstergesi olarak gördüğümü belirtmek istiyorum.

Batı Trakya'nın Lozan antlaşmasıyla resmen Yunanistan'a bırakıldığı günden beri, Batı Trakya Türk azınlığını Türkiye'nin Yunan topraklarındaki uzantısı olarak gören Yunan yönetimleri,

azınlığı, potansiyel bir tehdit olarak değerlendirmişler, bu çerçevede şekillendirdikleri azınlık politikalarıyla da, Batı Trakya'daki Türk nüfusu göçe zorlamak, bu mümkün olmadığı takdirde de Türk toplumunu asimile etmek hedeflerini gütmüşlerdir.

Batı Trakya Türk azınlığı 1920'li yıllarda Batı Trakya nüfusunun yüzde 65'ini oluştururken, azınlığın, anlaşmalardan kaynaklanan azınlık haklarını, Yunanistan anayasası ve Yunan iç mevzuatından doğan vatandaşlık haklarını ve taraf olduğu uluslararası antlaşmaları ihlal ederek uygulayageldiği, göçe zorlama, baskı, sindirme ve eritme politikaları sonucunda, günümüzde bu oran yüzde 30-35'lere gerilemiştir. Durum başlangıçtaki gibi olsaydı, bugün, Batı Trakya'da nüfus 700-800 bin civarında olacaktı.

Avrupa Birliği Uyum Komisyonu olarak 2006 yılı 13-17 Haziran tarihleri arasında Atina ve Batı Trakya'ya beş günlük bir ziyaret gerçekleştirdik. Atina'da Dışişleri Bakanı Sayın Bakoyannis dahil Yunan makamlarıyla başlayan görüşmelerimiz, Batı Trakya'da yine Yunan makamları ile öğretmeni, din adamı, kadını, erkeği, köylüsü, kentlisi her kesimden çok sayıda soydaşımızla devam etti. En ücra dağ köylerine kadar çıktık, soydaşlarımızla görüştük. Gösterdikleri misafirperverlik için tüm soydaşlarımıza buradan teşekkür ediyorum.

Azınlığın bugünkü en temel mücadele alanlarının başında kimlik sorununun geldiği malumdur. Komşumuz Yunanistan bölgedeki azınlığın Türk kimliğini inkârı temel bir politika olarak benimsemiştir. Batı Trakya'da bütün sorunların temelinde esasen bu inkârcı politikalar bulunmaktadır. Azınlığın kendi kendini tanımlama hakkından mahrum bırakılma olgusu, önemli bir azınlık sorunu olarak varlığını korumaktadır.

Batı Trakya'da hâlen isminde "Türk" kelimesi bulunan derneklerin resmî faaliyetlerine izin verilmemekte ve azınlığın Türk azınlığı olduğu ısrarla reddedilmektedir. Ayrıca, azınlığın etnik

kimliğini inkâr politikasının uzun vadede uygulanamayacağıının anlaşılması üzerine başlatılan ve Batı Trakya'daki çoğunluk mensupları tarafından da destek gören Türk azınlığı Türk, Pomak ve Çingene olarak üçe bölme eğilimini destekleyici faaliyetler de hâlen devam etmektedir.

Bunların ne denli boş gayretler olduğunu, bizzat bölgede görmekten duyduğum memnuniyetimi burada ifade etmek istiyorum. Kendileriyle gurur duyduğum soydaşlarım Türk olmanın ne anlama geldiğini sadece Yunanistan'a değil tüm dünyaya da anlatıyor ve esasen de bir efsane yazıyorlar.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Yunan yönetimi Lozan Antlaşması'nda "Türk azınlık" ifadesinin bulunmadığını ileri sürerek Batı Trakya Türk azınlığını Müslüman azınlık olarak tanımlamaktadır. Antlaşma'nın doğrudan ilgili maddelerinde "Müslüman" tabiri kullanılmışsa da, yine Antlaşma'da yer alan diğer hükümlerde geçen "Türk" sıfatından ve ayrıca Konferans tutanaklarında yer alan beyanlardan, mübadele dışı bırakılan Batı Trakya azınlığı mensuplarının Türk oldukları açıkça anlaşılmaktadır. Kaldı ki, Türklük tanımlaması etnik, Müslümanlık tanımlaması ise dinî bir gruplandırma ve birbirlerine aykırı olmaları da mümkün değildir. Bir başka ifadeyle, azınlık kendisini hem Müslüman hem de Türk olarak, pek tabii ki, tanımlayabilir.

1960'lı yıllara kadar azınlığı Türk kabul eden, azınlık okullarına "Türk okulları" diyen Mareşal Papagos kanunları Yunanistan'a değil başka bir ülkeye mi aittir? Savaşı müteakiben nüfus değişimi için Türk-Yunan karma komisyonlarınca verilen ve "etabli" olarak adlandırılan belgelerde azınlık fertleri "Türk" olarak nitelendirilmişken, bugünkü tablo ve mevcut uygulamalar nasıl açıklanabilecektir?

Değerli milletvekilleri, 1974 sonrasında Türk dernek ve birliklerinin tabelalarının sökülmeleriyle yoğunluk kazanan Türk

kimliğini inkâr bugün hâlâ sürmektedir. Okulların tabelalarından Türk kelimesinin nasıl kazandığını yerinde gördük, geldik. Azınlığın en güçlü ve şanlı örgütlenmelerinden biri olan ve isimlerindeki Türk sözcüğünden dolayı kapatılmış olan İskeçe Türk Birliği ile Rodop İli Türk Kadınları Kültür Derneği dosyaları, bugün iç hukuk yolları tamamlandığından dolayı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine taşınmıştır.

Bununla birlikte, söz konusu davaların sonucu ne olursa olsun, Batı Trakya'nın dışında, dağında, ovasında, köyünde, kentinde, tabelaları Yunan yetkililerce indirilmiş olsa da, İskeçe Türk Birliği, Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği, Gümülcine Türk Gençler Birliği gibi, canlı, dinamik ve şerefli derneklerinde Türk kimliğine sahip çıkan ve bunun mücadelesini bütün imkânlarıyla yapan azınlığın Türklüğünü hiçbir kararın değiştiremeyeceği ve kimliğini elinden alamayacağı da şüphesizdir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; dinî yaşam, azınlığımızın maruz kaldığı baskıların içinde en dikkat çekicilerinden birisidir. Yunan yönetimleri azınlığın arzusu hilafına müftüler atamaktadır. Azınlığımız ise, seçtiği müftülerin bu makama gelmesini istemekte, devletin atadığı kukla müftüleri tanımamaktadır. Yunan yönetimi seçilmiş müftülere her türlü baskıyı uygulamakta zerrece sakınca görmemektedir. Yunan devleti bir kiliseye papaz atayamadığı halde, azınlığa müftü atama hakkını kendinde görebilmektedir. Hristiyan bir valinin Müslüman bir azınlığa müftü ataması, soruyorum, dünyanın hangi ülkesinde mevcuttur? Geçtiğimiz yıllarda inşasına izin verilmediği için Koyunköylü soydaşlarımızın uzun müddet bir depoda ibadetlerini yapmak zorunda kaldıklarını unutmuş değiliz. Türk çocuklara temel dinî bilgiler öğreten kurslar ise, ne yazık ki, ticari merkezlermiş gibi, ağır vergi cezalarına çarptırılmaktadır.

Ziyaret programımız sırasında, vefatından kısa süre önce görme imkânı bulmaktan mutlu olduğum ve rahmetle andığım İskeçe

Müftüsü Mehmet Emin Aga'nın yüz ayı aşkın hapse mahkûm edildiğini, bunun önemli bir bölümünü, insanlık dışı baskılar altında, bizzat hapiste geçirdiğini biliyoruz. Aynı şekilde, Gümölcine Müftüsü Sayın İbrahim Şerif ve diğer din adamlarımız da ağır baskılara maruz kalmışlardır. Hepsine buradan saygılarımı iletiyor, yeni seçilen İskeçe Müftüsü Sayın Ahmet Mete'yi gönülden kutluyor, hayırlı hizmetler vermesini diliyorum.

Aynı şekilde, ata yadigârı Türk vakıflarının yönetiminin, bizzat azınlık mensuplarının deyimiyle, kukla yöneticilerin elinde ve işgal altında tutulduğunu görmekteyiz. Bu vakıfların ne durumda oldukları, hangilerinin ne şekilde dağıtıldığı, israf edildiği ise bilinmemektedir.

1913 Atina Antlaşması'yla ilgili bölüm ve protokolleriyle başlayan süreç içinde, 1920 tarih 2345 sayılı Kanunname ile azınlığın dinî ve vakıflar alanındaki temel haklarının Yunan iç hukukuna yansıtıldığını biliyoruz. Ancak, 1980 tarih 1091 sayılı Kanun, özetle, azınlık vakıflarını yok etmeyi hedeflemektedir. 1990 tarih 1920 sayılı Yasa ise azınlığın dinî özerkliğine indirilen büyük bir darbedir.

Azınlık bütün bu düzenlemelere kesin tepki vermiş, karşı çıkmıştır. Türk azınlığın bu konudaki isteği açıktır. Müftülükler, vakıflar gibi azınlık için büyük önem arz eden alanlarda taleplerinin dikkate alınmasını, gerekli hukuki düzenlemelerin, çağın gerektirdiği ihtiyaçlar da dikkate alınarak yapılmasını istemektedir. Ne yazık ki, bu taleplere yapıcı bir cevap gelmemiştir. Bu nedenle, sorunlar, gerginlikler ve azınlığın hak ihlalleri bütün ciddiyetiyle hâlâ sürmektedir.

Bir başka büyük sorun kültür ve tarih mirasımız alanındadır. Osmanlı-Türk eserleri, yangınlar, kundaklamalar, yıkılmalar veya restorasyon yapılmaması gibi nedenlerle tarihten silinmek istenmektedir. Yangınların, kundaklamaların sorumluları, nedense, hiç yakalanmamaktadır. Yolu İskeçe ve Yenice'ye düşenlere

bölgedeki camilerin içler acısı durumlarını görmelerini tavsiye ediyorum.

Çok önemli sorunlardan birisi de eğitim alanında yaşanmaktadır. Son yıllarda sağlanan bir takım iyileşmelere karşın, Batı Trakya Türk azınlığı mensubu öğrencilerinin Türkçe'yi ve Yunanca'yı iyi bilmediklerini ve eğitimlerinin yetersiz olması nedeniyle, Avrupa Birliği ve Yunanistan'ın ikinci sınıf vatandaşları olarak yetişmeye devam ettikleri yadsınamaz bir gerçektir.

Yunanistan'da mecburi temel eğitim süresinin dokuz yıl olmasına karşın, her yıl altı yıllık azınlık ilk okullarından mezun olan yaklaşık bin azınlık çocuğunun eğitimini sürdürebileceği sadece iki azınlık orta okulunun bulunması ki, bunlar Gümülcine ve İskeçe'dedir ve bu okulların dersane ve öğretmen kapasitesinin yetersizliği nedeniyle, bu okullara kayıtlarını yaptıramayan öğrenciler Yunan devlet orta okullarında okumaya veya tahsil için Türkiye'ye gitmeye zorlanmaktadır. Ayrıca, okulların durumunu görmenizi isterim, içler acısı.

Azınlık liselerinden mezun olan soydaş öğrenciler için üniversiteye girişte tanınan binde 5 özel kontenjan ise, gerek azınlık ilkokullarında gerek azınlık ortaokul ve liselerinde son derece düşük nitelikli Yunanlı öğretmenlerin görev yapmaya devam etmeleri nedeniyle Türk azınlık mensuplarının Yunanistan'da yükseköğrenim yapabilme konusunda karşılaştıkları sorunları çözememiştir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Sayın Özdemir, ek bir dakika süre daha veriyorum size, lütfen konuşmanızı tamamlayınız.

Buyurun.

İNÇİ ÖZDEMİR (Devamla) – Diğer konulara giremeyeceğim, vaktimin olmamasından, ama, Sayın Bakanım yeterince anlattı diye düşünüyorum, onun için, o kısımları geçeceğim.

Yalnız 19'uncu madde mağdurlarını konuşmak istiyorum. Yunan Vatandaşlık Yasasının ırkçı 19'uncu maddesi yürürlükten kaldırılmadan önce, söz konusu madde uyarınca, Yunan vatandaşlığından ıskat edilen, yani çıkarılan vatandaşlar, soydaşlar mağduriyetlerini hâlâ yaşamaya devam ediyorlar.

1998 yılında geriye yürümeksizin yasa iptal oluyor, ancak, tabii bu yasada garip olan bir şey var. Yurtdışında diyorlar, ancak bizim gittiğimizde öğrendiğimiz şey şu: Yunanistan'da Yunan vatandaşı olarak askerliğini yapan bir Türk genci vatandaşlıktan çıkarılıyor ve soruyor, diyor ki: Eğer ben vatandaş değil idiysem nasıl askerlik yaptım? Eğer askerlik yapıyordusam nasıl vatandaşlıktan....

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

İNÇİ ÖZDEMİR (Devamla) – Sayın Başkan, bitiriyorum, son cümlem.

BAŞKAN – Sayın Özdemir, son cümleliz, teşekkür cümleliziz alayım lütfen efendim.

Son sayfayı buldunuz mu efendim? Buyurun. Lütfen, son cümleliziz, teşekkür cümleliziz alıyorum.

İNÇİ ÖZDEMİR (Devamla) – Tamam.

Sayın Başkanım, ben aslında çok daha...

BAŞKAN – Efendim, herkese aynı muameleyi yapıyorum. Bakınız, bana daha önce on beş dakika demiştiniz, şu anda on beşinci dakikayı kullanıyorsunuz, lütfen.

Buyurun.

İNÇİ ÖZDEMİR (Devamla) – Artık, bundan sonrasında söyleyeceğim fazla bir şey kalmadı zannediyorum ama, şunun bilinmesini istiyorum: Batı Trakya'daki soydaşlarımız sahipsiz değildir, onların Türkiye gibi bir sahibi vardır. (AK Parti sıralarından alkışlar) Gümölcine'de, İskeçe'de parmağı kanayan bir soydaşımın acısını ben buradan hissederim, biz buradan hissederiz diyorum, yüce heyetinizi saygıyla selamlıyorum. (AK Parti sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

MUHARREM İNCE (Yalova) – İnci Hanım, sizin hissedeceğinizden hiç kuşkumuz yok, Hükümet hissetsin.

İNÇİ ÖZDEMİR (İstanbul) – Hepimiz hissederiz.

BAŞKAN – Saygıdeğer milletvekili arkadaşlarım, genel görüşme önergeleri üzerindeki ön görüşme tamamlanmıştır.

Şimdi, genel görüşme açılıp açılmaması hususunu oylarınıza sunacağım: Genel görüşme açılmasını kabul edenler... Kabul etmeyenler... Teşekkür ederim.

K. KEMAL ANADOL (İzmir) – Ne oldu ya?

BAŞKAN - Saygıdeğer milletvekilleri, Genel Kurulca görüşmeleri yeterli görülmüş ve genel görüşme açılması kabul edilmemiştir. (CHP ve Anavatan Partisi sıralarından gürültüler)

K. KEMAL ANADOL (İzmir) – Ne oldu arkadaşlar?

ÖMER ABUŞOĞLU (Gaziantep) – Ne oldu?

BAŞKAN – Alınan karar gereğince, kanun tasarı ve tekliflerini sırasıyla görüşmek için...

K. KEMAL ANADOL (İzmir) – Ne oldu arkadaşlar?

BAŞKAN - ...10 Ocak 2007 Çarşamba günü saat 14.00'te toplanmak üzere birleşimi kapatıyorum, hepinize hayırlı akşamlar diliyorum, teşekkür ediyorum.

Kapanma Saati: 19.47¹⁴⁶

¹⁴⁶ <http://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem22/yil5/ham/b04701h.htm>, 10.01.2007 tarihinde indirildi.

**EK-5 BATI TRAKYA TÜRK AZINLIĞINA TÜRK DEDİĞİ İÇİN HAKKINDA
DAVA AÇILAN SADIK AHMET'E GÖNDERİLEN MAHKEME GÜNÜNÜ
BELİRTEN TEBLİGAT**

ΚΛΗΤΗΡΙΟ ΘΕΣΠΙΣΜΑ

Ο Εισαγγελέας Πλημμελειοδικών Ροδόπης

Σύμφωνα με τα άρθρα 245, 320 και 321 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας

Σαδίκ Αχμέτ Σαδίκ πα Αχμέτ

κάντοικο Κομοτηνής - Αρ. Τριτοκλή 33

είναι ορθοπρόσωπος στο Τριμελές Πλημ.κείο

Φέρουσα του 1990 έτους ημέρα 18 Δεκεμβρίου και ώρα 9 π.μ.

βρίθως υπαίτιος ότι :

Η απόλη της κομοτηνής και σε άλλα μέρη του Ν.ροδόπης
18 Δεκεμβρίου 1989, παρέβη το άρθρο 192 του Π.Κ. που
αποτελεί όποιος δημόσια με οποιονδήποτε τρόπο προκαλεί
απειθεί τους πολίτες σε βιαιοπραγίες μεταξύ τους ή σε
διχόνοια και έτσι διαταράσσει την κοινή ειρήνη,
εάν και με φυλάκιση μέχρι δύο ετών, αν σύμφωνα με άλλη
πρόβλεψη δεν επιβάλλεται αυστηρότερη ποινή. Δηλαδή στο με
189 φύλλο της εφημερίδας "Γκιουρέν" εδημοσίευσε α-
ρθρο η οποία υπογράφεται απ' αυτόν (κατηγορούμενο) και
στα αναγράφει και ισχυρίζεται ψευδώς περί διακρίσεων
πιέσεων των μουσουλμάνων της θράκης εκ μέρους της
Ε.Διοίκησης και περί αδικιών σε βάρος τούτων, και
θακτηρίζοντας και λέγοντας έτσι την μουσουλμανική
τα της θράκης, τουρκική μειονότητα, δηλαδή όχι ελ-
εουσουλμανική το θρήσκευμα μειονότητα, και έτσι προ-
τι διηγείρε μαζί, τους πολίτες κυρίως από την πλει-
ουσουλμάνων, σε αμοιβαία μεταξύ των διχόνοια, και
ε έτσι την κοινή ειρήνη των πολιτών της θράκης.
έως παρέβη τα άρθρα 1451, 2651 εδ.α', 2751, 192 του
κώδικα.

Κομοτηνή 18 Δεκεμβρίου 1989

Ο Εισαγγελέας

Suçun Batı Trakya Azınlığına "Türk Azınlık" demek olduğu belgede açıkça belirtiliyor (altı çizili satır).¹⁴⁷

¹⁴⁷ ALİOĞLU Cafer (2005); *Dünden Bugüne Batı Trakya*; Bursa: s. 164

EK-6 TÜRKİYE CUMHURİYETİ İLE YUNANİSTAN ARASINDA İMZALANAN MİLLETLERARASI ANTLAŞMALAR

Kanun No: 5159: Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Malta Hükümeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

Kanun No: 5040 : Türkiye Cumhuriyeti ile Yunanistan Cumhuriyeti Arasında Türkiye-Yunanistan Gaz Bağlantısının Gerçekleştirilmesi ve Türkiye Cumhuriyetinden Yunanistan Cumhuriyetine Doğal Gaz Arzına İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

Kanun No: 5032 : Türkiye Cumhuriyeti ile Yunanistan Cumhuriyeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

Kanun No: 5014: Türkiye Cumhuriyeti ile Yunanistan Cumhuriyeti Arasında Doğal Afetlere Karşı Türk-Yunan Ortak Görev Gücü Kurulmasına İlişkin Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

Kanun No:4656:Türkiye Cumhuriyeti ile Yunanistan Arasında Ekonomik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

Kanun No:4655:Türkiye Cumhuriyeti ile Yunanistan Arasındaki Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

Kanun No:4654 : Türkiye Cumhuriyeti ile Yunanistan Cumhuriyeti Arasında Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı ile Yunanistan Cumhuriyeti Kamu Düzeni Bakanlığı Suç ile, Özellikle Terörizm, Örgütlü Suçlar, Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı ve Yasadışı Göç ile Mücadelede İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

Kanun No:4653 :Türkiye Cumhuriyeti ile Yunanistan Cumhuriyeti Arasında Deniz Taşımacılığı Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

Karar No:91/2473: Balkan Ülkeleri (24 üncü) Resmi Turizm Kuruluşları Konferansı Protokolü'nün Onaylanmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı

Karar Sayısı: 6/12149: Evlilik Dışı Çocukların Tanınmalarını Kabule Yetkili Makamların Yetkilerinin Genişletilmesi hakkındaki Sözleşmenin 21 Temmuz 1965 tarihinden itibaren yürürlüğe girmek üzere onaylanmasının uygun bulunduğu a dair Karar¹⁴⁸.

¹⁴⁸ <http://www.basarm.com.tr/dustur/ma/5/yunan.htm> (02.09.2006 tarihinde indirildi)